

SÜRÛRÎ DİVANI'NDAKİ MANZUM TARİHLER
(Sayfa 250-322)

(Yüksek Lisans Tezi)

Özlem GÜZELLER

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ TÜRK EDEBİYATI ANABİLİMDALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÜRÛRÎ DİVANI'NDAKİ MANZUM TARİHLER
(Sayfa 250-322)

DANIŞMAN:
Yrd. Doç. Dr. ATILLA BATUR

HAZIRLAYAN:
ÖZLEM GÜZELLER

9992040115

KÜTAHYA 2007

Kabul ve Onay

Özlem GÜZELLER'in hazırladığı "Süruri Divanı'ndaki Manzum Tarihler" başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğin ilgili maddelerine göre değerlendirilip kabul edilmiştir.

_ / _ / 2007

Tez Jürisi

Yrd. Doç. Dr. Atilla BATUR (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Kadir GÜLER

Yrd. Doç. Dr. Muvaffak EFLATUN

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans/doktora tezi olarak sunduğum “Sürûrî Divanı’ndaki Manzum Tarihler” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılar yararlanmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

_ / _ / 2007

Özlem GÜZELLER

Özgeçmiş

Eylül 1977 yılında Afyonkarahisar ilinde doğdu. İlk , orta ve lise eğitimini Kütahya'da tamamladı. 1995 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne başladı ve 1999 yılında mezun oldu. Aynı yıl Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde yüksek lisansa başladı. Ancak 2002 yılında yüksek lisans eğitimine ara verdi. 2005 yılında aynı bölümde yüksek lisans eğitimine tekrar başladı.

Hâlen Afyonkarahisar Nuribey İsmet Attila İlköğretim okulunda Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Evli ve bir çocuk annesidir.

ÖNSÖZ

Sosyal bilimler arasında birbiriyle iç içe olan ve ayrılması pek mümkün olmayan iki alan “Edebiyat ve Tarih”tir. Her ikisi de insanın etrafında teşekkül eder ve kaynağı insandır. Hem tarihçi hem de edebiyatçı kişiliğiyle karşımıza çıkan en önemli şahsiyetlerden biri şüphesiz Adanalı Seyyid Osman Sürûfî’dir.

Çağının tarihî ve siyasî olaylarına, imaret faaliyetlerine ve türlü konularına şair kişiliği ile şahitlik yapan bir şahsiyettir Sürûfî.

18.yüzyıl, Türk edebiyatında İran edebiyatı etkisinin iyiden iyiye azaldığı, bir takım mahallî unsurlara yönelişin başladığı bir değişim ve yenilenme dönemidir. Sürûfî de özellikle tarih manzumeleriyle bu dönemin önemli bir şahsiyetidir.

2000’i aşkın tarih manzumesiyle tarih düşürme vadisinde en mümtaz şair müverrihimizdir. Gerek yaşadığı dönemde gerekse sonraki zamanlarda bu sahada en önemli şahsiyet olma niteliğini sürdürmüştür. Onun tarih düşürme alanındaki en bariz özelliği alelâde denebilecek olaylara dahi kolaylıkla, irticalen denebilecek bir nitelikte tarih düşürmesidir.

“Sürûfî-i Müverrihin Manzum Tarihleri” üzerine olan bu çalışmamızda, Sürûfî Divanı’nın 250 ile 322. sayfaları arasındaki 613 tarih manzumesini inceledik. Metni oluştururken Divan’ın Bulak Matbaası baskısını esas aldık. Metin oluşturulurken çeviriyazı kurallarına bağlı kalındı ve transkripsiyon harfleri belirtildi. Tarihleri yazılmayan kıtaların tarihleri tespit edilerek dipnotta belirtildi. Ayrıca bazı hatalı tarihler de düzeltildi.

Çalışmamızı 4 bölüm olarak değerlendirdik. I. bölümde şairin hayatı ve edebi kişiliğine yer verdik. Şairin biyografisi oluşturulurken daha önceki biyografilerden yararlanarak, bu bilgileri metinden örneklerle desteklemeye çalıştık. II. bölümde “Türk Edebiyatında Tarih Düşürme Geleneği” ne yer verdik. III. bölümde incelediğimiz bölümdeki Sürûfî’nin tarihlerini hem şekil hem de içerik açısından inceledik. IV. bölümde ise “Metin” yer aldı. Çalışmamızın sonuna metinde geçen kişi ve yer isimlerden mürekkep bir “Dizin” ilave ettik. İnceleme bölümünde tarih kıtaları T. kısaltmasıyla gösterildi.

ÖZET

18. yüzyılın ikinci yarısıyla 19. yüzyılın başlarında yaşamış olan Sürûrî'nin 3 tane eseri vardır: 1. Divan 2. Hezeliyât 3. Sürûrî Mecmuası.

Sürûrî, Türk edebiyatının en önemli müverrih şairidir. Tüm tezkirelerde ve edebiyat tarihlerinde de söylendiği gibi Sürûrî, gelmiş geçmiş en büyük tarih düşürücüsüdür.

Tarih düşürücülüğü, eski zamandan beri şairlik kabiliyetlerinin gösterildiği oldukça beğenilen bir uğraş alanı olmuştur. Ancak bu sanat, 18. yüzyılda iyice yaygınlaşmış, her şair aynı zamanda birer tarih düşürücüsü olarak anılır olmuştur. Ancak yazdığı pek çok tarihle Sürûrî, tüm zamanların en büyük tarih düşürücüsü olduğunu göstermiş ve Sürûrî-i Müverrih, tarihçi Sürûrî olarak meşhur olmuş ve öyle anılagelmiştir.

Asıl adı Seyyid Osman olan şair, Adanalı'dır. Daha yirmi yaşlarındayken “Hüznî” mahlasıyla tarih manzumeleri yazmaya başlayan Sürûrî'nin en büyük özelliği alelâde bir olay hakkında dahi defalarca tarih düşürebilmesidir.

Onun manzum tarihleri yanında başka bir özelliği de mizâhî yönüdür. Hezeliyat'ında topladığı hicivlerinde “Hevâî” mahlasını kullanmıştır. Bunlar Sürûrî'nin kıvrak zekasını ve mizahçılığını gösterse de, bu manzumelerin edebî bir değeri yoktur. Hezeliyat'ı olur olmaz konuları işleyen, çoğu müstehçenlikten ibaretten olan hezllerle doludur.

Sürûrî, dilinin sadeliği ve mahallî unsurlarla şüphesiz mahallîleşme akımının da en büyük temsilcilerindedir.

Sürûrî'nin kişiliği kadar edebî şahsiyetinde önemli derecede etkisinin olduğunu düşündüğümüz şahsiyetlerden biri Sünbülzâde Vehbî'dir. Hakkında en fazla tarih düştüğü kişilerden birisi Vehbî olmasına rağmen, en çok hicvi de yine onun yazmıştır.

Sürûrî, gerek uç noktalarda kaleme aldığı hicivleriyle ve gerek birbirinden güzel binlerce tarih manzumesiyle Türk şairleri arasında renkli bir sima olarak kendini göstermiş ve Türk edebiyat tarihindeki müstesna yerini almıştır.

ABSTRACT

Sururi, who lived during the second half of the 18. century and the beginning of the 19. century had 3 major literary works: 1. Divan 2. Hezeliyat 3. Sururi Mecmuasi.

Sururi is one of the most significant historian poets of Turkish literature. As stated in almost all biographic poetry works and Turkish literature history, Sururi is one of the greatest history writers ever.

“History writing” has always been a literary field where the writer’s poetry skills could be beautifully displayed. During the 18. century, this area of literature had become so popular that every poet was also considered a “history writer”. However, the vast number of histories Sururi wrote, earned him the well-deserved title of the greatest “history writer” ever, and from then on was referred to as Sururi-I Muverrih, or in other words, historian Sururi.

Sururi’s real name was Seyyid Osman, and he was born in Adana. When he was only in his early twenties Sururi started writing literary history under the epithet “Huzni”. The most striking feature of his works was the fact that he could go on and on about a simple, ordinary event.

Another significant literary feature of Sururi’s, is the satirical tone of his works. He used the epithet “Hevai” in Hezeliyat where he collected all his satirical poetry works. Even though these writings show Sururi’s sharp wit and his sense of humor, they have no literary value. Hezeliyat is filled with satirical poems on inappropriate topics with an over-reliance on slang.

With the use of his simple language, Sururi also become one of the pioneers of the literary movement called mahallilesme.

One of the people who had a great deal of influence not only on Sururi’s personality, but also on his literary character was Sunbulzade Vehbi. A great deal of Sururi’s work including his satirical poems and history writing revolved around the same person, Vehbi.

With his edgy satirical poems and thousands of beautifully written historical works, Sururi has become one of the most colorful characters, and earned himself a very special place in Turkish literature history.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TEZ HAKKINDA.....	xi
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

I.BÖLÜM

TÜRK EDEBİYATINDA TARİH DÜŞÜRME GELENEĞİ

A. EBCED NEDİR?.....	17
B. TARİH DÜŞÜRME.....	18
C. TARİH ÇEŞİTLERİ.....	19
1. Ma´nen Tarihler:	19
a. Kelime ve Terkip Hâlindeki Tarihler:	19
b. Tam Tarih:.....	19
c. Ta´miyeli Tarih:	20
d. Noktalı Harflerle Tarih:	21
e. Noktasız Harflerle Tarih:	22
f. Noktalı ve Noktasız Harflerle Tarih:	22
g. Katmerli Tarihler:	23
2. Lafzen Tarihler:.....	24
3. Lafzen ve Maènen Tarihler:	24
4. Karışık Tarihler:.....	25
5. Muamma Tarihler:	25
D. TARİHLERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	26
1. Nazım Şekilleri.....	26
2. Vezin.....	27
3. Kafiye ve Redif.....	28
4. Dil ve Üslûp	31
E. TARİHLERİN MUHTEVA AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	32
1. Cülûs İçin Tarihler:	32
2. Mansıp ve Tayinlere:	33
3. Çeşmeler:.....	34
4. İnşa ve Tamirat:.....	34
5. Evlenme:.....	36
6. Doğum:	36
7. Sakal Bırakanlara:.....	38

8. Sürûrî İle İlgili Tarihler:	38
9. İstanbul'a Gelenlerle Hacca Gidip Gelenler:.....	39
10. Sünnet Olanlara:.....	40
11. Kur'an Öğrenenlere ve Kitabını Tamamlayanlara:.....	40
12. Yeni Yıl ve Nevrûza:	41
13. Ölümlere:	42
14. Çeşitli Konular:.....	53

II. BÖLÜM SÜRURÎ'NİN HAYATI

a. Ailesi	60
b. Kişiliği	62
2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	62
3. ESERLERİ.....	69
a.Divan:	69
b. Hezliyyât:	70
c. Sürûrî Mecmuâsı:	71
4. SÜRURÎ'NİN TARİHÇİLİĞİ.....	72

III.BÖLÜM METİN

TARİHLER.....	78
KAYNAKÇA	215
DİZİN	217

Kısaltmalar

a.g.e.	:	Adı geçen eser.
a.g.m.	:	Adı geçen madde.
ag. ans.:		Adı geçen ansiklopedi.
ag.t	:	Adı geçen tez
Bkz.	:	Bakınız.
C.	:	Cilt.
G.	:	Gazel.
Haz.	:	Hazırlayan(lar)
Hz.	:	Hazret.
K.	:	Kıta.
M.	:	Musammat.
Müf.	:	Müfret
N.	:	Nazım
R.	:	Rübâî.
s.	:	Sayfa.
T.	:	Tarih.
vd.	:	ve diğerleri

TEZ HAKKINDA

Araştırmanın Problemi:

Sürûrî'nin Tarihleri (250–322 arası)'nin çevriyazı ilkelerine uygun olarak hazırlanması, tarih düşürme geleneği açısından şiiirlerin değeriendirilmesi, tarihlerin şekil ve içerik açısından incelenmesi, şairin hayatı ve edebi kişiliği araştırılarak biyografisinin oluşturulması.

Araştırmanın Amacı:

Yüzyıllar süren bir medeniyetin önemli halkalarından birini oluşturan 18. yy'a ait bir eserin günümüz kültürüne kazandırılması kültür ve edebiyat tarihimiz açısından büyük önem arz etmektedir. 18. yüzyılın önemli şairlerinden olan Sürûrî'nin “Türk Edebiyat Tarihi” ve “Tarih Düşürme Geleneği” içindeki yerinin tespit edilesi çalışmamızın amacıdır.

Araştırmanın Önemi

Bir milletin edebiyatını anlayabilmek için onu başından sonuna kadar incelemek gerekmektedir. Edebiyat tarihi açısından da bunun önemi büyüktür. Edebiyatımızdaki “Tarih Düşürme Geleneğinin” en önemli temsilcilerinden biri Sürûrî'dir.

Tarihlerinin transkripsiyon ilkelerine uygun olarak metninin hazırlanması, şairin edebiyat tarihi içerisindeki yerinin tespit edilmesi Divan şiiirinin seyrini takip etmek ve ulaştığı noktaları çözümllemek açısından oldukça önemlidir. Şair, yazdığı çok sayıdaki tarihlerle gerek devrinin ve gerekse sonraki zamanların önemli şairleri arasında yer almıştır.

Araştırmanın Hipotezleri:

Sürûrî'nin başka kaynaklarda da tarihleri olabileceği varsayılmaktadır. İncelenen tarihlerin Sürûrî'nin edebi kişiliğine yeni bilgiler katacağı ve tarih düştüğü kişi, eser vs.ye de ışık tutacağı varsayılmaktadır. Bu araştırma ile Sürûrî'nin Türk edebiyat tarihi içindeki yerinin daha da belirginleşeceği hipotezi de açıktır.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları:

Kapsam: Sürûrî Divanında belirlenen bölümdeki tarihlerinin transkripsiyonlu metni hazırlanmıştır. Önceden hazırlanan yüksek lisans, doktora vb. tezler taranarak bu konuda bir çalışma olup olmadığı tespit edilmiştir. Biyografi türünde kaynaklar taranarak şairin hayatı ve şahsiyeti ile ilgili bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır.. Metin vezin, redif ve kâfiye özellikler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tarihler şekil bakımından incelenerek muhtevasında dikkati çeken özellikler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tezin Sınırlılıkları: Sürûrî'nin hayatı, biyografik kaynakların verdiği bilgiler ışığında hazırlanmış, şiirlerinden yararlanılmış, bunlarla ilgili yorumlar yapılmıştır. Şairin tarihleri şekil ve içerik olarak gruplandırılarak incelenmiştir. Kaynaklarda şair hakkında ayrıntılı bilgi olmaması bir sınırlılıktır.

Araştırmanın Yöntemi:

Önceden hazırlanan yüksek lisans, doktora vb. tezler taranarak bu konuda bir çalışma olup olmadığı tespit edilmiştir. Biyografi türünde kaynaklar taranarak şairin hayatı ve şahsiyeti ile ilgili bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca tarihlerin muhtevasında dikkati çeken özellikler tespit edilmeye çalışılmıştır.

a. Veri Toplama Tekniği: Eski Türk Edebiyatı alanındaki yayınlar, ansiklopedik ve biyografik kaynaklar incelenerek konu ile ilgili bilgiler fişlenmiştir. Daha önce hazırlanmış olan tenkitli divan metinleri incelenerek amaçlar gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

b. Tezin Kaynakçası:

Araştırmamıza kaynaklık edecek asıl eser Sürûrî'nin taş basması divanıdır. Çalışmamız bu eserdeki tarihlerin bir bölümünü (sayfa 250–322 arası) transkripsiyonu ile meydana gelmiştir. Bu çalışmanın yanında şairin biyografisinin tespiti için mevcut kaynaklar (şuara tezkireleri vb.) taranmıştır. Metnin değerlendirilmesinde ve anlaşılmasında çeşitli sözlüklerden ve alana ait kaynaklardan faydalanılmıştır. Bunların yanında sahayla ilgili araştırmaların yayınlandığı süreli yayınlar da taranarak eserle ilgili sağlıklı bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır.

TEZ METNİ

GİRİŞ

18.yüzyıl, Türk edebiyat tarihinin bir değişim ve yenilenme dönemidir. Bu dönemde değişik konularda gazeller yazılarak, klâsik konuların dışına çıkmıştır. Bilindiği üzere gazel türünün asıl konuları, aşk, sevgili, sevgilinin cefâsı, sâki, meyhaneler gibi yüzyıllardır işlene gelen konulardır. Bu dönemde bunların dışına çıktığı görülmektedir. Sürûrî'nin şiirlerinde de bunun yansımaları görülmektedir. Onun şiirlerinde gerçek hayat birebir yer almış; her an yaşanabilecek olaylar, gerçek hayatta karşılaşılabileceğimiz kişiler ve hatta hayvanlar bile şiir mevzu'u olmuştur. Sürûrî'nin konu seçimindeki serbestliğini, dildeki rahatlığını mahallileşme akımı içerisinde değerlendirebiliriz.

Türk edebiyat tarihinde hep bir ince çizgi olarak yaşaya gelmiş olan mahallilik 18. yüzyılda dikkat çeker derecede nüksetmiştir. Bu tarihî seyre kısaca değineceğiz:

Mâverâünnehir'de karşılaştıkları İslamiyet'e VIII. asırda girmeye başlayan Türkler, sadece inanç ve amelde kalmayarak, bu dine ait medeniyeti de bütün müesseseleriyle kabul ediyorlardı. Bu medeniyetin Türk ülkesinde teşekkül etmiş medrese ve emsâli ilim ve kültür merkezlerinde Arapça ve Farsça'yı öğrenen Türkler, bu iki büyük İslâmî dilin kitap dünyasıyla temasa geldiklerinde onların taşıyıcısı olduğu Arap ve Fars edebiyatlarını da tanıma imkanını elde ederler. Arapça'nın daha ziyade ilim dili olmak hüviyetini göstermesine mukabil Farsça da Türkler arasında edebiyat dili olarak kendini gösterir.

Bu ilk etkiyledir ki, XI.-XIII. asır arasında klasik İran şiirine heveslenen Türk şairler eserlerini Farsça yazmışlardır. Türk asıllı âlimler Arapça'yı nasıl ilim dili kabul etmişler, bu çağın şairleri de başlangıçta Farsça'yı şiir dili olarak benimsemişlerdir. Gazneliler, Büyük Selçuklular, Hârezmliler zamanında Türk sarayı, Fars dili ve edebiyatının atölyesi durumundadır. Hatta Selçuk hânedânının büyük çoğunluğu da Farsça şiirler yazmışlardır.

İran dili ve edebiyatının hâkim bulunduğu bu ortamda Türkçe klâsik şiirin dili olabilmek için gerekli teşvik ve şartları henüz bulamamıştır.

İslâmî Türk edebiyatı teşekkül devresinde bölgelere göre farklılık arz etmiştir. Fars kültür havzasına yakın Türk sîyâsî hâkimiyet sâhalarında Türk münevverleri arasında edebî faaliyet Farsça ile başlamıştır ve Türkçe'ye geçiş de gecikmiştir. Türk

nüfusun yoğun olduğu ve halkın konuşma dilinin Türkçe olduğu bölgelerde ise İslâmî Türk edebiyatı, Türkçe ile mahsullerini daha erken vermeye başlamıştır. Karahanlılar ülkesinde XI. asırda Doğu Türkçesi Kutagu Bilig, Dîvânü Lugatü't-Türk, Atabetü'l-Hakâyık gibi Türkçe eserleri vermeye başlamıştır.

İran edebiyatı hayranlığının hüküm sürdüğü hânedân saraylarında Türk asıllı şâirler, şiirlerini Türkçe değil, Farsça yazıyorlardı. Türkçe kendini ilk defa mülemmâlarla hissettirmeye başlar. Türkçe'nin şiirlerde mısra' hacmine ulaşması mülemma'larladır.

Türklüğün XI. asrın ikinci yarısından itibaren yeni ve kesintisiz bir hâkimiyet kurduğu Anadolu Selçukluları Türkiyesi'nde de şiir dili hâlâ Farsça'dır. Bu yıllarda Anadolu'da doğdukları ve yetiştikleri belli olan şairlerin şiir ve eserleri de hep Farsça'dır. Anadolu'da Türk diliyle yazılı edebiyata geçişte en önemli husus bölgede gittikçe kuvvet kazanmaya başlayan tasavvuf cereyanıdır. Özellikle Moğol istilâsından kaçan Orta Asya ve Horasan şeyh ve dervişleri bu dönemde akın akın Anadolu'ya gelirler. Büyük merkezlerde Farsça bilen şehir halkına aynı dille hitap eden eserler yanında, tasavvuf fikrini geniş halk kitlelerine yaymak şevkiyle yazılan dinî ve tasavvufî eserlerde, Oğuz Türkçe'si, edebiyat ve yazı dili hüviyetinde kendini göstermeye başlar. Böylece XIII. asrın ilk yarısı içinde, doğrudan Farsça bilmeyen bir kitleyi irşad gayesi güden Türkçe dinî-tasavvufî bir edebiyatın doğuşuna şahit olunur. Oğuz Türkçesi'nin Anadolu'daki ilk şairlerinden biri sayabileceğimiz Horasanlı Ahmet Fakîh'in Çarhnâme'sinde bu tarz şiirlerin, günümüze kadar gelebilmiş ilk ve en eski örnekleriyle karşılaşılır. Mevlânâ'nın şiirlerinde de Türkçe başlı başına bir manzume çapına çıkmasa da beyit seviyesine yükselen dağınık ifadeler hâlinde kendini gösterir. Oğlu Sultan Veled'de ise Türkçe çok daha ileri bir mevki kazanır.

Yunus Emre'nin ise şiirleri hep Türkçe'dir ve heceyle yazılmıştır.

XIV. asrın daha ilk çeyreğine gelindiğinde Divan şiirini temsil edebilecek mahiyette eserlerle karşılaşılmaya başlanır. Henüz bu devirden kalma Türkçe divanlar görülmemekle beraber, asrın ilk yarısı içinde iyiden iyiye teşekkül etmiş bir mesnevi edebiyatı kendini gösterir. Bunlar, Divan şiirinin Anadolu'da bilinebilen en eski şairlerinden bazılarının isimlerini haber vermektedir. Şeyyad Hamza ile Hoca Dehhânî bu asırda ve bunlar arasında asıl yerlerini alırlar.

Moğol istilası önünde XIII. asrın ortalarından itibaren sürekli batıya doğru akmakta olan Oğuz kütlelerinin Anadolu'da kesifleştiği Türk nüfusun tesiriyle Farsça karşısında gittikçe kendini kabul ettiren Türkçe, Anadolu Selçuklu Devleti'nin son

devresinde Karamanoğlu Mehmed Bey hadisesinde olduğu gibi, Farsça üzerindeki tazyikini çok belirgin hale getirir. Farsça'nın hâkimiyeti çözümlenerek, yazı dili olarak filizlenmeye başlayan Batı Türkçesi beylikler devrinden başlayarak edebî bir dil olarak Farsça'nın yerini aldığı gibi, kendisini temellendiren gelişmesini de sürdürür ve Osmanlı'nın teşekkülü ile de kendisine münbit bir zemin ve hâmi bulur.

XIV. asrın önemli bir şâiri Gülşehrî Mantuku't-Tayr'ını Türkçe yazarken gayet şuurlidir. Hatta o Türkçe söylemeyi idealize hâline getirmiştir.

Yine bu asırda eser veren Âşık Paşa da Garib-nâme'sini özellikle Türkçe yazmış ve bu dilin önemini de eserinde belirtmiştir.

XV. asır ise Osmanlı hânedânının imparatorluğa yükseldiği dönemdir. Asrın başında özellikle Türkçe ile yazmaya, Türkçe eserler vermeye bizzat hükümdar ailesi teşvik ediyordu. Ahmedî eserlerini Türkçe vermesi için teşvik ediliyor ve Türk dilini tekâmül ettiren bu şâir Osmanlı hânedânı tarafından himâye ediliyordu.

Bu asrın ortalarına doğru Osmanlı ülkesinde özellikle medreselerin ve ilim kurumlarının teşekkül ve tekâmül etmesiyle yeni bir imparatorluk dili oluşuyordu. Dilin sadeliğini terk etmesi ve başka dillerden kelimeleri bünyesine dahil etmesi fazlaca önemsenmiyordu. Çeşitli dillerden gelen kelimeler Türkçeleşiyordu. Bu imparatorluk dili meydana gelen değişim ve gelişmelerin tabîi bir sonucu idi.

XV. yüzyılda Osmanlı sarayına intisap eden şâirlerden birisi de Ahmed-i Dâî idi. Şeyhî ise Germiyanlı olup, o da Osmanlı sarayına intisap eden XV.yüzyıl şâirlerindendi. XV. asırda Şeyhî'den sonra yetişen, asrın ikinci büyük şâiri Ahmet Paşa'dır. Kendi asrında Osmanlı Türkçesi'nin en güzel sesini aksettiren de odur.

Şeyhî ve Ahmet Paşa'dan sonra asrın üçüncü büyük şâiri de Necâtî'dir. Necâtî, XV. asrın sâde dil kullanan şâirleri içinde, zarif, tabîi bir şehir halkı Türkçesi'yle şiirler söyleyen bir şâirdir. Divanındaki gazelleri ekseriya Türkçe kelimelerle söylenmiş; redif ve kafiyeleri çoğunlukla Türkçe kelime ve fiillerden tertip edilmiştir.

Ata sözü söylemek de Necâtî'nin önemli bir hususiyetidir. Atasözü, deyim, halk söyleyişleri gibi mahallî unsurlar Necâtî'nin hemen her şiirinde yer almaktadır. Meselâ:

“Oda atarsa seni hasreti ol mâhveşin

Gönül âh eyleme kim yakduğu tütmez güneşin” beytinin ikinci mısra'ında görüldüğü gibi Türkçe kelimelerle ata sözü söylemek onun şiirlerinin bir hususiyeti olarak karşımıza çıkar. Yine;

“Ana süd vermez Necâtî tâ kim oğlan ağlamaz” mısra'ında da aynı özellik görülmektedir.

Yine:

“Ağladığını görüp başın döğör taştan taşa
Acıdığından Necâtî bu yedi derya sana

***

Seyle verip âlemi akıtma her dem yaşını
Dostum hayr eylemez âhir bu kanlı su sana

***

Düştü bu Necâtî yine zülfün hevesine
Ne kara yazıymış başına bu kuru sevdâ

***

Öykündü çünkü la'line kalsın ayakda mey
El üzre tutma yerini bilmez başa çıkar

***

Cedvelden inen çıkma ki pergâra çekerler
Doğru yoluna gitmeyeni dâra çekerler

***

Dedim ol şûh-cefâ-pişe inen nazlanır
Nâz ile güldü dedi nâzik olan nazlanır

***

Sevinir ellerini kana boyadıkça nigâr
Şol güzeller gibi kim ellerine hınna yakalar

***

Benim sevim ne verir sende himmet olmayıcak
Neye yarar iki baştan muhabbet olmayıcak

***

Tâ zülfünün her ettiği gelmeye yoluna
Okudu urdu tan yeli sağına soluna

***

Mecnûn ki gezdi vâdi-i hicrânı serserî
Aşkını başa iltermedi ol yaban eri”¹

gibi Divan’ında daha pek çok şiiri bu denli halk söyleyişleri, deyim ve atasözleri ile doludur.

¹ Ali Nihat Tarlan, **Necâtî Beğ Divanı**, Akçağ Yayınevi, Ankara-1992

Onun bir kısım söyleyişleri o kadar mahallîdir ki, Tezkire sahibi Lâtîfi, şiirlerinin anlaşılması için, Kastamonu’da kullanılan birçok kelime, tâbir, yer adları ve mahallî âdetlerin bilinmesi gerektiğini, söyler. Yine Lâtîfi’ye göre, sözün rûhunu o bulmuştur: “Rûmda ata sözü söylemek Sâfi ile yani Sultan Bayezid’in vezirlerinden Kasım Paşa ile başlamış fakat Necâtî’de kemalini bulmuştur.”

XV. asrın sade dil anlayışında, diğerlerinden daha ısrarlı, kararlı görülen bir şâir de Aydınli Visâlî’dir. Fuad Köprülü onun hakkında : “Aruz veznine Türk kelimelerinden daha kolay uyan Arap ve Acem kelime ve terkiplerinin çoğalması, bu devir sonlarında buna karşı bir aksül’-amel vücûda gelmesini de intaç etmiştir. Aruz vezniyle fakat içinde yabancı kelime terkipler bulunmamak şartıyla, saf halk dili ile ve halk dilindeki mecazları, cinasları, atasözlerini, tabirlerini kullanarak şiir yazmak cereyanı -fakat gayet zayıf, mütevâzi bir şekilde- başladı. Bu cereyanın ilk mümessili şeklinde de Aydınli Visâlî’yi görüyoruz.” der.

XVI. asırda Osmanlı Türkçesi edebiyatı, geçen asırda atılan temeller üzerinde yükselerek, dil, kültür ve sanat bakımından imparatorluk tarihindeki en üstün seviyesine varmıştır. Fikir ve sanat hayatı imparatorluğun siyâsî, askerî ve medenî ihtişamına uygun bir şekilde gelişerek, Osmanlı ülkesinde, kendini diğer Türk ülkelerine de kabul ettirecek seviyede, klâsik bir edebiyat meydana gelmiştir.

Bu asırda Osmanlı Türkçesi edebiyatı, gittikçe daha çok Türk olan bir edebiyat karakteri kazanıyordu. Asırlardan beri büyük İran şâirlerini örnek edinme zaruretindeki Türk şâirleri, bu asırdan sonra, örneklerini artık kendi edebiyatlarında bulacaklardı. XVI. asırda Divan Edebiyatı belki en büyük şâirlerini yetiştirecek onların sanatlarında ve eserlerinde bir Türk Klâsisizmi meydana getirecek ve bundan sonraki asırların şâirleri artık kendi klâsiklerinin izlerinde yürüyeceklerdi; edebiyatımızda Fuzûlî’yi beğenen, onun gibi söylemek isteyenlerin vücûda getirecekleri bir Fuzûlî Mektebi, aynı şekilde bir Bâkî Mektebi hatta bir Rûhî Mektebi kurulacaktı.

Ayrıca asrın edebî mahsulleri arasında mahallî hayat sahnelerini, Türk âdet ve an’anelerini, Türk kıyafetlerini, millî âdâb-ı muâşeretimizi birer millî sanat ve edebiyat mevzûu halinde kullanan şâirler vardı.

Bu arada Osmanlı Türkçesi ortak İslâm medeniyet ve edebiyatına ait birtakım kelime ve terkipleri, Türkçe’nin tabîî kelime ve terkipleri gibi kullanır olmuş; Türkçeleştirmiştir.

Bu asırda Türkçe'nin kelimeleri daha da zenginleşmiş; halk, ev, âile Türkçesi'ne ait çok sayıda Türkçe kelimeler, mesela Bâkî gibi en büyük şâirlerin şiirlerinde divan ve gazel lisanının diğer kelimeleri kadar tabîî bir şekilde yer almaya devam etmiştir.

Şiir lisanı bilhassa ses güzelliği bakımından büyük tekâmül göstermiş, Türkçe'yi aruzla söylemek daha bir kıvâma ulaşmıştır. Geçen asırda daha çok Ahmed Paşa'nın şiirlerinde söz ve ses güzellikleri bu asırda büyük şâir Bâkî'nin divanında tekâmülün en ileri seviyesine ulaşmıştır.

Kısacası Osmanlı kültürü, Osmanlı İmparatorluğu'nun askerî ve medenî zaferlerine eşdeğer bir yol takip ederek yüksek bir seviyeye ulaşmıştır.

XVI. asırda Divan şiiri dış âhengi, iç süslenişi, ses güzelliği ve nazım tekniği bakımından geçen asırlardan üstündür. Söz ipliğine inci dizmek şeklindeki şiir anlayışı bu asırda imparatorluğun zengin hayatına uygun bir mana ve hüner kazanmıştır. Bu asrın zenginliği ve ihtişamı bütünüyle şiire aksetmiş gibidir. Mimarî, süsleme, resim ve bütün plâstik sanatların geliştiği XVI. asırda, Divan şiiri, asrın bütün plâstik ve süsleme sanatlarındaki ince işleyiş zevkini kendi mısralarına aksettiren şiirdir.

Asırda söz ipliğine inciler dizmekte en mahir şair, daha zamanında Sultânü'ş-şuarâ ünvanıyla anılmaya başlanan Bâkî'dir. Bâkî'nin şiirlerindeki en önemli unsur muhakkak şiirlerinde devrini terennüm etmiş olmasıdır. Muhakkak da mahallî unsurlara yer vermiştir. Gerçi bu, o devirdeki her şairde mevcuttur; ancak Bâkî'nin şiirlerinde ayrı bir ihtişamdır.

Bâkî'nin şiirindeki en önemli mahallî renk şüphesiz İstanbul çizgileridir. Onun şiirlerinde, bir bahar ya da sonbahar tasviri yapılırken, aynı zamanda devrinin içtimâî hayatı ve insan hayatının akışı büyük zariflikle birleştirilmiş olur. O bu haliyle Nedim'in biraz daha kapalı halini andırır. Bâkî şiirlerinde çeşitli tablolar çizmiştir ve tabloların çoğu yaşadığı devrin ihtişamını hissettirir hatta gösterir niteliktedir. Bâkî'nin tablo çizme özelliğine şu birkaç beyit örnek gösterilebilir:

Serv-kâmetler iki yanın alurlar yolun
Râh-ı gülzâra döner yolları İstanbul'un

Leşger-i ebr çemen mülküne akın saldı
Turma yağmada yine niteki bâğî Tatar

Döşedi mihr-i felek yolları dîbâlar ile
Etdi teşrîf çemen mülkini sultân-ı bahâr

Bâkî şu beyitleriyle de sefer hazırlıkları, resmî geçitler, savaş tasvirleri yapmıştır:

Dikdi leşger-geh-i ezhâra sanavber tuğın
Haymeler kurdı yine sahn-ı çemende eşcâr

Şemşîr gibi rûy-ı zemine taraf taraf
Saldun demir kuşaklı cihân pehlivanları

Yine Bâkî'nin şu örnek de görüldüğü gibi kullandığı kelimeler de devrinin zenginliğini hissettirir:

Gülşene altun varaklar zeyn edüp bâd-ı hazân
Gûyiya zerkûblar dükkânı oldu gülistân²

Bütün bunlar devrini yansıması bakımından mahallî çizgilerdir.

Bu asırda asker bir şair olan Taşlıcalı Yahya Beğ'de de orduya ait renk ve terimlere sık sık rastlanır. Nasıl ki Bâkî devrinin İstanbul Türkçesi'yle şiirlerini yazarken, Yahya Bey de Rumeli Türkçesi'yle şiirlerini yazmaktadır. Yine Yahyâ Beğ atasözü, deyim ve halk söyleyişlerine şiirinde yer vermiştir. Meselâ:

“Bu meseldür ki şehâ âdeme eyelük yaramaz
Her ne zulm eylersen eyle bana dâd itme

Zîr-i destinde olursa tan mı gülşende çınar
Ey sehî-kâmet meseldür dest ber-bâlâ-yı dest

Yerde kalmaz gün gibi mazlûmun âhı sarsarı
Zâlimin eyvân-ı Keyvânın yıkar vîrân eder”³

gibi, çok şiirinde bu türlü mahallî öğeler mevcuttur.

² Örnekler Bâkî Divanı'ndan alınmıştır. (Haluk İpekten, Bâkî “**Hayatı Sanatı Eserleri**”, Ankara-1998)

³ Mehmet Çavuşoğlu, **Yahyâ Bey Divanı**, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul-1977

Yine bir Rumeli şairi olan Usûlî de, şiirlerini oldukça sade bir Türkçe'yle yazıyor ve heceyle, Halk edebiyatı nazım şekilleriyle şiir vücuda getirebiliyordu.

Yine bir XVI. asır şairi olan Fuzûlî de eserlerinde çok sayıda hâlis Türkçe kelime kullanıyor ve çoğu rediflerini Türkçe kelimelerden seçiyordu. Kimi zaman da Türkçe sevgisini açıkça belirtiyordu. “içündür, olmaz, mana, sana, görgeç, sever, var, eyler, henüz, sakın, ile, gördüm” gibi Türkçe redifler, onun kullandığı kelimelerden bir kısmıdır.

Edirneli Nazmî, Tatavlı Mahremî de XVI. asırda, bir XV.yüzyıl şairi olan Aydınlı Visâlî tarzında sâfi Türkçe ile şiirler söylüyorlardı. Fuad Köprülü tarafından “Türki-basit” cereyanı olarak da adlandırılan bu şairlerin bu tarz şiirlerinin de mahallîleşme cereyanı içinde onun bir parçası ve mütemmimi olarak değerlendirilmesi gerekir. Bu şairler, şiirlerinde halk dilindeki kelimeleri, mecazları, cinasları, kinayeleri kullanmak yanında, bir Necâtî Bey gibi mısra'larında atasözlerine de yer vermekteydiler.

XVII. asra gelindiğinde, Klâsik Türk şiiri, teknik, âhenk, ve zariflik açısından geçmiş asra göre biraz daha oturmuş ve güzelleşmiştir. Asrın Divan şiiri, asırlardan beri örnek edindiği İran şiirinden asla geri kalmayacak bir olgunluğa erişmiş, çağdaş İran edebiyatını ciddî bir surette geri bıraktığı gibi hatta şairlerimiz, kendilerini klâsik İran şairlerinden üstün tutmaya başlamışlardır. Eğer örnek alınacak şair gerekiyorsa artık bizim edebiyatımızda da mevcuttur. Bir Fuzûlî Mektebi, Bâkî Mektebi hatta bir Rûhî Mektebi muakkipleri için yeterlidir.

XVII. asırda oluşan mekteplerden biri de Nâbî Mektebi'dir. Divan edebiyatında yeni bir tefekkür ufku açan Nâbî, fikrî şiirlerini yazarken, elbette sade bir Türkçe'den ve atasözü ve deyimlerden de faydalanmıştır. Yine Nâbî, şiirde anlaşılmaz bir lisan kullananlara da karşı çıkmıştır:

“Ey şi'r meyânında satan lafz-ı garîbi
Dîvân-ı gazel nüsha-i kâmus değildir”⁴

⁴Ali Fuad Bilkan, Nâbî “**Hayatı Sanatı Eserleri**”, Akçağ, Ankara-1999

Bu asır şairlerinden olan Sâbit ve Nev’i-zâde Atâ’î de eserlerinde halk Türkçe’sinden ve halk söyleyişlerinden, halk yaşamından faydalanmamış değillerdir.

Ayrıca bu asırda görülen gelişmelerden birisi de Âşık tarzı edebiyattadır. Geçen asırda başladığı gelişmesi bu asırda zirveye ulaşmış ve bu edebiyatı en iyi temsil edebilecek ozanları da yine bu asırda yetiştirmiştir. Elbette bu gelişmeler Divan edebiyatına da yansımıştır. Tâ baştan beri bu edebiyatı besleyen halk söyleyişi, halk dili gibi mahallî unsurlar, daha da fazla dikkat çeker olmuştur. Nasıl ki, yetişen halk şairleri Divan tarzı edebiyattan etkileniyorlardı. Dolayısıyla Divan şairleri de aynı toplumu paylaştıkları halk şairlerinden etkilenmişlerdir ki, bunu ileriki dönemlerde yetişen şairlerde açıkça görmekteyiz.

XVIII. asra gelindiğinde ise mahallî çizgide, halk dili, halk söyleyişi ve halk yaşamı çerçevesinde şiir yazma tarzı Divan edebiyatının birinci derecedeki şairlerinde görülmeye başlamıştır ki, bundan dolayı bu süregelen cereyan, zaman zaman XVIII. yüzyıl ve Nedim’le eşleştirilmiştir. Oysa ki, Divan edebiyatının târihî seyrine bakıldığında böyle bir sınırlandırma yapmanın yanlış olduğu ya da eksik olduğu anlaşılmaktadır.

XVIII. yüzyılda da Divan edebiyatı eski gelişmişlik çizgisinde eserlerini vermeye devam ediyordu. Halk edebiyatı da bu asırda yine canlılığını sürdürmektedir. Fakat sosyal hayattaki buhran her iki edebiyatta da akislerini bulmaktadır. Zaman zaman dile getirilmektedir.

Klâsik Türk edebiyatında yerli söyleyiş açısından için için bir olgunluk, halk ifadelerine değer veriş çizgisi devam ediyor, hatta daha da hız kazanıyordu. Tabî ki bunda Âşık edebiyatının ve sosyal hayatın geçmiş asırlara göre rahatlamasının da etkisi vardır. Her şeyden önce XVIII. asır “Lâle devri”nin yaşandığı bir dönemdir ki bu da sosyal hayatta sıkı kanun ve kurallar yerine, eğlence, zevk ve safa hâkim olması demektir. Aslında Nedim’in şiiri ve şairliği de böyle bir ortamın mahsulü idi.

Mahallîleşme Cereyanı, Türk dilinin ve Türk edebiyatının kendi içinden olgunlaşması ve millîleşmesi mânâsında, yerli ve halk tesirinde bir harekettir. Bu cereyan, öteden beri ince bir iz halinde varlığı hissedilen, dilde sadelik ve edebiyatta

millîleşme hareketinin XVIII. yüzyılda birinci sınıf şairlerin ellerinde kuvvetlenmesiyle daha da gün yüzüne çıkan ve dikkat çeken bir yerleşme çığırındır. Eskiden beri süregelen bu çığır, edebiyata halk hayatını getirmiş, halk zevki ve sanatından çizgiler kazandırmış, halk deyimi, halk söyleyişleriyle edebiyatı, zengin, espirili, sade ve güzel kılmıştır.

Mahallîleşme cereyanının bu asırda hız kazanmasında, mahallî unsurların Divan edebiyatının birinci sınıf şairleri tarafından terennüm edilmesinin yanında, özellikle geçen asırdan bu yana toplumda etkili olmaya başlayan Halk edebiyatı faaliyetlerinin saraylara kadar ulaşan, zengin ve tesirli başarısını göz ardı etmemek lâzımdır. Yine yukarda belirttiğimiz gibi, Lâle devrinin yaşanır olması da edebiyatta daha serbest bir ifadeye imkân vermiştir. Bu serbest ve rahat ifadeyi, özellikle Nedim ve Vehbî gibi şairlerde görmekteyiz.

Klâsik Türk edebiyatının târihî seyrini göz önünde bulundurduğumuzda, Divan şairleri arasında Ahmed Paşa, Necâtî, Bâkî, Taşlıcalı Yahyâ Bey, Fuzûlî, Nev'î-zâde Atâî, Sâbit gibi eserlerinde yerli bir hava ve halk söyleyişlerinden kuvvetli akisler bulunan bazı sîmâlar, daha XV. asırdan beri mevcuttu. Yine XIV. asrın Âşık Paşa ve Gülşehrî gibi şairlerinden başlayarak Türkçe ile yazmak, zaman zaman bir zevk hatta bir ideal hâline geliyordu. Nesirle kaleme alınmış özellikle tarih eserlerinde de kullanılan dil, halk dili idi.

XVII. asırda ise şiirde lügattan seçme kelimeler kullananları, tefekür şairi Nâbî eleştirmeye tâbi tutuyordu. Yine nitekim XVIII. asır şair olan Dürrî Efendi de şiirin sâde Türkçe ile yazılması lüzûmunda ısrar ediyordu. Yine XVIII. asırda “reîs-i şâirân” seçilen Osman Zâde Tâib Efendi de eserlerinde genellikle sâde bir lisan kullanmış ve Münşeât'ının önsözünde, yazının bilinen kelimelerle yazılması gereğinden bahsetmiştir.

Önceden beri mevcut olan mahallî çizgide sâde Türkçe ile eser vermek bu asırda daha da hız kazanıyordu. Ki bunun en belirgin örneği de şüphesiz Nedim gibi birinci sınıf bir şairin bu tarzda şiirler yazması idi. Nedim'de halk zevkinin tesirleri daha da hissedilir olmuş; halk koşma ve türkülerinin tesirinde meydana gelen “murabbâ'-şarkı” tarzı, bu asırda en bol ve güzel örneklerini vermiştir. Diğer klâsik şiirlere nispetle çok sâde bir lisanla söylenen şarkılar, bütün millet arasında ortak bir mûsikî ile terennüm edilerek, Divan şiir tarihinde görülmemiş şekilde popüler olmuştur.

Bu asırda âşık tarzı edebiyatın tesiriyle de olacak ki “türkü” söylemek Divan şairleri arasında âdet haline gelmiştir. Nedim’in Divanı’nda türkü yer aldığı gibi, Şeyh Gâlib’de de türkü mevcuttur. Bu asırda dilde ve konularda geçen asırlara nispetle daha çok sadeleşmek ve mahallîleşmek suretiyle halk zevkine doğru bir yaklaşma meyli Nedim’le beraber bütün şairlerde vardır. Şüphesiz bunda, Osmanlı cemiyetinin XVIII. asırdaki, bilhassa Damat İbrahim Paşa devrindeki yaşayış ve zihniyetinin rolü olmuştur. Lâle devrindeki zevk ve eğlence içinde yaşamak arzusu yalnız sarayda ve devlet ricalinde değil, İstanbul halkında da görülmektedir. Bunun Oda en iyi terennüm edeni şüphesiz ki Nedim olmuştur.

“Gülelim oynayalım kâm alalım dünyadan

Bir gün uğrulayalım çerh-i sitem-perverden” beyti bunun ifadelerindedir. Yalnız şu var ki şiirde, yaşanan hayatı yansıtmak sadece Nedim’le sınırlı değildir. Şüphesiz bir XVI. asır şairi olan Bâkî ‘nin divanında da asrının zenginlik ve ihtişamı yer almaktadır. Ancak ondaki hayat sahneleri tablo halindedir. Nedim’de ise bu tablolar hareket ve canlılık kazanmıştır. Yani Bâkî’de gündelik hayat bir tablo ise Nedim’de bu yaşanır hale gelmiştir.

Şu beyitler Nedim’deki hareketliliği açıkça yansıtmaları bakımından önemlidir:

“Mest kendi gülüp altındaki rahş oynardı
Gördüm ol âfeti dün bir düğün alâyında”

“Şevk âteşine sen de tutuştun mu ey gönül
Gördün mü dün güreş tutuşan pehlivanları”

“Eyvâh o üç çifte kayık aldı karârım
Şarkı okuyup geçti bir âfet var içinde”

Nedim’in şiirini mahallî kılan unsurlardan en önemlisi, şüphesiz devrinin İstanbul’unu dile getirmiş olmasıdır. Kullanılan dil de anlaşılır, içerisinde halk söyleyiş ve deyimlerinin de bulunduğu sade ve hâlis bir İstanbul Türkçesi’dir. Lâle devri şairi olan Nedim, zamanının güzellerini tasvir ederken oldukça hareketli ve renkli sahneler çizer:

“SİNEMİ DELDİ BUGÜN BİR ÂFET-İ ÇÂR-PÂRELİ
GÜL YANAKLI GÜLGÜLİ KERRÂKELİ MOR HÂRELİ”

“UNUTTURDU BANA SERV-İ REVÂNİ DÜN GÜLISTANDA
EFENDİM BİR UZUN BOYLU YEŞİL ATLASLI ÂFET VAR”

Nedim’in şiirlerinde renkli ve hareketli güzel tasvirleriyle beraber “Lâle devri”nin serbestliği de sezilir. Önceki zamanlarda söylenmesi edebe mugâyir olabilecek birçok tâbirleri, hitapları ve teklifleri Nedim şiirlerinde güzellere ya da sevgilisine karşı sarf etmekten çekinmez. Bu ifadelerinde de Nedim gayet samimi ve içtendir:

“Sevdiğim cânım yolunda hâke yeksân olduğum
‘ÿddir çık nâz ile kurbân olduğum

Ey benim benim aşkında bülbül gibi nâlân olduğum
‘ÿddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum

...

Kaplatıp gül penbe şâli ferve-i semmûruna
Ol siyeh zülfü döküp ol sine-i billûruna

Itr-i şâhiler sürüp ol gerden-i kâfûruna
‘ÿddir seyrâna çık nâz ile kurbân olduğum”

“Ey şûh Nedimâ ile bir seyrin işttik
Tenhâca varup Göksuya işret var içinde”

Yine bir Lâle devri eseri olan Sâdâbad gezintileri de olanca açıklığıyla Nedim’in Divanı’nda yer almaktadır:

“Gülelim oynayalım kâm alalım dünyadan
Mâ’-i tesnîm içelim çeşme-i nev-peydâdan

Görelim âb-ı hayât aktığın Ejderhâdan
Gidelim serv-i revânım yürü Sâdâbâd’a”

...

“Bir safâ bahş edlim gel şu dil-i nâşâda
Gidelim serv-i revânım yürü Sâdâbâd’a

İşte üç çifte kayık iskelede âmâde
Gidelim serv-i revânım yürü Sâdâbâd’a”

“Anda idi dünki gün hemşîre-i sâd-ahterin
Sen de gâhîce hâlî kalmasın cânâ yerin
Suç benim olsun beni döğsün duyarsa mâderin
Oldu Sâdâbâd şimdi sevdiğim dâğ üstü bağ”

Şair Nedim’i mahallî kılan özelliklerden birisi de belirttiğimiz üzere, onun şiirlerini sâde bir İstanbul Türkçesi’yle söylemesidir. Onun şiirlerinde devrinde İstanbul halkının konuştuğu Türkçe kelime ve tâbirlere sıkça rastlanır. Birkaç örnek verecek olursak:

“Varıp ol derd-şinâs-ı dil ü cânı görsem
Hâk-i pâyına yine Nedîmâ yüzler sürsem
Gizlice arasam ağzın lebin emsem sorsam
Hiç bir çâre bilir mi dil-i bî-mâre aceb”

“Sen böyle soğuk yerde niçün yatar uyursun
Billâh döğer dur hele dâyen seni görsün
Dahi küçücüksün yalnız yatma üşürsün
Serd oldu havâ çıkma koyundan kuzucuğum”

“O rütbe etti bu keskin soğuk zemîne eser
Meyân-ı cûyda gömgök kesildi nilüfer

Başında kar saçağı sarık arkada sâde
Nice gezer bu soğuklarda bilmezem ar’ar

Şitânın ettiği bîdâdı mülk-i gülşende
Efendi binde birin söylesem dolar defter”

“Süzüldüğünce çakır keyf çeşm-i şehbâzın
Hamâme beççe gibi dil şakır şakır titrer”
Bir bûse verdi bana ağız miskidür deyü
Bir tatlı dilli câna yakın tıfl-ı dil-sitân”

“Kim vasfını ben ne diyeyim hod sen işit
Ammâ biraz vefâcığı nâkıs şurası var”

“Yiğit mi oldun a cânım nedir bu kırmızı şâl
Başında dün dahi bağlıydı kırmızı çenber”

gibi halk söyleyiş ve halk tabirlerine; halk yaşamından kesitlere Nedim’de sıkça rastlarız.

Bütün bu mahallî vasıflardan dolayıdır ki, Nedim bu edebî cereyanın en büyük temsilcisi sayılmıştır. Hatta onun tarzı, Nedimâne söyleyiş olarak adlandırılmış, kendisinden sonrakiler için bir Nedim mektebi teşekkül etmiştir.

Mahallî çizgide XIX. asırda da eserler verilmeye devam edilmiştir. Asrın başında Enderunlu Fâzıl, Nedim tarzında ve mahallî çizgide eserler vücûda getirmiştir. Oldukça hacimli divanında ve mesnevilerinde halk söyleyişine ve halk hayatına nüfûz etmiş, zamanı İstanbul’unun eğlence hayatı ve mesire yerlerini, biraz da lâübâlî bir tarzda dile getirmiştir.

Enderunlu Vâsıf ise bu asırda, Mahallîleşme cereyanının en dikkate değer şairidir. Vâsıf, sâde lisanla söylenmiş ve halk ifadesine yakın şiirleriyle mühim bir şöret kazanmıştır. Şiirlerini İstanbul Türçesi’yle ve halk ağzı bir ifade ile söyleyen Vâsıf, daha çok Nedimâne bir tarz seçmiştir. Onun şu şiirleri bunun açıkça göstergesidir:

“O gül-endâm bir al şâla bürünsün yürüsün
Ucu gönlüm gibi ardınca sürünsün yürüsün

Alub âgûşa bu çağında miyân-ı nâzın
Saran ol ser-kadi Vâsıf ögünsün yürüsün”

Şiirdeki bu mahallî çizgi, özellikle XVIII. ve XIX. yüzyıl nesirlerinde de görülmektedir. XVIII. asırda Dürrî Efendi bu sâdeliğin üzerinde duruyordu. XIX. asır nâsirlerinden Âkif Paşa ve Es’ad Efendi de eserlerini daha sade bir vâdide veriyorlardı.

Ancak bu akım sadece XVIII. yüzyılla ve Nedimle sınırlı değildir. Bu cereyan Klâsik Türk edebiyatı içinde tâ baştan beri bir çizgi halinde süregeldiği gibi, 18. asrın son yarısı ile 19. asrın ilk çeyreğinde yaşayan Sürûrî de mahallileşme akımını temsil edebilecek şiirleriyle boy göstermektedir. Özellikle çok sayıda ve mükemmel kalitedeki tarih manzumeleriyle edebiyat tarihimizin önemli bir şahsiyeti olarak yerini almıştır. Kaleme aldığı hezellerindeki serbestliği de şiir vadisindeki açılımı göstermektedir.

Tarih ve hicivleriyle meşhur olan Sürûrî değişim ve yenilenme döneminin önemli bir müverrih şairi olarak karşımıza çıkar.

I.BÖLÜM
TÜRK EDEBİYATINDA TARİH DÜŞÜRME GELENEĞİ

Ebced hesabı ve tarih düşürme konusu Türk İslam kültürünün müstesna konularındandır.

Ebced alfabesinde her harfin bir sayıya karşılık oluşu keyfiyeti, kültürümüzde, söz-harf ve sayı bütünlüğünden doğan bir sanatı meydana getirmiştir. Bu sanata “tarih düşürme sanatı” veya kısaca “tarihleme” adı verilmektedir. Bilâhare edebî sanatlardan biri olarak nitelendirilen bu tarihleme usûlünün ilk defa ne zaman başladığı hakkında kesin bir bilgimiz yoktur. Türk edebiyatında İstanbul’un fethiyle hızlanmış ve Divan edebiyatımızın sıkça kullandığı bir sanat olmuş ve böylece divanlardan, mezar taşlarına ve sanat âbidelerimizin kitabelerine varana kadar çok geniş bir alanı içine alarak kullanıla gelmiştir.⁵

A. EBCED NEDİR?

Ebced kelimesi, Arab alfabesindeki harflerin kolaylıkla ezberlenmesi için, harflerin birleştirilmesiyle meydana getirilmiş sekiz manasız kelimenin ilkidir. Ebced, ilk kelimenin adı olduğu gibi, aynı zamanda diğer kelimelerin tümünün adıdır. Bir başka deyişle ebced, eski alfabeyle verilen isimdir.

Gerçekten alfabenin kolay öğrenilmesi için, bir ibare şeklinde sıralanmasından doğmuş olması akla en uygun olanıdır. Bu sekiz kelimeyi şöyle sıralayabiliriz: Ebced, Hevvez, Hutti, Kelemen, Sa‘ fas, Karaşet, Sehas, Zazağ.⁶

Ebced ve sözcüklerinin alfabede bir sayı değeri vardır. Yani her harf bir rakama tekâbül eder. Bundan istifade edilerek çeşitli işlemler vücuda getirilir. Bu işleme ebced hesabı veya hesâb-ı cümel denir.⁷

Ayrıca harflerle varlıklar arasında da bir ilişkinin olduğu inancından hareketle, İslâm tasavvuf anlayışlarında harflere önem atfedilmesi ve ilm-i hurûf ve kitabü’l- hurûf gibi yüzlerce eserin meydana gelmesini sağlayan âmil, harflere ve varlıkların meydana gelişine izâfe edilen sırrî ve tasavvufî yorumların neticesidir.⁸

Ebced alfabe düzeninin her bir harfinin bir rakama tekâbül etmesi özelliğinden faydalanarak bunu çeşitli sahalarda kullanmışlardır. Günlük ihtiyaçlarda ve özel notlarda rakam yerine, isim sembolü olarak kullanılmış. Çocuğun ismi verilirken doğum tarihini karşılamak için ebcedden istifade edilmiştir. Bunun dışında kitap ve

⁵ Yakıt, a.g.e.s.135.

⁶ Yakıt, a.g.e.s.25.

⁷ Yakıt, a.g.e.s.38.

⁸ Yakıt, a.g.e.s.32.

makalelerde, resmî devlet kayıtlarında ve çeşitli ilimlerde ve de tarih düşürmede ebced hesabından yararlanılmıştır.⁹

B. TARİH DÜŞÜRME

Ebced hesabı bir olayın tarihini belirlemek için de kullanılmıştır. Bunun için o olayın tarihini verecek şekilde ustaca bir kelime veya mısra söylenir. Hesaplandığında o olayın tarihi ortaya çıkar, işte Divan edebiyatımızda en fazla görülen sanatlardan biri olan bu işleme “tarih düşürme sanatı” denir. Ebced ve rakamların tarih düşürmede kullanılması ve böylece insanı hayran bırakacak derecede harika tarih manzumelerinin ortaya çıkması ve hemen hemen her muhteşem mimârî eserin ve âbidenin kitâbelerinde yer alması ebced hesabı ve tarih düşürme sanatının Türk İslam kültür ve medeniyetindeki yerini ve önemini anlamamız için kâfi bir sebeptir.

Ebced alfabesindeki her harfin bir sayıya karşılık olması özelliğinden istifade edilerek herhangi bir hadiseye, hesaplandığında o hadisenin meydana geldiği yılı verecek şekilde bir kelime, bir cümle, bir mısra veya bir beyit söylemeye “tarih düşürme” denir. Edebî sanatlardan sayılan tarih düşürmeye Divan edebiyatımızda “tarih düşürmek, tarih koymak, tarih çekmek veya tarihlemek” gibi adlar verilmiştir. Tarih düşüren kişiye “müverrih” veya “tarihçi” ismi verilir. Ebced hesabı en çok tarih düşürmek için kullanılmıştır. Hatta ebced hesabı dendiğinde ilk akla gelen tarih düşürme sanatıdır.¹⁰

Padişahların tahta çıkmaları, tanınmış kişilerin mühim mevkilere tayinleri, şehzadelerin, sultanların, konu komşu, eş ve dost çocuklarının doğumları, intihar edenler, boynu vurulanlar, şehit olanlar, ölüm vs. gibi ferdî olayların yanı sıra yangın, salgın hastalık, zafer ve fetihler gibi genel hadiselerle varana kadar tarihlenmiştir. Ayrıca cami, mescid, medrese, han, hamam, köprü, kışla, hastane, vs. gibi sosyal ve kültürel bakımdan son derece önemli yapılara tarih düşürüldüğü gibi, sakal bırakma, hayvanların ölümü, mahalle düğünleri, biriyle alay etme vs. gibi hiç önemi olmayan şeylere de tarihler düşürülmüştür.¹¹

⁹ Yakıt, a.g.e.s.42 vd.

¹⁰ Yakıt, a.g.e.s.66.

¹¹ Yakıt, a.g.e.s.71.

C. TARİH ÇEŞİTLERİ

Her tarih ibaresi her zaman aynı şekilde hesaplanmamaktadır. Çok değişik ve farklı şekiller altında düşürülen tarihler her zaman aynı yolla hesaplanmaz. Müverrih şairlerimiz düşürmüş oldukları tarihlerin nasıl bir tarih olduklarını bize çoğu kez açık veya kapalı olarak ifade ederler. Bazı tarihler bir formül içerirken bazıları da birden fazla formül ihtiva ederek apayrı bir tür meydana getirir.

Genel olarak bir tarih hesabında ya mısranın bütün harfleri hesaba alınır veya sadece noktalı harfleri hesaplanır yahut da sadece noktasız harfleri hesaplanır. Bunun dışında musanna tarihler ve bazı karışık formülleri ihtiva eden tarihler de mevcuttur. Müverrih şairlerimiz pek çok türde tarih düşürmüşlerdir.¹² Sürûrî de tarih düşürmenin hemen her türünde eser vermiştir. Tarih çeşitlerini sınıflandırırken Prof. Dr. İsmail YAKIT'ın "Türk-İslam Kültüründe Ebcad Hesabı ve Tarih Düşürme"¹³ adlı eserinde takip ettiği yolu esas alarak, Sürûrî'nin düştüğü tarih çeşitlerinden örnek vereceğiz. Örnekleri sayfa 250 ile 322 arasındaki 613 tarih kıtasından seçtik.

Düşürülen tarihi bulmak için hesap gerekiyorsa bu tür tarihlere genel olarak "ma'nen" tarihler; ilgili tarih, mısra da lafzen ifade edilmiş ise bu tür tarihlere de "lafzen" tarihler denir. Bir tarih mısraı veya beyti birden çok tarih ihtiva ediyor ve pek çok tür ve formülle çözülyorsa bu tür tarihlere "karışık" tarihler demek doğru olur.¹⁴

1. Ma'nen Tarihler:

Ebcad alfabesinin sayı değerleri kullanılarak bir işlem gerektiren ve başlı başına ayrı bir tür ve formül ihtiva eden tarihlerin her birine denir.

a. Kelime ve Terkip Hâlindeki Tarihler: Herhangi bir hadisenin tarihi bir veya birkaç kelimedenden ibaretse buna kelime ve kelimeyle tarih denir. Örneğin "ibret" kelimesi Mevlânâ'nın vefat tarihidir. (H.672)

b. Tam Tarih: Bir tarih mısranın bütün harfleri ebcad alfabesindeki sayı değerlerine göre toplandığında ortaya çıkan yekûn hâdise yılını veren bir sayı ise bu tür tarihlere "tam tarih" denir. Şairler, genellikle tarihin tam tarih olduğunu bir önceki

¹² Yakıt, a.g.e.s.343.

¹³ Yakıt, a.g.e.s.343-441.

¹⁴ Yakıt, a.g.e.s.343.

mısrada belirtirler. Ancak hiçbir tarih türüne bir ima yoksa o zaman tam tarih kabul edilir ve böylece bütün harfler hesaba alınır.

Sürûrî, “tarih-i tam, bî-ta’ miye” gibi ibarelerle bu tarih çeşiti hakkında bize ipucu verir:

Tâğ-ı kaşr-ı rüşeninde berç odur **târih-i tām**

Yapdı Nürî Beğ yeñi sâhil-serâyın şevkile (1216/1801) T.29/2

İster ki dil-i **bî-ta’ miye** târih-i mîlâdın diye

Dünyâyâ geldi Şâfiye oldı Sürûrî şād-ı kām (1223/1808) T.140/2

Ez-pîş-i hürdem-i teessüf keftüm in **târih-i tām**

Vâh ki Babacân revân şed ‘âlem-i ervâh-râ (1189/1775)

T.410/2

Mesnedin teşrîf idince söyledüm **târih-i tām**

Mühr alup şadra gelüp oldı ‘Ali Paşa be-nām (1199/1784) T.574

Bunların dışında Sürûrî’de çok sayıda tam tarih vardır.

c. Ta’ miyeli Tarih: Bir tarih mısraının sayı değerleri toplamı bir olayın yılını tam olarak vermezse, o zaman sonuca kaç sayı ilave dıleceği veya çıkarılacağı bir önceki mısradaki genellikle açık veya kapalı olarak belirtilir. Bu tür tarihlere ta’ miyeli tarih denir. Ta’ miyeden anlaşılması gereken fazlalığın çıkarılması eksikliğin tamamlanmasıdır.

Sürûrî’de de ta’ miyeli tarih örnekleri mevcuttur. “Âhdan harf-i elif meşk eylemek” ibaresi ile 1 eklenmesi gereğini ima eder. Çünkü “elif”in ebced değeri birdir.

Âhdan harf-i elif meşk eyledüm târihde

Göçdü Şevvâl evvelinde Zühdi-i Haţţâţ hayf (1220/1805+1=1225/1806)

T.306/2

“Kalem-i bâl-i hümâ” ibaresinden yine 1 eksiklik olduğunu anlarız:

Çalem-i bâl-i hümâ ile yazılsun târih

Çondu gehvâreye ‘Ankâ gibi şehbâz-ı Girây (1225/1806+1=1222/1807)

T71/2

“Serv” kelimesi de yine bize 1 ta‘ miyeyi hatırlatır:

Seri üzere dikilüp serv didüm târihini
Oldı nâbūd re’isü-ş-şua‘ rā Vehbi-pîr (1224/1809)
T.294/2

d. Noktalı Harflerle Tarih: Tarihi veren mısram sadece noktalı harflarının hesaplanmasıyla ortaya çıkan tarihlere dir. Bu tür tarihler için: “mu‘ cem, mua‘ ccem, cevher, cevheri, cevherdâr, gevher, güher, mücevher, menkut, menkûtaş, nokta, pür-nokt, nakd-i nokta ...” gibi ibareler kullanılır. Sürûrî Divan’ının incelediğimiz bölümünde “cevher, mücevher, menkût, menkûtaş, pür-nokt, nokta, nakd-i nokta, mu‘ cem, mua‘ ccem ” gibi ibarelerle ifade edilen toplam 68 tane tarih kıtası vardır:

Cevher-i cân gibi hıfz it kim didüm târihini
Kıldı revân rûhunu şebbâz Girây Hânuñ bu şü (1211/1796) T.3/2

Sürûrî oldu târih-i **mücevher**
Sa‘ âdethâne-i Şadrî Efendi (1200/1785) T.31/2

Zevvârına **mu‘ cemle** Sürûrî didi târih
Çık kaşr-ı cihân-beyte bütün ‘âlemi seyr it (1210/1795) T.22/2

Söyledüm târihini **mu‘ accemle** ehl-i beldeye
Kıl namaz İzmîrde yaptı cami‘ i Aḥmed Ağa (1219/1804) T.49/2

Hâme em-i târih-i **menkûtaş** nüvişt
Şed müceddid-i cây fetvâ-yı şerîf(1196/1782) T.14/2

Sürûrî ketb ü imlâ itdi **mankûtuyla** târihin
Zihî mekteb ki bunda vâkıfa rahmet okur şıbyân (1213/1798)T.45/2

Târihidür velâdetine **ḥarf-i pür-nokd**
Geldi ‘ uluvv-i şân ile kevne ‘ Ali Rızâ (1220/1805) T.97/3

Akdırır ḳatre-i eşküm **nokta** târihin
Hâke düşdü meh-i Şevvâlde Ḥamdi Molla (1220/1805) T.243/2

Harırah-ı hāme **naqd-i noqtadur** tārīhde
Kıldı serhad-i beḳāya ḳāzı-i ordu sefer (1222/1807) T.254/2

e. Noktasız Harflerle Tarih: Tarihi veren mısranın yalnız noktasız harflerinin hesaplanmasıyla ortaya çıkan tarihlere denir. Müverrih bu hususu tarih manzumesinde belirtir. Noktasız harflerle düşürülen tarihi ifade etmek için:“mühmel, sâde, bî-nokt, bî-nukat, bî-nukut, bî-mu‘cem” gibi tabirler kullanılır. Bu tarih çeşidine örnek olarak Sürürî Divânı’nın incelediğimiz bölümünde şu tarihler yer almaktadır:

İşitdüm bāgeh-i hātif didi kim yaz **bî-noqt** tārīh
Sürürî sāña maḳlaş virdi Tevfīḳ-i süḳan-perdāz (1193/1779) T.122/2

Yazılsun **bî-noqt** ḳarfile tārīh
Mülāzımdur Sürürî-i hünerver (1193/1779) T.124/2

Sürürî bā-**ḳarf-i sâde** tārīh-i ḳudūmiş-i keft
Bir dem-āmed sefirî ez-reh-i irān rızā-ḳānest (1225/1806) T.142/2

Bu mükedderlik ile **sâde** didüm tārīh
Virdi fevt-i pederi ṭab‘-ı Sürürîye keder (1194/1780) T.422/2

Noktalı-noktasız harflerin sayı değerlerin birbiriyle eşitlenmesi suretiyle düşürülen tarihler de vardır. Muhmel ü mu‘cem tabiri ile ifade edilir:

Didüm bede’ ü ḳitāma **mühmel ü mu‘cem** iken tārīh
Maḳaldür ṭarz-ı ḳaşr-ı āli-i Yūsuf Aḳa seyre (1217/1802) T.18/2

f. Noktalı ve Noktasız Harflerle Tarih: Tam tarih veren bir tarih mısraındaki noktalı ve noktasız harflerin sayı değerleri toplamının birbirine eşit yapılmasıyla düşürülmüş olan tarih türlerine verilen addır. Bu türü ilk kullanan şair Arşî’dir. Bizim incelediğimiz bölümde bu türde oluşturulmuş 5 tarih kıtası yer almaktadır.

Didüm bede’ ü ḳitāma **mühmel ü mu‘cem** iken tārīh
Maḳaldür ṭarz-ı ḳaşr-ı āli-i Yūsuf Aḳa seyre (1217/1802) T.18/2

Manķūtu mūhmel ĥarf ile yazdum iki tāriĥ-i tam

Serdār Aġanuñ vārını mes‘ūd eyle Rabb-i Mu‘īn (1193/1779) T.19/2

Söyledüm **mu‘ cemle mūhmeden** iki tāriĥ-i tām

Sa‘ d eyle ‘Īsā Aġaya ĥaşrını Perverdigār (1202/1787) T.20/2

Mu‘ cemle mūlhem oldum tāriĥ-i riĥletinde

Müfti’l-enām-ı sâbıķ Es‘ ad Efendi gitdi (1192/1778) T.188/2

Mu‘ cem ü mūhmel iki tāriĥ yazdum fevtine

Nūr ide Serdār Aġaya merķadi ĥay Kerīm(1200/1785) T.330/2

g. Katmerli Tarihler: Bir tarih mısramda harflerin sayı deġerleri toplamı istenen tarihin bazen iki katını vermektir, işte bu tür tarihlere “katmerli tarih” adı verilir. Şair bunu bir önceki mısrapda belirtir. Daha önce örnek olarak verdiğimiz “mūhmel ü mu‘ cem” tarihlerden üç tanesi katmerli tarihtir. Bir önceki mısrapda “iki tarih” ibaresi vardır:

Manķūtu mūhmel ĥarf ile yazdum **iki tāriĥ-i tam**

Serdār Aġanuñ vārını mes‘ūd eyle Rabb-i Mu‘īn (1193/1779x2)

T.19/2

Söyledüm mu‘ cemle mūhmeden **iki tāriĥ-i tām**

Sa‘ d eyle ‘Īsā Aġaya ĥaşrını Perverdigār (1202/1787x2)

T.20/2

Mu‘ cem ü mūhmel **iki tāriĥ** yazdum fevtine

Nūr ide Serdār Aġaya merķadi ĥay Kerīm(1300x2/1882)

T.330/2

Nuĥ-ı şeh-i cihāndur peyder-pey **iki tāriĥ**

Meyĥāre nefy olunsun meyhāneler ĥapansun (1205/1790x2) T.141/2

Hüveydā ü ‘ ayān fevti içün yazdum **iki tāriĥ**

Gidüp itdi yetīm üç dāne şıbyānı Velī Baba (1212/1797x2) T.402/2

2. Lafzen Tarihler: Ebced rakamlarıyla herhangi bir işlem yapmaya gerek kalmadan, lafızla yani sözle ifade edilmiş tarihlere “lafzen tarihler” denir. Örneğin:

Leṭāfet vech-i Luṭfullahda oldı dü bālā kim
Ḥaṭ-ı müşgīn-i rū-yı sāde geldi **biñ iki yüzde**

Zuhūrunda Sürürī lafza vü ma‘ nā didi tāriḥ
Mübārek ḥaṭ-ı Sünbülzāde geldi **biñ iki yüzde** (1200/1785) T.116

3. Lafzen ve Ma‘enen Tarihler: Hem sözle tarihi verilen ve hem de hesaplandığında aynı tarihi bulabileceğimiz tarihlerdir. Bunlar “lafza vü ma‘na” tarihlerdir. İncelediğimiz bölümde toplam 8 tane bu tür tarihe örnek vardır:

Zuhūrunda Sürürī **lafza vü ma‘ nā** didi tāriḥ
Mübārek ḥaṭ-ı Sünbülzāde geldi biñ iki yüzde (1200/1785) T.116

Lafza vü ma‘ nā Sürürī söyledüm tāriḥimi
Kıldı İstanbulu biñ yüz doḡsan üç sālinda cāy (1193/1779) T.121
Söyledüm maḡdemine **lafza vü ma‘ nā** tāriḥ
Başdı İstanbula ‘İṭrī Beḡ iki yüzde ḡadem (1200/1785) T.145

Lafza vü ma‘ nā itdi nevḡa-girān
Beyt-i tāriḥini baña ismā‘

Kıldı Ḳudsi Efendi dünyāya
Biñ iki yüz yiñirmi birde veda‘ (1225/1806) T.244

Beyt-i tāriḥ-i fevtini ḡāme
Lafza vü ma‘ nā eyledi mersūm

Biñ iki yüz yiñirmi sālinda
Göçdü Nu‘ mān Efendi-i merḡūm (1220/1805) T.250

Lafza vü ma' nâ didüm târiḥ-i sâl-i rıḥletin

Vâh göçdü Mîr Nâşid biñ iki yüz altıda (1206/1791) T.340

Târiḥ söyle **lafza vü ma' nâ** Sürüriyâ

Müsâ Efendi biñ iki yüz beşde oldu fevt (1205/1790) T.427

Tâ meded fevtine bu **lafza vü ma' nâ** târiḥ

Biñ iki yüzde vefât itdi Muḥammed kâmil (1200/1785) T.455

4. Karışık Tarihler: Pek çok formülün bir arada kullanılarak elde edilen tarihlerdir. Şu kıtada Sürûrî, altı vecihle tarih düşmüştür:

Beyt-i târiḥ-i kudûmun yazdum altı vechile

Rûyunu seyr eyleyince revzen-i kâşânededen

Yümnile nüzhet-sarâyında ide kesb-i şafâ

Geldi İslambola Es' ad zâde sâhilhânededen (1200/1785) T.13

5. Muamma Tarihler: Muamma kelimesi “gizlenmiş” anlamına gelir ve manzum ve mensur bilmecelelerdir. Bu tür tarihlere “muamma veya muammâ-gûne” denilir:

Efk-i a' dâdan ' ibâdın saḳlasun Rabb-i Ḳadîr

Ḳatl olundu tîḡ-ı bî-dâd ile bir merd-i dilîr

Hem **mu' ammâ** kevne hem mu' cem iki târiḥdür

Muştafa Aḡa girüp ḥabse serin kesdi vezîr (1190/1776) T.332

Dirîḡâ oldu fevt Aḡmed Aḡasın kühûletde

Maraz ḳılmışdı şeyḫûḥatdan ol bî-çâreyi me'yûs

Mu' ammâ-gûne ferzendi didi merḫûm için târiḥ

Peder göçdü olup erḳâm-ı sâl mevledi ma' kûs (1211/1796) T.338

D. TARİHLERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1. Nazım Şekilleri: Divan'da 250-322 sayfalar arasındaki tarih kıtalarını inceledik. İncelediğimiz kısımda 59 tane kıta 3 beyitten, 463 tane kıta iki beyitten oluşmaktadır. 91 tane de münferit kıta vardır.

Kıta, en az iki beyitten oluşan bir nazım şeklidir. Kıtanın sözlük anlamı parça demektir. Bu sebepten musammatların her bendine kıta denildiğini de görüyoruz. Fakat nazım şekli olan kıtanın musammatlarla ilgisi yoktur. Kıta en az iki beyitten oluşur. Ancak Sürûrî Divanı'nda münferit kıtalar da mevcuttur. Daha fazla uzunlukta yazılanlara ise Kıta-i Kebîre denir. Halûk İpekten on beş¹⁵, Cem Dilçin ve İskender Pala ise iki beyitten fazla olanlara Kıta-i Kebîre terimini kullanmaktadırlar.¹⁶

Kıtayı diğer şekillerden ayıran başlıca özelliği ilk beytinin kafiyeli olmamasıdır. Kıtalarda genellikle mahlas kullanılmaz. Fakat şairler uzun kıtalarda çoğunlukla, iki beyitli kıtalarda az da olsa mahlas kullanmışlardır.¹⁷ Sürûrî, bir beyitten çok olan kıtalarında genellikle mahlasını kullandığı gibi, bazen tek beyitli kıtalarda da mahlas kullanmıştır:

Sürûrî buldu târih-i cülusun şevk-yâb oldu
Hudâvend-i zamân Sulţân Selîm Cem-i cinân oldu(1203/1788)

T.524

Kıtalar, kafiye şeması ile nazm ve rubâiden ayrılır. Ayırt edici olan bu kafiye şeması şöyledir: x-a,x-a, veya a-b, a-b.

Kıtanın dizeleri arasında anlam bütünlüğü bulunur. Felsefi veya tasavvufi bir fikir, bir hayat görüşü, bir nükte, medh ve hicv, bir olayın tarihi kıtanın konusu olabilir. Ö. Faruk Akün, şairin dış ve reel âleme açılışını, düşünüş ve ilgi alanlarını göstermesi açısından kıtaların ayrı bir değer taşıdığını belirtmiştir.¹⁸ Bizim incelediğimiz kıtaların tamamı tarih kıtasıdır.

¹⁵ Halûk İpekten, **Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri ve Aruz**, İst. 1994, s. 42.

¹⁶ Cem Dilçin, **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, 6. Baskı, Ank. 2000, s. "202 ve İskender Pala, **Divan Edebiyatı**, İst. 1992 s. 68.

¹⁷ Halûk İpekten, **a.g.e.**,1 s. 42.

¹⁸ Ömer Faruk Akün, "Divan Edebiyatı" Maddesi, **T.D.V. İslâm Ansiklopedisi**, C. 9, İst. 1994, s. 404.

Kıta şekli genel olarak da en çok tarih düşürmede kullanılmıştır. Belirttiğimiz gibi çalışmamızın konusu olan şiirlerin tamamı tarih düşürme kıtasıdır.

2. Vezin

Sürûrî Divanı'nda incelediğimiz 613 tarih kıtasında 14 tane aruz kalıbının kullanıldığını görüyoruz. Sürûrî'nin tarihlerde en çok kullandığı vezin “Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün”tür. Toplam 287 tarih bu kalıptadır. 133 tarih kıtası “Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün” veznindedir. 38 tarih “Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün” vezninde, 31'i “Mef' ülü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün” vezninde, 30 tane tarih “Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün” kalıbında, 29 tarih “Mef' ülü Fâ' ilâtün Mef' ülü Fâ' ilâtün” vezninde, 20 tanesi “Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün” kalıbında, 15 tanesi “Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün” vezninde yazılmıştır. Bu vezinler sırasıyla Sürûrî'nin en çok kullandığı vezinlerdir.

Bunların dışında 6 şiirin vezni “Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün”, 5 şiirin vezni “Mef' ülü Mefâ' ilün Mef' ülü Mefâ' ilün”, 2 şiirin vezni “Mef' ülü Mefâ' ilün Mef' ülü Mefâ' ilün”, 2 şiirin vezni “Mefâ' ilün Fâ' ilâtün Fe' ülün”, 1 şiirin vezni “Mef' ülü Mefâ' ilü Mefâ' ilü Fa' ülün”, 1 şiirin vezni “Mef' ülü Fâ' ilâtün Mef' ülü Fâ' ilâtün”dür.

Kelimeleri hem vezne uydurmak hem de o kelimelerle istenen tarihî bulabilmek oldukça güç bir iştir. Tarih düşürmekte başarısını zaten kanıtlamış olan Sürûrî, kelimeleri vezne uydurmakta da oldukça başarılıdır.

Ancak tarihlerde zaman zaman vezin hataları da vardır. 613 şiirden 13 tanesinin vezni çıkmamaktadır. Bazen de vezni olan şiirlerin vezne uymayan mısra'ları da vardır. Ayrıca Sürûrî, imâle ve zihafıta yapmaktadır. Şu şiirde bunun örneklerine rastlıyoruz:

Mef' ülü Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün
 Sihr-âferin-i ta' lîk ya' ni Hafîd Tefîk
 Bir menzil aldı taḥḳîk vaşfi sezâ taḥrîr

Tarihim işite kendi cevher gibi beğendi *

Aldı Şadîk Efendi kıldı bu beyti ta' mîr (1214/1799)

T.23

Metinde vezin hatalarını * işaretiyle gösterdik.

3. Kafiye ve Redif

Mısra sonlarındaki ses benzerliklerini ifade eden kafiye ve redif, bir âhenk ögesi olarak çıkar karşımıza. Ahmet Hamdi Tanpınar'a göre şiirde asıl tema kafiye rediftir. Şairin ilhamını tek başına bunlar idare eder. Düşünce ve hayal, kafiye ve redifin etrafında kurulus; şair, duygu ve duygularının dünyasına bu iki unsurun imkânlarıyla girer.¹⁹ Sürûrî, şiirlerinde âhenk unsuru olarak bu özellikten faydalanmayı ihmal etmez. Sürûrî'nin, tarihlerinde yarım, tam ve zengin uyakları kullandığını görüyoruz. Belirttiğimiz gibi şair kafiyeyi âhenk sağlamak amacıyla kullanır:

Vâlid-i bâni-i bünyâdın bu dil-cû çeşmenüñ
Kıl du'âdan behre-mend içdikçe âbın sū-be-sū

Cevher-i cān gibi hıfz it kim didüm târihini
Kıldı revān rûhunu şehbâz Girây Hānuñ bu **şu** (1211/1796) T.3

Söndürdü hān çırâğın bezm-i cihānda eyvāh
O zâğı söyledür heb bu rûzigāruñ **işte**

Târih-i intikālî ilhām-ı kudsiyândır
Seyyid Hasan Efendi 'azm eyledi behi**şte** (1225/1806) T.253

Zengin kafiyeye şu şiiri örnek olarak verelim:

Cāmî Hüseyin Efendi 'uqbâda oldu dilşād
İtmekle hānedānın necl-i necîli **âbād**

Dergāhına Sürûrî gönderdi tuhfe târih
Nüzhet-serây kıldı İshāq Efendi **icād** (1220/1805)

Tam uyağa da şu öreneği verebiliriz:

Ben Es'ad-zâdeden oldum mülâzım
Ki tevfiķ-i Hudādur bunda rehber

Yazılsun bî-noķt harfile târih
Mülâzımdur Sürûrî-i hünerver (1193/1779) T.124

¹⁹ Ahmet Hamdi Tanpınar, **19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul 1976, s.20.

Yarım uyak için:

İş‘āra ṭab‘ım iki sene sa‘y idüp aña
Ġāyetle oldı semt-i tevāriḡ-i mültemis

Tāriḡ-i sāl-i bede-i mu‘cem yazup didüm
Hüzni̇ raqamla itdi müverriḡüñe heves (1187/1773) T.119

Bazı şiirlerde kulak kafiyesi tamamen göz ardı edilip göz kafiyesi nazara alınmıştır. 110. şiir buna örnektir:

Eylemiş Mîr-i Şāliḡuñ liḡye
Ḥüsn-i evvel ki revnaḡından **yeḡ**

Söyledüm bi'l-muvāceche tāriḡ
Ḥaṭ-ı vechüñ yaḡışdı Şāliḡ **Beḡüñ** (1219/1804) T.110

Sürûrî, bazı şiirlerde ekleri de kafiyeye olarak kullanmıştır:

Ehl-i ‘ilm Ādem Efendi bu sene
Ḥākim-i ḡuds idi rıḡlet **itdi** ḡayf

Güş iden insān didi tāriḡini
Ehl-i cennet olsun Ādem **girdi** ḡayf (1219/1804) T.237

Şairin redif olarak seçtiği kelimeler, kendisinin ve aynı zamanda yaşadığı devrin psikolojisini de yansıtır. Bu gibi rediflerle yazılmış şiirler kronolojik olarak sıralandığında, siyasal olaylara paralel olarak değişen toplum psikolojisini de takip etmek mümkündür.²⁰

Sürûrî, kafiyeye kadar olmasa da redifi de çokça kullanmıştır. İncelediğimiz bölümdeki 613 tarihten 227 tanesi rediflidir. Bu oran, 1 beyitlik, 2 beyitlik en fazla 3 beyitlik şiirler için azımsanmayacak bir miktardır. Bu rediflerden bir kısmı ek, bir kısmı da kelimedir. Ekler dışında Sürûrî'nin tarihlerinde kullandığı redifler şunlardır:

²⁰ Cemal Kurnaz, **Divan Edebiyatı Yazıları**, Akçağ Yayınları, Ankara 1997, s. 265-266.

“Ma‘ mûr (T.10), -i seyr ir (T.123), yaptı (T.25), bina (T.27-51), kıldı bina (T.28), Nebil Beğ (T.55), sad olsun (T.58), ile (T.63-228-514-517-582), oldu bu mahduma (T.68), eyledi (T.75-352-378-476), ola (T.76-130-257-362-498-), eyleye ma‘ bûd (T.94), pir ola (T.96), -imun Allah (T.98), -ım gelüp (T.101), -e mâh-âsâ (T.106), geldi bin iki yüzde (T.116), beni (T.125), Selîm (T.133), tevbe (T. 134), irade (T. 135), -ler kapansun (T. 141), ez-Acem eknûn (T. 144), Beğ (T. 146), Kabe İbrahim Ağa (T. 150), Yusuf Ağa (T.152), tekmiîl (T.157), -ı rabide (T.158), kıldı tulu‘ (T.161), mülk-i adn ola (T.162), olsun (T.163), Mustafa (T.166), eylesün cennetde cây (T.174), paşa (T.176), ide (T.177-346), pasanun (T.180), gitdi (T.188-379-441), göçdi dünyadan (T.190), fevt oldı (T.192), vah(T.197), ah (T.199-460), geçdi dünyadan (T.208), -da mekân (T.209), İsmet Beğ (T.211), kıldı hamdullah Beğ (T.219), ömrü (T.225), hayf (T.237-306), Kabeden (T.246), eyleye Kuddûs (T.247), göçdü (T.235-297), kim Vefâ Şeyhi (T.264), itdi (T.268-292-341-399-433-470-599), şed (T.274), basdı (T.278), -i kalmadı (T.288), Vehbî-pîr (T.294), -ından ecel (T.302), -da kız said (T.303), ide Mevla (T.308), gülzâr-ı naîm (T.316), Baba (T.319), ide İlah (T.320), -ya Azmî (T.323), Azmî (T.325), adna (T.329), naim (T.331), -nun Allah (T.335), itsün (T.336), bin ikiyüz altıda (T.340), -ı dünyadan (T.344), İzzet Beğ (T.348), olsun Edîb (T.357), reis (T.361), -ın meded (T.375), kalmadı (T.377), Galib Dede (T.383), Dede (T.1387-388-392), şeyh (T.397), ukbâya (T.413), -du Magosa kalasında (T.415), cennet hullesi giysün (T.417), firdevse (T.418), Fehîm (T.421), eyledi rûhu (T.430), oldu Saîd (T.434), -ı Mahmud (T.438), eyvâh (T.445), Muhammed Çelebi (T.449), Ahmed Nazif (T.452), için (T.454-560-605), itdi Muhammed Çelebi (T.457), Hasan (T.469), -ı cinân (T.471-487), Fatıma Hanım (T.488), -ya İlah (T.489), eyleye Hak (T.491), cennetden (T.494), eylesün (T.502-511), göçüp (T.515), oldu (T.524-598), Şeh Selim (T.526), virdi (T.528), sâl-i nev geldi (T.536), Selim (T.539), kıldı Şeh Selim (T.548), oldu (T.552), sebil (T.555), aldı Muhammed Paşa (T.571), yap(T.573), bu (T.575), geldi (T.576), ile muazzez (T.594), idün (T.606), masum-ı pâk (T.607).

Bu redifler incelendiğinde Sürûrî, bazen hakkında tarih düştüğü zevâtın ismini bazen de ilgili tarih lafzını redif olarak kullanmıştır. Rediflerde Türkçe kelimenin fazlalığı da dikkati çeken başka bir husustur.

4. Dil ve Üslûp

Sürûrî'nin tarih manzumelerinde ince hayaller ve derin manalar peşinde koşan bir şair yerine olaylara gayet reel olarak yaklaşan bir vakanüvis edası vardır.

Doğal olarak da dil gayet sadedir. Arapça ve Farsça terkipler Sürûrî'nin tarihlerinde oldukça azdır. Sürûrî'nin şiirlerinde Arapça ve Farsça terkiplere ağırlık vermemesi onun bu dillere vukûfiyetinin azlığıyla alakalı olmasa gerektir. Çünkü onun Arapça ve Farsça şiirleri de vardır. Sürûrî'deki bu sadeliği çağın genel bir eğilimi olarak anlamak daha doğru olacaktır. Çünkü 18. yüzyılda mahallileşme akımı her şairi etkilemektedir.

Meselâ çeşme ile ilgili şu tarihinin dili gayet sadedir:

Gerçi enbâ-i sebîl için yapıldı bu eşer
Kıldı geçmiş evliyânûñ cânların ihyâ velî

Yapdırup asker ağası çeşme târihin didüm
Gel şudan al iç kerâmet eyledi icrâ velî (1212/1797) T.4

Hevâi mahlasıyla yazdığı hezeliyatındaki laübâlilik tarihlerinde yoktur. Ancak Sürûrî, tarihlerde de espirili bir dil kullanmayı ihmal etmez. Kız Said'in ölümü üzerine düştüğü tarihte bunu görebiliriz:

Var idi bir zen-edâ merd-i zarîf itdi vefât
Nâmına dirlerdi merhûmuñ cihânda kız Sa'îd

Şeyh Tütî söylesün târih açup dest-i du'â
Hem-nişîn-i hür ola şahn-ı cinânda kız Sa'îd (1223/1808) T.303

18. yüzyılın genel bir eğilimi olan mahallileşme akımının etkileri Sürûrî'de de yoğun bir şekilde görülmektedir. Genel olarak bütün şiirlerinde Divan edebiyatının klasik konuları yerine daha basit alelâde konuları işlemiş, dilde sadeliği tercih etmiş, çoğunlukla Türkçe kelimeler kullanmış, Türkçe kelimelerden ve Türkçe eklerden oluşan rediflere ağırlık vermiştir. Hâsılı o, yaşadığı gerçek hayatı göz önüne sererken, döneminin canlı dilini kullanmış bir şairdir.

Sürûrî'nin en büyük özelliği alelâde bir hadiseyi bile nazma geçirebilecek kadar tarih düşürmedeki meleke hâlini almış kabiliyetidir. Bu üstün kabiliyetinden dolayı rakamla tarihçiliği kendine hususî bir yol edindiği izlenimi vermektedir.²¹

E. TARİHLERİN MUHTEVA AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sürûrî, küçük-büyük, önemli-önemsiz, uzak-yakın, birbirinden farklı pek çok konu hakkında rahatlıkla tarih düşürebilme maharetini göstermiş, hatta aynı konuda birbirinden güzel çok sayıda tarih söylemiştir.

Burada ancak çalışmamıza konu olan Divan'ın 250 ile 322. sayfaları arasında yer alan 613 adet tarih kıtasının muhteviyatından bahsedeceğiz. Şairin, bütün tarihlerinin içeriğinin değerlendirilmesi müstakil bir çalışma konusu olacağı kanaatindeyiz.

523. tarihe kadar olan kıtalar 2 veya 3 beyitlik, 523 ile 613. kıta arasındaki tarihle tek beyitlik, yani müfrettir. 250. sayfada ilk olarak çeşmelerle ilgili tarihler yer alıyor. Daha sonra bina inşası ve tamiriyle ilgili tarihler yer alıyor. Bunları sırasıyla evlenme, düğün, doğum, sakal bırakanlar ve kendi hayatıyla ilgili tarihler, İstanbul'a gelenlere hoşâmedi, ziyaretler, sünnet, Kur'an öğrenenler ile kitabını tamamlayanlar ve ölüm konulu tarihler takip ediyor.

Müfret tarihler, cülus, şehzâde doğumları, padişahların yeni yılının kutlanması, padişahın taş dikmesi, padişah için yeni bir sandal yapılması, cami- kışla- okul inşaları, çeşme yapımı, hanım sultanların doğumu, sadrazam ve diğre devlet erkanının tayinleri, doğum, sünnet ve sakal çıkması konularını içerir.

1. Cülûs İçin Tarihler: Sürûrî, padişahların cülusları için kendinden evvel düşürülen tarihleri dahi pek beğenmeyerek, Osmanlı devletinin kuruluşundan kendi zamanına kadar gelip geçen sultanların cülûsunu tarihlemeyi ihmal etmemiştir. Ancak incelediğimiz bölümde Sürûrî'nin Sultan I.Abdülhamid Han'ın ve Sultan Selim'in cülusuyla ilgili birkaç adet tarih yer almaktadır. Biz bunlara örnek vereceğiz:

Sultan Abdülhamid için söylediği tarih:

Serir-ârâ-yı dâd olduĝda târih eyledüm terķim

²¹ Batur, a.g.t.43.

Hümâyün ola Hân ‘abduḥamīde ‘adlile dīhīm (1187/1773)

T.523

Sultan III.Selim’in tahta çıkışı için söylediği tarihler:

Sürürî buldu târiḥ-i cülusun şevḳ-yâb oldu

Ḥudâvend-i zamân Sulṭân Selīm Cem-i cinân oldu(1203/1788)

T.524

Târiḥini kıldı murâd erbâb-ı ṭab‘ -ı müstaḳīm

Revnaḳda evrenk-i dâd oldu cenâb-ı Şeh Selīm (1203/1788)

T.525

Baḥşîş-i târiḥ virsün şâ‘irâne Şeh Selīm

Dâd-ı fermâ pâdişâh oldu cihâna Şeh Selīm (1203/1788)

T.526

Ṭab‘ ima târiḥin ilhâm eyledi Rabb-i ‘Alīm

Bârekallâh pâdişâh-ı ‘âdil oldu Şeh Selīm (1203/1788)

T.527

2. Mansıp ve Tayinlere: İncelediğimiz bölümdeki mansıp ve tayinle ilgili tarihler müfret kısımdadır. Sürûrî Muhammed Paşa’nın sadarete geçişiyle ilgili 4 tarih manzumesi tertip etmiştir. Bunlardan biri:

Ḳaşd-ı târiḥle şu mîşra‘ ı kıldum inşâ

Maḳşada irdi geçüp şadra Muḥammed Paşa (1190/1776)

T.568

Sadrazamlardan Yeğen Paşa, Ali Paşa, Hasan Paşa, İzzet Paşa, İsmail Paşa, Mustafa Paşa, Memiş Paşa ve Ahmet Paşa’nın sadarete geçişiyle ilgili tarihler düşmüştür:

Söyledüm târiḥ şâd olduḳda ‘âlem dâd ile

Şadra geldi Muştafâ Paşa-yı Ekrem dâd ile (1222/1807) T.582

Kaptan-ı Derya Ali Paşa’nın ve vezirlerden Hakkı Bey’in tayinleri için Sürûrî şu tarihleri söylemiştir:

İtdüm olduḳda ḳapūdân Nasbi târiḥin beyân

Seyl-i dâdın kıldı deryâya ‘Ali Paşa revân (1224/1809) T.587

Ḥamdullâh kim didüm târiḥ-i câhın dil-peḳîr

Şükr ola elṭâf-ı Ḥaḳḳa oldu Ḥaḳḳı Beḡ vezîr (1210/1795) T.588

Esadzâde'nin, Arif Efendi'nin ve Silahzâde'nin Şeyhülislam olmalarına da birer tarih düşülmüştür:

Söyleyüp târih-i naşbın kıldum icrâ-yı rüsûm

Ƙavl-i Silâh-zâdeyi fetvâ bilür ehl-i 'ulûm (1218/1803) T.597

Emin Bey'in Anadolu sadaretine tayini, Rüstem Bey'in Mekke'ye nasbı, Asım Efendi'nin rüesâyâ danışman oluşu, Mir Ahmed'in enderundan çıkışı Sürûrî tarafından tarihlenmiştir.

3. Çeşmeler: 250. sayfa çeşmelere düşülen tarihlerle başlar. İncelediğimiz bölümde çeşmeler için düşülen 23 adet tarih manzumesi vardır. Bunlardan 15 tanesi müfret tarihtir. Bunlardan bir kısmı da Sultan Selim'in yaptırdığı çeşmelerdir:

Söyledüm târih-i dil-cû teşne-gân

Âb-ı luğf-ı Hân Selîm oldu revân (1225/1806) T.550

Teşne-gâne oldu târih-i maḥal-i iltifât

Çeşme-i Sultân Selîm aḡdı al iç âb-ı ḡayât (1225/1806) T.551

Sultan Mahmut'un yaptırdığı bir çeşmeye ilişkin de tarih vardır:

Yapıldı enderûnda çeşme târihin didüm ḡâlâ

İçek mâ-i laḡifî eyledi Maḡmûd Hân icrâ (1224/1809) T.563

Çeşmelere düşülen diğeri tarihlere örnek verecek olursak:

Mâ-i ḡayvândaki girdâb nedür bildüñ mi

Bâğrını reşkile bu çeşme-i dil-cû deldi

Görse târihim iderdi beni Rızvân teslîm

Âb-ı kevşer gibi şu 'ayn-i 'Alîden geldi (1215/1800) T.1

4. İnşa ve Tamirat: Bina inşa ve tamiratlarına düşürülen tarihlerdir diğeri bir konu. Müfret tarihlerinde Sürûrî, Halid Cami'inin Sultan Selim tarafından inşası için 3 tane tarih düşmüştür:

Ben raqam itdüm cemâ' at kıldı târihin hesâb
 Yaptı Hâlid Câmî' -i Sulţân Selîm Cem-cenâb (1165/1751)
 T.546

Sürûrî, Selimiye Kışlasının yapımına da tarih düşmüştür:
 Cevherli târihe beni mu' tād kıldı Şeh Selîm
 Ceyş-i ma'lum kışlası bünyâd kıldı Şeh Selîm (1195/1780)
 T.548

Sultan Mahmut için yaptırılan sâyebânın tarihi:
 Sürûrî söyledüm târihini ol çetr-i zer-kârûn
 Yapıldı sâyebanı Hân Maḥmûd-ı cihândârûn (1224/1809) T.562

Saray yapımına, çeşitli hane yapımlarına yine bunların tamirlerine düşülen tarihlere bir örnek:

Dergehi üzre yapup kâfî vezîr-i zîşân
 Kaşd-ı ta' mîr-i sarây itdi serâser ḥâlâ

Söyledüm şimdiki âlî eşerûn târihin
 Sa' d ola kaşr-ı nev-âyî-i Süleymân Paşa (1188/1774) T.9

Tekye inşasına, okul, cami, köprü, türbe, mezar yapım ve tamirine de tarih düşmüştür Sürûrî:

Ricâlûn seyyidi merḥûm Abdullâh Berinûn
 Vaşiyet-gerdesidür bu ma' lum ḥâne-i tıflân

Sürûrî ketb ü imlâ itdi manķûtuyla târihin
 Zihî mekteb ki bunda vâkıfa rahmet oķur şıbyân (1213/1798) T.45

Mîr-i ' âlî-himem ol kim iremez
 Tâķ-ı câhına kemend taḥmîn

Köprü yaptırdı didüm târihin
 Kıldı Tūr-zâde binâ cüsr-i metîn (1192/1778) T.52

Müfret tarihlerde okul yapımı için 2 tane tarih vardır. Bunlardan biri:

Söyledüm târiḥ-i ra' nâ raġbet-i şıbyân için
Şâh-ı Sulṭân yaptı zibâ mektebi tıflân için (1209/1794)

T.560

Müfret tarihlerde Sürûrî, Laleli'de gül gibi güzel bir yapının tamir edildiğinden söz eder:

Nola bülbül-şıfat buldumsa târiḥinde ḥoş-ta' bîr
Olundu Lâleli'de gül gibi ma' bed güzel tâ' mîr (1207/1792)

T.533

Sürûrî, sarayın tezyin edilmesiyle ilgili şu tarihi düşmüştür:

Yazup târiḥini ' arz eyledüm şadr-ı felek-câha
Müzeyyen yaptı kaçır-ı âşaf-ı ' aleyhüm şâha (1212/1797) T.589

5. Evlenme: Sürûrî etrafında bulunan dostlarının evlenmelerini de tarihlemiştir:

Ṭab' -ı ' İşmet Beġ Efendi zâdeye
Virdi âheng-i tehhül ibtihâc

Nüş idüp şerbet didüm târiḥini
Mîr ' Ārif itdi ' âkd-ı izdivâc (1222/1807) T.54

Ārif Efendi, Muhammed Nebil Bey, Mir Hamid, Tahsin Efendi, Rasim Efendi, Lütfullah Münim, Ayni Efendi, Selâmi Efendi, Esad Efendi Sürûrî'nin evlenmelerine tarih düştüğü kişilerdendir.

6. Doğum: Sürûrî, şehzâdelerin ve sultanların doğumuna tarih düşmüştür. Sultan Süleyman'ın doğumuna:

Didüm târiḥ-i milâdın ki taḥsîn itdi şâhenşâh
Gelüp Sulṭân Süleymân kevne şad oldu şeh-i Cem-câh (1193/1779)

T.529

Sultan Muhammed'in doğumuna iki tarih düşer. Birisi:

Söyledüm târiḥ-i milâdın ' Ali vefku'l-merâm
Pâd-şâhı itdi ḥaḳ Sulṭân Muḥammedle be-kâm (1196/1782)

T.530

Rabî'a Sultan'ın doğumuna:

Söyledi târih-i milâdın Sürûri ibtidâ

Oldu dehre Râbi' â Sulţân gelüp revnağ-ı fezâ (1189/1775)

T.532

Ayişe Sultan ve Fatıma Sultan'ın doğumlarına da tarih düşer. Ayişe Sultan'ın doğumuna 3 adet müfret tarihi vardır:

Yâd ider târih-i milâdın Sürûri her zamân

Sûr kıldı ' Âyişe Sulţân kudümunda cihân (1224/1809)

T.564

Sürûri evlilik gibi doğumda da dostlarının mutluluğunu tarih düşerek paylaşır. Sürûri bazı çocuklar için birden fazla tarih manzumesi de söylemiştir. Yusuf Ağa'nın oğlu Arif gibi:

Yûsuf Ağanuñ yine bir necli geldi ' âleme

Şûkr için Mollaya kıldı cebhesin vağf-ı sücûd

' Ömrin efzûn eylesün Allâh didüm târihîni

Pîr ola ' Ârif Beğ oldu zînet-i mehd-i vücûd(1213/1798) T.64

Hâzret-i Yûsuf Ağanuñ kalbine Allâh yine

Mevlid-i necl-i Muğammed nâm ile virdi neşât

Mağlaşın yazdı ma' ârif-perverân târihde

Mağdem-i ' Ârif Beğ oldu revnağ-efzâ-yı kımât (1213/1798) T.65

Bunlardan başka yine Yusuf Ağa'nın oğlu Sadık, Said Efendi'nin oğlu Şerif Efendi, Aziz Efendi'nin oğlu Muhammed, Aşir Efendi'nin oğlu Taceddin, Ratıp Efendi'nin oğlu, Giray Han'ın oğlu, Hoca Neşet'in oğlu, Mir Yahya'nın oğlu Mustafa Bey, Şemseddin Muhammed, Mustafa Nuri, Katip Arif Efendi oğlu Muhammed, Ayni Efendi'nin oğlu Muhammed, Kadim Yahya, Mustafa, Muhammed Said, Muhammed Rıza, Raşit Efendi'nin oğlu Muhammed, Nuri Efendi'nin oğlu Mustafa Kamil, Ahmed Efendi'nin oğlu Ömer, Ali Ağa'nın oğlu Hasan, Yümni Beğ'in oğlu Muhammed Şakir, Seyyid Ali Bey'in oğlu Ahmed Ata, Vehbi Efendi'nin oğlu Hayrullah, Osman Efendi'nin oğlu Muhammed Arif, Asım Efendi'nin oğlu İsmail Nevres, Anadolu sadrazamının oğlu Ali Rıza, Raif Efendi'nin oğlu Abdullah, Ata Bey Efendi'nin oğlu

Halil, Ali Efendi oğlu Muhammed Emin; İsmail Efendi'nin kızı Fatıma Hanım, Halim Efendi'nin kızı Sıdıka hanım, Muhammed Tahir'im kızı Rukiye, Emin Ağa'nın Kızı Emine, Hüseyin Ağa'nın kızı Necibe Hanım, Abdülğani Efendi'nin kızı Safiye doğumlarına Sürûrî'nin tarih düştüğü kişilerdendir.

Müfret tarihlerde de Sürûrî, İsmet Bey, Muhammed Rıfat ve Nuri Şemseddin Muhammed'in doğumu kaydaltına alır:

Lāyık-ı târîhdür ol bî-bedel ma'şûm-ı pāk

Luṭf-ı Mevlâ oldu 'İşmet Beğ güzel ma'şûm-ı pāk (1210/1795)T.607

7. Sakal Bırakanlara: Sürûrî, sakal bırakmak ve yüzde sakal çıkması gibi en basit konularda bile tarih düşmüştür. Arif Bey'in sakal bırakmasını şöyle terihler:

Mu'ammer ola 'İşmet Beğ Efendi zâde kim kıldı

Şeb-i Mi'râcda irsâl-i liḫye sünnetin ihyâ

Sürûrî yaraşur ben de bu vech üzre disem târiḫ

Yaşıdı rüyuna 'Arif Beğüñ nev-liḫye-i zîbâ (1219/1804) T.107

Bundan başka Sürûrî, Sadık Bey'in, Salih Bey'in, Seyyid Ataullah Bey'in, Hamid Beyin, Mir Ahmed Bey'in, Hasan Bey'in sakal bırakmalarına; Sünbülzâde Lütfullah ve vehbizâde Molla Hayrullah'ın sakallarının çıkmasına tarih düşmüştür.

Sürûrî, son üç müfret tarihini de sakal üzerine düşer. İzzet Efendi'nin, Ali'nin sakalının çıkmasına tarih düşer ve son tarih kıtasını da yine hatla ilgili tamamlar:

Virdi bu târiḫ-i liḫye ḳalb-i 'uşşâḳa ğamûm

Mülk-i ḫüsne çend-i ḫaṭ kıldı iki yüzden hücûm (1205/1790) T.613

8. Sürûrî İle İlgili Tarihler: Sürûrî'nin en önemli özelliklerinden biri kendi hayatı hakkında tarih düşürmesidir. Tarih yazmaya başlamasını, Adana'dan İstanbul'a gelişini, mahlasları hakkında ipuçlarını, Esad Efendi'den mülazim oluşunu, Anadolu'da mansıp almasını, kadılık yaptığını, Yeğen Paşa tarafından 12 kuruşla başka bir memurluğa tayinini, çeşitli kişilerden himaye görerek bazı memuriyetlerde bulunsa da yine de sıkıntı çektiğini, 1200/1785 yılında evkendiğini, 1202/1787'de tekrar mansıp aldığını, yaşı hakkında ipuçlarını, yaptırdığı bir binanın bulunduğunu, 1217 senesinde Anadolu Kazaskerliğine bağlı bir memurluk aldığını, 1213/1798 yılında kahveye tevbe ettiğini,

sunduğu bir şiirle 1215/1800 yılında Veliyyüddin Efendizâde tarafından ödüllendirildiğini, Rumeli Kazaskerliğinde Mostar’da mansıp alışı, Divan’ını iki defa tertip ettiğini, Safiye isminde bir kızının olduğunu, 1205/1790 yılında şarabın yasaklandığını Sürûrî’nin kendi hayatıyla ilgili düştüğü tarihlerden öğreniyoruz:

Anaṭoluya meh-i Şevvâlde kıldı düḥûl
Kim Ḥayâtî zâde merḥûm eyledi iḥyâ beni

Ey Sürûrî kendüm inşâd eyledüm târiḥimi
‘Adlile bindürdü maṇşib atına Mevlâ beni (1195/1780)T.125

Ḳapûdân ayda on iki ğuruş itdi baña ta‘yîn
Yeğen Paşa ki naḳd-ı luṭfile ṭab‘ı lebâlebdür

Der-i medâr-ı ḥurûf ile mu‘în oldı târiḥim
Sürûrî bâb-ı âşafdan vazîfe aldı ensebdür[1196/1782] T.127

Şadr-ı Anaṭolıdan aldum Sürûrî maṇşıbı
Kıldı ḥaḳḳımda benim nuṭḳ-ı hümayûn Ḥân Selîm

Nâil-i maṭlub olunca söyledüm târiḥimi
Çâkerin mesrûr-ı âmâl eyledi Sulṭân Selîm (1217/1802)T.133

9. İstanbul’a Gelenlerle Hacca Gidip Gelenler: İtrî Beyin 1200/1785’de İstanbul’a gelişiyle Abdullah beyin 1191/1777’de İstanbul’a girişini şöyle tarihlemiştir:

Merḥabâ ehl-i hüner ‘İṭrî-i dânişâd kim
Eyledüm bûy-ı ma‘ârif gül-i ṭab‘ından şem

Söyledüm maḳdemine lafza vü ma‘nâ târiḥ
Başdı İstanbula ‘İṭrî Beğ iki yüzde ḳadem (1200/1785)T.145

Ḥocası ‘İzzet Efendiyle ‘azîmet eyledi
Şâhrâh-ı şehri-i İslambola ‘Âlicâh Beğ

Dāhîl olduḡda taṣannu‘ la didüm târiḡini
 ‘İzzet ile girdi İstanbula ‘Abdullah Beḡ (1191/1777) T.146

Çeṣmîzâde’nin İstanbul’a geliṣine, Tahir Efendi’nin oḡlu Eṣref’in Hac vazifesini yerine getirmesine, Seyyid İbrahim ve Naim Efendi ve Yusuf Aḡa’nın haccına birer tarih düṣmüṣtür:

Sa‘y-ı meṣkûr u ṣafâ-yı ‘ömre irsün Hâc idüp
 Gitdi Beytullaha istiḡbâlle Yûsuf Aḡa

Hızır ‘azm ü ‘avdetinden Hâḡ delîli eyleyüp
 Hemre olsun devlet ü iclâlle Yûsuf Aḡa

Hâciyân mânend-i cevher ḡıfz ider târiḡini
 ‘Azm-i Ka‘be eyledi iḡbâlle Yûsuf Aḡa(1225/1806) T.152

10. Sünnet Olanlara: Sadık Bey’in sünnetini ṣöyle tarihlemiṣtir:

Gerimor Yûsuf Aḡa kethüdâ-yı vâlid-i sultân
 Ki sūr-ı necli oldu ‘ıyd-ı eṡfâl-i ‘inâyet-ḡâh

ḡitâne ṣıdḡ-ı niyetle Sürürî söyledi târiḡ
 Mu‘aven sünnet-i Ṣâdıḡ Beḡi sa‘d eyleye Allah(1209/1794) T.153

Cenâb-ı kethüdâ-yı vâlid-i sultân-ı vâlü’ṣ-ṣân
 Ki Ṣürî mâṣadaḡdur meslek-i mesnûne bî-minnet

Sürürî söyledi sūr-ı ḡitân-ı necline târiḡ
 İde mes‘ûd Hâḡ-ı Ṣâdıḡ Beḡi oldu bu sene sünnet (1209/1794) T.154

610. müfret tarih kitasının konusu da Muhammed Esad’ın sünnetidir:

Sünneti târiḡi mu‘cemdür o tıfl-ı erṣedüñ
 Sa‘d ide sūr-ı ḡitânın Hâḡ Muḡammed Es‘aduñ (1210/1795) T.610

11. Kur’an Öğrenenlere ve Kitabını Tamamlayanlara: Reṣit’in Kur’an öğrenmesini ṣöyle tarihler:

Pür şabî Reşîd mektebde
İtdi ĥatm tilâvet-i Furķān

Şu ĥadîş oldı cevherin târiĥ
Ĥayr kim men ta' allümü'l-Ķur'ān (1210/1795) T.155

Asım Efendi'nin kitabını tamamlamasına:

Pür şabî Reşîd mektebde
İtdi ĥatm tilâvet-i Furķān

Şu ĥadîş oldı cevherin târiĥ
Ĥayr kim men ta' allümü'l-Ķur'ān (1210/1795) T.157

Kur'an okumayı öğrenen sıbyan mektebi öğrencileri için şu müfret tarihi düşmüştür:

Yazdı târiĥin Sürûrî raġbet-i şıbyān için
Oldu mekteb lâne-i zîbende Ĥaĥ Ķur'ān için (1207/1792) T.605

12. Yeni Yıl ve Nevrûza: Sürûrî 8 tane müfret tarihiyle Sultan Selim'in yeni yılını kutlar:

Söyledüm târiĥin āsān eyleyüp Rabb-i ' Alîm
Sāl-i nev geldi ola devletle dā'im Şeh Selîm (1219/1804)
T.534

Sürûrî, Sultan Mahmut'un da yeni yılını kutlar:

Târiĥle o şāha itdüm du' ā-yı pür sūd
Maĥmūd Ĥānuñ olsun sāl-i cedîdi me'ūd (1224/1809) T.561

Çok bir özelliği olmasa da Sürûrî'nin nevrüza da tarihi vardır:

Nevā nev müjde-i 'avn ı zafer me'mulümüzdür kim
Neĥasetin şubĥ nev-sāle teşādüf eyledi nev-rüz

Sene başında verd-i jāle-dāra döndü târiĥim
Muĥarrem ġurresi nev-rūzdur devr-i zamān firūz (1225/1806) T.160

13. Ölümlere: Çalışmamızda esas tuttuğumuz bölümde en fazla ölümle ilgili tarihler yer almaktadır. Bu kısımda ölüm konulu 360 adet tarih kıtası vardır.

Öncelikle Sürûrî'nin padişahların vefatına söylediği tarihler üzerinde duracağız. Vefatına tarih düştüğü padişahların ilki Sultan Mustafa'dır:

Vefât itdi şeh-i 'âlem ilâhî taht-ı şevketde
Veliyyü'l-hâ' di 'ömr-i bî-nihâyetde muķīm olsun

Hulûş ile didüm şâhen-şeh-i merhûm için târih
Maķâm-ı rûh-ı Şulţân Muştafa mülk-i na'îm olsun (1187/1773) T.163

Vefatına tarih düştüğü diğer padişah ise I.Abdülhamid'dir:

'Amm-i zîşânı cihândan gitdi rahmet-i câna
Hân Selîmi müstedâm itsün Hudâvend-i Mecîd

Söyledüm fevt-i şeh-i cennet-mekân tarihini
Şâha-ı mülk-i na'îme göçdi Hân 'Abdülhamid (1203/1788) T.167

Sürûrî'nin ölümüne tarih düştüğü diğer bir padişah da III:Selim'dir. Onun şهادeti için:

Ey felek koyduñ o şulţân-ı selîmü'l-ķalbe kim
İhtiyâr-ı 'uzlet itmişdi kılup ķat' -ı ümîd

Meşhedin pür nûr ide Allâh didüm târihini
Hayf-ı cevr-devr ile Şulţân Selîm oldu şehîd (1223/1808) T.168

Sürûrî, valide sultanların ölümü için de tarih düşürmüştür. Sultan Selim'in validesinin ölümü üzerine iki tane tarih kaleme almıştır:

'Azîmet eyledi 'uķbâya vâlid-i sulţân
Sarâ-yı 'adn ola mülk-i beķâda rûhuna cây

Didüm du'â ile târihini teessûf idüp
Selîm Hân ola pâyende göçdü mâderi vây (1220/1805) T.472

Māderi göçdü Selīm Hānı ide dā'im Hūdā
Mātemile oldu çeşm-i ehl-i devlet hūn-pekān

Hāzin-i cennet dimişdür fevtinūn tārīhini
Vālid-i sulṭān Recende eyledi huldı mekān (1220/1805) T.473

Sūrûrî, sultanların ölümlerine de tarih düşürmüştür. Abdülhamid Hanın kızı Hatice Sultan'ın vefatına şu tarihi düşmüştür:

‘ Abdülhamīd Hānuñ beyt-i şeref-nejādı
Gitdi yerine Allah şehzāde itsün ihsān

Tārīhin işidenler elbet ider teessüf
Sad hayf kim cihāndan göçdü Hādīce Sulṭān (1190/1776) T.478

Sultan Mahmud'un kızları Fatıma Sultan ve Ayişe Sultan'ın vefatlarına da tarih düşer:

Velādetle vefātı altışar ayda olup vākı'
Vedā' itdi cihāna bint-i Hān Maḥmūd 'ālišān

Olunca dāyesi hūr-ı cinān kayd eyledüm tārīh
Fenādan göçdü 'adne altı aylık Fāṭımā Sulṭān (1224/1809) T.479

Dūḥter-i sa' d-aḥter-i Maḥmūd Hān
Eylemedi 'āleme hiç iltifāt

Fevtine tārīh dimiş vāyesi
Kıldı meded 'Āyişe Sulṭān vefāt (1225/1810) T.480

Yaşadığı devirdeki sadrazamların ölümlerine de tarih düşmüştür Sūrûrî. Melek Paşa'nın ölümü üzerine tanzim eylediği tarihi örnek olarak verelim:

Diriġa gitdi bir düstūr kim Hāq
Kerrübî eşim kılmışdı ānı

Felekde udsiyān ayd itdi tārīh

Melek Paa maām itsūn cinānı (1216/1801) T.173

Melek Paa'dan baka dier sadrazamlardan Hasan Paa, İsmail Paa, Mustafa Paa, Sūleyman Paa, Raif İsmail Paa, Battal Paa'nın vefatlarını tarihlemitir.

Sūrūrī, sadece sadrazamların lümüne tarih dūmez, neredeyse bütun devlet ricālī hakkında onun tarih manzumesi vardır. Serdar-ı Ekrem Ali Paa, Kaptan Mahmut Paa, Tayyar Paa, Sūleyman Paa, Fetvāemini Dürriżāde Nā' imā, eski kaptan Ramiz Paa da onun vefatlarına tarih dūtūu kiilerdendir:

Rusa olmıdı girizān apūdān-ı esbāk

Avdet eylerken iridi aa fermān-ı azā

Ve ıyup yaftasın sāde didüm tārīhın

Seri verdi sırrını virmedi Rāmiz Paa (1229/1814) T.187

Dönemin eyhülislamlarının vefatı üzerine de Sūrūrī, onlar için tarih kıtaları söylemitir. eyhülislam Esad Efendi, eyhülislam İbrahim Efendi, eyhülislam Ataullah Efendi, eyhülislam Esadzāde erif Efendi, eyhülislam Tevfik Efendi, eyhülislam Yahya Efendi, eyhülislam Hamidzāde, eyhülislam Mekkī Efendi, eyhülislam Kāmīl Efendi, eyhülislam Dürriżāde Arif Efendi, eyhülislam Mustafa Air Efendi'lerin lümünü tarihī manzumelerle belgelendirmitir Sūrūrī. Esad Efendi için söylenen tarihi rnek olarak alalım:

Mesned-niin-i fetevī cāhından oldu ma' zūl

Hem azli haftasında ömrü tükendi gitdi

Mu' cemle mülhem oldum tārīh-i riletinde

Müfti'l-enām-ı sābı Es' ad Efendi gitdi (1192/1778) T.188

Sūrūrī, Anadolu ve Rumeli kazaskerleri, İstanbul kadıları ve ulemānın lümelerini de belgelendirmitir:

Gitdi azı asker-i sābı cihānda kim aa

adr-ı Rūm olmuşdu iki def' a dūnyāda mekān

Fevti târihin ‘ibādullāh-ı hâtif söyledi

İtdi ‘Abdullāh Efendi urb-ı Mevlāda mekān (1211/1796) T.209

Rumeli Kazaskeri Abdullah Efendi’den başka ulemādan İsmet Bey, Anadolu Kazaskerlerinden Şemseddin Efendi ve Ömer Bey, ulemādan Emin Bey, Tefsir hocalarından Ahmed Efendi’lerin de ölümlerini tarihlemiştir:

abır nükte-i tefsir-i hoca mazrübī

Ki her ifādesi arbu’l-meşel iken eyvāh

Nüzul olup sebab-i mevti söyledüm târi

Behiştı eylesün Amed Efendi menzil-gāh (1225/1810) T.216

İstanbul kadısı Babizāde, İstanbul’dan Şerif Efendi, yine İstanbuldan Hamdullah Bey, ulemānın İstanbul payelilerinden Hamdullah Efendi, muhaddisinden Fazıl-ı Şāmî, Kutup Ömer Medid, menecimbaşı Sadık Efendi Sürûri’nin ölümüne tarih düştüğü zevattandır:

Mevāliden idi Şādık Efendi gitdi kim eruñ

Vuuf-ı devrine maşrûf idi rûz u şeb ‘ömrü

Şehāb olmuş alem yazdı ‘aadur fevtine târi

Müneccim başınuñ vardı ufüle kevkeb-i ‘ömrü (1227/1812) T.225

İzmir Mollalarından Kuyucaklı, erbab-ı mesalihten Salih Efendi, Eyyüb Mollası Nureddin Efendi, Bağdad Mollalarından Ebubekir Efendi’lerin vefatlarını da tarihlemiştir. Nureddin Efendi’nin vefat tarihi şöyledir:

Kebiri-zāde ya‘ ni sābıā Eyyüb Mollası

Muarrem urresinde şaldı dehre mātem-i cāngāh

Simi Seyyidü’l-kevneyn idi merūm hem cāmī

Şefi‘i ola maşerde Rasūlullāh u Beytullāh

Hulūş ile du‘ā itdüm teessüfle didüm târi

Mezārı olsun enver öçdü Nüreddid Efendi āh (1212/1797) T.229

Şair Müfid, İbrahim Paşazâde Muhammed Bey, Eyyüb Kadısı Osman Efendi, Hakim Adem Efendi, müftü Hüsam Efendi de hakkında vefat tarihi yazılanlardır.

Sürûrî'nin vefatlarına tarih düştüğü bir başka meslek erbabı da müderrislerdir. Müderris Müftüzâde, Yusuf Efendi, Hamdi Molla, Kudsi Efendi, Numan Efendi vefatlarına tarih düşürülen kişilerdendir. 1225/1806 yılında vefat eden Kudsi Efendi için 6 tane tarih manzumesi tanzim etmiştir Sürûrî:

Toprağı çekdi getürdi belde-i İslambola
Mekke Mollası iken bir ercümend-i Ka'beden

Göçdü sâl-i mağdeminde söyledüm târihini
Eyledi rıhlet gelüp Kudsî Efendi Ka'beden (1225/1806) T.246

Sürûrî'nin ölümlerine tarih düştüğü diğer şahıslardan bazıları şunlardır: Hekimbaşı Numan Efendi, Seyyid Hasan Efendi, HAleb Mollası, Tahir Efendi, Behçet Efendi, Esad Bey, Nuri Efendi, Nükteşinas Nusret Efendi, Hekim Hikmetullah, Mesud Molla, Ahmed Efendi:

Cihândan yumdu Çeşmî-zâde çeşmî
Cinân olsun aña cây-ı temâşâ
Teessüfle didüm târih-i fevtin
Vefât itdi meded Mes'ûd Molla (1211/1796) T.262

Sâbıkâ fevti Emîni Seyyid 'Âlî neseb
Şimdi naql itdi cihândan nûr ile kabri tûla

Söyledi sükkân-ı eyvân-ı felek târihini
Mesken-i Aḥmed Efendi cennet-i Firdevs ola (1213/1798) T.263

Vefa Şeyhi, Müderris Haşim Efendi, Eşref Ali Efendi, Arif Efendi'nin oğlu Esad, Hoca Kudsî Efendi vefatına tarih düşülen diğer şahıslardandır:

Gitdi faḥrû'l-müderrisîn ide Ḥaḳ
Dâḥil-i dersḫâne-i ḡufrân

Biz namâzın kıilup didük târiḫ
Kıldı Kudsî Efendi ḥuldi mekân (1219/1804) T.276

Müderri İbrahim Efendi, Karahisârî Sıdkı Efendi, Ürgüblü Abdullah Efendi, Müderri Fikri Efendi, Arabzâde Zeki, Sünbülzâde Vehbî ölümlerine tarih düştüğü diğerk kişilerdendir:

Gitdi şeyhüş-şua' rā Vehbi-i şāhib-i āşār
Bü'l-heves-i pîr civân-ṭab' idi fevkalāde

Lāle vaqtinde vefāt itdi didüm târihin
Gülşen-i cenneti me' vā kıla Sünbül-zāde (1224/1809) T.293

Guzâttan Ebu Bekir Efendi, Rumeli eşrafından Osman Efendi, Rumeliden Mustafa, Yöğrükzâde, Kız Said, Hattat Yesârî Efendi, Hattat Zühdi, Rumeli gazilerinden Kadızâde, Şümni Kadısı Haşimî, Rumeli eşrafından Hüseyin Efendi, Hanzâde, Ömer Efendi, Kuzât-ı Anadoludan Sadi Efendi ölümlerine tarih düşülen diğerk kişilerdendir:

Kaştamonu beldesi sâkinlerinden āh kim
Bir sühan-perdâz oldu kūy-ı hāmüşâne zayf
Güş idüp fevtin teessüfle didüm târihini
Cennet olsun meskeni Sa' di Efendi göçdü hayf (1216/1801) T.315

Sürûrî'nin ölümlerine tarih düştüğü diğerk bir kesim de çocuklardır. Dostu Sünbülzâde Vehbî'nin neslinden Lütfullah Molla'nın ölümü üzerine şu tarih manzumesini kaleme almıştır:

Dirîgā nesl-i Sünbül-zâdeden Vehbî Efendinüñ
Perişân itdi hâlin fevt-i ferzend-i hüner pîrâ

Hudâ talṭif ide rûhun Sürürî söyle târihin
Behişt-i 'adnı Lutfullāh-ı Molla eyleye me'vā (1210/1795) T.317

Balcızâde Abdi, Salim Baba'nın oğlu, Muhammed Bey oğlu Ali Bey ve vebadan ölen 6 çocuk Sürûrî'nin ölümleri özerine tarih manzumesi söylediği çocuklardandır:

Meded bir medrese sâkinlerinden altı cān çıkdı
Vebâ kim şeş cihâtı nâsa teng itdi şafâ gitdi

Añılsun cümlesi rahmetle Hüzni̇ söyledi tarihi̇
Velî Ahmed Hasan Mûsâ SüleymânMuştafa gitdi (1187/1773) T.441

Muhammet Neşe de vebadan ölen çocuklardandır:

Vebâdan gitdi Neş'et-zâde hengâm-ı şabâvetde
Kavuşdursun cinânda vâlidî merhûmuna Raḥmân

Ayak çekdikde devrûñ bezm-gâhından didüm tarihi̇
Muḥammed Neş'eyi meclis-nişîn-i 'adn ide Yezdân

T.519

Sünbülzâde'nin ölen diğeri iki çocuğu Abdülhamid ve Ahmed Nazif için de tarih düşer Sürûrî:

Gülşeni̇ 'ömründe Sünbül-zâdenüñ
Gonca iken şaldı bir tıfl-ı sa'îd

Ravza-i cennetde itsün terbiye
Bâğbân-ı rahmet-i Rabb-i Mecîd

Bülbül-i kıdsî didi tarihini
Hâke düşdü gül gibi 'Abdulḥamid (1201/1786) T.451

Nesl-i Sünbül-zâdeden idi çıkarmaḳla çiçek
İtdi toḫm-âsâ maḳarın zîr-i ḥâk-i Ahmed Nazîf

Oldu endâmı gibi tarihi̇-i fevti pür-noḳt
'Admı mesken eylesün ma'sûm-ı pâk Ahmed Nazîf (1212/1797) T.452

Yusuf, İbrahim, Muhammed Kamil, Muhammed Emin, Muhammed Çelebi, Ferhad, Ahmet Ata, Ahmed Atabeğ, Salim, Seyyid Mustafa, Muhammed Abid, Selim, İbrahim Edhem, Hattat Ahmed Efendi Oğlu Ahmed Reşid, Abdullah Ağa oğlu Muhammed, İzzet Muhammed, Sünbülzâde'nin çocuklarından Fethullah Sürûrî'nin ölümlerine tarih düşürdüğü çocuklardandır.

Şairlerin ölümü üzerine de tarih düşmüştür. Şair Azmi'nin ölümüyle ilgili 5 tane tarihe yer vermiştir:

Hayf ki bir merd-i sühan-güsteri
İtdi dehen-beste-i dehşet-memât

Nâzım-ı dîvân didi târihini
Şâ'ir idi eyledi 'Azmi vefât (1225/1810) T.321

Rumeli gazilerinden Ebubekir Ağa, Seyyid Ali Ağa, Yusuf Ağa, Serdar Ağa, Beytullahı tamir eden usta İbrahim Ağa, Mustafa Ağa, Hacı Hüseyin Ağazade Mustafa Ağa, Hacı Musa Ağazade Hasan Ağa, Ahmed Ağa, Ali Ağa, Polat Ağa, Naşid İbrahim Bey, Cavid Ahmed Beyefendi ölümleri üzerine Sürûrî'nin tarih düştüğü diğer şahsiyetlerdendir.

Bunlardan başka çeşitli meslek erbabından ve devlet ricalinden çeşitli kişilerin ölümlerine düşülen tarihler vardır: Kethüda Ahmed Bey, Ricâl-i devletten Mir Ahmed, Çavuşbaşı Turan Bey, Arif Bey, Mir Nuri, Beğlikçi İzzet Bey, Hâcegândan Baki ve Hurşid Efendi, Enverî, Naim, Edip, Dürri Efendi, Raşid Efendi, Gönül ehlerinden Hacı Hanif Efendi, Ratıp Efendi, Ruznâmçeci Firdevs Efendi, Mevlevî Mahir, Divan katibi Osman Efendi, Numan Bey, Atıf Bey, Pertev Efendi, Fazıl Bey, Yahya-yı Kami, Nuh Bey, Devlet Girayhanzâde ve Hoca Neşet Efendi.

Sürûrî, Mevlevî dedelerinin vefatlarına da tarih düşmüştür. Bunların başında da elbetteki Şeyh Galib geliyor:

Hayf mağlûb-ı ecel oldu çeküp
Renc-i bî-ḥadd ü 'aded Ğâlib Dede

Med idüp âhı didüm târihini
Oldu nâ-peydâ meded ğâlib Dede (1213/1798) T.383

Galib Dede'den başka Hafız Dede, Esrar Dede, Hulus Dede, Seyyid Ali Dede, Ahmed Dede, Galata Şeyhi Rûhî Dede ve Süleyman Dede'nin ölüm tarihleri belgelenmiştir:

Kimse bilmez ne ḥayâl oldu ki dervîş-i Esrâr
Yedi binüñ eceli beñzi şarardı şoldu

Şöyle keşf eyledi târihini erbâb-ı nefes
 Hayflar göz yumup Esrâr Dede sır oldu (1211/1796) T.386

Neyzen İsmail Efendi'nin ölümü üzerine de:

Neyzen İsmâ'îl Efendi eyledi habs-i nefes
 Firkatile geldi nâye nağme itmekden kesel

Eyleyüp nâle Sürûrî söyledüm târihini
 Neyzeni dem-beste itdi bezm-i dünyâda ecel (1220/1805) T.393

Sürûrî, Şeyh Vânî'nin, Şeyh İsa'nın, Dülgerzâde Şeyh'in, Şeyh Aziz'in, Şeyh Fazlı'nın, Seyyid Bahaddin'in ölümleri üzerine de çeşitli tarih manzumesi söylemiştir:

Mürşid-i 'âlî-himem Seyyid Bahâeddîn kim
 Tekye-i dünyâdan açdı menzil-i 'uqbâya râh
 İhtimâm itdi Sürûrî rihleti târihine
 Kurb-ı ma' bûd oldu Himmet-zâdeye ârâm-gâh (1220/1805) T.400

Veli Baba, Derviş Veliyyüddin, Derviş Mustafa, Tutî Şeyh, Hicâbîzâde Abdi, Gümüş Müftüsü Osman Efendi, Vânî Efendi, Hacı Ali Efendi, Ahmed Efendi, Katip Efendi, Fıkıh âlimi Numan, Magosa Kalasında ölen Meyli Efendi, Hüseyin Efendi ve Abayîzâde ile Şeykim-i Ahmed, Nalbandzâde Fehim ölümüne tarih düşürülen kişilerdendir.

Rıfkı Efendi, İbrahim Efendi, Musa Efendi, Mukayyedzâde, Haffaf Kamil, Lutfullah Efendi'nin ölümlerine de tarih düşülmüştür.

Vebadan ölenler vardır ki, Sürûrî bu ölümlerin bazılarını da tarihlemiştir:

Hey felek sa' d-i nücümüñ nağse dönsün 'an qarîb
 Mevt irişdi nezd-i yârândan ba' id oldu Sa' id

Urdu merhûmu vebâ hasretle târihin didüm
 Vâh kim tâ' un hücum itdi şehîd oldu Sa' id (1211/1796) T.434

Vebadan ölen diğer kişiler Ruhî Efendi, Yunus Efendi'dir.

Marifet erbâbından Hafız İbrahim, ulemâdan Mahmud, İzzet Efendi ve Seyyid Muhammed Efendi, Hüseyin Gazi, Seyyid Süleyman, Şerbetçi Emin, Muhammed Çelebi ve Mumcuzâde de Sürûrî'nin ölümlerine tarih düştüğü zevattandır. Şerbetçi Emin için düştüğü tarihi şöyledir:

Bir hayâl-bâz kim eğlendiriyorken bizi âh
Bî-ķarâr itdi Şeb-i ğamda peyâm-ı fevti

Didi sâki-i ecel aña mücevher târih
İçdi Şerbetçi Emin cür' a-i kâs-ı mevti (1211/1796) T.447

Sürûrî, etrafında bulunan bayanlar için de çeşitli tarihler düşmüştür. Hakkında birkaç tarih manzumesi yazdđđı Esadzâde'nin kız kardeşinin ölümüne Şu tarihi düşer:

Gitdi Es' ad -zâde dâniŐverüñ hemşiresi
Zâtına itsün müyesser Haķ Te' âlâ ' ömr-i Nüh

Gerden-i hür edâ târihi olur ' aķdü'l-la'l
Zümre-i cevri ola Fıñnat Hânıma hem-râz-ı rüh (1194/1780)

Esadzâde'nin diğer kızı Ayişe Hanım, Zübeyde Hanım, Tevfik Efendi'nin kızı Saide Hanım, Arif Efendi'nin kızı Behiye Hanım, Ali Paşa'nın eşi Hacı Hanife Hanım, Ahmet Nazif Efendi'nin kızı Zeynep Hanım, Fatıma Hanım, Çakıcıbaşı'nın eşi Zehra ve Halil Bey zevcesi Hanım da Sürûrî'nin ölümlerine tarih düştüğü hanımlardandır:

İtdi dünyâdan Hâlîl Beĝ zevcesi ' azm-i beķâ
Haķ ide Hâcerle hem-dem rüh-ı Şaffet-yâbını

Oldu târihin görenler ķatre yaş eşk-i ter
Nüş-ı leb Hânım iķe firdevsün âb-ı nâbını (1209/1794) T.490

Deva için İstanbul'a gelen Habibe Hanım'ın vefatına, Giray Hanın eşi Alime Hanım'ın ölümüne, Halime, Maide, Hasibe, Afife, Azize ve Fatıma Molla Hanımların ölümlerine de birer tarih düşmüştür Şair.

Sürûrî, ailesinin vefatına da tarih düşer. Annesinin ve babasının vefatlarını ondan öğreniyoruz. Annesi Ümmü Gülsüm'ün vefatı onu ziyadesiyle üzer:

Dirîgâ vâlidem kim Ümm-i Gülsüm idi ism aña
Vefâtı oldu mesmû' um vaţandan gelmiş 'ademden

Harâm olsun meserret baña bu târihden soñra
Melûl oldu Sürûrî mâderi göçmekle 'âlemden (1207/1792) T.500

Sürûrî-i hazînüñ mâderi göçmüş vilâyetde
Ölûp gitdi mu' ammer rûhun itsün çok zamân ihyâ

Mezâra defn iderken söylemiş hüzûzâr târihin
Su 'âlin Ümm-i Gülsüm Kadınun sehl eylesün Mevlâ (1206/1791) T.501
Sürûrî, babası Musa Efendi'nin ölümünü de tarihler. Babasının vefat haberini bir başkasından duyduğunu ifade eder:

Şehr-i İslambola gelmişdüm işitdüm göçmüş
Veca' -ı iznile 'uqbâya vilâyetde peder

Bu mükedderlik ile sâde didüm târih
Virdi fevt-i pederi şab' -ı Sürûriye keder (1194/1780) T.422

Hamûş itmiş ecel şimdi peder merhûmu ölmüşken
Kelâmullâh ile me 'lûf o hem-nâm-ı Kelîmullâh

İşitdüm dâr-ı ğurbetde lisân-ı ğaybdan târih
İde Mûsâ Efendi kabrini Yezdân tecellîgâh (1194/1780) T.423

İlk eşi Nefise Hanım'ın ve ikinci eşi Ayişe Hanım'ın ölümlerine tarih düşer. Boşanmış olduğu ilk eşi 1208/1793/1793'te, Ayişe Hanım da 1222/1807 yılında vefat etmiştir:

Eylemiş çokdan ki taţlîk itdiğim Hâtun vefât
Rûhun Allâh kevşer-i cennetle seyr-âb eylesün

Söyledüm eski hıķūķu yād idüp tārīhini
 Hıķ Nefīse Kādını firdevse reh-yāb eylesün (1208/1793) T.502

Fevt-i hem-serden hāzīn oldu Sürūrī Hıķ ide
 Anı rahmetle bunu ‘ ömr-i ebedle şādmān

Dār-ı dünyādan gidince söyledüm tārīhini
 Eyleye ķaşr-ı cināmı ‘ Āyişe Kādın mekān (1222/1807) T.503

Hem-serim hıķs-i nefis ķıldı olup bādı hıķnāķ
 Bāġ-ı cennetde teneffüsle ide ārām-gāh

Hıķr ola Şiddīķa ile söyledüm tārīhini
 ‘ Āyişe Kādın göçüp hūznün Sürūrī ķekdi āh (1222/1807) T.504

Münevver Kadın, Cennet Kadın, Rukiye Kadın, Nevres Kadın, Emine Kadın, Saliha Kadın, Hüsnāver Kadın, Zehra Hanım, Ceyhun Kadın, Emine Molla Āyişe Hanım Sürūrī’nin ölümleriyle ilgili tarih düzenlediġi diġer hanımlardandır.

521. tarihin konusunu teşkil eden Katip İzzet Efendi taundan ölmüş, 522. tarih kıtasına konu olan bir kişi de Şehzāde Camii’nin minaresinden atlayarak intihar etmiştir:

Buldu Şehzāde Cāmi’ inde vıķū’
 Bū’l-’ aceb vaķ’ a kim gören didi vāy

İtdi kendin bir aķ şaķallı helāk
 Kāra sevdā getürmiş ol hūd-rāy

Yazdı vaķtinüñ mü ’ezzini tārīh
 Atdı nefsin mināreden biri hāy (1229/1814) T.522

14. Çeřitli Konular: Sürūrī, müfret tarih kıtalarında Sultan Selim’in taş dikmesi ve sultan için yapılan yeni sandal gibi konulara da tarih düşmüştür:

Yazdırdı rumî sehm idüp târiḥ o şâh-ı nâm-ver
 Taş dikdi biñ adım yere Sulṭân Selîm-i kâm-ver

T.542

Didüm ben aña bu târiḥi cümleden evvel
 Selîm Ḥân için icâd olundu nev şandal

T.544

Sürûrî, arpa ve buğdayın bol olduğu yıla da tarih düşer:

Dindi târiḥ ṭolunca aña hınṭa ile şa'îr
 Cây-gâh-ı berekât oldu bu anbâr-ı kebîr

T.543

II. BÖLÜM
.ŞAİRİN HAYATI

Hafız Musa Efendi isimli bir zatın oğlu olup 1752’de (H.1165) Adana’da doğmuştur. Baba tarafından şerifler soyuna dayandığı için “Seyyid” namını almıştır.²² Asıl adı Osman’dır. Sürûrî, kırk yaşına geldiği zaman doğumuyla ilgili şu tarihi düşmüştür:

Velâdet vaktimi itdim tecessüs
Gönül düşmekle fikr-i nesl ü ‘ araqla

Didi hâtif hesâb it işte târih
Senüñ sinüñ Sürürî geldi kırka (1205/1790) T.131

Sürûrî tahsilini Adana’da tamamlamıştır. Ebuzziya Tevfik, Sürûrî’nin 28 yaşında İstanbul’a geldiğini, bu tarihe kadar Adana’da Arabî ve edebî ilimleri mükemmel bir surette tahsil ettiğini beyan eder.²³ 20 yaşlarında şiir yazmaya başlayan şairin ilk kullandığı mahlası Hüznî’dir. H. 1187/1773/M.1773’ten itibaren 6 yıl kadar bu mahlası kullanmıştır.²⁴ Hüznî mahlasını kullanmasıyla ilgili şu tarihi düşürmüştür:

İş‘âra tab‘ım iki sene sa‘y idüp aña
Gâyetle oldı semt-i tevârih-i mültemis

Târih-i sâl-i bede-i mu‘cem yazup didüm
Hüznî raqlama itdi müverrihüne heves (1187/1773) T.119

Nihayet Şeyhülislam Tevfik Efendi’nin isteğiyle İstanbul’a gelir. Buna şöyle tarih düşmüştür:

Rabi‘ ül-evvelüñ altı günü qalmıştı vaqtâ kim
Yola çıkdum refîk itdi baña tevfiğini Vehhâb

İrince menzil-i maqşûda kendüm söyledüm târih
Sürürî oldı İslâmbola luţf-ı Haq ile rehyâb (1193/1779) T.120

²² İsmail Yakıt, **Türk İslam Kültüründe Ebcad Hesabı ve Tarih Düşürme**, Ötüken Yayınları, İstanbul-2003, s.215.

²³ Atilla Batur, **Surûrî Divanı, Hayatı, Sanatı, Eserleri, Divanın tenkitli Metni**, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, **Türk Dili ve Edebiyatı ABD**, Malatya 2002, s.22-23.

²⁴ Yakıt, **a.g.e.s.215**.

H.1193/1779 tarihinde İstanbul'a gelen şair, yine Şeyhülislam Tevfik Efendi'nin tavsiyesiyle "Sürûrî" mahlasını kullanmaya başlar. Bu konuda şu tarihi düşmüştür:

Dest-girim oldı tevfiķ Ğudā añladum hele
Vaz' idince şâh-râh-ı şehr-i İslâmbola pây

Lafza vü ma' nâ **Sürûrî** söyledüm târiħimi
Kıldı İstanbulu biñ yüz doķsan üç sâlinde cây (1193/1779) T.121

Muķaddem altı yıl Ğüznî taħalluş eylemişdüm ben
Bi-ħamdullah meserret-yâb kıldı mey-i bî-enbâz

İşitdüm bâgeh-i hâtif didi kim yaz bî-noķt târiħ
Sürûrî sâkeh-i maħlaş virdi tevfiķ sūħan-perdâz (1193/1779) T.122

Aynı yılda Sürûrî, Tevfik Efendi'nin delaletiyle Esad-zâde Mehmet Şerif Efendi'den mülâzım olur.²⁵ Bunu kendisi şöyle tarihler:

Ben Es' ad-zâdeden oldum mülâzım
Ki tevfiķ-i Ğudâdur bunda rehber

Yazılsun bî-noķt ħarfile târiħ
Mülâzımdur Sürûrî-i hünerver (1193/1779) T.124

Sürûrî İstanbul'a geldikten sonra babasını kaybetmiştir. H.1194/1780/M.1780 yılında Adana'da 68 yaşında vefat eden babasının ölümünden dolayı teessürünü şöyle ifade etmiştir:

Şehr-i İslambola gelmişdüm işitdüm göçmüş
Veca' -ı iznile ' uķbâya vilâyetde peder

Bu mükedderlik ile sâde didüm târiħ
Virdi fevt-i pederi şab' -ı Sürûrîye keder (1194/1780) T.422

²⁵ Yakıt, **a.g.e.**, s. 216.

Babasından 13 yıl sonra annesini kaybeden Sürûrî, bu durumu Adana'dan gelen bir ahabından öğrenir. Annesi Ümmü Gülsüm'ün ölümünden duyduğu üzüntüyü şöyle dile getirmiştir:

Dirîgâ vâlidem kim Ümm-i Gülsüm idi ism añâ
Vefâtı oldu mesmû' um vaţandan gelmiş 'ademden

Harâm olsun meserret baña bu târihden soñra
Melûl oldu Sürûrî mâderi göçmekle 'âlemden (1207/1792) T.500

Sürûrî-i hazînüñ mâderi göçmüş vilâyetde
Ölüp gitdi mu' ammer rûhun itsün çok zamân ihyâ

Mezâra defn iderken söylemiş hüzûzâr târihin
Su 'âlin Ümm-i Gülsüm Kâdınıñ sehl eylesün Mevlâ (1206/1791) T.500

Eserleriyle kendini ispat etmeye başlayan şair, özellikle tarih düşürmedeki üstün kabiliyetiyle meşhur olmayı başarır. Bu hususta Ebuzaîya, şairin başarısını “Bâhusus öteden beri kibarımız indinde ibtila derecesine varmış olan (tarih söylemek) merakı Sürûrî'nin eâzım-ı memleket izdiyâd-ı şöhretini mucib olmuştur.” Şeklinde ifade etmiştir.²⁶

Sürûrî, 1195/1780/1781 tarihinde kadılığa tayin olunur. Hayati-zâde Mehmet Efendi'den imtihan vererek kadılığa geçişiyle ve bu vazifesiyle ilgili şu tarihleri düşürmüştür:

Anaţoluya meh-i Şevvâlde kıldı dühûl
Kim Hayâtî zâde merhûm eyledi ihyâ beni

Ey Sürûrî kendüm inşâd eyledüm târihimi
'Adlile bindürdü manşib atına Mevlâ beni (1195/1780) T.125

Çünkü Kâzî 'asker 'âlî nejad
Eylemişdi ben kûlun manşibla şâd

²⁶ Batur, a.g.t., s.28.

İtdi tebşîr eşdaķā tārîhle
Sāmına olduk Sürürî müjde-bād (1196/1782) T.126

Ķapūdān ayda on iki ğuruş itdi baña ta‘ yîn
Yeĝen Paşa ki naķd-ı luţfile ŧab‘ ı lebālebdür

Der-i medār-ı ħurûf ile mu‘ ĩn oldı tārîhim
Sürürî bāb-ı āşafdan vazĭife aldı ensebdür[1196/1782] T.127

Bu görevinde 16 yıl kalan Sürürî, 4 ayrı yerde kadılık yaptı. 1788-90’da Yeĝen Mehmet Paşa’nın sadaretinde Sünbül-zāde Vehbi’nin kethüdası olarak Eski Zaĝarada bulundu. Sünbülzāde ile birlikte hapsedilip daha sonra suçsuzluĝu anlaşılarak serbest bırakıldı.²⁷ 1204/1789 yılında III.Selim’e yazdığı bir kaside üzerine taltif edilerek Rumeli Kazaskerliğine baĝlı Yeni Pazar Kadılıĝına ve daha sonra Mostar kadılıĝına getirildi. Daha sonra Anadolu Kazaskerliğine baĝlı bir mansıba tayin edildi. 30 sene kadar görev yapan Sürürî, hayatının her safhası ve tanıdığı, gördüĝü kişiler ve yerler hakkında ayrı ayrı tarihler düşürmüştür. Tarihlerini “neşet-engiz” adını verdiĝi Divan’da toplamıştır²⁸:

Müverrihlikle olmuşdum kibāruñ münķabet-ĥānı
Tedārik eyledüm sey-i sāle evrāķ-ı perĭşān

Didüm tertĭb edince tesmiye ķaşdıyla tārîhin
Sürürinüñ **neşāt-engiz** oldı nām-ı **dĭvāmı** (1217/1802) T.137

Ĥoşā te ‘lĭf-i külliyāt-ı eş‘ār-ı feraĥ-baĥşā
Ki mecmū‘ ın **otuz yıla** naşĭb itdi baña Mevlā

Meserret-nāmedür erbāb-ı nazma yazdığım tārîh
Sürürî oldı **dĭvān** ile aĥbāba sürür-efzā (1217/1802) T.138

²⁷ Ömer Faruk Akün, “Süruri” maddesi, **İslam Ansiklopedisi**, C.XI, s.216, MEB, İstanbul 1967.

²⁸ Yakıt, **a.g.e.**s.216

1229/1814'te 63 yaşında vefat eden Sürûrî, Edirnekapı dışında Sünbül-zâde Vehbi'nin yanına defnedildi.²⁹

a. Ailesi

Daha önceden belirttiğimiz gibi Sürûrî'nin babası Hafız Musa'dır. Annesinin ismi de Ümmü Gülsüm'dür. Sürûrî 1780 yılında babasını bunda 13 yıl sonra da annesini kaybeder.

Sürûrî ilk evliliğini 1785 yılında gerçekleştirir. Şair, evlenme arzusunu ve Allah'tan yardım talebini şöyle dile getirir:

Ƙılllet-i ĩrād ile dūşdüm tehhül Ƙaydına
Virşün Allah vefret-i rızƘile ħüsn-i imtizāc

Reis-i sāl-i nevde olmāğla didüm târiħimi
Bu sene Seyyid Sürürî itdi meyl-i izdivāc (1200/1785) T.129

Ancak Sürûrî'nin Nefise Hanımla olan bu evliliğinin çok huzurlu geçmediğini yine tarihlerinden anlıyoruz. 1793/1208/1793'de Nefise Hanımın ölümü üzerine düştüğü tarihten boşanmış olduklarını anlamaktayız:

Eylemiş çoğdan ki tağlık itdiğim Ĥātun vefāt
Rūħun Allāħ kevşer-i cennetle sîr-āb eylesün

Söyledüm eski ħuƘūƘu yād idüp târiħini
Ĥağ Nefise Ƙadını firdevse reh-yāb eylesün (1208/1793) T.502

Sürûrî tekrar evlenmiş, ama bu eşi de 1807/1222 yılında vefat etmiştir. Tarihlerinden anlaşıldığına göre ismi Ayişe'dir, onun Hz. Sıddıka'yla birlikte haşır olmasını istemektedir:

Fevt-i hem-serden ħazîn oldu Sürürî Ĥağ ide
Anı raħmetle bunu ' ömr-i ebedle şādmān

²⁹ Yakıt, a.g.e.s.216.

Dār-ı dünyādan gidince söyledüm târihini
Eyleye kaçır-ı cinānı ‘ Āyişe Kadın mekân (1222/1807) T.503

Hem-serim habs-i nefis kıldı olup bādı hanāk
Bâğ-ı cennetde teneffüsle ide ārām-gâh

Haşr ola Şiddîka ile söyledüm târihini
Āyişe Kadın göçüp hüznün Sürûri çekdi âh (1222/1807) T.504

İkinci eşinin vefatından sonra tekrar evlenen Sürûrî’nin, Safiye isminde bir kızı dünyaya gelmiştir.³⁰Buna Sürûrî şu tarihi düşmüştür:

Bir duhter-i feraḥ-likā şalbımdan oldı rû-nümâ
İtdi Muḥarremde Ḥudâ gehvâre zîb-i ihtirâm

İster ki dil-i bî-ta‘ miye târiḥ-i mîlâdın diye
Dünyâya geldi Şâfiye oldı Sürûrî şâd-kâm (1223/1808) T.140

Ancak Safiye’nin iki saat yaşadıktan sonra öldüğünü yine İzzet Molla’nın bir tarihinden anlamaktayız:

Sürûrînin cihana duhteri gelmişti sulbünden
İki saat mu’ammer oldu ancak mihr-i âlemde

Dedim gehvâre-i lehde girince İzzetâ tarih
Mekânı Safiye... oldı Muḥarremde (1223/1808)³¹

Mehmed Süreyya, Sürûrî’nin Ahmet Sıtkı adında bir oğlu olduğunu ve M.1873/H.1280’de Trabzon Mollası olduğunu ifade eder.³²

³⁰ Batur, a.g.t.33.

³¹ Batur, a.g.t.33.

³² Mehmet Süreyya, **Sicilli Osmanî**, Sebil Yayınları, C.III, s.14.

b. Kişiliği

Gayet uzun boylu, iri yapılı, cüsseli bir adam olan Sürûrî'ye bakanlar, meftur olduğu zarafet ve irfan ile gayr-i mütenasib bulurlarmış.³³

Ebuzziya Tevfik'in küçük ve güzel monografi çalışması olan Müverrih Sürûrî adındaki eserinde şairi tanıyanlardan duyduklarına göre şair, uzun boylu, iri yapılı bir vücuda sahipmiş; hatta onu küçümseyenler bile ilk gördüklerinde bu iri yapısından dolayı etkilenirlermiş. Bunun yanı sıra bazılarının söylediğine göre toplum içinde oldukça sakin ve sessizmiş; kendisiyle konuşulmadığı zaman hemen hiç konuşmaz, fakat konuştuğu zaman da son derece güzel, doğru ve itina ile seçilmiş kelimelerle meramını dile getirmiştir.³⁴

2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Sürûrî, tarih düşürücülüğünde Türk edebiyatının en kabiliyetli şahsiyetidir. Karşılaştığı her olay ve kişiyle ilgili kolaylıkla tarih manzumesi söyleyebilen Sürûrî bütün kaynakların da ittifakıyla tarih düşürme sanatının en önemli kişiliğidir.

Mehmet Süreyya, Sürûrî'nin şairliği için "Şair-i mâhir olup tarih-gûlukta emsâl-i nâdir ve hezeliyatta bahadır idi." der.³⁵

Sürûrî, muhatap olduğu her hadise karşısında duygu ve düşüncelerini manzum olarak ifade eden şairlerdendir. Fikirlerini mevzun ve mukaffa olarak söylemede fevkalade kabiliyetli bir şahsiyet olan Sürûrî'nin, her hadiseyi nazma geçirmesi onda bir tiryakilik hâline gelmiştir. Kelimelerin, konuşma sıcaklığı çerçevesinde zorlanmadan nazma aktarılması, en fazla dikkati çeken vasfıdır.³⁶ Bunu hemen her konuyu tarihlemesinden anlıyoruz.

İncelediğimiz bölümde şairin, padişahların cülusundan sakal bırakmaya kadar büyük küçük pek çok konuda 613 adet tarihî manzumesi yer alıyor. Mevcut tarih kıtaları döneme ışık tutması açısından da çok önemlidir. Bu manzumeleri içerik açısından ileriki bölümlerde inceleyeceğimiz için birer örnek vermekle yetiniyoruz:

³³ Ebuzziya Tevfik, **Sürûrî-i Müverrih**, s.17vd.

³⁴ Wilkinson Gibb, **Osmanlı Şiir Tarihi III-V**, Terc.:Ali Çavuşoğlu, Akçağ Yayınları, Ankara-1999, s.446.

³⁵ Mehmet Süreyya, **a.g.e.**s.14.

³⁶ Batur, **a.g.t.**40.

Sürûrî buldu târih-i cülusun şevk-yâb oldu

Ĥudâvend-i zamân Sultân Selîm Cem-i cinân oldu (1203/1788)

T.524

Mu‘ammer ola ‘İşmet Beğ Efendi zâde kim kıldı

Şeb-i Mi‘râcda irsâl-i lihye sünnetin ihyâ

Sürûrî yaraşur ben de bu vech üzre disem târih

Yağışdı rüyuna ‘Ârif Beğün nev-lihye-i zîbâ (1219/1804) T.107

Kaside ve gazellerinde alelâde bir nazireci ve taklitçi seviyesinden öteye geçemeyen Sürûrî, asıl şahsiyetini tarih manzumelerinde ortaya koymuş ve bu sahada Türk edebiyatının erişilmez bir siması olarak tanınmıştır.³⁷

Ebuzziya Tevfik de, Sürûrî’nin tarih alanında şuarâ-yı Rum arasında “İmam” olduğunu belirtir. Önemli önemsiz her konuya tarih düşüren şair, ister hezl tarzında isterse ciddî olarak söylesin, herhangi bir lakırdı söylercesine bu tarihlerin pek çoğunun fevkalâde doğru ve güzel bir ifade ve üslûba sahip oluşudur.³⁸

Meşhur “Osman Şiir Tarihi” yazarı Wilkinson Gibb de, Sürûrî’nin tarihçiliği ile şunları dile getirir:

Surûrî, Nedim ve Galib gibi bir şair değildi; hatta şairliği dostu Vehbî’nin şairliği kadar da değildi. O bir tarih düşürücüsüydü, ancak Türkçe tarihlerin hemen hepsi manzum olduğundan ve öyle yazılacağından o da zarurî olarak nâzım olmuştur. Tarih düşürmeye cinnet derecesinde mübtela olmuştu. Yüzlerce belki de binlerce tarih düşürmüştür. Önemli-önemsiz, genel-özel hemen her hadise doymak bilmeyen bu müverrih için malzeme olmuştur. Kendi zamanında meydana gelen hadiselerle yetinememiş daha da gerilere gitmiş ve Sultan Osman’dan itibaren her padişah dönemiyle ilgili bir tarih düşürmüştür.

Sürûrî’nin oldukça bol miktarda tarih düşürmesinden daha da önemlisi, bu tarihlerin pek çoğunun fevkalâde doğru ve güzel bir ifade ve üslûba sahip oluşudur. Gerçekten iyi bir tarih düşürmek son derece güç bir iştir; umumî nazım kaideleri olan vezin, kafiye gibi kurallara bağlı kalmasının yanı sıra düşürülmek istenen tarihin tam çıkabilmesi için mısralardaki harfler öyle güzel düşünülmalıdır ki, ne eksik ne de fazla olsun. Bütün bunları yapabilmek tarihe söz konusu olan terkihi ya da mısraı bir zorlama

³⁷ Akün, a.g.e. s.251.

³⁸ Ebuzziya Tevfik, a.g.e.s.12-13.

görüntüsü vermekten korumak, tabii olmasını sağlamak, bunun yanı sıra gerçekten etkili kılmak belki bir şairlik yeteneği gerektirmez ama son derece üstün bir kabiliyeti gerektirir ve bu da asla küçümsenecek bir kabiliyet değildir. Çünkü tarih düşürücülü fevkalâde zor ve maharet gerektiren bir sanattır.

Sürûrî'nin hayatı boyunca asıl işi bu tarih düşürme sanatı olmuştur; dolayısıyla da bu sahada, edebiyat âleminde kendinden çok daha büyük yerlerde olan şairleri geride bırakmış, Ebuzziya Tefvik'in çok doğru olarak söylediği tarih düşürmede, Türk şairlerinin imamı olmuştur. Pek çok kişi oldukça başarısız ve hatta çok kötü bir tarih düşürdüğü zaman bile saatlerce düşünmüş ve emek harcamıştır; oysa Sürûrî tarihlerini irticâlen düşürmek gibi fevkalâde bir kabiliyete sahiptir; öyle ki her kelimenin rakam olarak değeri o kelimenin sesi gibi, manası gibi, tıpkı tahtayı görmeden binlerce satranç oyunu oynayabilen birinin sahip olduğu melekeye benzeyen bir melekeyle hafızasında o anda canlanabiliyordu.³⁹

Sürûrî'nin edebî kişiliği üzerinde Sümbülzâde Vehbî'nin etkisi oldukça büyüktür. Yaşça kendisinden büyük olmasına rağmen dostu ve şair arkadaşı Vehbî ile onun ölümüne kadar beraberdir. Vehbî'nin yardımcısı olarak çalışmış, Eski Zağra'da onunla birlikte hapse atılmış, daha sonra İstanbul'a kendisine çok fazla hieviye yazmıştır. İncelediğimiz bölümde Vehbî'yle ilgili 13 tane tarih manzumesi tertip etmiştir:

Gitdi şeyhüş-şua' rā **Vehbi**-i şāhib-i āşār
Bü'l-heves-i pîr civān-ṭab' idi fevkalāde

Lāle vaktinde vefāt itdi didüm târihin
Gülşen-i cenneti me' vā kıla **Sünbül-zāde** (1224/1809) T.293

Fehîm, Alî, Nâim, Rahîmî ve Helâkî gibi devrinin önemli şairleriyle de dostlukları olduğu Divan'ından anlaşılmaktadır.⁴⁰

“Seyyid Osman Sürûrî” terkibi ebced hesabınca H.1211/1796/M.1796 olarak “tarih” lafzına uygun geldiğinden “müverrihlik bana dâd-ı Hak'dır.” diye iftihar ederdi. Adı geçen sene girdiğinde “Bu yıl tarih yılıdır, o da benim yılımdır, bunda söz meydanı

³⁹ Wilkinson Gibb, **Osmanlı Şiir Tarihi III-V**, Terc.:Ali Çavuşoğlu, Akçağ Yayınları, Ankara-1999, s.446-447.

⁴⁰ Ömer Faruk Akün, **a.g.m.s.250**.

benimdir.” diyerek pek güzel tarihler söylemiştir.⁴¹ İncelediğimiz bölümde 1211/1796 senesine tekâbül eden 27 tane tarih manzumesi vardır:

Vâlid-i bâni-i bünyâdın bu dil-cû çeşmenüñ
Kıl du‘âdan behre-mend içdikçe âbın sū-be-sū

Cevher-i cān gibi hıfz it kim didüm târihini
Kıldı revān rûhunu şehbâz Girây Hānuñ bu şü (1211/1796) T.3

Ḳurb-ı devlethānesinde çeşme inşād eyledi
Kâtib-i kısmet ḳuzât-ı Rūm ilinüñ aḥkamı

Bî-nihāyet mâḥ-rūş itdükde târiḥin didüm
İtdi icrâ Seyyid İbrāhim Efendi zemzemi (1211/1796) T.6

Sürûrî, şairliği hakkında tarih mısralarında bazı bilgilere ve ipuçlarına yer vermiştir. Şiire başladığında “Hüznî” mahlasıyla arz-ı endâm eden şairimiz ve bu mahlası 6 yıl kullandıktan sonra hayatında önemli bir yeri olan Tevfik Efendi’nin tavsiyesiyle, kişiliğine ve yazdığı manzumelere daha uygun olan “Sürûrî” mahlasını kullanmaya başlar:

İş‘âra ḥab‘ım iki sene sa‘y idüp añā
Ġâyetle oldı semt-i tevâriḥ-i mültemis

Târiḥ-i sâl-i bede-i mu‘cem yazup didüm
Hüznî raḳamla itdi müverriḥüñe heves (1187/1773) T.119

Muḳaddem altı yıl **Hüznî** taḥalluş eylemişdüm ben
Bi-ḥamdüllah meserret-yâb kıldı mey-i bî-enbâz

İşitdüm bâgeh-i hâtif didi kim yaz bî-noḳḳ târiḥ
Sürûrî sâñā maḥlaş virdi Tevfiḳ-i sūḥan-perdâz (1193/1779) T.122

⁴¹ Muallim Naci, a.g.e.s.192.

Müverrihlikte “kibarın menkabet-hâni” olduğunu söyler Sürûrî:

Müverrihlikle olmuşdum kibârũn münkabet-hâni

Tedârik eyledüm sey-i sâle evrâķ-ı perîşân (1217/1802)

T.137/1

Etrafindaki her konuya kolaylıkla tarih manzumesi yazabilen Sürûrî, pek çok tarihinde konu birliğini sağlamayı başarır. Ayrıca Sürûrî, kendisine tarih düştüğü kişilerin isimleri ve özellikleri etrafında çeşitli sanatlar yapmayı da çok sever. Pertev Efendi'nin isminin anlamı etrafında sanat yaptığı gibi:

Söndürüp Pertev Efendinũn hayât-ı şem‘ini

Rûzigâr itdi perîşân dâniş aşhâbın meded

‘Aynuñ it mihr ü mehi târihe bak pîri-i çerķ

Yaķdı Pertev sũz-ı hicrân ile aħbâbın meded (1222/1807) T. 375

Yine Katip Efendi'nin ismi etrafında da sanat yapar ve konu birliği sağlar:

Kâtibân-ı umûr-ı maħkemenũn

Göçdü bir hõş-mendi ‘uķbâya

Kütüb olsun kitâba târihi

Gitdi Kâtib Efendi ‘uķbâya (1190/1776) T.413

Hekim Bey'in ölümü üzerine de onun mesleği ile ölüm olayı arasında anlamlı bir ilişki kurmuştur:

Bir şabîb-i hâzıķ eyvâh oldu bîmâr-ı ecel

Kim müdâvâsın şifâyı görse eylerdi pesend

Ĥastekâni ol hayâtında iderken tend-i rest

Tend-i restâmı ĝuşşâ-i fevtiyle oldu müstemend

Ĥikmetullâhũn Sürûrî söyle târih-i vefât

Mevte çâre bulmayup göçdü Hekim Bey derd-mend (1208/1793) T.261

Sürûrî, sadece tarih düşürücüsü olarak değil, bir mizahçı olarak da oldukça meşhurdur. O zamanının en meşhur heccav ve tarihçi şairidir. Özellikle ebced hesabıyla tarih düşürmedeki kudreti, ona haklı olarak “Sürûrî-i müverrih” ünvanını

kazandırmıştır. Fakat onun kaleme aldığı hemen pek çok tarih manzumesinin içinde mizahî bir doku da vardır.

Gibb, onun için “Bir tek tarih düşürmemiş olsaydı, yine de yazdığı komik şiirleriyle Osmanlı edebiyatında önemli bir yeri olacaktı. Von Hammer de onu sadece mizâhî şiirler nazmeden bir şair olarak tanır ve tanıtır. Mizacı o kadar mizaha meyyaldır ki, sözde ciddî yazılmış şiirlerinde bile bu karakterin ön plâna çıktığını görmek mümkündür. En iyi tarihlerinin de çoğu mizâhîdir, hatta dostlarının ölümü üzerine yazmış olduğu tarihleri bile tebessüm etmeden okuyamazsınız.”⁴²

Ebuzziya, “Merhumun tabiatı cidden ziyade hezle mâil idi. Hatta sırf hezlden ibaret olan âsârında ciddiyatına gıpta-resân olacak ebyatına da tesâdüf olunur.” der.⁴³

Sürûrî'nin tarih mısraları ekseriya başka şairlerin sık sık mürâcaat etmek zorunda kaldıkları doldurmalardan ve fazla sözlerden arınmış olarak sehl-i mümteniye varan bir sadelik içindedir. Tarih düşürmek için etrafında olup biten hiçbir şeyi kaçırmayan Sürûrî, kuvvetli tecessüs ve mizah kabiliyetine de sahiptir. Mahlası yanında Divan'ına da “Neşât-engîz” adını vermesi sebepsiz değildir. Onun vefat tarihlerinde bile nükteye ve mizaha kaçan bir taraf vardır. Hiciv ve hezel vadisine tatbik ederek, tarih düşürme sanatının sahasını genişletmesi ve ona mizâhî bir renk vermesi Sürûrî'nin başarılarından biri olmuştur. Başkalarının elinde sadece yüksek tabakaya mensup kimselerin hayat ve şahsiyetlerine inhisar eden sanatın konusunu Sürûrî, dilencis,, çingenesi dahil toplumun alelâde en aşağı tabakalarına kadar açmak suretiyle Türk şiirine basit insan tipini, yeni şairlerden önce aksettirebilmiştir.⁴⁴

Sürûrî adeta konuşur gibi rahatça söylediği manzumelerinde bazen mizaha kaçır, “hüzn-âver” olması gereken ölüm tarihlerinde dahi mizahî mizacına mağlup olduğu görülür.⁴⁵ Mumcu-zâde'nin ölümü üzüntü verirken, Sürûrî'nin kullandığı kelimelerse tebessüm ettiriyor:

Fevt olup şahâflardan şimdi bir şâhib-kütüp
Defter-i ʿ ömrü dürüldü mevsim-i germâda hey

Pîr-i rûşen-dil idi sūzişle târihin didüm

Söndü şemʿ -i bezm-i dünyâ gitdi Mumcu-zâde hey (1219/1804) T.450

⁴² Gibb, a.g.e.s. 448.

⁴³ Ebuzziya, a.g.e.s.4-5.

⁴⁴ Akün, a.g.m.s.251.

⁴⁵ Batur, a.g.t.65.

Hezeliyat adı altında bir araya getirilmiş olan ve tamamen mizâhî olan şiirlerinden oluşan manzumeleri Divan'da yer almamış ayrı bir eser olarak tertip edilmiştir. Şair, bu eserde Sürûrî mahlasını hemen hemen hiç kullanmamış, bunun yerine **Hevâî** mahlasını kullanmıştır. Bu eserde Sürûrî'nin kıvrak zekâsını ve mizahçılığını gösteren gerçekten eğlenceli epeyce manzume vardır. Fakat çoğunluğu hadden fazla müstehcendir. Naci, bu manzumeleri katlanılmaz olarak nitelendirir. İsmi “Mudhikât-ı Sürûrî-i Hezzâl” olan bu eserde Vehbî'ye ve devrinin diğer yazar çizeri yazılmış hezeliyât yer almaktadır⁴⁶:

Hâme kim etdi sebz-i hezliyyât
Mündericdir letâifinde hayâl

Hasmı giryân edip ehîbbâya
Hande-fermâ olur bu turfe makâl

Harf-i mu' cemle oldu târihi
Mudhikât-ı Sürûrî-i Hezzâl (Tr. 120)⁴⁷

Nef î'nin hicviyeleri ile Sürûrî'nin hezeliyatı arasında büyük bir fark vardır. Nef i daha sert ve haşindir, saldırgandır; Sihâm-ı Kaza'daki zehirli oklar mağdurların göğsüne saplanıp kendisine karşı bir nefret uyandırınca bu nefreti Nef î'nin kanından başka bir şey temizlemeyecektir; oysa birbirine saldıran Sürûrî, Sünbülzâde Vehbî ve Aynî her zaman ölünceye kadar birer dost olarak kalmışlardır.⁴⁸

Onun hiciv ve hezellerinde de devlet ricali ve yüksek mevki sahibi kimselerle uğraşmayı kendi seviyesinin ve halk tabakasının insanlarını mevzu alması dikkate değer bir husustur.⁴⁹

⁴⁶ Gibb, a.g.e.s.448.

⁴⁷ Ayan, a.g.e.s. 20-21.

⁴⁸ Gibb, a.g.e.s.449.

⁴⁹ Akün, a.g.m.s.251

3. ESERLERİ

Sürûrî'nin 3 tane eseri vardır:

a.Divan:

Sürûrî, İlki 1217/1802, ikincisi 1220/1805'te olmak üzere Divanını iki defa tertip etmiştir. 30 yıl boyunca kaleme aldığı şiirlerini biraraya getirerek dostlarına sürur kaynağı olur. Müverrihlikte mümtaz olan Sürûrî, H.1217 yılında şiirlerini bir divanda toplayarak eserine “Neşât-engiz” adını verdiğini belirtir:

Hoşâ te 'lîf-i külliyât-ı eş'âr-ı feraḥ-baḥşâ
Ki mecmû'ın otuz yıla naşîb itdi baña Mevlâ

Meserret-nâmedür erbâb-ı nazma yazdığım târiḥ
Sürûrî oldı dîvân ile aḥbâba sürûr-efzâ (1217/1802) T.138

Müverrihlikle olmuşdum kibârûñ münḳabet-ḥânı
Tedârik eyledüm sey-i sâle evrâḳ-ı perîşân

Didüm tertîb edince tesmiye ḳaşdıyla târiḥin
Sürûrinüñ neşât-engîz oldı nâm-ı dîvânı (1217/1802) T.137

Ancak bundan 3 yıl sonra Sürûrî Divanını yeniden tertip eder. Bazı şiirleri çıkarıp yenilerini ekleyerek “muradınca musahhih” hâle getirir:

İdüp üç yıl muḳaddem cem-i' âşâr
Ne kim buldumsa yazmışdum muşarraḥ

Birâz şey' eyledüm idḥâl ü iḥrâc
Henüz oldı murâdımca muşahḥiḥ

Didüm ṭenḳîḥine târiḥ-i diğēr
Sürûrî itdi dîvânın müneḳḳaḥ (1220/1805) T.139

Divanı 1255/1839'da Mısır Bulak Matbaasında basılmıştır. Bu baskının 76 sayfalık bir kısmı kaside ve medhiyeleri, 55 sayfası da kıt'a ve matla'ları ihtiva etmektedir. Kaside kısmında hemen ekserisi Sultan III. Selim'e söylenmiş 32 adet kaside ile 22 tane "Medhiye" başlığı altında muhtelif nazım şekilleriyle manzume ve 7 tane tahmis vardır. Gazel kısmında 163 gazel, 17 kıt'a ve 12 adet de matla' adı altında beyit vardır.⁵⁰ Divanın bu kısmı Yrd. Doç. Atilla Batur tarafından Doktora tezi olarak hazırlanmıştır. (Atilla Batur. "Süruri Divanı, Hayatı, Sanatı, Eserleri, Divanı'nın Tenkitli Metni" Danışmanlar: Prof.Dr. Cihan OKUYUCU Yrd.Doç.Dr. Sadık ARMUTLU , İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2002.)

Divanın büyük çoğunluğunu tarihler oluşturmaktadır. İşte bu tarihlerden sayfa 250 ile 322 arasında yer alanların incelenmesi bizim tez çalışmamızı oluşturmaktadır.

b. Hezliyyât:

Sürûrî, şaka, alay ve hiciv sahasında yazdığı manzumelerini hezliyyâtında bir araya getirmiştir.⁵¹ Hezliyyât'ında "Hevâî" mahlasını kullanmıştır. Hezliyyât'ında 1 muhammes, 1 müseddes, 69 gazel, 120 tarih, 263 kıt'a ve 38 müfret vardır.⁵² Alif Ayan tarafından Hezliyyât yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. (Elif Ayan, Sürûrî ve Hezliyyâtı, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eski Türk Edebiyatı Bili Dalı, Danışman: Osman Horata, Ankara 2002.)

Muallim Naci, Sürûrî'nin hezeliyyâtı hakkında şunları söyler:

Sürûrî'nin hezeliyyâtı çekilir belalardan değildir. Kendisi bu yönüyle ne kadar tenkit edilse bir şey denilemez. Bunların bazıları birer mecburiyet üzerine söylenilmiş olabilirse de, güya sırf eğlence olarak yazılmışları da vardır. Halbuki kendisinin aleyhinde hicviyeler neşretmiş olan şahıslara âlicenap şekilde mukabele etmesi elbette büyüklüğe daha uygun düşerdi. Mecburiyetsiz hezeliyyat yazmak için ise hiçbir gerçek sebep bulunamaz. Kalem erbabının daima umumî ahlakı ıslah ve yüceltmeye çalışmaları en mühim medenî vazifelerdendir.⁵³

⁵⁰ Batur, a.g.t. s.36.

⁵¹ Batur, a.g.t.37.

⁵² Elif Ayan, **Sürûrî ve Hezliyyâtı**, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 2002, s.18.

⁵³ Muallim Naci, **Osmanlı Şairleri**, MEB Yayınları, İstanbul 1995, s.193.

c. Sürûrî Mecmuâsı

247 şairden toplanmış 2473 tarih mısramı ihtiva eden bir derlemedir. Bu eserdeki 2473 mısramın 1102'si Sürûrî'ye aittir. 137'sinin şairi bilinmemektedir. İki veya daha çok şairin birlikte yazdığı tarih mısraı 62'dir.⁵⁴

Sürûrî, eserde kaleme aldığı ve muhtelif şairlerden seçtiği tarih mısralarını konularına göre ayırmıştır. Keçeci-zâde İzzet Molla ve Esad Mehmd Efendi bazı ilaveler yapmışlardır. Vakanüvisliği sırasında Ahmed Cevdet Paşa tarafından “Sürûrî Mecmuâsı” adıyla İstanbul'da 1299/1882'de bastırılmıştır.⁵⁵

Eser yüksek Lisans tezi olarak hazırlanmıştır.⁵⁶

Bu eserdeki tarihler sırasıyla şu başlıklar altında toplanmıştır:

Tevârih-i cülûs-ı Âl-i Osman	Tevârih-i fütûhât-ı selâtîn
Tevârih-i milâd-ı şehzâdegân	Tevârih-i mühimmât-ı megâzî
Tevârih-i milâd-ı selâtîn	Tevârih-i nüzûl-i sefâîn
Tevârih-i berâ-yı belâdet-i zükûr	Tevârih-i âsâr-ı ashâb-ı hayrât
Tevârih-i berâ-yı velâdet-i duhterân	Tevârih-i bend ve sebil ve uyûn
Tevârih-i câh-ı vezîrân	Tevârih-i neşîmengâh-ı şâhân
Tevârih-i ra' yet-keşân-ı vezâret	Tevârih-i müstezâd
Tevârih-i ricâl-i cehîrâ	Tevârih-i diğêr berâ-yı menâzil
Tevârih-i fetvâ-yı ashâb-ı takvâ	Tevârih-i irsâl-i hatt-ı mehâdîm
Tevârih-i kuzât-ı asâkir-i Rumili	Tevârih-i zifâf-ı şehver ü zen
Tevârih-i kuzât-ı asâkir-i Anadolu	Tevârih-i sâl-i eşref iştimâl
Tevârih-i nasb-ı kuzât-ı İstanbul ve nakîb-i eşrâf	Tevârih-i şitâ-yı mecmu' â-i pîrâ
Tevârih-i pâye-i İstanbul ve Mekka vesâir	Tevârih-i bekâ ez-fenâ
Tevârih-i mevâli-i izâm	Tevârih-i vefât-ı ünâs
Tevârih-i müderrisîn-i kirâm	Tevârih-i rengîn ba-ta' miye
	Tevârih-i müşkilteîrîn-i musanna'

⁵⁴ Batur, a.g.t. s. 38.

⁵⁵ Ömer Faruk Akün, “Sürûrî Maddesi” *İslam Ansiklopedisi*, C.11, MEB Yay. İstanbul 1970, s. 252.

⁵⁶ Mustafa Karaca, “Sürûrî ve Sürûrî Mecmuası” *Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Danişman: Yrd. Doç. Dr. Sadık Erdem, 1996.

4. SÜRÛRÎ'NİN TARİHÇİLİĞİ

Tarih düşürme sanatı altın çağını Sürûrî ile yaşamıştır. Bu sanat, Sürûrî'nin emsalsiz kalemiyle şekillenmiş, kemâlin bulmuş ve pek çok tür kazanarak zenginleşmiştir.

Sürûrî'nin asıl şöhretini temin eden bu sanattaki kabiliyeti, hiç şüphesiz takdir ile karşılanacak en büyük hususiyetidir. Asıl şahsiyetini tarih manzumelerinde ortaya koymuş ve bu sahada Türk edebiyatının erişilmez siması olarak tanınmıştır. Zamanında olduğu gibi kendisinden sonra gelenler de onun göstermiş olduğu bu muvaffakiyete ulaşamamıştır.⁵⁷

M.1773/H.1187 yılında yirmi yaşlarındaiken tarih yazmayla meşgul olmaya başlamıştır. Söylediğine göre bu işe başlamasının sebebi, vebadan ölen 6 Adanalı öğrencinin ölüm tarihlerini düşürmeye çalışırken, bunu kolaylıkla yapması ve zevkli olduğunu fark etmesidir.⁵⁸ Sürûrî, “Velî, Aḥmed, Ḥasan, Mûsâ, Süleymân, Muştafa”nın ölümünü şöyle tarihler:

Meded bir medrese sâkinlerinden altı cân çıktı
Vebâ kim şeş cihâtı nâsa teng itdi şafâ gitdi

Añılsun cümlesi rahmetle Ḥüzniñ söyledi târiḥ
Velî Aḥmed Ḥasan Mûsâ Süleymân Muştafa gitdi (1187/1773) T.441

Bu tarihte herhangi bir zorlamanın olmadığını gören kişi, ister istemez Sürûrî'nin bir tarihçi olarak kazandığı şöhretin ne denli haklı bir şöhret olduğunu teslim edecektir.⁵⁹

Tarih düşürücülüğünün müstesna siması olan Sürûrî, hayret veren bir kolaylıkla en basit, en ehemmiyetsiz şeylere varıncaya kadar her hadise hakkında dilediği sayıda ve hepsi birbirinden farklı tarih manzumesi söylemek kudretini gösteren bir şairdir. Divan edebiyatının devamı boyunca bu sahada onun kadar zengin sayıda ve mevzuda mütenevvi eser meydana getiren şair çıkmamıştır. Başka şairlerin bir veya birkaç tarih düşürebildiği bir hadise hakkında üst üste birçok tarih manzumesi söylemek Sürûrî'de esastır. Onun bu işteki müstesna kudreti, bazen o derece ileri varır ki, meselâ H.1216/1801'da Mısır'ın Fransızlardan istirdadı hadisesi için birbirinden farklı 68 tarih

⁵⁷ Batur, a.g.t.69.

⁵⁸ Gibb, a.g.e.s.445.

⁵⁹ Gibb, a.g.e.s.445.

manzumesi tanzim ettiğine şahit oluyoruz. Hakkında başka manzumeleri ile o kadar tarih düşürdüğü Ariş fethine dair, her bendinin son iki beyti tarih olan ve bu beyitlerin her birinden de 8 defa tarih çıkan muhammesi musanna⁶⁰ tarih sanatının bir şaheseridir.⁶⁰

Şiirlerindeki incelik ve zarafeti, nükte ve üslûbunu tahsilinin kuvvetine bağlayanlar da vardır. Gerçekten Sürûrî, asrında Sünbülzâde Vehbî gibi “fennî şiir”de kendisinden mahir ve Hoca Münib Efendi gibi edip ve mütebahhir ve kendisinden önce her mısraı tarih veren kasideler yazan Bursalı Hâşimî ve kendi dönemlerinde oldukça güzel tarihler vermiş olan Edirneli Nazmî ve Bursalı Cinânî gibi büyük zatlara mukabil, Sürûrî hepsini geride bırakmış hatta Ahmet Cevdet Paşa’nın dediği gibi “üstad-ı küll” olmuştur.⁶¹

Sürûrî, oldukça hacimli Divan’ının 322 sayfasını tarihlere ayırmıştır. Bu bölümde yaklaşık 2000 kadar tarih manzumesi vardır. Çalışmamıza konu aldığımız Divan’ın 250 ile 322 sayfaları arasında yer alan 613 tarih manzumesini inceledik. Bu şiirleri şekil ve içerik bakımından ileriki bölümlerde tahlil edeceğiz.

Ayrıca Hevâî mahlasıyla yazdığı hiciv ve hezlerini topladığı Hezeliyât’ında ve Sürûrî Mecmuâsı’nda da oldukça fazla tarih manzumesi yer almaktadır.

Pek çok konuda, pek çok türde tarih manzumesi söyleyen Sürûrî, kendinden evvel düşürülen tarihleri pek beğenmeyip “O zaman be olsaydım, şöyle söylerdim.”diyerek yeniden tarihler düşmüştür. O, Osmanlı devletinin kuruluşundan kendi zamanına gelip geçen sultanların cülûsunu tarihlemeyi ihmal etmez:

Târih-i istiklâline sarf itdi Sürûrî cevherin

Sultân Osman mülk alup oldu ser-efrâz-ı mülûk (699/1299)

Âleme şâhinşâh oldu dâd ile Sultân Selîm (1203/1788)⁶²

Sürûrî kendi hayatı üzerine pek çok tarih düşürmüş bir şairdir. Tarih düşürmek, onun bariz vasfıdır. En basitinden en büyük olaylara varana kadar kendi hayatı üzerine düşürdüğü tarihlere raslamak mümkündür. Adana’dan İstanbul’a gelişini şöyle ifade eder:

⁶⁰ Akün, **a.g.m.s.**250.

⁶¹ Yakıt, **a.g.e.s.**217.

⁶² Yakıt, **a.g.e.s.**218-220.

Rabî' ül-evvelüñ altı günü kalmıştı vaqtâ kim
Yola çıkdum refîk itdi baña tevfiķini Vehhâb

İrince menzil-i maķşûda kendüm söyledüm târiķ
Sürürî oldı İslâmbola luţf-ı Hâķ ile rehyâb (1193/1779) T.120

Dest-girim oldı Tefvîķ Hüdâ añladum hele
Vaz' idince şâh-râh-ı şehr-i İslâmbola pây

Lafza vü ma' nâ Sürürî söyledüm târiķimi
Kıldı İstanbulu biñ yüz doķsan üç sâlinde cây (1193/1779) T.121

Yaptığı işlerle ilgili düştüğü tarihlerden sadece biri şudur:

Anaţoluya meh-i Şevvâlde kıldı dühül
Kim Hayâtî zâde merhûm eyledi ihyâ beni

Ey Sürürî kendüm inşâd eyledüm târiķimi
' Adlile bindürdü mañşib atına Mevlâ beni (1195/1780) T.125

Evliliği ile bilgileri yine kendisinden alıyoruz:

Kıllet-i irâd ile düşdüm tehhül kaydına
Virşün Allah vefret-i rızķile ģüsn-i imtizâc

Reis-i sâl-i nevde olmâģla didüm târiķimi
Bu sene Seyyid Sürürî itdi meyl-i izdivâc (1200/1785) T.129

1205/1790 yılında 40 yaşında olduğunu da yine ondan alıyoruz:

Velâdet vaķtimi itdim teccessüs
Gönül düşmekle fikr-i nesl ü ' araķla

Didi hâtif ģesâb it işte târiķ
Senüñ sinüñ Sürürî geldi kırķa (1205/1790) T.131

Kahveden tevbe kılmasına kadar daha pek çok konuda kendi hayatıyla ilgili gelişmeler tarih düşmüştür:

Kaht idüp qahveye itdi halkuñ
Kimi gerçek kimi şürî tevbe

And içüp bende didi târihin
Qahveden kıldı Sürûrî tevbe (1213/1798) T.134

“Tarih” lafzı ebcedle 1211/1796’dır. “Seyyid Osman Sürûrî” kelimeleri de 1211/1796’dır. Hicri 1211/1796 senesine girince Sürûrî: “Bu senenin tarihi, lafz-ı tarihtir. O da benim adıma mutabıktır. Dolayısıyla bu sene tarih söylemek bana aittir.”dermiş.⁶³ İncelediğimiz bölümde 1211/1796 senesine tekâbül eden 30 tane tarih manzumesi vardır.

Sürûrî’nin bu konudaki yeteneğinin en büyük özelliklerinden birisi, bir olay hakkında üst üste birden fazla ve birbirinden farklı tarih manzumelerini söylemesi ve bir tarih manzumesinde veya beytinde çok sayıda aynı tarihi düşürebilme yeteneğidir. Örneğin şu beyitten tam 22 tane 1214/1799 tarihi çıkmaktadır:

Cünd-i harbîden ‘ Arîşi aldı sultân-ı zamân
Şeh Selim emr eyledi Efrenci bozdı ehl-i dîn(22x1214/1799)⁶⁴

Sürûrî’nin başka bir özelliği de tarihlerde nükte yapmasıdır. Bilhassa ölüm tarihlerini düşürürken, kişinin ismi, lakabı ile ölüm olayı arasında anlamlı ve sanatlı bir ilişki tesis etmiştir. Yunus Efendi’nin ölümünde Yunus peygamberin balığın karnına girmesi hadisesine telmihen nükte yapar:

Ka‘rim-i rahmete taldı bu târihde
Yünusu hût-ı ecel eyledi âh iltikâm (1217/1802) T.436/2

Nuh Efendi’nin ölümünde de tufan hadisesine telmih yapar Sürûrî:

Şabr-ı Eyyüb ile târihin disün mâtem-keşân
Âh ‘ömr-i Nûhu tufân-ı ecel kıldı tamam (1205/1790) T.428/2

⁶³ Yakıt, **a.g.e.**, s.221.

⁶⁴ Yakıt, **a.g.e.**s.222-223.

Sürûî, tarih düşerken Hücri takvimi kullanmasına rağmen incelediğimiz bölümdeki bir manzumesinde Rûmî takvimi kullanır:

Yazdırdı rumî sehm idüp târih o şâh-ı nâm-ver
Taş dikdi biñ adım yere Sulţân Selîm-i kâm-ver (1257) T.542

Sürûî, sadece bilinen türlerde tarih düşürmüş değildir, o yeni türler ve şekiller icad ederek bu sanata pek çok katkıda bulunmuştur.

III.BÖLÜM
METİN

TARİHLER

[250]

TĀRİĦ

1

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Mā-i hayvāndaki girdāb nedür bildüñ mi
Bâğrımı reşkile bu çeşme-i dil-cū deldi
- 2 Görse târihim iderdi beni Rızvān teslīm
Āb-ı kevşer gibi şu ' ayn-i ' Alīden geldi (1215/1800)

TĀRİĦ

2

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Nüş idüñ ' Oşmān Efendi zādenüñ
Vālideyni rūhiçün ' azb-i fūrāt
- 2 Yazdı mı târihin Sürürī çeşmenüñ
İtdi Aḥmed Beğ revān mā-i hayāt (1218/1803)

TARİH

3

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Vālid-i bāni-i bünyādın bu dil-cū çeşmenüñ
Kıl du' ādan behre-mend içdikçe ābın sū-be-sū
- 2 Cevher-i cān gibi hıfz it kim didüm târihini
Kıldı revān rūşunu şebbāz Girāy Ḥānuñ bu şu (1211/1796)

TARİH

4

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Gerçi enbā-i sebīl için yapıldı bu eşer
Kıldı geçmiş evliyānūñ cānların ihyā velī
- 2 Yapdırup asker ağası çeşme târihin didüm
Gel şudan al iç kerāmet eyledi icrā velī (1212/1797)

TARİH

5

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Cāmi' -i fevķāni-i nev-ıarh tahtında henüz
Āb-ı rü-yı tācrān yaptı sebīl-i bī- adīl
- 2 Kaıre-i mesūre-i hāmāmile tārih it hisāb
Kıldı Cāmī Aħmed Aĝa zemzemi nāsa sebīl (1219/1804)

TĀRİH

6

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Kurb-ı devlethānesinde çeşme inşād eyledi
Kātib-i kısmet kuzāt-ı Rūm ilinüñ aħkamı
- 2 Bī-nihāyet māh-rūş itdükde tārihin didüm
İtdi icrā Seyyid İbrāhim Efendi zemzemi (1211/1796)

TĀRİH

7

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün (Fa' lün)

- 1 Faħr-i kitāb kısmet itdi revān
Semt-i beytinde çeşme-i dil-cū
- 2 Yazsalar taşına sezā tārih
Al iç Edhem Efendi ĥayrına şu (1211/1796)

TĀRİH

8

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Zevc-i merhūmu için şimdi Nefise Hānım
Yapdı bu çeşme-i dil-cüyü ki şehd-āb aķdı
- 2 'Aış-ı teşne söner söyle Sürürī tārih
Āteşī zādenüñ iç rūhı için āb aķdı (1211/1796)

[251]

TĀRİḤ

9

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Dergehi üzre yapup kāfī vezīr-i zīşān
Kaşd-ı ta' mīr-i sarāy itdi serāser ḥālā
- 2 Söyledüm şimdiki ālī eşerüñ tārīḥin
Sa' d ola kaşr-ı nev-āyīn-i Süleymān Paşa (1188/1774)

TĀRİḤ

10

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Vezīr-i pūr kerem kim pīr ü bernāya ider iḥsān
Zamān-ı devletinde oldı bünyān-ı köhn ma' mūr
- 2 Mu' ammer idecek zātın didüm ta' mir içün tārīḥ
Süleymān-cāh u elidür sarāyı eyleyen ma' mūr (1189/1775)

TĀRİḤ

11

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Sarāyuñ der-i köhn tecdīd kıldı āsaf-ı zīşān
Müşerref eyleyince mesned-i cāh-ı mu' allāsm
- 2 Zihī ālī binā kim aña a' lā oldı tārīḥim
'Alī Paşā-yı Ekrem yaptı dergāh-ı mu' allāsm (1193/1779)

TĀRİḤ

12

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Kible-i ehl-i ricādur ki sarāyuñ ḳapusın
Kerem-i āsaf-ı āli-himem itdi ma' mūr
- 2 Didi dergāhma ĩmā ile a' yān-ı tārīḥ
Oldı bu bābda sa' y-i 'Ali Paşa meşķūr (1193/1779)

TĀRİH

13

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Hāzret-i Es' ad Efendi zāde-i ' Allāme kim
Zātı yekdür baħr-ı dānişde dūr-i yekdāneden
- 2 Beyt-i tāriħ-i kudūmun yazdum altı vechile
Rūyunu seyr eyleyince revzen-i kāşāneden
- 3 Yūmnile nūzhet-sarāyında ide kesb-i şafā
Geldi İslambola Es' ad zāde sāhilhāneden (1200/1785)

TĀRİH

14

Fā' ilātün Mefā' ilün Fe' ulün

- 1 Beyt-i ħōd-rā gerd-i ma' mūra pencîn
Şeyhülislām suħandān-ı ' Arif
- 2 Hāme em-i tāriħ-i maķūtaş nüvişt
Şed müceddid-i cāy fetvā-yı şerif(1196/1782)

TĀRİH

15

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

- 1 Sa' d ide Allāh āña sāhilgehin kıldı binā
Hem-nām-ı faħrū'l-enbiyā bir Seyyid-i şaħib-kemāl
- 2 Tāriħini ħidmet bilüp buldum biraz yazup silüp
Sāhil-serā yapdı kılup Kāmil Efendi şarf-ı māl (1212/1797)

TĀRİH

16

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Emīn olsun gerdūn anda dā'im eylesün rāħat
Semmi faħr-i ' ālem yapdı devlethānesin zībā
- 2 Sürürī bendesi remim eyledi tecdīdine tāriħ
Veliyyüddin Efendi zāde itdi beytini ihyā (1220/1805)

[252]

TĀRİḤ

17

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Hüdā bānisini cennet sarāyında mekīn itsün
Yapılmışdı şu eşnāda bu devlethāne-i rūšen
- 2 Yeñi 'ā'id olup vaqfa şatıldıkda didüm tārīḥ
Mübārek ola 'İzzet Beğ Efendi oldu nev-mekin (1220/1805)

TĀRİḤ

18

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Müferriḥ bir mesīre oldu bu dil-keş-i teferrüc-gāh
Buyursun rağbet itdikçe şeh-i kişver-küşā seyre
- 2 Didüm bede' ü ḥitāma mühmel ü mu'cem iken tārīḥ
Maḥaldür tarz-ı kaşr-ı āli-i Yūsuf Ağa seyre (1217/1802)

TĀRİḤ

19

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

- 1 Es'ad 'Ömer Ağa binā itdi sa'adet-ḥānesin
Tarzı be-ğāyet ḥūbdur tarzı nihāyetde metīn
- 2 Manḳūtu mühmel ḥarf ile yazdum iki tārīḥ-i tam
Serdār Ağanuñ vārını mes'ūd eyle Rabb-i Mu'īn (1193/1779)

TĀRİḤ

20

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe'ilatün

- 1 Çerḥ-i çārumdan ḳalır mı böyle eyvān-ı bülend
Kim derūnu şemşe-i tāḳından olmuş tāb-dār
- 2 Söyledüm mu'cemle mühmelden iki tārīḥ-i tām
Sa'd eyle 'İsā Ağaya kaşrını Perverdigār (1202/1787)

TĀRİḤ

21

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe'ilatün

- 1 Kāḥ-ı bālā yapıdı Beğlikçi Efendi yümñile
Ḥandān-ı devletin ma'mūr ide Rabb-i Mecīd

- 2 Söyledüm târiḥ-i tebrîkin Sürûrî maḥlası
Ey muḥibb-i dōstân mes'ûd ola ḳaşr-ı cedîd (1215/1800)

TÂRİḤ

22

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Maḥdûm-ı cemîl-i eşim 'Âşir Efendi
Yapdırdı bu eyvân-ı felek-Selimi seyr it
- 2 Zevvârına mu'cemle Sürûrî didi târiḥ
Çıḳ ḳaşr-ı cihân-beyte bütün 'âlemi seyr it (1210/1795)

TÂRİḤ

23

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

- 1 Siḥr-âferin-i ta'lik ya'ni Ḥafîd Tevfîḳ
Bir menzil aldı taḥḳîk vaşfi sezâ taḥrîr
- 2 Târiḥim işite kendi cevher gibi beğendi *
Aldı Şadîḳ Efendi ḳıldı bu beyti ta'mîr (1214/1799)

TÂRİḤ

24

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Ḥânedân-ı ma' delet mîr-i mu'allâ menzilet
Kim Ḥüsn Paşa ḥafîdidür o zât-ı hoş-liḳâ
- 2 Ḥüsn-i himmetle sa'âdetḥânesin tecdîd idüp
Bâyin erbâb-ı recâya ḳıldı cây-ı ilticâ
- 3 Ey Sürûrî nev-edâ târiḥ-i dilkeş söyle kim
Yapdı Aḥmed Beğ yeñi devlet-serâ-yı dil-güşâ (1220/1805)

[253]

TÂRİḤ

25

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Beyâz-ı şubḥ-ı şadîḳdan idüp kâşi-i dîvârın
Ḳaramürselde mîr-i muḥterem devlet-serâ yapdı
- 2 Sürûrî ol maḳâm-ı behçet-efzâya didi târiḥ
Mekânın buldu Şadîḳ Beğ yeñi nüzhet-serâ yapdı (1220/1805)

TĀRİH

26

*

- 1 Kūşāyişli gülşen-serādur bu kim
Anā gelse bülbül olur zāğçe
- 2 Didüm tarḥ olunduğda tāriḥini
‘Aṭabeğ binā eyledi bağçe (1225/1806)

TĀRİH

27

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Ḥabbezā nüzhet-serā ey dil-teşin
Yapmamışdur kimse bundan yek binā
- 2 Söyledüm tekmīlinin tāriḥini
Ḳaşr-ı ālī itdi Nu‘mān Beğ binā (1212/1797)

TĀRİH

28

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Yemm-himem vaşfi sezā necl-i Ḥalil Paşaya kim
Böyle sāhilḥāne-i rāḥat-fezā kıldı binā
- 2 Saṭr-ı tāriḥ-i Sürürī baḥr-i şi‘rūñ mevcidür
Mīr ‘Ārif bī-bedel sāhil-serā kıldı binā (1216/1801)

TĀRİH

29

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Yemm-i şīm necl-i Ḥalil Paşa-yı ālī menzilet
Yapdı sāhilḥāne sākin olsun anda zevḳile
- 2 Tāḳ-ı ḳaşr-ı rüşeninde berḳ odur tāriḥ-i tām
Yapdı Nürī Beğ yeñi sāhil-serāyın şevḳile (1216/1801)

TĀRİH

30

Mefā'îlün Fe'ilâtün Mefā'îlün Fe'ilün

- 1 Sütüde menkıbe şahbâz-ı Girây Hân zâde
Ki hânedân-ı keremdür o zât-ı bî-hemtâ
- 2 Temellük eyledi bāğçe kapısı kırbunda
Küşâd-ı gül gibi revnaqlı mesken-i zîbâ
- 3 Sürüriyâ yaz o behçet-serây için târih
Alup bu hâneyi kıldı Hâlim Girây ihyâ (1216/1801)

TĀRİH

31

Mefā'îlün Mefā'îlün Fe'ülün

- 1 Hoşa kaşr-ı ferağ-bahşâ ki olmuş
Hired-meftûn-ı tarh-ı dil-pendi
- 2 Sürürî oldu târih-i mücevher
Sa' adethâne-i Şadri Efendi (1200/1785)

TĀRİH

32

Müstef'îlün Fe'ülün Müstef'ilün Fe'ülün

- 1 Câmî Hüseyin Efendi ' uqbâda oldu dilşâd
İtmekle hânedânın necl-i necîli âbâd
- 2 Dergâhına Sürürî gönderdi tuhfe târih
Nüzhet-serây kıldı İshâk Efendi icâd (1220/1805)

[254]

TĀRİH

33

Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fe'ilâtün

- 1 Oldı nüzhet-gâh-ı Sünbül-zâde-i dâniş-ğarîñ
Reşk-i gülzâr behişt-ârâm-gâh-ı dil-teşmîn
- 2 Sâde şanma mışra' -ı târih-i ma' nîdârdur
Beyt-i 'âlî-tarh-ı Vehbî-i suhan-ver nev-zemîn (1201/1786)

TĀRİH

34

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Hāşan-ı Manşūra muvaqqat Kāzi-i feraḥ-liḳā
Bir metin nüzhet-serā yapırmak itdi iḳtizā
- 2 Şevklendürdi temāşası beni tārihine
Eyledi Nürī Efendi menzil-i rüşen binā (1202/1787)

TĀRİH

35

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ülün

- 1 Qarārgāhı kim olmuş idi Harīḳ-zāde
Taşannu' itdi Ebū Bekir Efendi idrāk
- 2 Mişāl-i Faş-mekin oldu beyt-i maḫbū'ı
Ki resm-i dilkeşidür ḫayret-āver ḫakkāk
- 3 Yapıldı mevki' -i pākīzede didüm tāriḫ
Yerinde yaptı Celālī Efendi ḫāne-i pāk (1195/1780)

TĀRİH

36

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Celālī resm ider ḫaşr-ı ḫavernâḳ' aynın isterse
Mücessemde hele bir dürlü beñzetmem aña ḡayrı
- 2 Temāşā itdi taşvīrin Sürürī söyledi tāriḫ
Bu evyān-ı muşavverdür nigāhuñ mevki' -i seyri (1208/1793)

TĀRİH

37

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Eşref icād eyleyüp zeyni ile
Rākib oldu rü-be-rü gerdüneye
- 2 Şöyle naḫş itdüm anuñ tāriḫini
Virdi eşref zeyni bu gerdüneye (1196/1782)

TĀRİH

38

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Feū' lün

- 1 İden bu tekyeyi ihyā Halil Paşadur
Getürdi postuna bir ehl-i dāniş ü edebi
- 2 Sürüriyā hükemā yazdı cevherin tārīh
Yapıldı hānkaḥ-ı hikmet-i Ḥakīm Çelebi (1197/1782)

TĀRİH

39

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Me' ali Āsitān-ı Şeyḥ-i merḥūm Vefā maḥlaş
Yanup yaqılmış idi ḥasretile ol hem-kāruñ
- 2 Sürürī söyledi tecdīd olunduḡda şu tārīḡi
Maḥallīdür bu muḥkem tekye ṡullāb-ı vefādāruñ (1197/1782)

TĀRİH

40

Mef' ulü Fā' ilātün Mef' ulü Fā' ilātün

- 1 Tecdīd olundu tekye şol ki ne kim ġalaṡ
Oldu anuñla el-ḥaḡ maḥsūd-ı Āsitāne
- 2 Tārīḡini Sürürī bulduḡda oldu raḡşān
Eyvān-ı ' Adne muḥkem-i semāḡhāne (1206/1791)

[255]

TĀRİH

41

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Şeyḡülislāmuñ ḡulūşu yaptı öz beḡler için
Bir ḡalender ḡāne kim icrā olur vār-ı İslām
- 2 Devr ider dünyāyı tārīḡim lisān-ı ḡalkḡda
Yapdı seyyāḡına bir a' lā maḡal müfti'l-enām (1215/1800)

TĀRİH

42

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ulün

- 1 Buḡārāyīler için şeyḡülislām
Ḥorasānīde itdi tekye icād

- 2 Sürürî söyle seyyāhāne târiḥ
 ẖalender ḥāne-i nevā oldu bünyād (1215/1800)

TĀRİḤ

43

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fe'ilatün

- 1 Ḥanḳah-ı bünyād yine kıldı sülük itsün 'azîz
 Sābıḳā şehr-i Selānik ḥākimin Rabbü'l-felaḳ
- 2 Himmət-i pîr-i ṭarîḳatla Sürürî-i faḳîr
 Eyledi inşād iki târiḥ-i tām yek-nesaḳ
- 3 Āsitān-ı Naḳşibend oldu maḥal ehl-i dile
 Tekyesi İşḫaḳ Efendinün ola maḳbül-i Ḥaḳ (1217/1802)

TĀRİḤ

44

Fe'ilatün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Yapılınca bu ma' lum ḥāne
 Ḥōcasım buldı gürūh-ı şıbyān
- 2 Geldi eṭfālden ol târiḥ
 Oldı mekteb-i ḳafeş Ḥaḳḳ-ı ẖur'ān (1213/1798)

TĀRİḤ

45

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Ricālün seyyidi merḥūm Abdullāh Berinün
 Vaşiyet-gerdesidür bu ma' lum ḥāne-i ṭflān
- 2 Sürürî ketb ü imlā itdi manḳūṭuyla târiḥin
 Zihî mekteb ki bunda vāḳıfa raḥmet oḳur şıbyān (1213/1798)

TĀRİḤ

46

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fe'ilatün

- 1 Muşṭafa nām şeref-menḳabe Ḥacı Aḡa
 Raḡbet-i 'ilmile yapırdı bu dilgeş cāyı
- 2 Didi teşvîḳ idüp eṭfāli Sürürî târiḥ
 Ne güzel oldu yeñi mekteb-i ser-ṭurnāyı (1219/1804)

TĀRİH

47

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Şeyh Efendi kim kitābuñ keşiretten hānesi
Fi'l-meşel olmuş idi 'ālem-bahā dāru'l-kütüb
- 2 Kırb-ı cāmi' de behişt-āsā sekiz hücre yapup
Eyledi icād hem bir dil-güşā dāru'l-kütüb
- 3 Ey Sürürī ṭālibān-ı 'ilm okur tārīhini
Yapdı Dindārī Efendi nev-binā dāru'l-kütüb (1212/1797)

TĀRİH

48

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Sevindi rūh-ı pāki şāhibü'l-hayr-'avez-i nāmuñ
Esās-ı bī-bedel üzre kılındı cāmi' -i taḥkīm
  - 2 İdince āsaf-ı deryā-himem ihyā didüm tārīh
Kāpūdān yem-i luṭf eyledi bu ma' bedi termīm (1212/1797)
- [256]

TĀRİH

49

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Mefḥar-i tüccārdur Ğaffār-zāde Ḥaḫ bu kim
Ma' bed-i 'ālī yapup kıldı muşallīne şalā
- 2 Söyledüm tārīhini mu' accemle ehl-i beldeye
Kıl namaz İzmīrde yapdı cami' i Aḫmed Ağa (1219/1804)

TĀRİH

50

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Zihī ma' bed ki yapırmış anı vaḫtinde bir ḫalāk
Dilerken olmasın ḫalākdan cāmi' lere firāş
- 2 Tıraş eyler imiş bir aḫçeye üç adamı merḫūm
Anıñçün ismine Üçbaş dimişkler böyle olmuş fāş
- 3 Sürürī secde kılmaz mı cemā' at görse tārīhin
Yeñi başdan cedīd oldı müferraḫ mescid-i Üçbaş (1217/1802)

TĀRİH

51

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Hâk kabûl itsün Hâsan Paşa hafîdi ma' bedin
Kıldı piş-i dergeh-i rif' at-medârında binâ
- 2 Vaqt-i tekmiinde târihin Sürürî söyledi
Câmi'-i nev itdi Mîr Aḥmed civârında binâ (1220/1805)

TĀRİH

52

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Mîr-i ' âlî-himem ol kim iremez
Tâk-ı câhına kemend taḥmîn
- 2 Köprü yapırdı didüm târihin
Kıldı Tûr-zâde binâ cûsr-i metîn (1192/1778)

TĀRİH

53

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Mezâr-ı düḡter-i Hân-ı Bayezîdi eyledi tecdîd
Kıpudân yem-i iḡsân virüp naḡdîne-i tîbı
- 2 Anı bir mu' temed zât-ı emânet-kâra emr itdi
Ki bünyâd-ı sadâkate becâdur cümle tertîbi
- 3 Yeñiden türbe-i zîbâ yapıldıḡda didüm târiḡ
Olındı ' Âyişe Sulṡānuñ iḡyâ kabr-i perzîni⁶⁵

TĀRİH

54

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Tâb'-ı ' İşmet Beḡ Efendi zâdeye
Virdi âheng-i teehhül ibtihâc
- 2 Nûş idüp şerbet didüm târiḡini
Mîr ' Ârif itdi ' âḡd-ı izdivâc (1222/1807)

---

⁶⁵ Kıtanın tarihi tespit edilememiştir.

TĀRİH

55

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Zâtın muvaffaq eyleye Hâk izdivâcda
Çaşd tehhül itdi mücerred Nebîl Beğ
- 2 Târih-i sūrın eyledüm inşâ Sürûriyâ
'Akd-i tezevvüc itdi Muḥammed Nebîl Beğ (1225/1806)

TĀRİH

56

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Meḥmed-i tile necl-i tevķi'-i esbağ ḥâliyâ
İtdi âheng-i tezevvüc kıldı kesb-i ibtihâc
- [257]
- 2 Hâk nice evlâd virsün kim didüm târihini
Mîr Hâmid eyledi vaḳtinde sūr-ı izdivâc (1212/1797)

TĀRİH

57

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 İzdivâc eyledi Taḥsîn Efendi kim aña
Ḥüsn-i ḥâl ile naşîb oldı şafâ-yı sîne
- 2 Nola söyler ise pend ile Sürûrî târih
Sūr-ı âheng ü tarâb oldı sezâ taḥsîne (1212/1797)

TĀRİH

58

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Tezevvüc itdi bir ehl-i hüner kim aḥbâbı
Kifâ'et-i ṭarafeyni beğendi sa'd olsun
- 2 Şu resme söyle Sürûrî zifâf içün târih
Tehhül eyledi Râsim Efendi sa'd olsun (1224/1809)

TĀRİH

59

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Kerîmü'ş-şeyme Vehbî-zâde Molla
Ki ḥâlâ yoḳdur öyle zât-ı mükerrerem

- 2 Tezevvüde bi-ķavl-i Nābi-i pīr
Taħarri itmekle olduķda muķadde
- 3 Sūrūriye müyesser oldu tāriķ
Teserri ķıldı Luţfullāh-ı Mün' im (1209/1794)

TĀRİĦ

60

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

- 1 'Ayni Efendi izdivāc itmekle buldı ibtihāc
Rezzāķ ħüsn-i imtizāc vırsün ki uydu sünnete
- 2 Tāriķini bī-iĥtilāf-ı mu'accemle itdüm iķtiĥāf
'Ayni ile sūr-ı zifāf oldu mümāşil Cennete (1210/1795)

TĀRİĦ

61

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Feū' lün

- 1 Cenāb-ı mürşiddür kāh-ı Naķşibendiye
Teehhül eyleyüp oldu murādına vāşıl
- 2 Aña kemāl-i muĥabbetle söyledüm tāriķ
Tezevvüc itdi Selāmi Efendi-i kāmil (1219/1804)

TĀRİĦ

62

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Es' adā olduñ Muĥarremde heveskār-ı 'arūs
Dā'imü'l-dehr ol ĥusül-i kām ile mesrūr-ı sūr
- 2 Sāde mısra' la du' ā-gū olsam iĥrādur saña
Ehle dāmād olduñ Es' ad-ı sa' d ola sūr-ı sūr (1195/1780)

TĀRİĦ

63

Mef' ülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Nüzhet-serā-yı sūr döşendi besātile
Seyr oldu geldi cümle aĥbā simāţ ile
- 2 Sūr-ı feraĥ-fezā-yı Ne' alibend-zāde kim
Yārān sūrūra irdi aña iĥtilāţ ile

- 3 Tārihi sūrgāhda söyledi her gelen
Molla Efendi kıldı tehhül neşāt ile (1191/1777)
[258]

TĀRİH

64

Tevārih-i Mīlād-ı Ferzend ü Duhter

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fe'ilatün

- 1 Yūsuf Aġanuñ yine bir necli geldi 'āleme
Şükr için Mollaya kıldı cebhesin vaqf-ı sücūd
- 2 'Ömrin efzün eylesün Allāh didüm tārihini
Pir ola 'Ārif Beġ oldı zīnet-i mehd-i vücūd(1213/1798)

TĀRİH

65

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fe'ilatün

- 1 Hāzret-i Yūsuf Aġanuñ qalbine Allāh yine
Mevlid-i necl-i Muḥammed nām ile virdi neşāt
- 2 Maḥlaşın yazdı ma'ārif-perverān tārihde
Maḫdem-i 'Ārif Beġ oldı revnaq-efzā-yı kımāt (1213/1798)

TĀRİH

66

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fe'ilatün

- 1 Yūsuf Aġa kim zārabhāne emīnidür nola
Naqđ-i cūdın bezl iderse virdi Hāq ḫayru'l-ḫalef
- 2 Dehri teşrif eyleyince söyledüm tārihini
Geldi Şādık Beġ vücūda oldı dūnyā pür şeref (1203/1788)

TĀRİH

67

Mefā'ilün Fe'ilatün Mefā'ilün Feū'lün

- 1 Sa'id Efendi ki necl-i Şerif Efendidür
Cihāna neslini itdi cenāb-ı Hāq izhār
- 2 Hīsāb kıldı Sürūrī raqamla tārihin
Vücūda yümünile geldi ḫafid defterdār (1214/1799)

TĀRİḤ

68

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Tevellüd itdi necli zādegāndan bir 'Azizüñ kim
Meḥādīm-i zamān vaḳf-ı şenā oldı bu maḥdūma
- 2 Yazıldı tesmiye vaḳtinde manḳūṭile tāriḥini
Muḥammed ism olup maḥlaş 'aṭā oldı bu maḥdūma (1214/1799)

TĀRİḤ

69

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Ḥāzret-i 'Aşir Efendiye yine Rabb-i Mecid
İtdi bir necl-i necābed-mend ile luḫf-ı cedid
- 2 Ser-firāz-ı zādegāndur kim didüm tāriḥini
Ola Tāceddīn-i vālā gevherüñ 'ömrü mezid (1212/1797)

TĀRİḤ

70

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Ḥāzret-i Rātub Efendinüñ meh-i Zi'l-ḳa' dede
Geldi şulbindan neşimen-gāh-ı dehre bir püser
- 2 Ḥarf-i cevher vārdan tāriḥ olur şüret-nümā
Buldu mir'at-ı cihān ruḫsār-ı İskenderle fer (1195/1780)

TĀRİḤ

71

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Necl-i şebbāz-ı Girāy Ḥāna virüp ḥayrū'l-ḥalef
'Ālemi kıldı gül-i çemene Ḥaḳ Baḡçasarāy
- 2 Ḳalem-i bāl-i hümā ile yazılsun tāriḥ
Ḳondu gehvāreye 'Anḳā gibi şebbāz-ı Girāy (1222/1807)

TĀRİḤ

72

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Eylesün tesmiye şebbāz-ı Girāy Ḥān-zāde
Necl-i nev-zādesi kıldı ser-i zā-nūsunu cāy

[259]

- 2 Oldı târihe ser-i bâl-i hümâ-sâye-fiken
Âşiyân eyledi gehvâreyi şehbâz-ı Girây (1222/1807)

TÂRİH

73

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 'Ömrin efzûn eylesün şâd itdi Hâk ferzend ile
Hâtırın Hôca Efendi-i huceste haşletün
- 2 Cevherin âvize-i gehvâredür târih aña
Geldi şulbından Muhammed Neş'e bâba Neş'etün (1216/1801)

TÂRİH

74

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Hôca Neş'et râz-ı şulb-âmed püser-i gez maqdemiş
Gam-küsârân geşt-i bâşâdî-i behîd Neş'e-dâr
- 2 Mağlaş-âver averîn-i târih işâret gerde em
Meclis-i dil şed zemîlâ vü Mehemmed Neş'edâr(1216/1801)

TÂRİH

75

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Mîr Yahyânuñ ki geldi dehre ferzendi gice
Secde-i şükre varup kaçd-ı teheccüd eyledi
- 2 Ey Sürürî vâlidî târih milâdın didi
Muştafa Beğ mâh-ı Şa' banda tevellüd eyledi (1224/1809)

TÂRİH

76

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Necl-i Yahyâ Beğ ki oldı revnağ-ı mehd-i şühüd
Vefret-i şîr-i hayât ile cihânda seyr ola
- 2 Söyledüm pîrâne ser milâdınun târihini
Geldi kevne Muştafa 'İffet ilâhî pîr ola (1224/1809)

TĀRİH

77

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Gürüh-ı eşdakâmızdan Muhammed nâm bir zâtı
Çarîrû'l-ayn idüp Hâk mevled-i ferzend-i erşedle
- 2 Tûlû' itdikde mihr-âsâ didüm mîlâdına târih
Cihân tâbende oldı vech-i Şemseddin Muḥammedle (1208/1793)

TĀRİH

78

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Eşdağâmızdan Muḥammed nâm bir ehl-i dilüñ
Nesli teşrif eylemiş dünyâya kim buldu şüyû'
- 2 Söyledüm târih-i mîlâdın Sürürî şevkile
Rüy-ı Şemseddin Muḥammed 'âleme kıldı tûlû' (1208/1793)

TĀRİH

79

*

- 1 Şehâmetlü şehbâz-ı Girây Hân-zâde
Ki aḥbâb olur ḥilmine diler bu da
- 2 Muḥammed kodı ismin ol nâmdur kim
Çadem başdı ferzendi mülk-i şühûda
- 3 Sürürî añup maḥlaşın yazdı târih
Şehâmet-Girây kondı mehd-i vücûda (1220/1805)

TĀRİH

80

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Maḥlaşı olsa o necl-i meh-veşüñ Nûri nola
Togdığı günden çarîrû'l-ayn-i şâdidür peder
- [260]
- 2 Fikr-i mîlâd-ı peyemberle didüm târihini
Muştafa Nûri ile dünyâya Mevlâ virdi fer(1217/1802)

TĀRİH

81

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Cihâna geldi ferzendi Cenâb-ı Hâk sevindirdi
Hünerdür Kâtib-i 'Ārif Efendi-i himem-kārī
- 2 Du'â ile Sürürī söyledi mīlādına târih
Muḥammed 'İffetī 'âlemde dâ'im eylesün Bārī (1208/1793)

TĀRİH

82

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Qarîrû'l-'ayn idüp 'Aynī Efendi-i hüner-mendi
Yine âgûşuna ferzend ile Hâk virdi ârâyış
- 2 Sürürī söyledi dehre şeref virdikde târihin
Muḥammed ola dünyâda şerif-i Mekke-i dâniş (1219/1804)

TĀRİH

83

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

- 1 Fehîm-i nükte-şenâsûn sûtude ferzendi
Sa'âdet ile müşerref idince dünyâyı
- 2 Didüm du'â ile mīlādına bu târihi
Mu'ammer ide Hudâ-yı Qadîm Yahyâyı (1188/1774)

TĀRİH

84

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlâtün

- 1 Ğonce-i nev-ḥîz-veş gül mevsiminde virdi zîb
Bâğ-ı nesl-i müfti-i sāmī-mekāna Muştafa
- 2 Söyledi bülbül gibi târih-i mīlādın kalem
Meymenetle geldi gülzâr-ı cihâna Muştafa (1190/1776)

TĀRİH

85

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

- 1 Hezâr-ı müjde ki Hâcî Ḥalîl Ağanuñ
Açıldı gülşen-i 'ömründe bir gül-i ḥandân

- 2 Toğunca ğurre-i mäh-ı Recebde āfāķı
Münevver eyledi mānend-i peder nūr-efşān
- 3 Du‘ āda maķlaşın iş‘ār idüp didüm tāriķ
Tevellüd itdi Muóammed sa‘īd ide Yezdān (1203/1788)

TĀRİĦ

86

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Feyzi-i Kāzīye virüp Ħaķ per
Zīķ-i ‘aķīka idecek iķtizā
- 2 Yazdı Sürūrī ki bu tāriķde
Oldı cihān-zīb-i Muķammed rızā (1222/1807)

TĀRİĦ

87

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Ħazret-i Rāşid Efendi kim ola nesli füzün
Ħaķ aña virdi yine bir necl-i memdühü’l-ķisāb
- 2 İrtifā‘-ı şānına tāriķ-i mīlādı delīl
Geldi dünyāya Muķammed rif‘at-i ‘ālī-neseb (1209/1794)

TĀRİĦ

88

*

- 1 Kerem ķıldı Rāşid Efendiye Mevlā
Yine geldi bir necli ‘izzetile güne

[261]

- 2 Didüm maķlaşına işāret(i)le tāriķ
Muķammed ķadem başdı rif‘atle güne (1209/1794)

TĀRİĦ

89

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Virdi Ħaķ Nūrī Efendiye meh-i Zilhiccede
Bir püser kim dehre ķıldı lem‘a-i vechī sūtü‘

- 2 Tāli‘i sa‘ d ola toğdu Őebde tāriđin didüm
İtdi mäh-ı Enver-āsā Muştafa Kāmil Őulü‘ (1225/1810)

TĀRİĦ

90

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Eyler idi Ağmed Efendi niyāz
Virdi Ħudā bir per-i dil-nüvāz
- 2 Ħarf-i mücevher aña tāriđdür
Toğdı ‘Ömer Ħađ ide ‘ömrin dırāz (1187/1773)

TĀRİĦ

91

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 MefĦar-i ehl-i ğuzā kim o Semi Ħaydār
İrdi mađŐüduna isterdi veled Mevlādan
- 2 Tođdı maźmün ki benim sāde deđil tāriđim
Geldi dünyāya Ħasan Şulb-i ‘Alī Ağadan (1192/1778)

TĀRİĦ

92

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Mevlidün Ħađ mütemmīn ide kim virdi sürūr
Ķalb-i Yümnī Beğe gül-ĉihre MuĦammed Őākir
- 2 ‘Ömr-i sermedle ziyāfet-kede-i ‘ālemde
Ħān-ı ‘irfāndan ele behre MuĦammed Őākir
- 3 Geldi dünyāya meh-i rūzede yazdum tāriđ
Başdı yümn ile ĳadem dehre Mu‘ammed Paşa (1224/1809)

TĀRİĦ

93

*

- 1 Seyyid ‘Ali Beğ Ħazreti neslinde görsün keŐreti
Ħayru’l-Ħalef zürriyyeti luĦ itdi Ħađ Ħalā aña
- 2 Tāriđ o necl-i Ħareme yazdum Sürūrī ğam-ı yeme
Gülşen-serā-yı ‘āleme başdı ĳadem Ağmed ‘Atā (1201/1786)

TĀRİH

94

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 'İnâyet kıldı bir hayru'l-halef Vehbî Efendiye
Pederle behre-mend-i 'ömr-i sermed eyleye ma' bûd
- 2 Sürürî maqdem için ihtiyâr itdi şu târihi
Vücûda geldi Hayrullâh müebbed eyleye ma' bûd (1195/1780)

TĀRİH

95

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Şulb-i 'Oşmân Efendi-i şeref-menkabeden
Zîb-i âgûş-ı vücûd oldı Muhammed 'Ârif
- 2 Sâl-i mîlâdı için buldu Sürürî târih
Revnağ-ı mehd-i şühûd oldı Muhammed 'Ârif (1212/1797)

TĀRİH

96

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Seyyid 'Ali neseb-i 'Âşım Efendiye Hudâ
Virdi bir hayru'l-halef kim didi herkes pîr ola
[262]
- 2 Vâyesi gehvâra zîb itdikde târihin didüm
Çondu yâ Rab mehde İsmâ'îl-i Nevres pîr ola(1218/1803)

TĀRİH

97

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

- 1 Mağdûm-ı şadr-ı esbağ Anaçoluya Hâk
El-hâk 'inâyet eyledi ferzend-i hoş-liqâ
- 2 Zât-ı hüner-verîn-i peder-i ercümend yine
Ferzend-i neyde kendüye bağışlasun Hudâ
- 3 Târihidür velâdetine harf-i pür noğd
Geldi 'uluvv-i şân ile kevne 'Ali Rızâ (1220/1805)

TĀRİH

98

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Dimiş Râif Efendi Hâkdan eylerdüm ricâ ferzend
Huşûliyle sevindirdi beni dil-hâhımuñ Allâh
- 2 O lisân vâlidenden söyledüm mîlâdına târih
Sa'îd itsün kudûmun kevne ' Abdullâhımuñ Allâh (1220/1805)

TĀRİH

99

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 ' Aṭâ Beğ maḳdem-i ḫayru'l-ḫalefle oldu şādân kim
Vaḫîd olmaḳ muḫaldür maḫlaş ol ferzend-i yektâya
- 2 Sürûrî söyledi mîlâdına târih-i bî-hemtâ
Vaḫîdü'l-dehr ide Mevlâ Ḥalîl Beğ geldi dünyâya (1220/1805)

TĀRİH

100

Mefâ'îlün Fe'ilâtün Mefâ'îlün Fe'ilün

- 1 ' İnâyet itdi maḫremde necl-i muḫteremin
' Ali Efendi-i ' âlî-cenâba Rabb-i Mu'în
- 2 Olur velâdetine naḳş-ı ḫâtemi târih
Hemîşe Hâḳḳa emânet ola Muḫammed Emîn (1200/1785)

TĀRİH

101

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilâtün

- 1 Necl-i ' İşmet Beğ dimiş oldum ḫarîrû'l-' ayn-ı ŝevḳ
Mevlid-i duḫterle nûr-ı dîde-i cânım gelüp
- 2 ' Âlem-ârâ-yı vücûd olduḳda târiḫin didüm
Oldı zîb-âver-cihâna Fâṭıma ḫânım gelüp (1225/1810)

TĀRİH

102

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Kerîme geldi ŝulbinden Ḥalîm-i ḫoş-liḳânuñ kim
Cihâna oldı şa' bân-ı şerîf ayında âyende

- 2 Zeliḥadan berü mişli tevellüd itmedi ḥalâ
Hezâr ensâldür kim em-i dünyâ oldı zâyende
- 3 Sürürî kaçd-ı niyetle didi milâdına târiḥ
Şidiḳa Ḥânıma Allâh ide ‘âlemde pâyende (1218/1803)

TÂRİḤ

103

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fe‘ilatün

- 1 Luṭf-ı Ḥaḳla Maṭlubî zâde Muḥammed Ṭâhirün
Oldı kevne duḡter-i sa‘ d aḡterî revnaḳ-fürüz
- 2 Vaşf-ı nesl-i pâküñ ibrâz eyledüm târiḥde
‘Âleme kıldı Ruḳıye şulb-i Ṭâhirden bürüz (1225/1806)

[263]

TÂRİḤ

104

Mef‘ülü Fâ‘ilâtün Mef‘ülü Fâ‘ilâtün

- 1 Gördüm Emîn Ağayı şādānıña virdi şöyle
Bir duḡterim cihâna geldi sevindi cânım
- 2 Târiḥ idüp temennî milâdına didüm kim
Mehd-i emân-ı Ḥaḳda olsun Emîne Ḥânım(1208/1793)

TÂRİḤ

105

Mef‘ülü Fâ‘ilâtün Mef‘ülü Fâ‘ilâtün

- 1 Virdi Ḥüseyn Ağaya Ḥaḳ diğerin gidince
Bint-i şeref-neşrâdı ya‘ ni Nesibe Ḥânım
- 2 Milâd için Sürürî inşâd kıldı târiḥ
Gehvâre zîb-i ‘âlem oldu Necîbe Ḥânım (1209/1794)

TÂRİḤ

106

Mef‘ülü Fâ‘ilâtün Mef‘ülün Fâ‘ilün

- 1 Toğup Kerimesi ‘ Abdulğani Efendinün
Yetişdi pertev-i ḥüsnü sipihre mâh-âsâ

- 2 Sitāre-i şeb-i milādın añdırur târiḥ
Şafiye toğdı şafā ile dehre māh-āsā (1190/1776)

TĀRIḤ

107

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Mu'ammer ola ' İşmet Beğ Efendi zāde kim kıldı
Şeb-i Mi' rācda irsāl-i liḥye sünnetin iḥyā
- 2 Sürürī yaraşur ben de bu vech üzre disem târiḥ
Yaķışdı rüyuna ' Ārif Beğüñ nev-liḥye-i zībā (1219/1804)

TĀRIḤ

108

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Mīr Şādık Yūsuf Ağa zāde-i sāḥib-zekā
Kim müderrislerde oldur zādegānuñ efzali
- 2 Eyledi irsāl-i liḥye sünnetin henüz
Pīr ide Mevlā o henām-ı nebī mürseli
- 3 Eşdaķā yazdı Sürürī āyet-i târiḥini
Muşḥaf-ı vechinde oldı ḥaṭ-ı Şādık Beğ celī (1225/1806)

TĀRIḤ

109

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Cenāb-ı Yūsuf Ağa zādedür şimdi ḥaṭ-āver kim
Ṭarīḫ-i ' ilme ḳalmıř Ḥaḳ müderrislikle zīb-efzā
- 2 Görüp ḥattın taşavvur eyledüm kim ḥāme-i ḳudret
Muḥaşşā kıldı taşdıḳāt-ı ḥüsnüñ nüshasın ḥālā
- 3 Sürürī itdi inşā mültecī olduḳda târiḥin
Yaķışdı rüyuna Şādık Beğüñ nev-liḥyesi ḥaḳḳā (1225/1806)

TĀRIḤ

110

Fā' ilātün Mefā' ilün Fā' ilün

- 1 Eylemiş Mīr-i Şāliḥuñ liḥye
Ḥüsn-i evvel ki revnaḳından yağ

- 2 Söyledüm bi'l-muvâcehe târiḥ
Ḥaṭ-ı vechüñ yaqışdı Şâlih Beḡüñ (1219/1804)

TÂRIḤ

111

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Liḡye-i nevle ruḡı Seyyid ' Aṭâullâh Beḡüñ
Ḥüsn-i ḡaṭ bir nüḡhadur kim anda yoḡ ḡarf-i ḡalat
- 2 Ey Sürürî kıl raḡam-ı tebrikle târiḡini
Şafḡa-i vech-i ' Aṭâda bârekallâh yazdı ḡaṭ (1217/1802)

[264]

TÂRIḤ

112

Fâ'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlatün

- 1 Liḡye-i mîr-i ' Atâullâhî
Mütemmîn ide Rabb-i Müte'âl
- 2 Vechi var yazsa Sürürî târiḡ
Ḥaṭtını kıldı ' Aṭa Beḡ irsâl (1217/1802)

TÂRIḤ

113

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Necl-i tevki'î-i devlet ki berâ-yı ḡüsnün
Kıldı irsâl ḡaṭt-ı nev ile ḡalâ tecdîd
- 2 Yazdı menşür-ı meḡâsinde ḡalem târiḡin
Ḥaṭt-ı rûyın ide Ḥâmid Beḡüñ Allâh sefid (1210/1795)

TÂRIḤ

114

Mef'ülü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fe'îlatün

- 1 Mir Aḡmed itdi sünnetin icrâ Muḡammedüñ
İrsâl-i liḡye eyledi ya'ni o ḡayr-ḡâh
- 2 Târiḡ kıl tebrikâ inşâ Sürüriyâ *
Ḥaṭın mübârek eylesün Aḡmed Beḡüñ İlah (1210/1795)

TĀRİḤ

115

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Bir civān oldı ھاṭ-āver kim añā reşkenden
Şāne-i zūlf-i girih-gir-i tebān tel kırdı
- 2 Şafha-i bedre yazılsa yaraşur tarihi
Hāle-i ھیṭāma hüsün-i Ḥasan Beğ girdi (1203/1788)

TĀRİḤ

116

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Leṭāfet vech-i Luṭfullahda oldı dü bālā kim
Ḥaṭ-ı müşgīn-i rü-yı sāde geldi biñ iki yüzde
- 2 Zuhūrunda Sürürī lafza vü ma' nā didi tāriḥ
Mübārek ھاṭ-ı Sünbülzāde geldi biñ iki yüzde (1200/1785)

TĀRİḤ

117

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Ne laṭīf oldı baquñ liḥye-i Luṭfullāha
Seyr idüñ tāze çemen-i gülşen istiğnāda
- 2 Gül per-i jāleye beñzer bu mücevher tāriḥ
Bitdi reyḥān gibi nāzük ھاṭ-ı Sünbülzāde (1200/1785)

TĀRİḤ

118

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ulün

- 1 Mu' ammer bād-ı Vehbī zāde Molla
Berüyiş-i liḥye-i zīb-āver āmed
- 2 Sürürī keft-i in tāriḥ-i manḳūt
Mübārek ھاṭ-ı Ḥayrullah ber-āmed (1214/1799)

TĀRİḤ

119

Mef' ulü Fā' ilātü Mefā' ilü Fe' ilātün

- 1 İş' āra ṭab' ım iki sene sa' y idüp añā
Ġāyetle oldı semt-i tevāriḥ-i mültemis

- 2 Tāriḥ-i sāl-i bede-i mu'cem yazup didüm
Hüznî raqamla itdi müverriḥüñe heves (1187/1773)

TĀRIḤ

120

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Rabi' ül-evvelüñ altı günü qalmıştı vaqtā kim
Yola çıkdum refiḳ itdi baña tevfiḳini Vehhāb
- 2 İrince menzil-i maqşūda kendüm söyledüm tāriḥ
Sürürî oldı İslāmbola luḥf-ı Ḥaḳ ile rehyāb (1193/1779)

TĀRIḤ

121

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Dest-girim oldı tevfiḳ Ḥudā añladum hele
Vaz' idince şāh-rāh-ı şehr-i İslāmbola pāy
- 2 Lafza vü ma' nā Sürürî söyledüm tāriḥimi
Qıldı İstanbulu biñ yüz doḳsan üç sâlinde cāy (1193/1779)

TĀRIḤ

122

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Muḳaddem altı yıl ḥüznü taḥalluş eylemişdüm ben
Bi-ḥamdüllah meserret-yāb qıldı mey-i bî-enbāz
- 2 İşitdüm bāgeh-i hātif didi kim yaz bî-noḳt tāriḥ
Sürürî sâña maḥlaş virdi Tefviḳ-i sūḥan-perdāz (1193/1779)

TĀRIḤ

123

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Şeyḫülislām sūḥandāne bahāriye virüp
Mültefet oldum ki efzün idi ḥasbü'l-ādādan
- 2 Şirasın ḳabz eyledüm geldi şu tāriḥe şıra
Behre-mend oldu Sürürî naḳd-ı Es' ad-zādeden (1193/1779)

TĀRİH

124

Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün

- 1 Ben Es' ad-zâdeden oldum mülâzım
Ki tevfiķ-i Hüdâdur bunda rehber
- 2 Yazılsun bî-noktâ harfile târih
Mülâzımdur Sürürî-i hünerver (1193/1779)

TĀRİH

125

Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Anaṭoluya meh-i Şevvâlde kıldı dühûl
Kim Hâyâtî zâde merhûm eyledi ihyâ beni
- 2 Ey Sürürî kendüm inşâd eyledüm târihimi
'Adlile bindürdü manşıb atına Mevlâ beni (1195/1780)

TĀRİH

126

Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Çünkü Qazî 'asker 'âlî-nejâd
Eylemişdi ben kılun manşıbla şâd
- 2 İtdi tebşîr eşdaķâ târihle
Şâmına olduk Sürürî müjde-bâd (1196/1782)

TĀRİH

127

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Qapûdân ayda on iki ğuruş itdi baña ta'yîn
Yeĝen Paşa ki naķd-ı luṭfile ṭab' ı lebâlebdür
- 2 Der-i medâr-ı hüruf ile mu'în oldı târihim
Sürürî bâb-ı aşafdan vazîfe aldı ensebdür[1196/1782]

TĀRİH

128

Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Manşıbımdan baña zâid olaraq elli ğuruş
Geçmiş idi girüdür olsa gerek besbelli

[266]

- 2 Şimdiden farḡ-ı teessüfle didüm târihim
Düşdü ḡayfâ ki Sürürinüñ elinden elli [1200/1785]

TÂRİḤ

129

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Kıllet-i îrâd ile düşdüm tehhül kaydına
Virsun Allah vefret-i rızķile ḡüsn-i imtizâc
- 2 Reis-i sâl-i nevde olmâgla didüm târiḡimi
Bu sene Seyyid Sürürî itdi meyl-i izdivâc (1200/1785)

TÂRİḤ

130

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Ben du'âcı bendesin kâbil mi maḡrûm eylemek
Bâ-ḡuşûs ol efendim cânibinden va'd ola
- 2 El açup dergâḡ-ı Ḥaḡķa söyledüm târiḡimi
Bir du'â ile Sürürî aldı manşıb sa'd ola (1202/1787)

TÂRİḤ

131

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

- 1 Velâdet vaḡtimi itdim teccessüs
Göñül düşmekle fikr-i nesl ü'araḡla
- 2 Didi hâtif ḡesâb it işte târiḡ
Senüñ sinüñ Sürürî geldi kırķa (1205/1790)

TÂRİḤ

132

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

- 1 Ḥoşâ nüzhet-serâ-yı dil-ḡüşâ kim
Meserret-gâḡ-ı nür-ı bî-bahâne
- 2 Ḥitâmında ser-i sâl-i cedîde
Teşâdüf itdi bu ḡarḡ- yegâne

- 3 Didüm hem yapıdırup hem aña târih
Sürürî eyledi İcâd-ı hâne (1206/1791)

TÂRİH

133

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Şadr-ı Anaṭolıdan aldum Sürürî manşıbı
Kıldı haḳkımda benim nuḳ-ı hümâyün Hân Selîm
- 2 Nâil-i maṭlub olınca söyledüm târiḳimi
Çâkerin mesrûr-ı âmâl eyledi Sultân Selîm (1217/1802)

TÂRİH

134

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Kaḫt idüp kaḫveye itdi ḫalkuñ
Kimi gerçek kimi şûrî tevbe
- 2 And içüp bende didi târiḳin
Kaḫveden kıldı Sürürî tevbe (1213/1798)

TÂRİH

135

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Veliyyüddîn Efendi zâde kılmışdı 'inâyet kim
Yaturup manşıbımdan her ne aldum ise îrâde
- 2 Ḥasûd kâfire virdüm yazup evrâka târiḳin
Sürürî mâlikin oldı cizyeden bir kîse îrâde (1215/1800)

TÂRİH

136

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 İdüp 'Ârif Efendi Rûm ili şadrın nişîmen-gâh
Du' âcılıkla dîvânında oldum nâil-i dilḫâh
- [267]
- 2 Virildi maṭlab-ı Mostar baña iḫvân didi târiḳ
Du' âcıdur Sürürî manşıb aldı sa'd ide Allah (1215/1800)

TĀRİH

137

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Müverrihlikle olmuşdum kibâruñ münkabet-hânı
Tedârik eyledüm sey-i sâle evrâk-ı perişân
- 2 Didüm tertîb edince tesmiye kaçdıyla târihin
Sürürinüñ neşâ-ı engîz oldu nâm-ı dîvânı (1217/1802)

TĀRİH

138

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Hoşâ te'lîf-i külliyyât-ı eş'âr-ı ferağ-bağşâ
Ki mecmû'ın otuz yıla naşîb itdi baña Mevlâ
- 2 Meserret-nâmedür erbâb-ı nazma yazdığım târih
Sürürî oldu dîvân ile aḥbâba sürür-efzâ (1217/1802)

TĀRİH

139

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ulün

- 1 İdüp üç yıl muḳaddem cem-i' âşâr
Ne kim buldumsa yazmışdum muşarraḥ
- 2 Birâz şey' eyledüm idḥâl ü iḥrâc
Henüz oldu murâdımca muşahḥih
- 3 Didüm tenḳihine târiḥ-i diğەر
Sürürî itdi dîvânın müneḳḳaḥ (1220/1805)

TĀRİH

140

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

- 1 Bir duḥter-i feraḥ-liḳâ şalbımdan oldu rû-nümâ
İtdi Muḥarremde Ḥudâ gehvâre zîb-i iḥtirâm
- 2 İster ki dil-i bî-ta' miye târiḥ-i milâdın diye
Dünyâya geldi Şâfiye oldu Sürürî şâd-ı kâm (1223/1808)

TĀRİH

141

Mef'ülü Fā'ilātün Mef'ülü Fā'ilātün

- 1 Oldı yasağ şarāba meydāna çıkmāsunlar
Kande yer ayılınca mestāneler qapansun
- 2 Nuḡ-ı şeh-i cihāndur peyder-pey iki tāriḡ
Meyḡāre nefy olunsun meyḡāneler qapansun (1205/1790)

TĀRİH

142

*

- 1 Ḥōş-āmed-i bā-sefāret ez-^ç Acem Ḥāmı ki zīşānest
Çe ḡōş gūyed çü ḡōş fehmed suḡānsāz u suḡāndānest
- 2 Sürürī bā- ḡarf-i sāde tāriḡ-i ḡudūmiş-i keft
Bir dem-āmed sefir-i ez-reh-i İrān rızā-ḡānest (1225/1806)

TĀRİH

143

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fe'ilātün

- 1 Nükte-senci bā-sefāret gez-^ç Acem-āmed-be-Rūm
Her ki nazmiş ü yed-i keftā muḡteşem āmed be-Rūm
- 2 Ḥarf-i mu^ç cem meyšūd-ı tāriḡ sāl-i maḡdemiş
Bīn ki ez-İrān sefir-i ḡōş-ḡadem āmed be-Rūm (1225/1806)

TĀRİH

144

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Seh-i mürdefādesi gūyā sefāret-nāma āverūned
Be-dergāh-ı şehensāh-ı cihān-bān-ı ez-^ç Acem eknūn
[268]
- 2 Berā-yı maḡdem-i īşān Sürürī keft-i tāriḡ
Pey-ender-pey be-Rūm-āmed sefirān ez-^ç Acem eknūn(1225/1806)

TĀRİH

145

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fe'ilātün

- 1 Merḡabā ehl-i hūner ^ç İḡrı-i dānişād kim
Eyledüm bŷ-ı ma^ç ārif gŷl-i ḡab^ç indan şem

- 2 Söyledüm maḳdemine lafza vü ma' nâ târiḳ
Başdı İstanbula ' İṫrî Beḡ iki yüzde ḳadem (1200/1785)

TĀRİḲ

146

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Ḳocası ' İzzet Efendiyle ' azîmet eyledi
Şâhrâh-ı şehr-i İslambola ' Âlîcâh Beḡ
- 2 Dâḫil olduḳda taşannu' la didüm târiḫini
' İzzet ile girdi İstanbula ' Abdullah Beḡ (1191/1777)

TĀRİḲ

147

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Dîde rûz intizâr idek Selânik semtine
Ḳamdullâh geldi Çeşmî zâdemiz İstanbula
- 2 Söyledi târiḫ-i teşrîfin Sürûrî maḫlaşı
Döstâne maḳdem-i Mes' ud Efendi sa' d ola (1212/1797)

TĀRİḲ

148

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Ḳazret-i Ṭâhir Efendi zâde-i ' Âlî-neseb
Sa' yile oldı ṫavâf beyt-i Ḳaḳdan feyizmend
- 2 Gittim istiḳbâline târiḫ-i terşrîfin didüm
Ḳâc idüp geldi cenâb-ı Eşref-i dâniş pesend (1206/1791)

TĀRİḲ

149

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Seyyid İbrâhim râh-ı ḫacc-ı girift
Der-i firistâden ri' âyet ger dâ'im
- 2 Vez-i pîş-i güftim ân-târîḫ-râ
Mâbiz-i dâniş emânet ger dâ' im (1187/1773)

TĀRİH

150

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Yıkasun zemzemle kim irsāl kıldı maḥyasın
İtdi hem 'azm-i maṭāf-ı Ka' be İbrāhim Ağa
- 2 Haḫ yetişdirsün didüm manḳūṭile tāriḫini
Eyledi ḳaşd-ı tavāf-ı Ka' be İbrāhim Ağa (1214/1799)

TĀRİH

151

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Muvaffaḫ olsun uzun 'ömre Ḥādīmī zāde
Ki Ḥacda sa' yile buldu şafā-yı rûḫānī
- 2 Çeker hediye-i tesbīḫi nazm-ı tāriḫim
Na'im Efendi ṭavāf itdi beyt-i Yezdānı (1189/1775)

TĀRİH

152

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Sa' y-ı meşḳūr u şafā-yı 'ömre irsün Ḥac idüp
Gitti Beytullaha istiḳballe Yūsuf Ağa
  - 2 Ḥızrı 'azm ü 'avdetinden Haḫ delīli eyleyüp
Hemre olsun devlet ü iclalle Yūsuf Ağa
- [269]
- 3 Ḥāciyān mānend-i cevher ḫıfz ider tāriḫini
'Azm-i Ka' be eyledi iḳballe Yūsuf Ağa(1225/1806)

TĀRİH

153

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Gerimor Yūsuf Ağa kethüdā-yı vālid-i sultān
Ki sūr-ı necli oldı 'ıyd-ı eṭfāl-i 'ināyet-ḫāh
- 2 Ḥitāne şıdḳ-ı niyetle Sürürī söyledi tāriḫ
Mu'aven sünnet-i Şādiḳ Beḫi sa' d eyleye Allah(1209/1794)

TĀRİH

154

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Cenāb-ı kethüdā-yı vālid-i sulṭān-ı vālū'ş-şān
Ki Ṭūrī māşadaḡdur meslek-i mesnūne bī-minnet
- 2 Sūrūrī söyledi sūr-ı hıtān-ı necline tāriḡ
İde mes'ūd Ḥaḡ-ı Şādıḡ Beḡ oldu bu sene sūnnet (1209/1794)

TĀRİH

155

Fā' ilātün Mefā' ilün Fe'ilatün

- 1 Pür şabī Reşid mektebde
İtdi ḡatm tilāvet-i Furḡān
- 2 Şu ḡadīş oldu cevherin tāriḡ
Ḥayr kim men ta'allümü'l-Ḳur'an (1210/1795)

TĀRİH

156

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe'ülün

- 1 Kitāb-ı şāhidi ḡoynunda bir şūḡ
Didi üstādım ol ey merd-i dānā
- 2 Didüm bede'i itdirüp mu'accemle tāriḡ
Benām-ı Ḥālıḡ-ı vaḡy ü tüvāna (1212/1797)

TĀRİH

157

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe'ülün

- 1 Olup bā'ış Efendi ḡāmesiyle
Kitāb-ı münşe'at eczāsı tekmiḡ
- 2 Sūrūrī eyledi taḡrīr-i tāriḡ
Yazıldı 'Āşımıñ inşāsı tekmiḡ (1205/1790)

TĀRİH

158

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün

- 1 Te'lifine ḡālimgere iki pend kim
Ḳıldı anı reside-i pāyān-ı rabī' de

- 2 Tārihi hoş-ter oldı gül-i jāle-dārūn
Bitdi nihāl gülbün-i hānān-ı rabī' de (1222/1807)

TĀRİH

159

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Hōş-terin-āmdur bey' -i emsāl-i kāndur faşl-ı ev
Her ki nübūd 'āzim-i gülşen-i kend tevbiḡ hōpiş
- 2 Rıhtım-ı çendān raḡam behr-i kudūm in bahār
Sa' at-ı rüz şeb-i nevrüz şed-i tāriḡ-i havīş (1212/1797)

TĀRİH

160

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Nevā nev müjde-i 'avn ı zafer me'mulümüzdür kim
Neḡastın-işubḡ nevrüz teşādūf eyledi nevrüz
- 2 Sene başında verd-i jāle-dāra döndü tāriḡim
Muḡarrem ḡurresi nevrüzdur devr-i zamān firüz (1225/1806)

[270]

TĀRİH

161

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Maḡla' ımı ḡükmünü eyā muncem-i dūn-keḡim dūn *
Bu'l-ı aceb bir kevkeb-i pertev-feşān kıldı tulū'
- 2 Şubḡa dek encüm şimār olmaḡla tāriḡin didüm
Aḡter ü nebāle-dār-ı āsumān kıldı tulū' (1222/1807)

TĀRİH

162

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Milket-i 'uḡbāya itdi şāh-ı devrān irtiḡāl
Rūḡunuñ cevlāngeh-i 'a' lāsı mülk-i 'adn ola
- 2 Vird-i sükkān-ı memālik-i fevtinüñ tāriḡidür
Gitdi Şulḡān Muşḡafa me'vāsı mülk-i 'adn ola (1187/1773)

TĀRİH

163

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Vefât itdi şeh-i 'âlem ilâhî taht-ı şevketde
Veliyyü'l-hâ' di 'ömr-i bî-nihâyetde muķīm olsun
- 2 Hülüş ile didüm şâhen-şeh-i merhûm için târih
Maķâm-ı rûh-ı Şultân Muştafa mülk-i na'ım olsun (1187/1773)

TĀRİH

164

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Ni' met-i zâruñ Naım ile ola ... kim
Şâh-ı 'âlem göçdi renc olmağla peydâ ma' dâda
- 2 Hâzin-i cennet-mücevherle dimiş târihini
'Adni menzîl kıldı Şultân Muştafa zılka' dede (1187/1773)

TĀRİH

165

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Kişver-i 'uķbâya 'azm itdi şehen-şâh-ı cihân
Taht-ı 'âli-bahta Hân 'Adülhamid oldı eħaķ
- 2 'Âlem-ervâh-ı sekkânı didi târihini
Rûh-ı Şultân Muştafaya oldı menzil ķurb-ı Hâķ (1187/1773)

TĀRİH

166

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Vâriş-i mülkin Hudâ dâ'im ide
'Azm-i 'uķbâ kıldı Şultân Muştafa
- 2 Güş idüp fevtin didüm târihini
'Adnı menzil-gâh ide Hân Muştafa (1187/1773)

TĀRİH

167

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 'Amm-i zîşânı cihândan gitdi rahmet-i câna
Hân Selîmi müstedâm itsün Hudâvend-i Mecîd

- 2 Söyledüm fevt-i şeh-i cennet-mekân tarihini
Şâha-ı mülk-i na'îme göçdi Hân ' Abdülhamid (1203/1788)

TÂRİH

168

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fe' ilâtün

- 1 Ey felek koyduñ o şulţân-ı selîmü'l-kalbe kim
İhtiyâr-ı ' uzlet itmişdi kılpup kat' -ı ümîd
- 2 Meşhedîn pür nûr ide Allâh didüm târihini
Hayf-ı cevır-devr ile Şulţân Selîm oldı şehîd (1223/1808)
[271]

TÂRİH

169

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Şeh-i dervîş-meşreb kim fedâ kılmış idi tahtı
Cihândan geçdi şimdi Hâk şehîd andan ide ma' bûd
- 2 Sürürî-veş hazîn olmağla herkes söyledi târih
Serîr-i ' adn ide Şulţân Selîmüñ menzilin Ma' bûd (1223/1808)

TÂRİH

170

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

- 1 Eşhâsa et gerdün-ı dñn olduñ sitemde reh-nümün
Lâyık mıdur itmek zebün şâh-ı cihân-giri gedâ
- 2 Şâhen-şeh-i rüy-ı zemîn olmuş iken ' uzlet-güzîn
Şimdi fedâ-yı ân u ñn kıldı idüp ' azm-i beğâ
- 3 Târih-i fevtin dâsitân itdi felekde kıdsiyân
Oldı şeh-i mülk-i cinân merhûm Şulţân Muştafa (1223/1808)

TÂRİH

171

Mef' ulü Fâ' ilâtün Mefâ' ilün Fâ' ilün

- 1 Hem-nâm-ı mefharü's-şakaleyn âşaf-ı hulûk
Kuvvet oldı şadra' zâm-ı esbak idi o zât
- 2 Târih-i irtihâlin işitdüm sürüşdan
Uçmağda sâkin ola vezîr-i melek-sıfât (1216/1801)

TĀRİH

172

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Hıy kim a' dā sevindi ehl-i dīn oldı hāzīn
Eyleyince orduda serdār-ı Ekrem rıhleti
- 2 Cāh-ı fānīden ki ' uzlet kıldı tārīhin didüm
Eyleye manşıb Hāsan Paşaya Allah cenneti (1204/1789)

TĀRİH

173

Mefā' ilün Mefā' ilün Feū' lün

- 1 Dirīğa gitdi bir düstūr kim Hıq
Kerrübī eşim kılmışdı ānı
- 2 Felekde kudsıyān kayd itdi tārīh
Melek Paşa maqām itsün cinānı (1216/1801)

TĀRİH

174

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Şimdi şāhib-müher-i esbaq ' ālem-i ' uqbā için
Eyledi qaşd-ı temāşā eylesün cennete cāy
- 2 Manşıb-ı kurb-ı Hūdāya gitdi tārīhin didüm
Seyyid İsmāil-i Paşa eylesün cennetde cāy (1222/1807)

TĀRİH

175

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Parlayup tā ki ocaq yandı sarā-yı āsaf
Mevt-i şadra' zām ile gitdi külliye nizām
- 2 ' İzzet ü ' azzi Sürürī söyledi tārīhini
Muştafa Paşa şehīdā eyledi ' adni maqām (1223/1808)

TĀRİH

176

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Telef itdi başup eşhāş kim kılmışdı ğafletle
Sarāy-ı āsafīnün şafāsın cāy-ı Şafā Paşa

- 2 Mekânı yandı gitdi göçdü maḥzende didüm târiḥ
İlâhî eylesün firdevsi menzil-i Muştafa Paşa (1223/1808)

[272]

TÂRİḤ

177

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Şâf-dil bir âşafî katl eylediler baġtaten
Yandı nâr-ı mekre Bârî rûḥuna raḥmet ide
- 2 'Azl olup câh-ı ḥayâtında didüm târiḥini
Muştafa Paşayı Allâh sâkin-i cennet ide (1223/1808)

TÂRİḤ

178

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Konya vâlisin ecel berîre ḳondurmaġıçün
Geldi ta'cîlile ḳaldırmaġa fermân-ı Ḥudâ
- 2 Târik-i şehri vüçüd oldı didüm târiḥin
'Azm-i şahrâ-yı 'adem ḳıldı Süleymân Paşa (1189/1775)

TÂRİḤ

179

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Seyyid İbrâhim Paşa-zâde-i 'âlî-maḳâm
Semt-i münḳâde şehîd oldı rehiyâb-ı cinân
- 2 Söyledüm Rabb-i Ra'ûf ilhâm idüp târiḥini
Râif İsmâil Paşa eylesün 'adnı mekân (1219/1804)

TÂRİḤ

180

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Vefât itdi dirîġ ol âşaf-ı Rüstem-şalâbet kim
Şecâ'etde iderdi rûḥın iḥyâ Zâl Paşanuñ
- 2 Didüm câh-ı fenâdan 'uzlet itdikde şu târiḥi
Beḳâdan mañşıbı cennet ola Baḳḳâl Paşanuñ (1215/1800)

TĀRİH

181

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Bahâr-ı devletinde bâğ-ı dâd olmuş iken zevrâ
Gül-i şad-berk-veş zaḥm açdılar Vâli-i Bağdada
- 2 Yazılsun meşhedi taşında kim hâtif did târiḥ
‘Alî Paşa şehîdâ sâkin-i ‘adn oldı ‘uqbâda (1222/1807)

TĀRİH

182

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Āşaf-ı yemm-i himem eyvâh kim itdi rihlet
Mâteminden ne kadar muḫtarip oldı deryâ
- 2 Ğarḫa-i raḫmet-i Ḥaḫ ola didüm târiḥ
Düşdü baḫr-i ‘ademe ḫayf Ḳapûdân Paşa (1218/1803)

TĀRİH

183

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Eyledi tayyâr-ı evc-i himmeti pervâzdan
Mekr-i şayyâd-ı ḫazâ üftâde-i çenkâl-i dâm
- 2 Çünk-i memdûḫ-ı vezîrân itdi târiḫin didüm
Eylesün firdevsi Ḥaḫ Maḫmûd Paşaya maḫâm (1223/1808)

TĀRİH

184

Mef'ülü Fâ'ilâtün Mef'ülü Fâ'ilâtün

- 1 Tayyâr-ı evc-i himmet Paşa-yı pāk-ḫînet
Maḫtûle oldı cennet bâğında âşiyân-sâz
- 2 Târiḫ-i sâlin izhâr itdi Sürürî-i zâr
‘Anḫâ-yı rûḫ-ı Tayyâr ‘uqbâya kıldı pervâz (1223/1808)

TĀRİH

185

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Tîğ-ı ḫahr-ı şeh-i dâd-âver ile buldı fenâ
Serkeş olmağla ḫatı vâli-i melek-zevrâ

[273]

- 2 Re 's-i maqtū' ını gördükde didüm tārīhini
Hele pek enseb idi қatl-i Süleymān Paşa (1225/1810)

TĀRĪḤ

186

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Ve şāḥu'ş-şadra fetā idi necl-i Derī Dānā
Şefī' i Muştafa olsun ki Mevlādan budur mes'ül
- 2 Üçüncü def' āsı 'uzletle fevt oldu didüm tārīḥ
Nā' imā göçdi Derī-zāde fetevādan olup ma' zül (1288/1871)

TĀRĪḤ

187

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Rusa olmuşdı girizān қapūdān-ı esbāk
'Avdet eylerken irişdi aña fermān-ı қazā
- 2 Ve қıyup yaftasın sāde didüm tārīḥin
Seri verdi sırrını virmedi Rāmiz Paşa (1229/1814)

TĀRĪḤ

188

Mef' ulü Fā' ilātün Mef' ulü Fā' ilātün

- 1 Mesned-nişin-i fetevī cāhından oldu ma' zül
Hem 'azli haftasında 'ömrü tükendi gitdi
- 2 Mu' cemle mülhem oldum tārīḥ-i rıḫletinde
Müfti'l-enām-ı sābıқ Es' ad Efendi gitdi (1192/1778)

TĀRĪḤ

189

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Cenāb-ı ḥazret-i müfti'l-enām-ı esbaқ idi
Semī fahr-i resul Seyyid-i sūtüde seyr
- 2 'Azīmet eyledi 'uқbāya söyledim tārīḥ
Şerīf fezāda beқāda ide cinānı maқarr (1193/1779)

TĀRİH

190

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Naķīb-i zümre-i eṣrāfiñ el-Ħaķ ṣadra fetāya
Şeref virmişdi zāt-ı ercümendi göçdi dünyādan
- 2 Mākāmı dār-ı ' uķbāda cinān olsun didüm tārīh
Koyup fetvāyı İbrāhim Efendi göçdü dünyādan (1196/1782)

TĀRİH

191

Mefâ' ilün Fe' ilātün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 1 Naķīb-i sābıķ u müfti'l-enām iken hālā
' Adem diyārına ' azm itdi bir vücūd-ı kerīm
- 2 Olur du' ā-yı edvāsı fevtine tārīh
İde Vedūd behiṣti maķām-ı İbrāhim (1196/1782)

TĀRİH

192

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 ' Atāullāh Efendi ' azl olunduķda meṣiĥatdan
Muķīm-i cennet olsun kim gidüp münfāda fevt oldı
- 2 Sitanbulda peyām-ı mevtini fāṣ itdi tārīhi
Varup ĥayfā Gelibolıda Dürri-zāde fevt oldı (1199/1784)

TĀRİH

193

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 ' Azimet itdi müfti-i cihān kūy-ı ĥamūṣāne
Fetavāsı iderken mudı' -i bāṭılı iskāt
- 2 Ħazīn olmağla fevtinden Sürürī söyledi tārīh
' Atāullāh Efendi meskenin Bārī ide Cennāt (1199/1784)

[274]

TĀRİH

194

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Münfaşıl iken meṣiĥat mesnedinden ṣāniyen
Düşdi bir zāt-ı ṣerīfūñ semt-i ' uķbāya rehi

- 2 Cānı cisminden revān olduḡda tariḡin didüm
Cennet olsun rūḡ-ı Es' ad zādenüñ menzilgehi (1204/1789)

TĀRİḤ

195

Fā'ilātün Fā'ilātün Fe'ilatün

- 1 Gitdi Es' ad Zāde Efendi meded
Eylesün raḡmet-i ayz u 'alām
- 2 Ḳudsiyān fevtine didi tāriḡ
Ḳıldı 'adni Şerif Efendi maḡam (1204/1789)

TĀRİḤ

196

Mef'ülü Fā'ilātü Mef'ülü Fe'ülün

- 1 Müfti'l-enāmuñ itdi vefātı bizi ḡazın
Rūḡun ciñanda şād ide Allāh kendinüñ
- 2 Tāriḡ-i fevti ḡarf-i mücevherle söylenür
Oldı Recebde rıḡleti Tevfik Efendinüñ (1205/1790)

TĀRİḤ

197

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fe'ilatün

- 1 Ḥazret-i Tevfik dāniş-ver olup müfti'l-enāmuñ
On ikinci günde 'azm-i dār-ı 'uḡbā itdi vāh
- 2 Ehl-i istiftā teessüfle didi tāriḡini
Cāh-ı iftādan geḡüp Yaḡyā Efendi gitdi vāh (1205/1790)

TĀRİḤ

198

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fe'ilatün

- 1 Nāmdāş-ı Aḡmed-i Mürsel kim ol dāniş-ḡarın
Şeḡülislām-ı zamān idi yiñirmi iki ay
- 2 Şimdi ma'züle vefāt itdi didüm tāriḡini
Ḳaldı zid ü 'ömrü maḡzün göḡdü müfti-zāde vāy (1206/1791)

TĀRİH

199

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Ka' beye müfti'l-enām-ı esbağ olmuşdu revān
Avdetinde geldi kabre kondu mağniyāda āh
- 2 Gūş idince irtihālin söyledim tārīhini
Raḥmet olsun rūḥuna göçdü Hāmīd-zāde āh (1208/1793)

TĀRİH

200

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Dirīgā itdi rıḥlet Mekki-i efāzıl ki dūnyādan
Kemālin eylemişdi fazlile ... ḥucendinūñ
- 2 Mezāra Cum' a iḥtişāmında girdikde didüm tārīḥ
Münevver eyle Yā Rab ḳabrini Efendinūñ⁶⁶

TĀRİH

201

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Dirīgā kim peyām-ı rıḥlet-i Mekki Efendiyle
Seyepūş oldu gerdün Kābeyi eğdirdi Sīmāda
- 2 Teveccūh eyleyince ḳible-i ḳurbe didüm tārīḥ
Mücāver ḳıldı Mekki bendesin Ḥaḳ beyt-i me'vāda (1212/1797)

[275]

TĀRİH

202

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 İki def' a şeyḫülislām olmuş idi göçdü ḥayf
Mekki-i Ḳudsī-i şeym dāniş ḳarīn-i zū-fünūn
- 2 Söyledüm merḥūm olunca rıḥleti tārīhini
Raḥmetin Mekki Efendinūñ ide Allāh füzūn (1212/1797)

---

⁶⁶ 200: 1212/1797

TĀRİH

203

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Fārisü'l-ḥayl-i fūnūn Mekki Efendi bu sene
Semt-i Beytullāh ḳurbe eyledi 'aṭf-ı 'inān
- 2 Söyledüm dār-ı cihāndan naḳlinüñ tārīhini
Mekki-i merḫumuñ olsun meskeni ḳaşr-ı cinān (1212/1797)

TĀRİH

204

Fā' ilātün Mefā' ilün Fe' ülün

- 1 Oldı müfti'l-enām-ı esbaḳ fevt
Nūr ide ḳabrin ayz u 'alām
- 2 Didi hātif vefātına tārīh
Ḳıldı Kāmil Efendi ḥuldı maḳām (1215/1800)

TĀRİH

205

Mef' ülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fe' ülün

- 1 Müfti'l-enām-ı esbaḳ idüp 'azm-i aḳret
Bir seyyid-i feḫavelden olduḳ meded cüdā
- 2 Tekmīl-i 'ömr idince bu tārīhde didüm
Kāmil Efendi meskenini 'adn ide Ḥudā (1215/1800)

TĀRİH

206

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Göçdü Dürri-zāde kim 'Ārif Efendidür o zāt
Fazlile olmuşdu iki def'a müft-i cihān
- 2 Söyledi aşḫāb-ı 'irfān rıḫleti tārīhini
Ḳurb-ı Ḥaḳda buldı rūḫ-ı 'Ārif-i billāh mekān (1215/1800)

TĀRİH

207

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Fevtine müft'l-enām-ı esbaḳuñ
'Ömrü zeyd itdi teessüf didi hāy

- 2 Kabre konduḡda didüm tārīḡini
Ḥāke düşdü vāy Düri-zāde vāy (1215/1800)

TĀRĪḤ

208

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Ḥüdā taḡdīm ide müfti'l-enām-ı esbaḡı ḡulde
Meh-i şa' bānda zāt-ı ercümendi geḡdi dünyādan
- 2 Mürür-ı ezmine ile söylenür 'ālemde tārīḡi
Meded kim Muştafa ' Āřir Efendi geḡdi dünyādan (1219/1804)

TĀRĪḤ

209

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Gitdi ḡazı ' asker-i sābıḡ cihānda kim āña
şadr-ı Rüm olmuşdu iki def' a dünyāda mekān
- 2 Fevti tārīḡin ' ibādullāh-ı hātif söyledi
İtdi ' Abdullāh Efendi ḡurb-ı Mevlāda mekān (1212/1797)

TĀRĪḤ

210

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Sābıḡā şadrı' ř-şudür-ı Rüm-ı merḡüm öldü kim
Manşıbı olmuşdu zātıyla iki hafta be-ḡām
- [276]
- 2 ' Azm idince ḡurb-ı Ma' búde didüm tārīḡini
Göḡdü ' Abdullāh Efendi eyleye ḡuldi maḡam (1212/1797)

TĀRĪḤ

211

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Seyyid-i ehl-i ' ulüm eyledi ' amz-i ' uḡbā
Ya' ni ' allām-i şınıf-ı neḡibbā ' İşmet Beḡ
- 2 Oḡu tārīḡ-i vefātın ki yazıldı manḡūt
Gitdi lāhūta reisü'l-' ülemā İřmet Beḡ (1222/1807)

TĀRİH

212

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Hâtırından eyleyüp menfâda nefy-i mâsivâ
Oldı şadr-ı Rûm-ı esbağ 'âzim-i dârü's-selâm
- 2 Yazdı târih-i vefâtın levha-i mühre sürüş
Rûh-ı Şemseddin Efendi eyledi 'adnı maqâm (1224/1809)

TĀRİH

213

*

- 1 Dirigâ vefât itdi kibâruñ kad revanı
Anatolıdan ma'zül idi ol kerem kânı
- 2 Didüm defn olundağda du'â ile târihin
'Ömer Beğ Efendinün ola kabri nûrânî (1218/1803)

TĀRİH

214

Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün

- 1 'Ömrü irüp nihâyete mevt itdi ihtiyâr
Ma'zül iken Anatolıdan bir kerem-şi'âr
- 2 Hem-sâye kânı söyledi târih-i rihletin
Rûh-ı 'Ömer Beğ Efendiye Fâruğ-ı hem-civâr (1218/1803)

TĀRİH

215

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

- 1 Med ü mekâlime erbâbınun sühandanı
Sükûta irdi kılp genc-i medfini me'men
- 2 Du'â emânet idüp halka söyledüm târih
İde Emin Beğ Efendiye huldı Hağ mesken (1225/1810)

TĀRİH

216

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

- 1 Habîr nükte-i tefsîr-i hoca mazrûbî
Ki her ifâdesi zarbü'l-meşel iken eyvâh

- 2 Nüzül olup sebab-i mevti söyledüm târih
Behiştî eylesün Aḥmed Efendi menzil-gâh (1225/1810)

TÂRİḤ

217

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fe' ilâtün

- 1 Kâzî-i maẓî-i İstanbul-ı merḥûm öldü kim
Devr-i ḥükmünde virilmişdi ahâliye nizâm
- 2 Kudsîyân rızvâna taḳdîm eylesün târiḥini
Gitdi Bâbî-zâde açılısun der-i dârü'l-İslâm (1187/1773)

TÂRİḤ

218

Mef' ûlü Fâ' ilâtün Mef' ûlü Fâ' ilâtün

- 1 Koşantîniye câhın kılmış idi müşerref
Ma' züle itdi rihlet bir encümend-i dâna
- 2 Târiḥ-i intikâlin mu' cemle kıldı inşâd
İtsün Şerîf Efendi kaşr-ı cinânı me'vâ (1213/1798)

[277]

TÂRİḤ

219

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fe' ilâtün

- 1 Münfaşıl iken hükümet-gâh-ı İslâmboldan
Âḥiret semtine rihlet kıldı Ḥamdullâh Beğ
- 2 Dâḥil olsun ḥulda ḥamd itsün didüm târiḥini
Râh-ı 'uqbâya 'azîmet kıldı Ḥamdullâh Beğ (1215/1800)

TÂRİḤ

220

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fe' ilâtün

- 1 Kâl' a-i tenden revân oldu Ḥalîfe-zâde kim
Ḥâric-i sūr idi mesken ol ma' ârif kânına
- 2 Bundan aḳdem müftî'-i 'âlemden istiḥkâkla
Maẓhar olmuşdu Sitanbul pâyesi iḥsânına
- 3 Nuḳ-ı züvâr-ı muḳâber kıldı târiḥin tamâm
Göçdü Ḥamdullah Efendi rahmet olsun cânına (1217/1802)

TĀRİH

221

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Hāyli ḥasret-geş-i şihhat idi Sermed Molla
'Ākıbet oldu o bî-çāre mülāk-i ecel
- 2 Halka tārîhini mankûṭ ile itdüm eşrāb
Şerbeti şundu Şeker-zādeye sāki-i ecel (1202/1787)

TĀRİH

222

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Hāzret-i Fāzıl-ı Şāmi ki meşāmı cāna
Gülşen-i ḥuldden alup rāyihāsın oldu revān
- 2 Faḥr-i kevneyn şefi' i ola tārîḥ didüm
Habbetullāh muḥaddiṣ ide me'vā-yı mekān (1224/1809)

TĀRİH

223

Mef' ūlū Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ūlün

- 1 Şar şaldı meded şar şar fec' e ile o Fāzıl
Bir necl-i kemāl idi ki ḡayetde yemişli
- 2 Taḥvīl gibi yazdı Sūrūrī aña tārîḥ
Cān borcun edā eyledi gitdi o da mşili (1206/1791)

TĀRİH

224

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Kṭub Efendi ki mevālīden idi kıldı vefāt
Dāire şāhibi itmişdi anı 'Ömer Medīd
- 2 Mühr uruldḡda der-i vārına yazdum tārîḥ
Kıpadı ḥanesini kṭubūñ ecel aşdı kilīd (1227/1812)

TĀRİH

225

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Mevālīden idi Şādık Efendi gitdi kim çerḡuñ
Vuḡūf-ı devrine maşrūf idi rüz u şeb 'ömrü

- 2 Şehâb olmuş kalem yazdı ‘ a‘adur fevtine târih
Müneccim başınuñ vardı ufûle kevkeb-i ‘ ömrü (1227/1812)

TÂRİH

226

Mef‘ûlü Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

- 1 İzmir-i kebîrûñ ki kübrâ olduğu ma‘ lûm
Bir kere düşünler çıkamaz öyle bataklı
- 2 Mollasına câh eyledi câhın felek-i dñn
Kim ğamla ayakdan düşürür adamı naqli

[278]

- 3 Târih didüm aña toķundukda ecel-i âh
İzmirde çü merķade düşdü Ķuyucaķlı (1207/1792)

TÂRİH

227

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Fedâ-yı kebş-i cân itdikde İsmâ‘ il Efendi hayf
Mevâli-i ‘ ızâmuñ dökdü kanlar kalb-i mecrûhu
- 2 Sürürî bende muṭlaķ başladum taħrîr-i târihe
Esîrî-zâde kayd-ı tenden az edâ eyledi Rûmî (1208/1793)

TÂRİH

228

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fe‘ilatün

- 1 Hâkimü’ş-şer‘ -i selânuñ idüp eyvâh Vefâ
Manşıbı mâh-ı muħarremde naşıb oldu eyle
- 2 Ey Sürürî didi erbâb-ı meřâliħ târiħ
Haşr ola Şâliħ Efendi şulehâ kısmı ile (1209/1794)

TÂRİH

229

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Kebîrî-zâde ya‘ ni sâbıķâ Eyyüb Mollası
Muħarrem ğurresinde şaldı dehre mâtem-i cāngâh
- 2 Simi Seyyidü’l-kevneyn idi merħûm hem cāmî
Şefî‘ i ola maħşerde Rasûlullâh u Beytullâh

- 3 Hülûş ile du‘â itdüm teessüfle didüm târih
Mezârî olsun Enver göçdü Nûreddid Efendi âh (1212/1797)

TÂRİH

230

*

- 1 Mollası dâdperdür Bağdâd-ı sâbîkâ
Oluğda bâğ dâr-ı bekâya bu demde zayf
- 2 Şadîk ola şefî‘i şu târihi söyledüm
Kıldı vefât hayf Ebû Bekir Efendi hayf (1213/1798)

TÂRİH

231

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fe‘ilatün

- 1 Gitdi İsmâ‘il Efendi kim mevâliden idi
Mağlaşî şî‘ri gibi olmuşdu merhûmuñ müfid
- 2 Hâme destinden ‘aşâ-veş düşmedi ol fazluñ
Cevr-i dūr itmiş iken qarîñ dutar yaşın sefid
- 3 Harf-i mu‘cemle ifâde kıldı târihin kalem
Eylesün Yezdân Müfidî rahmetinden müstefid (1217/1802)

TÂRİH

232

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Cenâb-ı şârım İbrâhim Paşa-zâde olmuş idi
Yeñi şehr-i fenâra Mevleviyyet ile nūr-efzâ
- 2 O mebzülü’n-na‘îm fevt oldu şimdi söyledüm târih
Na‘îm itsün Muhammed Beğ Efendi menzilin Mevlâ (1219/1804)

TÂRİH

233

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilatün

- 1 Hâşılı ‘Ömer Gerâ enmâye-i Şadım Paşa
Ki mevâliden idi eyledi ‘azm-i cennet
- 2 Vaqt-i fevtinde teessüfle didüm târihin
Hayf kim kıldı Muhammed Beğ Efendi rihlet (1219/1804)

[279]

TĀRİH

234

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Şabr ile me'lûf idi kim yaklaşınca manşıbı
Kaızı-i şehri-i Ebî-i Eyyüb göçdü nāgehān
- 2 Rūh-ı seyr-i lā-mekān itdikde tārihin didüm
Eyleye 'Osmān Efendi 'adn-ı a' lā-yı mekān (1219/1804)

TĀRİH

235

Fā' ilātün Mefā' ilün Fe' ulün

- 1 Kaızı-i belde-i Ebi Eyyüb
İrmeyüp zabt manşıba hayfā
- 2 Oldı tārih-i rihleti manķūt
İtdi 'Osmān Efendi 'azm-i beķā (1219/1804)

TĀRİH

236

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Olunca hākim-i irz-ı muķaddes 'adl u iffetle
Göçüp Ādem Efendi anda giryān eylemiş nāsı
- 2 Sürürī gūş idince söyledi maħzūn olup tārih
'Affif ādem idi 'ālemde ķudsūñ gitdi mollası (1219/1804)

TĀRİH

237

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Ehl-i 'ilm Ādem Efendi bu sene
Hākim-i ķuds idi rihlet itdi hayf
- 2 Gūş iden insān didi tārihini
Ehl-i cennet olsun Ādem gitdi hayf (1219/1804)

TĀRİH

238

Mef' ulü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Genc iken oldı zāde-i müfti'l-enām fevt
Şihhatle dāver-i pederi ola müstedām

- 2 Tāriḥ-i rihletin yazayım ḳat' idüp ḳalem
Buldı Ḥüsām kendüye tabutdan niyām (1220/1805)

TĀRİḤ

239

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Fiḡānki zāde-i müfti'l-enām ḳıldı vefāt
Münevver eyleye ḳabrin Ḥudā-yı ' izz u cell
- 2 ' Aceb mi fevtine tāriḥim olsa cevher-dār
Ḥüsāmı ḳoydu ḡılāf-ı mezāra sām-ı ecel (1220/1805)

TĀRİḤ

240

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Faḫvel-i ders-i ' āmuñ ' a' lemi gitdi ki gelmişdi
Muḳaddem Ṭornova şehrinden İslāmbola ol merḫüm
- 2 Oḳutsun ḫōcalar ṭullābe yazdum fevtine tāriḥ
Müderris idi müfti-zāde ṭā' ün eyledi ma' düm (1225/1806)

TĀRİḤ

241

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Zuhūrī Ṭornova semtinden ol fāzıl ki fevt oldı
Zamān ile virmiş ḫalkā anda vālıdi fetevī
- 2 Tilāmizi oḳutsun zeyd ü ' ömrde şimdi tāriḥin
Müderris idi müfti-zāde oldı ' āzim-i ' uḳbā (1225/1806)

TĀRİḤ

242

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Ebū Eyyūbdan ma' zül Efendi ḳıldı rihlet āh+
Cihān dil-dāresi olmuşdu ṭavr-ı dil-i pendinün
- [280]
- 2 Didüm dārü'l-ḳarār-ı ḳurba ' azm itdikde tāriḥin
Maḳarrı Gülşen-i me'vā ola Yūsuf Efendinün (1220/1805)

TĀRİH

243

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Kırb-ı Mevlāya sülük eyledi Debbāğ-zāde
Ki mevālīde velī dinse sezā idi aña
- 2 Akdırır kıatre-i eşküm nokta tārīhin
Hāke düşdü meh-i Şevvālde Hāmdi Molla (1220/1805)

TĀRİH

244

Fā' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün (Fa' lün)

- 1 Göçdü kıazı-i māzi-i Mekke
Çerha feryād-ı nās virdi şadā'
- 2 Lafza vü ma' nā itdi nevhā-girān
Beyt-i tārīhini baña ismā'
- 3 Kıldı Kıdsi Efendi dünyāya
Biñ iki yüz yiñirmi birde veda' (1225/1806)

TĀRİH

245

*

- 1 Kıazı-i Baḥa sâbıkā teşrīf idince Hāliyya
Merhūm olup kıldı Hūdā mihmān-sārā-yı kıurba zayf
- 2 Tārīh-i fevtin ehl-i fen yazdı hāzīn oldı kurn
Gelmişdi rāh-ı Ka' beden Kıdsi Efendi göçdü hayf (1225/1806)

TĀRİH

246

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Toprağı çekdi getürdi belde-i İslambola
Mekke Mollası iken bir ercümend-i Ka' beden
- 2 Göçdü sāl-i maқdeminde söyledüm tārīhini
Eyledi rihlet gelüp Kıdsi Efendi Ka' beden (1225/1806)

TĀRİH

247

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Vefât itdi gelüp udsi Efendi Mekke cāhından
Cinānda rūh-ı pākin hem-dem-i hūr eyleye uddūs
- 2 Fenādan gūşe-gīr-i lahd olunca söyledüm tārīh
Beķaya gōçdü udsi merķadin nūr eyleye uddūs (1225/1806)

TĀRİH

248

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Vefât itdi mevāliden kerūbi'ş-seym bir zāt
Ki dilbendi idi aķrānı tavr-ı dil-i pendīnūñ
- 2 Du' āma udsiyān āmiñ disūñ kim söyledüm tārīh
İlāhī cennet olsun meskeni udsi Efendinūñ (1225/1806)

TĀRİH

249

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Halebli udsi-i 'allāme ya' ni Mekke azısı
Sitanbula gelince mevti oldu bā' iş-i şüyūn
- 2 Gidince menzil-i dünyā-yı fāniden didüm tārīh
Beķāda eylesün udsi Efendi cenneti mesken (1225/1806)

TĀRİH

250

Fa' ilātün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 1 Gitdi sābık hakīmbaşı meded
Eyleyüp hākim-i ecel maḥkūm
- [281]
- 2 Beyt-i tārīh-i fevtini hāme
Lafza vü ma' nā eyledi mersūm
  - 3 Biñ iki yüz yiñirmi sālinde
Gōçdü Nu' mān Efendi-i merḥūm (1220/1805)

TĀRİH

251

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Yutdirup sâbık hâkîmbaşıya hayfâ çıkamaz şâf
Telh kıldı hâzîmü'l-lezzât 'ıyş-i ergadın
- 2 Egdîrir târih o hem-nâm-ı sirâc-ı ümmeti
Hâk münevver eyleye Nu' mân Efendi merhâdin (1220/1805)

TĀRİH

252

Mef' ulü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1 Sâbık hâkîmbaşı dimiş fevt olurken âh
İtmez imiş devâ marâz-ı mevte hiç eşer
- 2 Târih-i irtihâlini yazdum du' â ile
Nu' mân Efendi kaçır-ı cinânı ide mağarr (1220/1805)

TĀRİH

253

Mef' ulü Fâ' ilātün Mef' ulü Fâ' ilātün

- 1 Söndürdü hân çırâğın bezm-i cihânda eyvâh
O zâğı söyledür heb bu rûzigârûñ işte
- 2 Târih-i intikâli ilhâm-ı kudsiyândır
Seyyid Hâsan Efendi 'azm eyledi behişte (1225/1806)

TĀRİH

254

Fâ' ilātün Fâ' ilātün Fâ' ilātün Fe' ilātün

- 1 İrtihâl-i hâkim-i ehl-i cihâdı güş idüp
Bî-ñuzür oldı ğam-ı mâtemle erbâb-ı huzur
- 2 Hâcırâh-ı hâme nağd-i noğtadur târihde
Kıldı serhad-i beğâyâ kâzı-i ordu sefer (1222/1807)

TĀRİH

255

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Haleb Mollası kılmışdı 'illet cân bilüp göçdü

Hükümetde rızâ-yı Hakkı eylerken taleb göçdü

- 2 Vefâtın bildirür ol hâkim-i şer' uñ şu târihim
Didi el-hüküm-i lillâh kâzî-i ehl-i Haleb göçdü (1223/1808)

TÂRİH

256

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Mevâliden idi Tâhir Efendi füc'ete gitdi
İde memnün rahmet rûh-ı pâkin ...
- 2 İdince 'azm-i 'uqbâ şâ'im iken söyledüm târih
Na'imî itdi 'Âtıf-zâde mâh-ı rûzede mesken (1225/1810)

TÂRİH

257

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fe'ilatün

- 1 Fâzıl naḥrîr idi fevt oldı âh *
- Muvaşşılı reh-yâb-ı vaşl-ı hür ola
- 2 Defn olunduğda didüm târihini
Merḫad-i Behcet Efendi nûr ola (1197/1782)

TÂRİH

258

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fe'ilatün

- 1 Meşhed-i Meşâ' leci-zâde münevver olsun
Başımızda yanayor âteş-i hicri ḫayfâ
- [282]
- 2 Gitdi ol zât-ı mübârek did yârân târih
Cennet içre kıldı Es'ad Beği hem-dem-i sa' da(1208/1793)

TÂRİH

259

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fe'ilatün

- 1 Gitdi dünyâdan simî faḫr-i mevcûdât kim
Esb-i âmâlimdür silkile gelmişdi yola
- 2 Fikr-i rûşenle Sürürî söyledi târihini
Merḫad-i Nürî Efendi mecma' -ı envâr ola (1208/1793)

TĀRİH

260

Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün

- 1 Bir bezle gū-yı nükte-şināsa bulup zafer
İtdi hāmūş bilmedi gerdūn-ı şeqā meded
- 2 Tārih-i irtiḥālını yazdum telāşla
Nuşret Efendi eyledi 'azm-i beḳā meded (1208/1793)

TĀRİH

261

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlâtün

- 1 Bir ṭabīb-i ḥāzıḳ eyvāh oldı bīmār-ı ecel
Kim müdāvāsın şifāyı görse eylerdi pesend
- 2 Hastekāmı ol ḥayātında iderken tend-i rest
Tend-i restānı ḡuşşa-i fevtiyle oldı müstemend
- 3 Hıketullāhıñ Sürürī söyle tārih-i vefāt
Mevte çāre bulmayup göçdü ḥekīm beḡ derd-mend (1208/1793)

TĀRİH

262

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 Cihāndan yumdu Çeşmī-zāde çeşmī
Cinān olsun aña cāy-ı temāşā
- 2 Teessüfle didüm tārih-i fevtin
Vefāt itdi meded Mes'ūd Molla (1212/1797)

TĀRİH

263

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlâtün

- 1 Sābıḳā fevti Emīni Seyyid 'Ālī neseb
Şimdi naḳl itdi cihāndan nūr ile ḳabri ṭūla
- 2 Söyledi sükkān-ı eyvān-ı felek tāriḫini
Mesken-i Aḫmed Efendi cennet-i Firdevs ola (1213/1798)

TĀRİH

264

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Tārīḳ-i 'ilmün itdi mürşidi 'uḳbāya rıḫlet āh
Zihī 'ulemā-i 'aşr idi Hāḳḳā kim Vefā Şeyḫi
- 2 Dürerden bahş ider hengāme-i fevtinde tārīḫim
Cefā-yı dehr ile maḫv oldı ḫayfā kim Vefā Şeyḫi (1213/1798)

TĀRİH

265

Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fe'îlatün

- 1 Seyyid-i 'Ālī-neseb Hāşim Efendi dirîḡ
Gitdi cihāndan ola menzili dārü'n-na'îm
- 2 Her gih-i merḳadi söyledi tārīḫini
Oldı meded Hāşimün sebze-i 'ömrü Hāşim (1215/1800)

TĀRİH

266

Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fe'îlatün

- 1 'Āzim-i şaḫn-ı beḳā oldı Müderris Hāşim
Dāḫil-i ḳabrin ide pertev-i îmān rüşen
[283]
- 2 Ḳalmadı şabr u sükün dilde didüm tārīḫin
Gülşen-i 'adnı ide Hāşim Efendi mesken (1215/1800)

TĀRİH

267

Mef'ûlü Fā'îlātün Mef'ûlü Fā'îlātün

- 1 Ḥōş-güy idi o rütbe Tāḫir Efendi zāde
Kim meclis-i suḫanda geḫmiş idi nedîmi
- 2 Teşrif-i semt-i 'uḳbā itdikde oldı tārīḫ
Eşref 'Ali Efendi mesken ide na'îmi (1206/1791)

TĀRİH

268

Fā'îlātün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 Necl-i 'Ārif Efendi maḫdümü
Nev-cihān iken irtihāl itdi

- 2 Pederi ceddine didi târiḥ
 Āh kim Es'ad intiḳāl itdi (1218/1803)

TĀRIḤ

269

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün

- 1 Bâḳîler ile dâ'im ola 'Ārif Efendi
 Tâ'un irişüp kıldı ḥafidin şühedâdan
- 2 Feryâd ki fevt oldı civân-sâl iken ol zât
 Pîr-i felek olsun aşamm-ı güşu şadâdan
- 3 Firḳatle didi firḳa-i aḥbâb aña târiḥ
 Es'ad ola cennetde ferîḳ-i sa' dâdan (1218/1803)

TĀRIḤ

270

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Āh kim eyledi ser-meclis-i tedris vefât
 Oldı hicrânı ile çeşm-i fûḥûl eşk-i çekân
- 2 Didi mâtem-zedegân- talebe târiḥin
 Ḥöca Ḳudsîye cinânı ide Ḳuddüs mekân (1219/1804)

TĀRIḤ

271

*

- 1 Tullâbı itdi suḥte nâr-ı firâḳ olduḳda fevt
 Bir ḥoca-i naḥrîr kim tedrisle virmişdi nâm
- 2 Târiḥ-i fevtin ṭab'ıma İlâhım kıldı ḳudsiyân
 Ḳuddüs ide cennâtını Ḳudsî Efendiye maḳâm (1219/1804)

TĀRIḤ

272

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Dirîgâ mevt-i 'âlim 'âlemüñ mevti gibidir
 Vefât-ı ḥoca tullâbı cihândan eyledi me'yûs

- 2 Lāle-i du‘āyı dizdi kilkim silk-i tāriḥe
Behişt-i ‘adn ide Ẕudsī Efendi menzilin Ẕuddūs (1219/1804)

TĀRİḤ

273

Mef‘ülü Fā‘ilātün Mef‘ülü Fā‘ilātün

- 1 Ẕullāb oḡursa raḥmet şāyestedür kim itdi
Bir ḥōca-i müdaḡḡıḡ ‘azm-i ṡariḡ-i ‘uḡbā
- 2 Tāriḡ-i irtiḡālin herkes du‘ā idüp dir
Ẕudsī Efendi itsün ‘uḡbāda ‘adni me‘vā (1219/1804)

TĀRİḤ

274

Fā‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ülün

- 1 Ḥōca Ẕudsī ki cān āña ev
Ez-libās-ı vüçüd-ı ‘ādī şed
- [284]
- 2 Güft-i tāriḡ-i zifteniş-i hātif
Rūḡ-ı Ẕudsī be-ḡurb-ı Bāri şed (1219/1804)

TĀRİḤ

275

*

- 1 Sitanbul müderrislerinden dirīḡā
Vefāt itdi bir ḥōca-i bī-mu‘ādil
- 2 Sürüşān didi fevtine böyle tāriḡ
Behişt oldı Ẕudsī Efendiye menzil (1219/1804)

TĀRİḤ

276

Mefā‘ilün Fā‘ilātün Fe‘ülün

- 1 Gitdi faḡrū‘l-müderrisün ide Ḥaḡ
Dāḡil-i dersḡāne-i ḡufrān
- 2 Biz namāzın ḡılup didük tāriḡ
ḡıldı Ẕudsī Efendi ḡuldı mekān (1219/1804)

TĀRİH

277

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Başdı keşşâf-ı zamân sırra kadem
Ruhuna rahmet ide Rabb-i Raḥîm
- 2 Didi târiḥ-i vefâtın talebe
Ḥoca Ḳudsi Efendi reh-yâb-ı na'îm (1219/1804)

TĀRİH

278

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Cihânda olmayup Ḳudsi-i dâna-pâyidâr
Dil-i ehl-i 'ulûmu kûşe-i firqatde ğam başdı
- 2 Müderris idi merḥûm eyledi inşâd-ı târiḥin
Gidüp Ḳudsi Efendi şaḥn-ı cennâta kadem başdı (1219/1804)

TĀRİH

279

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Dirîġâ ayaġı düz başmadan Ḳudsi Efendinün
Faḳîri vâdi-i miḥnetde seylâb-ı 'adem başdı
- 2 'Urûc itdikde rûḥu evc-i a' lāya didüm târiḥ
Reh-i dâr-ı cinâna Ḳudsi-i i' rac kadem başdı (1219/1804)

TĀRİH

280

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Ḥoca-i a' lem simmi faḥr-i 'âlem göçdü kim
Âlet-i 'ilmiyede keskin idi mânend-i seyf
- 2 Eyleyüp kabrin ziyâret söyledüm târiḥini
'Âkıbet pâla ... girdün niyâm-ı laḥde ḥayf (1219/1804)

TĀRİH

281

Mef' ulü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1 Mestân-ı bezm-i 'aşq-ı ḥaḳîkîden itdi âh
Bir hûşyâre devr-i felek cevri bi'-aded

- 2 Tāriḥ-i riḥletün didüm ol pāk meşrebün
Şürbü ecel şarābın içüp geçdi hey meded (1225/1806)

TĀRİḤ

282

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Göçüp hem-nām-ı cidāle nebiyyā Şıdķı dāniş-ver
Değil ra' d āsumān hicrile feryād itdi vāveylā
- 2 Virildikde menār üzre şalāsı söyledüm tāriḥ
Müderriş idi İbrāhim Efendi gitdi vāveylā (1225/1806)

[285]

TĀRİḤ

283

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Aķ şaķalli pīr idi Qaraḥişārı oldu fevt
Nūr-ı raḥmet merķadinden eyleye def' -i zālām
- 2 Şubḥ-ı şādıķda du' ā ile didüm tāriḥini
Eylesün Şıdķı Efendi Gülşen-i ' adnı maķām (1225/1806)

TĀRİḤ

284

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Göçdü eyvāh irmeden mollalığa
Pīr idi Şıdķı-i İbrāhim nām
- 2 Söyledi tāriḥ-i fevtin eşdiķā
Ḥuld ola Şıdķı Efendiye maķām (1225/1806)

TĀRİḤ

285

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Derd-mend Ürgüblü ' Abdullāh Efendi göçdü vāy
Çāre cūy-ı raḥmet oldı rūḥı itsün ' adnı cāy
- 2 Vaḥşet-ābād-ı fenādan kaçdı tāriḥin didüm
Ürküp esb-i ṭab' -ı Ürgüblü cihāndan gitdi hāy (1225/1806)

TĀRİH

286

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilatün

- 1 Zühdi-i hattâṭ ü şıdkı-i edīb
Hoca Kudsi şürbe-i dāniş-ḡarīn
- 2 Oldular merḡum bu tārīḡde
Raḡmetü'l-Bārī 'aleyhim ecma'ın (1225/1806)

TĀRİH

287

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Müderris idi rihlet eyledi bir pīr-i kāmīl kim
Ma' išet kılleti döndürmüş idi ḡaddini ḡavse
- 2 Yazıldı mevleviyyet yaklaşıncā fevtine tārīḡ
Ṭarīḡi ṡay idüp Fikrī Efendi göçdü firdevse (1224/1809)

TĀRİH

288

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilatün

- 1 Bir müderris göçdü kılmışdı tekā' üd iḡtiyār
İstemezdi mevleviyyet dirdi zevḡı ḡalmadı
- 2 Fevtinüñ ṡullāb-ı miḡnet-geş didi tārīḡini
Şimdi ehl-i 'ilmün āh evvelki şevḡı ḡalmadı (1200/1785)

TĀRİH

289

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilatün

- 1 ḡabre girdi bir ma' ānī-perver-i ḡāzır-cevāb
Münkerine ḡoş gele elfāzı ta' bīrātda
- 2 Söyledi Seyyid Sürürī fevtinüñ tārīḡini
Seyyidā hem meclis-i sādāt ola cennātda (1200/1785)

TĀRİH

290

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilatün

- 1 Hey meded geldi ecel bī-ḡāreyi itdi ḡāmūş
Meclis-ārā-yı kibār iken nükāt-ı seygidā

- 2 ‘Ākilān eyler cinās ḥaṭı-i tāriḥimi
Nāsı şeydā kıldı ālām-ı vefāt-ı Seyyidā (1200/1785)
[286]

TĀRİḤ

291

*

- 1 Genc idi vefāt eyledi bir ehl-i dirāyet
Dünyāda çok yaşamaz merd-i Zekī hey
- 2 Tāriḥ didüm ḥüzünle ol pāk nejāda
Şevvāde fevt oldı ‘Arab-zāde Zekī hey(1200/1785)

TĀRİḤ

292

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Müleḳḳab bir müderris var idi terk-i cihān itdi
Mu‘īdi ḥücre-i hicretde feryād u figān itdi
- 2 Siḥir-ḥız şeb-i mâtem didi mu‘cemle tāriḥin
Ale-r-rîḳ içsün āb-ı kevşeri ‘azm-i cinān itdi (1225/1810)

TĀRİḤ

293

Fâ‘ilātün Fâ‘ilātün Fâ‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Gitdi şeyḥüş-şua‘rā Vehbi-i şāḥib-i āşār
Bü‘l-heves-i pîr civān-ṭab‘ idi fevḳalāde
- 2 Lāle vaḳtinde vefāt itdi didüm tāriḥin
Gülşen-i cenneti me‘vā kıla Sünbül-zāde (1224/1809)

TĀRİḤ

294

Fâ‘ilātün Fâ‘ilātün Fâ‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Şeyḥ ü şāb-ı bülegā defn idüp oldı maḥzūn
Ki civān-ṭab‘ idi pākize edā Vehbi-i pîr
- 2 Seri üzere dikilüp serv didüm tāriḥini
Oldı nābūd re‘isü-ş-şua‘rā Vehbî-pîr (1224/1809)

TĀRİH

295

Fā' ilātün Mefâ' ilün Fe' ulün

- 1 Hıyf kim Rûm ili eşrâfından
Bir hüner-mend me' alî-ğadri
- 2 'Āķibet hâkile yeksân itdi
Devr-i gerdün-ı denünîñ ğadri
- 3 Ey Sürürî didi rızvân târih
Kıldı me'vâda tasâddur şadri (1209/1794)

TĀRİH

296

Mefâ' ilün Fe' ilātün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 1 Şerîh-i şınıf-ı ğuzât idi itdi Bağdâdı
Huzûr-ı müfti-i 'âlemde 'azm-i dâr-ı selâm
- 2 Vefâtı füc'e vü târihi oldı berceste
Şaferde kıldı Ebû Bekr Efendi 'adnı maķâm (1224/1809)

TĀRİH

297

Mef' ulü Fâ' ilātün Mef' ulü Fâ' ilātün

- 1 Menziliñe fenâdan dâr-ı beķâyâ şimdi
Eşrâf-ı Rûm ilinüñ bir ercümendi göçdü
- 2 Târih-i rihletinde nevvâbı kıldım âĝâh
Sirozda nâ'ib idi 'Oşmân Efendi göçdü (1220/1805)

TĀRİH

298

Fâ' ilātün Fâ' ilātün Fe' ilātün

- 1 Nâ'ib-i Siroz iken irdi ecel
Rûm ili eşrâfinuñ memdühuna
- 2 Fevtine târih-i mu' cemdür oķu
Fâtihâ 'Oşmân Efendi rûhuna (1220/1805)

[287]

TĀRİḤ

299

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün

- 1 Rūm ili settesi ile kāmūr-ı ʔarīḵ iken
‘Umde-i zümre-i ʔuzāt eyledi rihlet ez-ʔazā
- 2 Ḥarf-i mücevher ile dir fevti için müverriḥīn
Goçdü ḥazīnedār anuñ ola şefī'ī Muşṭafa(1220/1805)

TĀRİḤ

300

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Fārisü-l-ḥayl-i ʔuzāt eyleyüp irḥā-yı 'inān
Atınuñ çekdi başın merḥale-i 'uḵbāda
- 2 Çatladı esb-i ʔalem 'arşa-i tāriḥinde
Çaçdı şahrā-yı cihāndan atı (ātī) Yögrük-zāde (1224/1809)

TĀRİḤ

301

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 ʔuzāt-ı Rūmiliden düşdü bir rüşen-güher ḥāke
İlāhī pür-ziyā olsun mezārı nūr-ı imāndan
- 2 Didi ḥarf-i mücevher ile erbāb-ı ʔazā tāriḥ
Ecel elmas göğün ʔazdı ʔazā-yı kân-ı imkāndan (1210/1795)

TĀRİḤ

302

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Rūmili ʔazilerinden āh kim bir kāmīlūñ
Bīḥ-i naḥl-i 'ömrünü sökdü mekânından ecel
- 2 Na' şı-dārından ʔıḵarken söyledüm tāriḥini
Çazdı elmas göğün devr itdi kânından ecel (1210/1795)

TĀRİḤ

303

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Var idi bir zen-edā merd-i ʔarīf itdi vefāt
Nāmına dirlerdi merḥumuñ cihānda ʔız Sa' id

- 2 Şeyh Tütî söylesün târiḥ açup dest-i du' â
Hem-nişin-i hür ola şahn-ı cinānda kız Sa' id (1223/1808)

TĀRİḤ

304

Mef' ulü Fā' ilātün Mefā' ilün Fā' ilün

- 1 Ḥaṭṭāt-ı ḥoş-nüvîş Yesārî Efendinün
Fevtiyle giydi ḥāme-i ter cāme-i siyāh
- 2 Tāriḥi ḥarf-i mu' cemle ta' lîk idüp didüm
Ceffü'l-ḳalem Yesārî-i Ḥaṭṭāt gitdi āh (1213/1798)

TĀRİḤ

305

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Yesārîninün yemini var idi kim ḥaṭṭ-ı zühd için
Yazar yoḳdur 'adîlin dirdi gitdi ol daḥî eyvāh
- 2 Raḳam kıldı ḳalem târiḥ-i fevtin ḥarf-i mu' cemle
Yazıklar zühdi-i ḥaṭṭāt-ı laḥdı itdi menzilgāh (1225/1806)

TĀRİḤ

306

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Ḥoş-nüvisān bir üstād-ı cihān vefāt itdi
Yazmamışdur derd-i mergün çāresin Şoḳraṭ ḥayf
- 2 Āhdan ḥarf-i elif meşḳ eyledüm târiḥde
Göçdü Şevvāl evvelinde Zühdi-i Ḥaṭṭāt ḥayf (1225/1806)

TĀRİḤ

307

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Ḳuzāt-ı Rümilinün erşedi bir mefḥar-i nüvvāb
Ḥükümet-gāh-ı dünyādan çekildi semt-i ' uḳbāya

[288]

- 2 İştüdüm ḥüsn-i ḥāl-i irtiḥālin söyledüm târiḥ
Diyüp el-ḥükmi lillāh göçdü ḳāzı-zāde me'vāya(1220/1805)

TĀRİH

308

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Dirîgâ kazı-i Şümni kim itdi müddetin tekmīl
Çazâdan mevt irişdi menzilin cennât ide Mevlâ
- 2 Siyâdet gayretin çökdü Sürürî söyledi târih
Cinânda Hâşimî hem meclis-i sâdât ide Mevlâ (1219/1804)

TĀRİH

309

Fâ'îlâtün Mefâ'îlün Fâ'îlâtün Fe'ûlün *

- 1 Hüseyn Efendi kim eşrâf-ı Rûm iliden idi
İdare ile geçindi girü bir aqmadı din
- 2 Du'â idüp didi aḥbâb-ı fevtine târih
Behiş içinde Hüseyni nedîm ide ḥüsnîn (1220/1805)

TĀRİH

310

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Pîr idi Gözlüklü kazı kim idüp qarîn duta
Yolda zîr pâyına 'aynuñla eylerdi nigâh
- 2 Yumdu dünyâdan gözin mu'cemle târihin didüm
Eyledi herkes baña fevt oldu Hanzâde âh (1219/1804)

TĀRİH

311

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

- 1 Dirîg Anaḥolu Eşer Efenüñ ser-efrâzı
Bıraqdı manşıbı semt-i beḳâyâ oldu revân
- 2 Didi kuzât işidince vefâtına târih
'Ömer Efendi ide cennet-i na'îmi mekân (1219/1804)

TĀRİH

312

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Kaşamonuda anaḥolu kuzâtından dirîg
Bir suḥanver göçdü kim olmuşdu aḥrâ-yı rü's

- 2 Yazdı tārîhin çeküp aḥbāb-ı bî-dil āh-ı serd
Töğdü qaldı mātem-i Sa' dî Efendiden nüfûs (1216/1801)

TĀRİḤ

313

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Kaşamonuda dirîğ Ebşîr-zāde göçdü kim
Çıkmış idi ma' den-i medden zer-i kâmil-şıfat
- 2 Tālî' -i sa' dı kibāruñ meclisinde zātını
Eylemişdi da'im envā' -ı hünlerle mültefet
- 3 Ḥayliden rencür idi fevt oldu bu tārîhde
'Azm-i 'uqbā eyledi Sa' di Efendi 'ākıbet (1216/1801)

TĀRİḤ

314

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Bahāristān-ı 'ömrün āh ecel itdi ḥazāndide
Bir ehl-i dānişün kim Fārisî-dān idi ol kâmil
- 2 Sürürî şerḥ idüp fevtin oqur bülbül gibi tārîḥ
Gülistān-ı cinānı rûḥ-ı Sa' di eyleye menzil (1216/1801)

TĀRİḤ

315

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Kaşamonu beldesi sâkinlerinden āh kim
Bir süḥan-perdāz oldu kûy-ı ḥāmūşāne żayf
- [289]
- 2 Gûş idüp fevtin teessüfle didüm tārîḥini
Cennet olsun meskeni Sa' di Efendi göçdü ḥayf (1216/1801)

TĀRİḤ

316

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Necl-i Sünbül-zāde göçdü eylesün rûḥun Ḥudā
Ziver-i eşk-i vefādān bezm-i gülzār-ı na' im

- 2 Ni‘ met-i cennetle seyr olsun ki târih’in didüm
İtdi Vehbî-zâde mün‘îm ‘ azm-i gülzâr-ı na‘îm (1210/1795)

TÂRİH

317

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Dirîgâ nesl-i Sünbül-zâdeden Vehbî Efendinüñ
Perîşân itdi hâlin fevt-i ferzend-i hüner pîrâ
- 2 Hudâ talîf ide rûh’un Sürürî söyle târih’in
Behîst-i ‘adnı Lutfullâh-ı Molla eyleye me’vâ (1210/1795)

TÂRİH

318

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fe‘ilatün

- 1 Cânna geçmişdi tâ ki niş-i zenbûr-ı kazâ
‘Âkıbet şehd-i şehâdet tatdı bir merd-i sa‘îd
- 2 Acıyup merhûmuñ aĥbâbı did târih’ini
Kıldı tatlı sözlü Balcı-zâdeyi ‘Abdi Şehîd (1204/1789)

TÂRİH

319

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fe‘ilatün

- 1 Çekmece kazısımuñ oĥlu cihândan el çeküp
Renc-i tâ‘undan yamandur diyerek Hâlim Baba
- 2 Kendide göçdükte mu‘cemle didüm târih’ini
Eşer-i ferzendide gitdi hayf kim Sâlim Baba (1212/1797)

TÂRİH

320

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

- 1 Nevvâbdan bir ehl-i kemâl itdi intiķâl
Me’vâ-yı rûhuna ĥarem-i ĥür ide İlah
- 2 Aĥbâba kıldı ‘âlemi mâtem-serâ-yı ĥam
Firdevsi añâ cây-geh-i sūr ide İlah
- 3 Târih’ini didüm ki ma‘ârif-şinâs idi
‘Ârif Efendi merķadını nūr ide İlah (1222/1807)

TĀRİḤ

321

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Ḥayf ki bir merd-i süḥan-güsteri
İtdi dehen-beste-i dehşet-memāt
- 2 Nāzım-ı dīvān didi tāriḥini
Şā'ir idi eyledi 'Azmi vefāt (1225/1810)

TĀRİḤ

322

Mef' ulü Fā' ilātün Mef' ulü Fā' ilātün

- 1 İzmire 'azm iderken 'Azmi Efendi eyvāh
Eşnā-yı rehde olmuş nāgāh-ı ecel irüp fevt
- 2 Aḥbābı ser-nigündür itmekde fikr-i tāriḥ
'Azmi-i derd-mendi şoydu ḥarāmi-i mevt (1225/1810)

TĀRİḤ

323

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 İfnā idüp vücūdun kesb-i hünerde merḥūm
Boş ṭurmadı gelelden var fenāya 'Azmi
- [290]
- 2 Tāriḥ-i sāl-i fevtin yazdı Sürür-i zār
Şā' bān içinde gitdi mülk-i beḳāya 'Azmi (1225/1810)

TĀRİḤ

324

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Geçürdi 'ömrünü kesb-i hünerle itmedi raḡbet
Ḥadīşü's-sin iken māl-i cihāna 'Azmi-i nā-kām
- 2 Cenāb-ı Ḥaḳ mu'azzez eylesün rūḥun didüm tāriḥ
Çekildi zül-i dünyādan cināna 'Azmi-i nā-kām (1225/1810)

TĀRİḤ

325

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 İrtihāl eyledi olmuş iken emşālinden
Neşr-i şî'r ü taleb-i 'ilmile müfrez 'Azmi

- 2 Rıhleti füc 'e-veş olmağla didüm tārîhîni
Gitdi nāgeh ola cennetde mu'azzez 'Azmi (1225/1810)

TĀRĪḤ

326

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Vefāt kıldı biri muhaşşarān-ı Rūm ilinūn
Kim añā vech-i ma' āş-ı kuzāt idi maṭlab
- 2 Didüm hurūf-ı mücevherle fevtine tārîḥ
Cinānda bulsun Ebū Bekr Ağa mekân yā Rabb(1225/1806)

TĀRĪḤ

327

Fā' ilātün Mefā' ilün Fe' ulün

- 1 Maṭlaba-i Anaṭolu göçdü
Kām-yāb eyleye beḳāda İlah
- 2 Ola dil seyr-i ni' met-i cennet
İşimi iṭ'ām-ı nās idi her gāh
- 3 Didi tārîḥ-i fevtini eṣrāf
Vāh Seyyid 'Ali Ağa eyvāh (1225/1806)

TĀRĪḤ

328

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Meded kim düdmān-ı Hacı Bektāşuñ ser-efrāzın
Felek-i zīr civār-ı münhedimde eyledi ifnā
- 2 Ocaḳlı söyledi āh-ı şerer başıyla tariḥin
Ḥarīḳı başdırdığın göçdü Cum' a gicesi Ağa (1220/1805)

TĀRĪḤ

329

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Vefāt-ı vālide Sulṭāndan iki sāl geçdikde
Düşüp merḫūmenūñ eşerine gitdi ketḫudā 'adna
- 2 Naşib oldun şehādet añā mu'cemle didüm tārîḥ
Reh-i ḥacdan gelüp 'azm eyledi Yūsuf Ağa 'adna (1222/1807)

TĀRİH

330

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Hülde 'azm itdi 'Ömer Ağa Ocaqlı fırçasın
Āteş-i fırkat yaqup yandırdı mānend-i ceḥīm
- 2 Mu' cem ü mühmel iki tāriḥ yazdum fevtine
Nūr ide Serdār Aḡaya merḡadi ḡay Kerīm(1300/1300)

TĀRİH

331

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Göçdü dünyādan semi bāni-i beyt-i Ḥudā
Ola reh-yāb-ı žıyā fethāne-i dār-ı na'īm

[291]

- 2 Söyledüm manḡutla tāriḥ-i sāl-i fevtini
Olsun İbrāhim Aḡanuñ cāyı gülzār-ı na'īm(1202/1787)

TĀRİH

332

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Efk-i a' dādan 'ibādın saḡlasun Rabb-i Ḳadīr
Ḳatlı olundu tūḡ-ı bī-dād ile bir merd-i dilīr
- 2 Hem mu' ammā kevine hem mu' cem iki tāriḥdür
Muḡtafa Aḡa girüp ḡabse serin kesdi vezīr (1190/1776)

TĀRİH

333

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Ḥayf kim göçdü Ḳazanlıḡda reisü'l-ḡavm iken
Zāde-i Ḥācı Ḥüseyin Aḡamı raḡmet dāsītān
- 2 Ey Sürürī söyledüm tāriḥ-i mu' cem ḡüznile
Rūḡ-ı Seyyid Muḡtafa Aḡa ide 'adnı mekān (1220/1805)

TĀRİH

334

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fe' ilâtün

- 1 Hâcî Musâ Ağa zâde geçüp eyvâh aḥbâb
Heftmîn-i rûzeme rûzede tutdu mâtem
- 2 Pîrlikde şamemi vâr iken eḡlerdi me'l
Diñlenürdi sözü lakin ecel itdi ebkem
- 3 Gûş-ı dehre küpe olsun şu mücevher târiḡ
Mehbiṭ-i nûr ola ḡabr-i Ḥasan aḡa-yı aşam (1214/1799)

TĀRİH

335

Mef' ûlü Fâ' ilâtün Mef' ûlü Fâ' ilâtün *

- 1 Bir merdi ' Abdi Paşa cenkde urdılar ḡayf
Virsun belâsın öyle mevḡaş-i veḡânuñ Allâh
- 2 Fevti içün yazıldı taşında yek dü târiḡ
Ḥuld eylesün maḡarrın Aḡmed Aḡanuñ Allâh (1191/1777)

TĀRİH

336

Mef' ûlü Fâ' ilâtün Mef' ûlü Fâ' ilâtün

- 1 Bir nâmdâş-ı Ḥaydar ' Alî-neseb-dilâdır
Fevt oldu Ḥaḡ te' âlâ rûḡuna raḡmet itsün
- 2 Mânend-i seng-i merḡad ikidür aña târiḡ
Allâh ' Ali Aḡayı reh-yâb-ı cennet itsün (1196/1782)

TĀRİH

337

*

- 1 Polad Aḡa cân pekliḡi isterken ecel
Tabuta çelik-veş ḡodu ol nâ-şâdı
- 2 Târiḡ didüm suḡte-i hicrin çekicek
Nerm eyledi ḡâyûñ fenâ poladı (1220/1805)

TĀRİH

338

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Dirîgâ oldu fevt Aḥmed Ağasın kühûletde
Maraz kılmışdı şeyhûhatdan ol bî-çāreyi me'yūs
- 2 Mu' ammā güne ferzendi didi merḥûm için târiḥ
Peder göçdü olup erḳām-ı sāl mevledî ma' kūs (1212/1796)

TĀRİH

339

Fâ' ilātün Fâ' ilātün Fâ' ilātün Fe' ilātün

- 1 Rāyet-efrāz-ı ecel oldu Muhammed Beğ ḥayf
Gerçi kim bulmuş idi 'ōmr-i firāvāna zafer
[292]
- 2 Rāh-ı mıṣṭarda ḳalem dikdi bu târiḥde 'aşā
Pîr idi mîr-i 'ilm eyledi 'uḳbāya sefer (1212/1797)

TĀRİH

340

Fâ' ilātün Fâ' ilātün Fâ' ilātün Fe' ilātün

- 1 Nāşid İbrahim Beğ göçmekle erbāb-ı hüner
Oldu maḥrûm 'avā'id biñ iki yüz altıda
- 2 Lafza vü ma' nā didüm târiḥ-i sāl-i rıḥletin
Vāh göçdü Mîr Nāşid biñ iki yüz altıda (1206/1791)

TĀRİH

341

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Maḳarrı 'adn ola Cāvid-i Aḥmed Beğ Efendinüñ
Beḳāyı özleyüp terk-i cihān-ı bî-şebāt itdi
- 2 Fetā-dünyāda söylensün ile'l-abād-ı târiḥi
Değil cāvid-i 'ilm vāh Aḥmed Beğ vefāt itdi (1218/1803)

TĀRİH

342

Fâ' ilātün Fâ' ilātün Fe' ilātün

- 1 Gitdi ferzend-i Muḥammed Beğ ḥayf
Olmadı muḡtenem-i vaḳt-i şebāb

- 2 Didi tārīhini vildān-ı behişt
Oldı kevşerle ʿ Ali Beğ sîr-âb (1217/1802)

TĀRİH

343

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Feʿilatün

- 1 Kethüdā Beğ meh-i Zilqaʿ dede rihlet kılup
Mātemi eyledi ahvāl-i ricāli müşkül
- 2 Cesedi defn olunup qabre didüm tārīhin
Rūh-ı Aḥmed Beğ Efendi ide ḥuldı menzil (1225/1810)

TĀRİH

344

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

- 1 Ricāl-i devletün Mîr Aḥmed olmuşken ser-efrāzı
Çekildi genc-i qabre ʿ uzlet itdi cāh-ı dünyādan
- 2 Getürdi naʿşın alay ile aqrānı didüm tārīh
Çavuşbaşı Turan Beğ göçdü menzil-gāh-ı dünyādan (1225/1810)

TĀRİH

345

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Feʿilatün

- 1 Kıldı hem-nām-ı vaşı faḥr-i ʿ ālem irtiḥāl
Rūhuna olsun kenār-ı ḥavz-ı kevşer müsteḫar
- 2 Maʿrifet-mendāne tārīhin Sürürî söyledi
Beğli ʿ Ārif Beğ Efendi eylesün ʿ adnı maḫar (1212/1797)

TĀRİH

346

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Feʿilatün

- 1 Nāilî Paşa-yı merḥūmuñ ḥafīdi oldu fevt
Anları cennetde Allāh nāʿil-i dīdār ide
- 2 Defn olunduḡda didüm tārīh-i sāl-i fevtini
Mîr Nūrî medfenin Ḥaḫ mühbiṭüʿl-envār ide (1213/1798)

TĀRİH

347

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Sābıkā Beğlikçi Mīr-i muhterem genc iken āh
Uğradı nāgeh kızāya ol vücūd-ı nāzenīn
- 2 Nāle-i ehl-i dili gūş eyle bu tārīhde
Kıtlı olup ' İzzet Beğ aḥbāb eyledi āh ḥazīn (1224/1809)

[293]

TĀRİH

348

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Menşe' i nādire perdāz idi ḥayf
Münsi' i ṭūr-ı selef ' İzzet Beğ
- 2 Ser-nüvişten ider imā tārīh
Genc iken oldı telef ' İzzet Beğ (1224/1809)

TĀRİH

349

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Ma' rifet-mendi telef oldı ricāl-i devletün
Kim ḥadıṣü's-sin iken dānişla olmuşdu be-nām
- 2 Hemdem olduḡda şehīdāna didüm tārīhini
Rūḥunu ' İzzet Beğün a' zāz ide Rabbü'l-enām (1224/1809)

TĀRİH

350

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Nehr-i būze cūş idüp deryā gibi bozdu dirīḡ
Zārb-ı mevci küşte-i ' ömr-i re' is-i devleti
- 2 Söyledüm tārīh-i manḡūṭ eyleyüp bezl vücūdu
Başdı seyl-āb-ı ' adem Ḥayri-i şāfi-ṭineti (1204/1789)

TĀRİH

351

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Eyleyüp zīr-i zemīni bir hüner kānı mekān
Tīşe-i āh-ı ḥarīfān itdi cāy-ı eflākde

- 2 Defn idüp geldikde yārān didiler tāriḡini
Kāni-i pākīze-gevher ḡaldı genc-i ḡakde (1206/1791)

TĀRIḤ

352

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Vāh kim Vehbī-i merḡumuñ birāder-zādesi
Şarfa me'mūra giderken terk-i dünyā eyledi
- 2 Defn idüp Şümni'de hem-rāhān didi tāriḡini
Ḥācegāndan idi Bākī' azm-i 'uḡbā eyledi (1218/1803)

TĀRIḤ

353

Mef' ūlü Fā' ilātün Mef' ūlü Fā' ilātün

- 1 Fevt oldı ḡācegāndan rūşen-zamīr-i pīrān
Heftāde yetmiş idi sinni kemāle ömrü
- 2 Tāriḡ-i mu'cem ister merḡumuñ öyle ismi
Ḥurşīd Efendinūñ ḡayf irdi zevāle 'ömrü (1127/1715)

TĀRIḤ

354

Fā' ilātün Mef' ūlün Fe' ūlün

- 1 Şafḡa-i dehre fevt-i vaḡ' a-nüvīs
İtdi şebt-i veḡāyi' -i şüyün
- 2 Yazdı tāriḡini Sürūri-i zār
Merḡad-i Enverī ola rūşen (1209/1794)

TĀRIḤ

355

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Rūḡ-ı leb-teşne-i teşrifāti
Olıcaḡ mā'il-i mā-i tesnīm
- 2 Ramazanda idi didüm tāriḡin
Seyr ola ni' met-i 'adn ile Na'im (1212/1797)

[294]

TĀRİH

356

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Dirîgâ itdi müstevfi-i devlet cāndan istîfâ
 Ɔodu sükkān-ı defter-ḥāne-i 'irfānı firḩatde
- 2 Yemininden virülsün defter-i a' māli kim zātı
 Raḩam-perdāz-ı ta' dād-ı ma' ārif idi ḡayetde
- 3 Sübū-yı feyzden itdi tereşşüh şu gibi târiḩ
 'Ali Rā'ik 'ale'r-riḩ āb-ı kevşer içdi cennetde (1208/1793)

TĀRİH

357

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fe'ilatün

- 1 ḩācegānı aḡladup te'dibe olduñ müsteḩaḩ
 Ey felek cevrüñle lâyıḩ mı 'adım olsun Edīb
- 2 Gitdi ol zāt-ı mü'eddeb söyledüm târiḩini
 Meclis-i cennāt-ı firdevse nedim olsun Edīb (1216/1801)

TĀRİH

358

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fe'ilatün

- 1 Vaḩ'a-i mevti meded bir münşi-i nazm-āverüñ
 ḩācegāndan itdi erbāb-ı ḩalem ḩālin tebāḩ
- 2 Emr ider şehnāme-i târiḩin istinsāḩ için
 Enverinün rūḩu firdevsi ide ārām-gāḩ (1209/1794)

TĀRİH

359

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fe'ilatün

- 1 Mevt irüp düşdü elinden ḩalem-i vaḩ'a-nüvīs
 Virile nāme-i a' māli yemininden āña
- 2 ḩıldı mişbāḩ-ı du'ādan leme'ān-ı târiḩi
 Enverinün ide pür-nür mezārın Mevlā (1209/1794)

TĀRİH

360

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Terk eyledi riyâseti Dürri Efendi hayf
Hâke düşüp güher gibi kem oldu nâgehân
- 2 Târih-i fevtini bulup aḥşama dek didüm
İtdi üfûl kevkeb-i Dürri-i mecd ü şân (1209/1794)

TĀRİH

361

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Dürri Efendi gitdi kim olmuşdu devlete
Zât-ı sûtüde gevheri pür-ma'rifet-re'is
- 2 Târihi vaqt-ı zühra qarib eyledi zühür
Buldu zevâli kevkeb-i Dürri şıfat-re'is (1209/1794)

TĀRİH

362

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 İtdi ricâl-i devletün âh erişdi vefât
Dillerde farḥ-ı rüşdü 'aceb dâsitân ola
- 2 Târih-i rihletin didi sükkân-ı âsümân
Râşid Efendi meskeni dâru'l-cinân ola (1212/1797)

TĀRİH

363

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Çekildi cezbe-i 'aşk ile gitdi 'uqbâya
Bir ehl-i dil kim eşi basmamışdı 'âleme pây
- 2 Olunca Ka'be-i kurbе revân didüm târih
Behişt-i 'adn ola Hacı Hanîf Efendiye cây (1217/1802)

[295]

TĀRİH

364

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

- 1 Bir mefḥar-i ricâle kıydı zamâne eyvâh
Menfî iken irişdi peyk-i ecel Rodosda

- 2 Târiḥ-i fevtin itmiş ehl-i cezîre inşâd
Râtüb Efendi çekdi dünyâdan el Rodosda (1214/1799)

TÂRİḤ

365

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Büyük rûz-nâmçeci 'azm eyledi 'uḡbâya ḥayfâ kim
Behiṣte beñzer idi meclisi dünyâda merḫûmuñ
- 2 Civâr-ı rahmet-i Ḥaḡḡa gidince söyledüm târiḥ
Ḥarîm-i 'adn ola me'vâsı Firdevsi-i merḫûmuñ (1217/1802)

TÂRİḤ

366

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Vefât-ı şâhib-i rûz-nâmçe-i evvel vuḡû'unda
Şeb-i târ oldu rûzgâr-ı fermân yâr-ı rûşen-rây
- 2 Didüm dârü'l-'beḡâya irtihâl itdikde târiḥin
İde cennetde mesken göçdü Firdevsî Efendi vây (1217/1802)

TÂRİḤ

367

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Nâm-dâş-ı gül-sitân-ârâ-yı ḥullet göçdü kim
Ṭavr-ı dervişâne ile bulmuş idi ihtirâm
- 2 Mâhir olmaḡla ḡalemde eylemişdi sâbıḡa
Orduda beḡlikçilik ol Seyyid-i 'Âlî-maḡâm
- 3 Feyz-i tevḫîd eksiḡin tekmi'l ider târiḥimüñ
Eyledi dünyâda devrin Mevlevî Mâhir tam (1219/1804)

TÂRİḤ

368

Mef'ülü Fâ'ilâtün Mef'ülü Fâ'ilâtün

- 1 Bir münşi-i hüner-ver câh-ı riyâsetinden
Ma'zül olup muḡaddem 'uḡbâya göçdü eyvâh
- 2 Târiḥ-i irtihâli iḡlâmda yazıldı
Vâşif Efendi gitdi sâbıḡ re'is idi âh (1225/1806)

TĀRİH

369

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

- 1 Re'is-i sâbık itdi âh rıhlet
Fırāk-ender-fırāka düşdü kitāb
- 2 Didüm 'azm-i bekā kıldıqda târih
Ola Vâşif Efendi hulda reh-yâb (1225/1806)

TĀRİH

370

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Dirîgâ kaldı ğurbetde gidüp 'İzzet Efendi kim
Ṭarîk-i hâceġân bulmuşdu şân ol merd-i dānādan
- 2 Bekir Paşaya dīvān kâtibi olmuş idi merhūm
Ḥabîr olmaġla ṭab' -ı nüktedāmı şî'r ü inşādan
- 3 Sürürî sâl-i fevtiçün tahazzünle didi târih
Beķaya 'azm idüp 'Oşmān Efendi göçdü dünyādan (1220/1805)

TĀRİH

371

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Ḥayf o hem-nām-ı sirâc-ı ümmet itmiş irtihâl
Merķadin pür-nūr-ı ġufrān eyleye Rabb-i Kerîm
- 2 İntikâli şâbit olduqda didüm târihini
İtdi Nu' mân Beġ fenādan 'azm-i eyvân-ı na'îm (1198/1783)

[296]

TĀRİH

372

Mef'ülü Fâ'ilâtün Mef'ülü Fâ'ilâtün

- 1 Faḥr-i ricâl-i devlet şâyeste-i vezâret
Dünyādan itdi nefret oldu revān behişte
- 2 Târih-i irtihâli dâġ urdu raḥş-ı fikre
'Āṭıf Efendi kıldı 'atf-ı 'inān behişte (1222/1807)

TĀRİḤ

373

Mef'ülü Fā'ilatün Mef'ülü Fā'ilatün

- 1 Leşger idüp huşūmet virdi hücūma şūret
Esbağ re'is-i devlet dünyādan oldu nābūd
- 2 Tāriḥ-i қatlin inşā itdüm yazılsa aḥrā
Nūzhet-serā-yı me'vā olsun maқām-ı Maḥmūd (1222/1807)

TĀRİḤ

374

Fā'ilatün Fā'ilatün Fe'ilatün

- 1 Zābiḥ-i dārü's-sa'āde eyledi
'Āқibet semt-i ma'āda intiқāl
- 2 Қıldı eḥrāfa şalā tāriḥle
Maḥfel-i 'adnı maқar itsün Bilāl (1222/1807)

TĀRİḤ

375

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fe'ilatün

- 1 Söndürüp Pertev Efendinüñ ḥayāt-ı şem'ini
Rūzigār itdi perīşān dāniş aşḥābın meded
- 2 'Aynuñ it mihr ü mehi tāriḥe baқ piri-i çerḥ
Yaқdı Pertev sūz-ı hicrān ile aḥbābın meded (1222/1807)

TĀRİḤ

376

Fā'ilatün Mef'ülün Fe'ülün

- 1 Şu'arā oldu tār-mār sönüp
Pertev-i şem'-i cem'-i ehl-i kelām
- 2 Didi rūşen-dilān şu tāriḥin
Қıldı Pertev Efendi 'adnı maқam (1222/1807)

TĀRİḤ

377

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fe'ilatün

- 1 Şem'-i 'ömrün söndürüp Pertev Efendinüñ ecel
Kūy-ı ehl-i dilde mazlum olmaduқ ev қalmadı

- 2 Mıṣra‘ -1 târiḥdür âh-1 şerer-i pâş-1 kalem
Şâ‘ irānuñ şem‘ -i ümidinde pertev kalmadı (1222/1807)

TĀRİḤ

378

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Şâ‘ ir-i Ḥasan-edā Ṭahir ‘ Ömer-zāde gidüp
Nükte-sencân-1 başır temendi giryân eyledi
- 2 Merd-i çeşmin-i kazâ göz ḥabsine almış idi
On sene maḥrûm-1 seyr-i ḥüsn-i ḥübân eyledi
- 3 Zülmet-i ğamda idüp efgân didüm târiḥini
Göçdü Fazîl Beğ gice aḥbâbı nālân eyledi (1225/1810)

TĀRİḤ

379

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Meded kim Ḥanya’dan kesb-i hüner kaşdıyla gelmişdi
Yine ṭâ‘ undan İslambol’da bir ehl-i suḥan gitdi
- 2 Ḥayâtından ki me’yūs oldu yārân söyledi târiḥ
Murâda irmeyüp Yahyâ-yı kāmî genc iken gitdi (1217/1802)

[297]

TĀRİḤ

380

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 İrtihâl itdi o Mîr-i muḥteşem ‘ uḫbāya kim
İḥtişâmın görse eylerdi Emîr inşâda reşk
- 2 Söyledüm târiḥ-i mu‘cem ‘ ömrü buldukda ḥitām
Nūḥ Beğ mürgünden oldu dîde ṭufan-ḥayz eşk (1219/1804)

TĀRİḤ

381

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Ber ğınâ-yı tab‘ uma lik ehl-i dil sulṭân idi
‘Azm-i ‘uḫbâ eyledi Devlet-Girây ḥân-zāde vāy

- 2 Dōstānuñ şoḥbetinden ekledüm tārīḫini
Olsun aşḫāb ile vāşıl cennete şāḫib-Girāy (1218/1803)

TĀRĪḤ

382

Mef' ūlū Fā' ilātū Mefā' ilū Fā' ilün

- 1 Fevt oldu ḫāce-i sebḳ-amūz-ı Fārisī
Aġlatdı iftirāḳı tilāmīz-i yek-dili
- 2 Tārīḫ-i şāli vird-i Sürūri-i zārdur
Neş'et Efendi göçdü cinān ola menzili (1222/1807)

TĀRĪḤ

383

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilatün

- 1 Ḥayf maġlūb-ı ecel oldu çeküp
Renc-i bī-ḫadd ü 'aded Ġālib Dede
- 2 Med idüp āhı didüm tārīḫini
Oldu nā-peydā meded ġālib Dede (1213/1798)

TĀRĪḤ

384

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 'Adem meydānına başdı ḳadem bir ehl-i vaḫdet kim
Ḥayātında dem-ā-dem dirdi lā-mevcūda illā-hū
- 2 Sürūrī ḫarf-i manḳūt ile dervişāne yaz tārīḫ
Oḳutdu Mevlevī Ḥāfız Dede mollasına yā hū (1210/1795)

TĀRĪḤ

385

Fā' ilātün Mefā' ilün Fe' ūlün

- 1 Mevlevīlerden āh kim bir cān
Eyledi elvedā' dünyāya
- 2 Göçdüġü demde söyledüm tārīḫ
Gitdi Derviş-i niyāz 'uḳbāya (1210/1795)

TĀRİH

386

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Kimse bilmez ne hayāl oldu ki dervīş-i Esrār
Yedi binüñ eceli beñzi şarardı şoldu
- 2 Şöyle keşf eyledi tārīhini erbāb-ı nefes
Hayflar göz yumup Esrār Dede sır oldu (1212/1797)

TĀRİH

387

Mefâ' ilün Fe' ilātün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 1 ' Aceb mi çalsa tehi Üsküdār hangāhı
Yeri çutar yoğiken göçdü bâhuşūs Dede
- 2 Didi kederle Sürūri-i maḥlası tārīh
Çekildi çille-i çabre dönüp Hülüş Dede (1220/1805)

[298]

TĀRİH

388

Mef' ulü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1 Devrin tamām kıldı meded şeyḥ-i ḥānçāh
Kim Mevlevīlerüñ bu idi Ekmeli Dede
- 2 Tārīh-i fevtini diye rızvān du' ām odur
Kevşer şafası eyledi Seyyid ' Ali Dede (1210/1795)

TĀRİH

389

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Şimdi ' adem rāhına basdı çadem hey meded
Çekmiş idi dāmenepâyını Aḥmed Dede
- 2 Ğavşi-i Seyyid idi göçdü bu tārīhde
Ḥānçāh-ı çurb ide cāyını Aḥmed Dede (1218/1803)

TĀRİH

390

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Hey meded nesl-i şeref-māye-i Mevlānādan
Göçdü bir cān ide Mevlā anı reh-yāb-ı cinān

- 2 Halk tārīhin oqur haqdan idüp istirhām
Nāil-i rahmet-i Hādī ola ʿ Abdurrāhman (1197/1782)

TĀRİH

391

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Feʿilatün

- 1 Tekye-i tenden çıkup rūhu Ğalata Şeyhinün
Kurb-ı Haqda oldu vāşıl makşad-ı aqşāsına
- 2 Mevlevilerden işitdüm fevtinün tārīhini
Cānını Rūhī Dede itdi revān Mevlāsına (1225/1810)

TĀRİH

392

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Feʿilatün

- 1 Eylesün Allāh qabūl eyledi tekbir ile
Hānqah-ı rahmete cānını qurbān Dede
- 2 Ney dem urup nāleden söyledi tārīhini
Tekye-nişin-i beqā oldu Süleymān Dede (1203/1788)

TĀRİH

393

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Feʿilatün

- 1 Neyzen İsmāʿil Efendi eyledi habs-i nefes
Firqatile geldi nāye nağme itmekden kesel
- 2 Eyleyüp nāle Sürūrī söyledüm tārīhini
Neyzeni dem-beste itdi bezm-i dünyāda ecel (1220/1805)

TĀRİH

394

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Feʿilatün

- 1 Bir hūner-ver vār idi Rum ili eşrāfından
Ehl-i meclisden iderdi nefesi def -i kesel
- 2 Göçdü bī-çāre didüm nāle idüp tārīhin
Geldi itdi dehen-i neyzeni dem-beste ecel (1220/1805)

TĀRİḤ

395

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fe'ilatün

- 1 Terk idüp ğāile-i devleti kıldı bir zāt
Naḫşibendiye ʃariḫinde sülük-ı 'uqbā
- 2 Ḥalvet-i meraḫda girdikde didüm tārīḫin
Şeyḫ-i Vānīnūñ İlähī ola cāyı me'vā (1216/1801)

TĀRİḤ

396

Fā'ilatün Fā'ilatün Fe'ilatün

- 1 Şeyḫ-i 'İsī dāḫil olsun ḫulde kim
Tekye-i fānīden itmişdür ḫurūç
- [299]
- 2 Āsumān tārīḫe kıldı ser-fürū
Rūḫ-ı 'İsī itdi eflāke 'urūc (1206/1791)

TĀRİḤ

397

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fe'ilatün

- 1 Āḫiret beytin ḫayātında yapup göçdü añā
Ḳalmadı menzil-geh-i dünyāda Dülger-zāde şeyḫ
- 2 Sücce-veş āvīze-i dīvārı bu tārīḫdür
Zāviye kıldı binā 'uqbāda Dülger-zāde şeyḫ (1208/1793)

TĀRİḤ

398

Fā'ilatün Mefā'ılün Fe'ülün

- 1 Göçdü 'Abdülazīz Efendi-i pīr
Tekye-i Ḳādirī idi añā cā
- 2 Vir merīdān vefātına tārīḫ
'Adnı Şeyḫ 'Azīz ide me'vā (1215/1800)

TĀRİḤ

399

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Cihāndan göçdü yā hū Şeyḫ-i Fazlı şimdi kim evvell
Kerāmetle zamān-ı irtiḫālin bildi cezm itdi

- 2 Günāhı var ise ‘afv ola mu‘cemle didüm tāriḥ
Naşūḥī-zāde kıldı tevbe ḳurb-ı Ḥaḳḳa ‘azm itdi (1218/1803)

TĀRİḤ

400

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Mürşid-i ‘ālī-himem Seyyid Bahāeddīn kim
Tekye-i dünyādan açdı menzil-i ‘uḳbāya rāh
- 2 İhtimām itdi Sürürī rıḫleti tāriḫine
Ḳurb-ı ma‘būd oldu Himmet-zādeye ārām-gāh (1220/1805)

TĀRİḤ

401

*

- 1 Sāliki gerdāz-ı ḳalender-ḫāne-i hestī sefer
Der-i behişt-ārām-ı bārān merdüm-i siyaḥ-rā
- 2 Ez-piṣ-i ḫurdem-i teessüf keftüm ĩn tāriḫ-i tām
Vāh ki Babacān revān şed ‘ālem-i ervāḥ-rā (1215/1800)

TĀRİḤ

402

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Velī Baba ki müşfiḳ pīr idi göçmüş velāyetde
Vefātı eḡdirür ebnā-yı ‘aşra mātem-i ābā
- 2 Hüveydā ü ‘ayān fevti içün yazdum iki tāriḫ
Gidüp itdi yetim üç dāne şıbyānı Velī Baba (1212/1797)

TĀRİḤ

403

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Şāḫ-ı şeydā kim Buḫārādan gelüp İslāmbola
Eylemişdür ḫıṭta-ı ‘uḳbāya şimdi ‘azm-i rāh
- 2 Dilde tesbīḫ eylesün meczūblar tāriḫini
Şāh Babanuñ mātemi aḫbābı şeydā kıldı āh (1208/1793)

TĀRİH

404

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün

- 1 Bir tekye-nişin itdi 'uqbāya sülük eyvāh
Hālvēt-gede-i lahdin pür-nūr ide haq āmin
- 2 Şordum dem-i fevtinde pīrān didi tārihin
'Azm eyledi firdevse Derviş Veliyyüd-din (1188/1774)

[300]

TĀRİH

405

Fā'ilātün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Telh-kām itdi bir 'azizi ecel
Ki revāni-fürüş idi her gāh
- 2 Didi ehl-i ṭariḫ aña tāriḫ
Gitdi Derviş Muştafa eyvāh (1206/1791)

TĀRİH

406

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün

- 1 Melāmiyyūndan bir pīr kanı kuşça cānile
Hezār-āsā iderdi hażz-ı gül-i rü-yı dilārādan
- 2 Şebātuñ aherinde fevt olunca söyledüm tāriḫ
Bahāri görmedi derviş-i bülbül uçdu dünyādan (1225/1810)

TĀRİH

407

Fā'ilātün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Kıldı 'azm-i harem-sarā-yı beḳā
İzn ile nāzikāne Ṭūṭi şeyḫ
- 2 Kuşcubaşı kızını disün tāriḫ
Uçdu şahn-ı cināna Ṭūṭi şeyḫ (1225/1810)

TĀRİḤ

408

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Hicābī-zāde ' Abdi-i faķire kıydı hayf eğer o
Ki bilmezdi o cāhiller nedür ebced eb ü ced ne
- 2 Behiști eylesün me' vā Sürürī söyle tārīhin
Şehīdā göçdü Müfti-i Behisini sāha-i ' adna (1225/1810)

TĀRİḤ

409

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Dirīgā kim Gümüş müftisi gibi ma' denü'l-fazl
Türāb içre nihān itdi felek çeşm-i aḥbādan
- 2 Sürürī gūş idüp fevtin taḥazzünle didi tārīḥ
Maḥalli ' adn ola ' Oşmān Efendi göçdü dünyādan (1222/1807)

TĀRİḤ

410

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Fevtine müftisi dirīgā kim o naḥrīr-i zamān
Fevt olup etrāfa oldu şāyegān peygām-ı mevt
- 2 Söyledüm peymānesi dolduḡda tārīḥ-i tamām
Āh kim nūş eyledi Vānī Efendi cām-ı mevt (1189/1775)

TĀRİḤ

411

Fā' ilātün Mefā' ilün Fe' ülün

- 1 Cennet olsun makāmı kim kıldı
Ehl-i taḡvānuñ ercümendi vefāt
- 2 İşidüp fevtini didüm tārīḥ
İtdi Ḥācı ' Ali Efendi vefāt (1189/1775)

TĀRİḤ

412

Mef' ülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Sābıḡ Naḡīb Efendi-i ' Ālī Nejdımız
' Uḡbāya kıldı ' ālem-i fāniden irtihāl

- 2 Tāriḥ-i sāl-i fevtin iṣitdüm sürüşdan
Aḥmed Efendi eyledi firdevse intikāl (1190/1776)

[301]

TĀRİḤ

413

Fā' ilātün Mefā' ilün Fe' ülün

- 1 Kātibān-ı umūr-ı maḥkemenüñ
Göçdü bir hōş-mendi ' uqbāya
- 2 Kütüb olsun kitāba tāriḥi
Gitdi Kātib Efendi ' uqbāya (1190/1776)

TĀRİḤ

414

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Fıḫıh-ı pīr o simī sirāc-ı ümmet āh
Vefāt kıldı mezārında nūr ide leme' ān
- 2 Cihāna neşr ideyim yazup fevtine tāriḥ *
Ebū Ḥanīfe civārında ḥaşr ola Nu' māt (1192/1778)

TĀRİḤ

415

Mef' ülü Fā' ilātün Mef' ülü Fā' ilātün

- 1 Meylī Efendi menfī olmuşdu murğ-ı rūḥu
Burc-ı beḳāya uçdu Mağosa ḳal' asında
- 2 Ḥabs-i nefes idince mu' cemle dindi tāriḥ
İlbeḡli-zāde göçdü Mağosa ḳal' asında (1192/1778)

TĀRİḤ

416

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Mağosa ḳal' asında müfti-i sâbıḳ eyvāh
Münfeyā itdi rıḫlet oldu şehīd o fāzıl
- 2 Ḳabrin ṭavāf iderken tāriḥ dir sürüşān
Ḥacı Ḥüseyn Efendi olsun cināna dāḫil (1192/1778)

TĀRİH

417

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Mağosa al' asında evb-i tenden imdi bir mazlüm
Tecerrüd eylemiş ' ubāda cennet ullesi giysün
- 2 Mücerred-i aidü'l-hāmeden gu eyledüm tārīh
eid oldu ' Abāyī-zāde cennet ullesi giysün (1192/1778)

TĀRİH

418

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Vücūh-ı beldemizden nāmdā-ı mear-i ' ālem
eadet rütbesin irāz ile ' azm itdi firdevse
- 2 abā-yı cismini rūhu biradıda didüm tārīh
' Abāyī-zāde münfāda cihāndan gitdi firdevse (1192/1778)

TĀRİH

419

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 ayf hem-nām-ı Nebī aldı gidüp menfāda
Evine ehri' vücūhundan idi dūnyāda
- 2 Gū idüp fevtini mu' cemle didüm tārīhin
ıl' ati oldu kefen göçdü ' Abāyī-zāde (1192/1778)

TĀRİH

420

Fā' ilātün Mefâ' ilün Fe' ulün

- 1 Āh kim eykimi-i Amed nām
Rāh-ı ' ubāya eyledi idām
- 2 ātırından deildi bir ey kim
Her fūnūn ezberinde idi tamām
- 3 Fevtine oldu cevherin tārīh
ıla eykimli āce ' adnı maām (1193/1779)

[302]

TĀRİH

421

Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 1 Dirîğ Hâzret-i Müfti Efendi kim zâtı
Mübâlağa ile hürd-mend idi ziyâde fehîm
- 2 Zamân-ı fevtine yazdum Sürûriyâ târih
Behište nâil ola Na' lband-zâde Fehîm (1194/1780)

TĀRİH

422

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fe' ilâtün

- 1 Şehr-i İslambola gelmişdüm işitdüm göçmüş
Veca' -ı iznile ' uqbâya vilâyetde peder
- 2 Bu mükedderlik ile sâde didüm târih
Virdi fevt-i pederi tab' -ı Sürûriye keder (1194/1780)

TĀRİH

423

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Hâmûş itmiş ecel şimdi peder merhûmu ölmüşken
Kelâmullâh ile me' lûf o hem-nâm-ı Kelîmullâh
- 2 İşitdüm dâr-ı ğurbetde lisân-ı ğaybdan târih
İde Mûsâ Efendi kabrini Yezdân tecellîgâh (1194/1780)

TĀRİH

424

Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 1 Ğinâ-yı tab' la Rıfkı Efendi-i merhûm
Geçindi gitdi kanâ' atle geçdi eyyâmı
- 2 Suhan-ver idi ki şıyt u rübâ' i-i nazmı
Yıkardı ebniye-i çârtaş-ı hıyâmı
- 3 Didüm gidince fenâdan niyâz ile târih
Beğâda Hâk ide Rıfkı faķire in' âmı (1197/1782)

TĀRİH

425

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fe'ilatün

- 1 Naql ideydim dirkem İslamboldan
İtdi bir t̄alib cihāndan intikāl
- 2 Kaldı ğurbetde didüm t̄arihini
Kıldı İbrāhim Efendi irtiḥāl (1198/1783)

TĀRİH

426

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fe'ilatün

- 1 Mātem-i fevti siyeh-pūş itdi ehl-i dānişi
Ten libāsından çıkup bir şāhib-i 'ilm ü 'amel
- 2 Vaqt-i tekfīninde tecyīz eyledüm t̄arihini
Şevb-i mevti Geyveliye ki velī didi ecel (1198/1783)

TĀRİH

427

Mef'ülü Fā'ilatü Meā'īlü Fe'ilatün

- 1 Hācı H̄atibe dād-ı H̄udā idi ḥusn-i şavt
H̄amūş kılmış anı Şafer haftasında mevt
- 2 T̄arih söyle lafza vü ma' nā Sürüriyā
Mūsā Efendi biñ iki yüz beşde oldu fevt (1205/1790)

TĀRİH

428

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fe'ilatün

- 1 Nūh Efendi kim mesin-ādem idi kıldı vefāt
Çeşmimiz bir demde biñ yaş dökdü m̄anend-i ğamām
- 2 Şabr-ı Eyyüb ile t̄arih'in disün m̄atem-keşān
Āh 'ömr-i Nūhu t̄ufān-ı ecel kıldı tamam (1205/1790)

[303]

TĀRİH

429

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 H̄amūş itdi ecel bir Nāşuḥ-ı H̄aḡ-ġüyı ḡayfā kim
Ġuzāt-ı ümmeti teşvīḡ iderdi pendi heycāya

- 2 Derûn-ı ‘askere dâğ oldu târihinde her nokta
Gemîngâh-ı cihândan ordu şeyhi göçdü ‘uqbâya (1208/1793)

TÂRİH

430

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Taçayyüd itmeyüp dünyâya bir ‘âlî-himem çendân
Revân oldu bedenden seyr ne tāk eyledi rûhu
- 2 Sürûrî buldu mazmûnuñ kuyûdâtında târihin
Muçayyed-zâde kayd-ı tenden ıtlāk eyledi rûhu (1209/1794)

TÂRİH

431

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fe‘ilatün

- 1 Hayf bir yâr-ı kadîmüñ mâteminden bil-tamâm
Dûd-ı âhum itdi âfâkı siyeh-püş-ı zalâm
- 2 Kaşd-ı gülzâr-ı beķā kıldıķda târihin didüm
Gitdi İbrâhim Efendi eyleye ‘adnı maķâm (1209/1794)

TÂRİH

432

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ülün

- 1 Dirîgâ çıķdı dükkân-ı cihândan
Hañfî‘ü’r-rûh bir Hañfâf Kâmil
- 2 Niyâz ile didüm târih-i fevtin
İlâhî ola nâil-i ‘adnâ Fâzıl (1212/1797)

TÂRİH

433

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Felek destâri-i merhûm-ı Luţfullâh Efendinüñ
Alup tâc-ı hañfîdin zîb-i tabut-ı cedîd itdi
- 2 Şefî‘ itsün Hañbîb-i Erkemin Haķ aña ‘uqbâda
Ki hem-nâmi-i zâtîle cihânda müstefîd itdi
- 3 Şaķîdür güş idüp târih-i fevtin olmıyan maħzûn
Sa‘îd-i nâm-kâmı hey meded ta‘ûñ şehîd itdi (1212/1797)

TĀRİH

434

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Hey felek sa' d-i nücümüñ naḥse dönsün ' an qarīb
Mevt iriṣdi nezd-i yārāndan ba' id oldu Sa' id
- 2 Urdu merḥūmu vebā ḥasretle tāriḥin didüm
Vāh kim ṭā' un hücüm itdi şehid oldu Sa' id (1212/1797)

TĀRİH

435

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 İrtihāl itdi Kilisli Rūḥi-i ' allāme kim
Cān ḳatardı ŧi' ri erbāb-ı feṣāḥat cānına
- 2 Rāh-ı ' uḳbāya revān olduḳda tāriḥin didüm
Āh kim Rūḥi cihāndan göçdü raḥmet cānına (1213/1798)

TĀRİH

436

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Göçdü vebādan ölüp Yūnus Efendi şehid
Ḥücre-niṣin idi kim ḳıldı cinānı maḳām
- 2 Ḳa' rim-i raḥmete ṭaldı bu tāriḥde
Yūnusı ḥūt-ı ecel eyledi āh iltiḳām (1217/1802)

[304]

TĀRİH

437

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Bend-i kānından bir ehl-i ma' rifet itdi vefāt
' Āfiyetle ola ' İzzet Beḡ Efendi müstedām
- 2 Eyledi ezber yazup manḳūṭla tāriḥini
Ḥāfız İbrāhime gülzār-ı beḳā oldu maḳām (1212/1797)

TĀRİH

438

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Bir taleb-kârı 'ulüm itdi meded rihlet kim
Zât-ı memdühunuñ ismi idi nâm-ı Maḥmud
- 2 Söyledüm hücre-i laḥde girilecek târiḥin
İde Ḥaḫ cennet-i firdevsi Maḫām-ı Maḥmūd (1220/1805)

TĀRİH

439

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Nāmdâr olmuş iken fenn-i mu' ammāda dirîḡ
Eyledi ' İzzet Efendi-i suḫandân rihlet
- 2 Fevtine buldum ol üstād-ı edīb-i târiḥ
Menzilin dâr-ı cinân eyleye Rabb-i ' İzzet (1225/1806)

TĀRİH

440

*

- 1 Karışdı kalem-vâr ehl-i ḫubûre
Hüner-mend kâtiblerüñ ercümendi
- 2 Sürûri-i zâr itsün inşād târiḥ
Veḫât itdi Seyyid Muḫammed Efendi (1222/1807)

TĀRİH

441

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Meded bir medrese sākinlerinden altı cān çıḫdı
Vebâ kim şeş cihâtı nâsa teng itdi şafâ gitdi
- 2 Añılsun cümlesi raḫmetle Ḥüznî söyledi târiḥ
Velî Aḫmed Ḥasan Mūsâ Süleymân Muştafa gitdi (1187/1773)

TĀRİH

442

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Gitdi Ḥabīb-zāde bayrama irmedi ḫayf
' İyd eylesün cinānda nâsuñ budur niyâzı

- 2 Cennet gibi sekizdür merhûm için şu târih
Zîlhiccenün başında göçdü Hüseyn Gazi (1189/1775)

TÂRİH

443

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Râh-ı seferde 'avdet iderken Sürüriyâ
Katl eylemiş ... bir müfsid-i 'anîd
- 2 Gâzi-i nâmdâr idi târihini didüm
Eyvâh kim Hüseyni şehîd itdi bir Yezîd (1208/1793)

TÂRİH

444

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Kırk beşinci kışlasından bir civânuñ ez kazâ
Cân dimâğı aldı gülzâr-ı beğâdan râyihâ
- 2 Kazdılar senüñ mezârında yazup târihini
Gel oğu Seyyid Süleymân rûhu için Fâtihâ (1220/1805)

TÂRİH

445

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Bahre 'ademe pîrleri çekdirivirmiş
Düşdü kapudânlar mahn-ı hasrete eyvâh
- [305]
- 2 Târih-i vefâtın didi aşhâb-ı sefâyîn
Cânım kapudân şaldı bizi firqate eyvâh (1224/1809)

TÂRİH

446

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Ol muğallid kim Şükûfe ismi idi mağlaş
Her şifâsı cân dimâğında olurdu 'ıtr-ı sây
- 2 Fevt olunca bāğbānlar söyledi târihini
Misk-i Rûmî eyleye üşkûfe-zâr 'adnî cây (1200/1785)

TĀRİH

447

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Bir hayâl-bâz kim eğlendiriyorken bizi âh
Bî-ķarâr itdi ŧeb-i ğamda peyâm-ı fevti
- 2 Didi sâki-i ecel aña mücevher târih
İçdi ŧerbetçi Emin cür' a-i kâs-ı mevti

TĀRİH

448

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Başı saĝ olsun Efendimüñ kı lup pâyında haķ
Ser-tırâŧ itdi ise sevķ-ı beķâyâ 'azm-i râh
- 2 Leyle-i Ķadr içre merhûm eylemişdür irtihâl
Tâ be-ŧubh-ı maħŧer itsün rûhunu ihyâ ile
- 3 Haŧr ola Selmân-ı pâk ile didüm târihini
ŧavdı başından cihân bir bir Süleymân göçdü âh (1225/1806)

TĀRİH

449

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Toĝrnlup aħrete tîr gibi döndürdü
Ĝamla ķad-i pederin ķavse Muħammed Ćelebi
- 2 Bu riksâleciĝi kendiden evvel göçdü
Bari 'uķbâda bulup sevse Muħammed Ćelebi
- 3 Sinni gelmişdi yîñirmiye bu târihde kim
İrtihâl eyledi firdevse Muħammed Ćelebi (1187/1773)

TĀRİH

450

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Fevt olup ŧaħâflardan ŧimdi bir ŧâhib- kütüp
Defter-i 'ömrü dürüldü mevsim-i germâda hey
- 2 Pîr-i rûŧen-dil idi sûziŧle târihin didüm
Söndü ŧem' -i bezm-i dünyâ gitdi Mumcu-zâde hey (1219/1804)

TĀRİH

451

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Gülşenî 'ömründe Sünbül-zâdenüñ
Gonca iken şaldı bir tıfl-ı sa' id
- 2 Ravza-i cennetde itsün terbiye
Bâgbân-ı rahmet-i Rabb-i Mecid
- 3 Bülbül-i kudsi didi târihini
Hâke düşdü gül gibi ' Abdulhamid (1201/1786)

TĀRİH

452

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Nesl-i Sünbül-zâdeden idi çıkarmakla çiçek
İtdi tohm-âsâ maqarın zir-i hâk-i Ahmed Nazif
- 2 Oldu endâmi gibi târih-i fevti pür-noqt
' Admı mesken eylesün ma' şüm-ı pāk Ahmed Nazif (1212/1797)

[306]

TĀRİH

453

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Bir simi mâh-ı Ken' anı felek nâbūd idüp
' Âlemi dâverlerine eyledi zulmat-serây
- 2 Söyledüm Ya' kûb-veş giryân olup târihini
Kıldı ilkā Yūsufu ihvâni çâh-ı lahde vây (1193/1779)

TĀRİH

454

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Hayf kim ferzend-i ' Abdullâh Ağa kıldı vefât
Dâhi âmed-i şed iderken mektebe ta' lîm için
- 2 Vâli di bārân idüp eşkûn didi târihini
Çıkdı evce ebr-i âhım fevt-i İbrâhim için (1196/1782)

TĀRİH

455

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Şeyh Efendinün idüp 'azm-i beķā ferzendi
Aķrabāsına ğam-ı mātemi oldu ŗāmil
- 2 Tā meded fevtine bu lafza vü ma' nā tārīh
Biñ iki yüzde vefāt itdi Muħammed kāmīl (1200/1785)

TĀRİH

456

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Cenāb-ı Hācı Muħammed Ağa-yı muħteremi
Esīr-i hicr-i püser eyledi felek ğayfā
- 2 Ğam-ı fırāķı ile mehd ķaldı cünbiŗden
Düşünce ğafre-i laħde o tıfl-ı bī-hemtā
- 3 Revān olunca beķā semtine didüm tārīhin
Behiŗti rūħ-ı Muħammed Emīn ide me'vā (1201/1786)

TĀRİH

457

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Dağı ferzend-i civān-sāl iken āh
İntiķāl itdi Muħammed Ćelebi
- 2 Söyledüm rığletinün tārīhin
İrtihāl itdi Muħammed Ćelebi (1202/1787)

TĀRİH

458

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 'Abd-i memlūkü 'Ömer Ağanuñ
Genc iken ğoĝdü cihāndan feryād
- 2 Telği-i hicr ile tārīh didi
Cān-ı ŗīrinini virdi Ferhād (1204/1789)

TĀRİH

459

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Nāmdāş-ı Murtażā Seyyid Rızā Beğ Hāzreti
Mātem-i ferzend ile çekdi maḥremde cefā
- 2 Necli ' uqbāya revān olduğda tārihin didüm
Cān-sitāne rūḥ-ı pāki kıldı ḥayf Aḥmed ' Aṭā (1202/1787)

TĀRİH

460

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Hākīm-zāde ' Ali Paşanuñ aḥfād-ı güzüninden
Ölup ferzendi bīmār-ı ecel kıldı Rızā Beğ āh
- 2 Sürürī gūş idince söyledüm manḳūtile tāriḥ
Vefāt itdi on aylık tıfl iken Aḥmed ' Atābeğ āh (1202/1787)

[307]**TĀRİH**

461

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Simī Seyyidü'l-kevneyn ya' ni Fā' iz-i merḥūm
Naḳīb-i zümre-i sādāt iken göçmüşdü me' vāya
- 2 ' Aḳab-girī olup ferzend-i Sālim nām nev-sāli
Selāmet buldu hicrān-ı pederden ol şeref-māye
- 3 Lisān-ı māderindendür Sürürī söyledi tāriḥ
' Abīdullāh-ı nev-Sālim ' azīmet kıldı ' uqbāya (1208/1793)

TĀRİH

462

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Zümre-i kitāb kısmından bir ehl-i ma' rifet
Mātem-i ferzende düş oldu mu' in olsun Ḥudā
- 2 Harf-i maḳūtile yazdı kitābdan tāriḥini
' Adna naḳl itdi tufūliyetde Seyyid Muşṭafa (1210/1795)

TĀRİH

463

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün

- 1 Neclî Mekki Beğ Efendiye felek hayf itdi
‘Ömr-i sermed vire bâkîlere Hayy-i Vâhid
- 2 Çekilüp şavma‘ a-i lahde henüz ol ma‘ şüm
Terk-i dünyâ-yı denî eyledi hem çün zâhid
- 3 Kurb-ı ma‘ bûda yolundukda didüm târih
Gitdi şad âh şabâvetde Muhammed ‘Âbid (1212/1797)

TĀRİH

464

Mef'ûlü Fâ'îlâtün Mef'ûlü Fâ'îlâtün

- 1 Sâlim Baba’nuñ eyvâh ferzendi göçdü nâgâh
Gilmâna itsün Allâh rûhün cinânda taqdim
- 2 Târîh-i infikâkî ihvânı kıldı pâkî
Vahhâba cân-ı pâki itdi Selîm teslîm (1212/1797)

TĀRİH

465

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Simi Hâzret-i Fârûk ekber-i kâtib-i kısmet
Amüm-ı rihlet-i ferzende dūş oldu yine hayfâ
- 2 Vebâdan terk-i dünyâ eyledikde söyledüm târih
Behiştî Seyyid-i İbrâhim Edhem eyledi me'vâ (1212/1797)

TĀRİH

466

Fâ'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlâtün

- 1 Necl-i Aḥmed Efendi-i Hattât
Gitdi ‘uqbâya tıfl iken hayfâ
- 2 Pederi yazdı taşına târih
İtdi Aḥmed Reşîd ‘azm-i beḳâ (1212/1797)

“TĀRİH

467

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Gühterīn-ferzend-i ‘ Abdullāh Ağa-yı hōş-hışāl
Tıfl-ı endek sāl idi dünyādan itdi irtiḥāl
- 2 Naql ider ḥasretle şıbyān rıḥleti tāriḥini
Hey meded ma‘ şüm iken kıldı Muḥammed intiḳāl (1218/1803)

TĀRİH

468

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Şimdi hem-nām-ı Nebī Seyyid Emīn
Kim cinānı eyledi ferzendi cāy
- [308]
- 2 İftirāḳile meh-i Zilḥiccede
‘ Iyd-gāh oldu aña mātem-serāy
  - 3 Fevti tāriḥin teessüfle didi
Tıfl iken ‘ Izzet Muḥammed gitdi vāy (1220/1805)

TĀRİH

469

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Ḥazret-i Rüstem Efendi bende-gāmından idi
Şāhibin Mevlā mu‘ ammer eylesün gitdi Ḥasan
- 2 Ağladı mektebde şıbyān gūş idüp tāriḥini
Tıfl-ı endek-sāl idi ‘ uḳbāya naql itdi Ḥasan (1225/1806)

TĀRİH

470

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Muşāhib-hātif-i hōş-gūye şimdi fevt-i maḥdūmn
Felek ḳaşd-ı sitemtle müceb-i ‘ aḳd-i lisān itdi
- 2 Vefātıçün zebān-ı vālidinden söyledüm tāriḥ
Gözüm nūru Muḥammed tıfl idi ‘ azm-i cinān itdi (1225/1806)

TĀRİH

471

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Gül gibi evlād-ı Sünbül-zādeden bir ıfl-ı pāk
Gitdi gülzār-ı cihāndan oldu reh-yāb-ı cinān
- 2 Harf-i mankūtile rızvān söyledi tārīhini
Kıldı Fethullāha Mevlā feth-i ebvāb-ı cinān (997⁶⁷)

TĀRİH

472

Mefâ' ilün Fe' ilātün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 1 'Azîmet eyledi 'uqbāya vālid-i sulţān
Sarā-yı 'adn ola mülk-i beķāda rūhuna cāy
- 2 Didüm du' ā ile tārīhini teessüf idüp
Selīm Hān ola pāyende göçdü māderi vāy (1220/1805)

TĀRİH

473

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Māderi göçdü Selīm Hāmı ide dā'im Hudā
Mātemile oldu çeşm-i ehl-i devlet hūn-pekān
- 2 Hāzin-i cennet dimişdür fevtinūn tārīhini
Vālid-i sulţān Recende eyledi huldı mekān (1220/1805)

TĀRİH

474

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Değildür gurre dutmuş ķamet-i Zühre şeb-i ğamda
Fırāk-ı hāher-i şāhenşeh-i devrānile ķavse
- 2 Yazılsun levħa-i şanduka-i ķabrinde tārīh
Kenizi oldu hūrā şāh-ı sulţān göçdü firdevse (1217/1802)

---

⁶⁷ Doğru tarih 1177'dir.(1763)

TĀRİḤ

475

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

- 1 Firâḳ-ı ḥâherinüñ luṭf idüp mükâfâtın
Ḥidiv-i 'âleme 'ömr-i ebed vire Yezdân
- 2 Gidince mülk-i fenâdan didi aña târiḥ
Sarâ-yı 'adn ola Yâ Rab mekân-ı şâh-ı sulṭân (1217/1802)

TĀRİḤ

476

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlâtün

- 1 Şâh-ı sulṭân itsün ihyâ rūḥ-ı pākün ḥare dek
Mâderi 'İşmet-penâhî meyl-i me'vâ eyledi
- [309]
- 2 Şarḳ u ğarba kendi fevtinden ḥaber-i târiḥle
Müḥr-i şâh-ı Ḳadîñ Efendi 'azm-i 'uḳbâ eyledi (1215/1800)

TĀRİḤ

477

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlâtün

- 1 Duḫter-i Ḥân Muşṭafanuñ mâteminden vaḳtîdür
Kim fiġân 'âlem-i evc-i lâmekânı cây ide
- 2 Dâverin Ḥaḳ dâ'im itsün söyledüm târiḥini
Âḥ kim fevt oldu şâh sulṭân cinânı cây ide (1217/1802)

TĀRİḤ

478

Mef'ûlü Fâ'îlâtün Mef'ûlü Fâ'îlâtün

- 1 'Abdülḥamîd Ḥânuñ beyt-i şeref-nejâdı
Gitdi yerine Allah şehzâde itsün iḥsân
- 2 Târiḥin işidenler elbet ider teessüf
Şad ḥayf kim cihândan göçdü Ḥadîce Sulṭân (1190/1776)

TĀRİḤ

479

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Velâdetle vefâtı altışar ayda olup vâkı'
Vedâ' itdi cihâna bint-i Ḥân Maḥmûd 'âlişân

- 2 Olunca dāyesi hūr-ı cinān kayd eyledüm târiḥ
Fenādan göçdü ‘adne altı aylık Fāṭimā Sulṭān (1224/1809)

TĀRİḤ

480

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Dūḥter-i sa‘d-aḥter-i Maḥmūd Ḥān
Eylemedi ‘āleme hiç iltifāt
- 2 Fevtine târiḥ dimiş vāyesi
Kıldı meded ‘Āyişe Sulṭān vefāt (1225/1810)

TĀRİḤ

481

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Gitdi Es‘ad –zāde dānişverüñ hemşiresi
Zātına itsün müyesser Ḥaḫ Te‘ālā ‘ömr-i Nūḥ
- 2 Gerden-i hūr edā târiḥi olur ‘aḫdü’l-la’l
Zümre-i cevr ola Fıṭnat Ḥānıma hem-rāz-ı rūḥ (1294/1877)⁶⁸

TĀRİḤ

482

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Niçün alduñ elinden ey felek bint-i şeref-mendin
Dir iken necl-i Es‘ad-zādedür müfti-i devrānum
- 2 Sezā ‘aḫdü’l-la’l-i gerden-i hūr olsa târiḥi
Beḫāda hem-dem-i Şiddīka olsun ‘Āyişe Ḥanım (1222/1807)

TĀRİḤ

483

Mef‘ülü Fā‘ilātün Mef‘ülü Fā‘ilātün

- 1 Müfti’l-enām-ı sâbık virmiş idüp teessüf
Peygām-ı fevt-i duḥter ğurbetde yaḫdı cānım
- 2 Ḥaḫ vālidin mu‘ammer kılsun yazıldı târiḥ
‘Azm eyledi beḫāya rūḥ-ı Zübeyde Ḥanım (1224/1809)

⁶⁸ Metinde tarih 1294 şeklinde verilse de doğrusu 1197’dir.

TĀRİH

484

Mef'ülü Fā' ilātün Mef'ülü Fā' ilātün

- 1 Ağlatdı eşdikāsın dirken hafīd-i Tefīk
Fevtüñle derde düşdüm ey ümm-i mihribānım
- 2 Tārih-i irtihālin merhūmenüñ didüm ben
Menziliñe fenādan göçdü Sa'ide Hānım (1220/1805)

[310]**TĀRİH**

485

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe'ilatün

- 1 Duhter-i 'Ārif Efendi ya'ni
Harem-i 'adna Hediye Hānım
- 2 Rıhlet itdükde didüm tārihini
Hey meded gitdi Behiye Hānım (1210/1795)

TĀRİH

486

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe'ilatün

- 1 Baq Hākīm-zāde 'Ali Paşa-yı merhūmuñ ecel
Hem serin bīmār-ı hicrān eylemişdi göçdü vāy
- 2 Dār-ı dünyāda nice itmişler ise imtizāc
Olalar cennetde dāhi hem-dem-i halvet-rāy
- 3 Zümre-i hūrā cinānda didiler tārihini
Kıldı Haq Hacı Hānıfe Hānıma me'vāyı cāy (1205/1790)

TĀRİH

487

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe'ilatün

- 1 Mażhar-ı rahmet Nazīf Aḫmed Efendinüñ idüp
Duhter-i pāki cihāndan 'azm-i gülzār-ı cinān
- 2 Rūhın istikbāl iderken hūr tārihin dimiş
Cilvegāhı oldu Zeyneb Hānımuñ dār-ı cinān (1220/1805)

TĀRİH

488

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Şefâ' atle sevindirsün anı 'uqbâda Zehrâ kim
Daħi genc iken itdi terk-i fânî Fâṭıma Ḥānım
- 2 İdüp Ḥaḫḫa niyâz inşâd kıldum fevtine târiḫ
İlâhî eylesün me'vâ cinânı Fâṭıma Ḥānım (1200/1785)

TĀRİH

489

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Kapdı tūṭi gibi şebbâz-ı ecel eşçeğizin
Dest-gir ola Çaçıcıbaşı Ağaya İlah
- 2 Didi rûḫun göricek Zühre felekde târiḫ
Fâṭıma Ḥānım hem-dem ide Zehrâya İlah (1209/1794)

TĀRİH

490

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 İtdi dünyâdan Ḥalîl Beğ zevcesi 'azm-i beḳâ
Ḥaḫ ide Hâcerle hem-dem rûḫ-ı şaffet-yâbım
- 2 Oldu târiḫin görenler katre yaş eşk-i ter
Nüş-ı leb Ḥānım içe firdevsün âb-ı nâbım (1209/1794)

TĀRİH

491

Mefâ'îlün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Devâ için gelüp İslambola bu merḫûme
Vefât eyledi cennetde ḫarem eyleye Ḥaḫ
- 2 Zamânile pederi ... Za'imî idi
Cinânda üstüne Tübâsım ham eyleye Ḥaḫ
- 3 Sürûriyâ didi târiḫ-i irtihâlini ḫaḫ
Ḥabîbe Ḥānım Zehrâya hem-dem eyleye ḫaḫ (1209/1794)

TĀRİH

492

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fe'ilatün

- 1 Şehbâz-ı Girây Hân behişt âşiyānuñ âh
Fevt oldu zevcesi bula uçmağda cāy-gāh

[311]

- 2 Vaqt-i vefâtı âhîr-i şehri Receb idi
Hakkında hüsn-i hâtimeye bu olur güvāh
- 3 Tarih-i rihletinde o merhūmenüñ didüm
'Adnı 'Ālîme Hânıma mesken ide İlah (1212/1797)

TĀRİH

493

Mefā'ilün Fe'ilätün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Mükedder eyledi şāhib-i Girây sultānı
Fırâk-ı şāhibete'l-beyti dār-ı dünyāda
- 2 Ma'mūr eylesün Allah cihānda kendüsini
Huzūra varsun o merhūme 'adn-ı a'lāda
- 3 Didüm behişte hıramān olunca tārîhin
Şalındı cennete gitdi Hālîme Beğ-zāde (1204/1789)

TĀRİH

494

Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fe'ilatün

- 1 On iki yaşına girdükde Hālîl Ağanun
Duğteri da'vet olundu harem-i cennetden
- 2 Dehen-i nāsda vird oldu mücevher tārîh
Sevr ola Māide Hânım ni'am-ı cennetden (1223/1808)

TĀRİH

495

Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fe'ilatün

- 1 Yine hayfā ki vebā ile Hālîl Ağanuñ
İtdi bir duğter-i nevrestesi rühun teslîm

- 2 Oldu hemşire-i merhūmesine hem-sāye
Hem-nişin eyleye firdevsde hem Rabb-i Raḥīm
- 3 Ğuşşa-ḥavārān firāķı didi mu‘cem tāriḥ
Mesken-i Māide Ḥānım ola cennāt-ı na‘īm (1213/1798)

TĀRİḤ

496

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fe‘ilatün

- 1 Ḥayf kim şāhibete’l-beyt Hidāyet Molla
Rıḥlet itdi diyerek Rabbimi özler cānım
- 2 Nesl-i bū Bekirden olmağla anı cennetde
Hem-nişin eyleye Şiddiķa ile Yezdānım
- 3 Göçdü ‘uķbāya Muḥarremde didüm tāriḥin
Hey meded ‘azm-i beķā kıldı Ḥasībe Ḥānım (1213/1798)

TĀRİḤ

497

Fā‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ülün

- 1 Beyt-i Seyyid ‘Ali Efendinün
Cilve-gāhın cinān ide Allah
- 2 Didi ḥasretle māderi tāriḥ
Kıydı ṭā‘ün ‘Afife Ḥānıma vāh (1213/1798)

TĀRİḤ

498

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fe‘ilatün

- 1 Mātem-geş oldu şeyḥ-i kirāmı güher ki vir
Cevlāngeh-i Ḥalīlim İlahī cinān ola
- 2 Tāriḥ-i fevti nuṭķ-ı ‘Aziz ender ile yād
Rūḥ-ı ‘Azize Ḥānıma me’vā mekān ola (1219/1804)

TĀRİH

499

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Muştafa nām kapucıbaşı kılıcı vefāt
Baña açdı der-i firdevsi diyüp Yezdānım
- [312]
- 2 Hem-ser-i 'ābidesi duhter-i Şeyh ' Abdullāh
Pīr-i vā öldü diyerek rabbimi özler cānım
- 3 Fevtinūñ hāce kadınlar okusun tārihin
Kıla me'vā-yı mekān Fāṭıma Molla Hānım (1225/1806)

TĀRİH

500

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Dirīgā vālidem kim Ümm-i Gülsüm idi ism āña
Vefātı oldu mesmū' um vaṭandan gelmiş 'ademden
- 2 Hārām olsun meserret baña bu tārihden soñra
Melül oldu Sürürī māderi göçmekle 'ālemden (1207/1792)

TĀRİH

501

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Sürürī-i hāzīnūñ māderi göçmüş vilāyetde
Ölüp gitdi mu' ammer rūḥun itsün çok zamān ihyā
- 2 Mezāra defn iderken söylemiş hūzzār tārihin
Su'ālin Ümm-i Gülsüm Kādınıñ sehl eylesün Mevlā (1206/1791)

TĀRİH

502

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Eylemiş çokdan ki taṭlīk itdiğim Hātun vefāt
Rūḥun Allāh kevşer-i cennetle seyr-āb eylesün
- 2 Söyledüm eski hūḳūku yād idüp tārihini
Haḳ Nefise Kādını firdevse reh-yāb eylesün (1208/1793)

TĀRİH

503

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Fevt-i hem-serden hāzīn oldu Sürürī Hāk ide
Anı rahmetle bunu 'ömr-i ebedle şādmān
- 2 Dār-ı dünyādan gidince söyledüm tārīhini
Eyleye qaşr-ı cinānı 'Āyişe Kadın mekān (1222/1807)

TĀRİH

504

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Hem-serim hābs-i nefis kıldı olup bādı hanāk
Bāğ-ı cennetde teneffüsle ide ārām-gāh
- 2 Haşr ola Şiddīka ile söyledüm tārīhini
'Āyişe Kadın göçüp hüznün Sürürī çekdi āh (1222/1807)

TĀRİH

505

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Dirîğ şāhibete'l-beyt Seyyid Aḥmed Ağa
Vefāt idüp ramazān haftasında vaqt-i saḥūr
- 2 Didi ḥalāyık işitdikde fevtini tārīh
Cemīle Kadına cennetde cāriye ola ḥūr (1205/1790)

TĀRİH

506

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Zevce-i Vehbī Efendi nışf-ı mäh-ı rüzede
Ni' met-i 'ömründe imsāk itdi hen-gām-ı saḥūr
- 2 Söyledüm tārīh idüp İḳād-ı kandīl-i du' ā
Eyleye qabr-i Münevver kadını ḥaḳ cāy-ı nūr (1207/1792)

TĀRİH

507

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Süleymān ḥāce-i cennet-mekānuñ ehl-i beyti hem
Beşinci ayda fevt oldu cinānda cem' ide Mevlā

[313]

- 2 Yanup nīrān-ı hicrānında cīrānı didi tāriḥ
Çemenim görmeye Cennet Kadın 'adnı ide me'vā (1208/1793)

TĀRİḤ

508

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Zevce-i zübde-i efrād-ı vücūh-ı vārına
Gitti 'uqbāya mu'ammer ide Ḥak evlādın
- 2 İtdiler cānı için āb-ı revān bāḥş-ı revān
Teşneler tā kim içüp ḥayr ile aḥsun adın
- 3 Fevtine çeşmesine oldu mücevher tāriḥ
Cennet içre içe tesnīm Ruḳiye Kadın (1210/1795)

TĀRİḤ

509

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Ḥazinedār idi 'Abdulḥamīd Ḥānuñ zamānında
Bu medfende tesettür eyleyen gencine-i 'İşmet
- 2 Şalındıkda nihālistān-ı 'adna söyledüm tāriḥ
ilāhī eyle Nevras Kadınun cevlangehin cennet (1212/1797)

TĀRİḤ

510

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Āh kim virdi nihāl-i çemen-i 'İşmet iken
Böyle gül-berg-i vücūdu şola Nevres Kadınun
- 2 Oldu menzil-res-i 'uqbā diyelüm tāriḥin
Merḳadi mühbiṭ-i envār ola Nevres Kadınun (1212/1797)

TĀRİḤ

511

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

- 1 Göçdü ḥamlın vāz' iderken hem-ser-i Ḥacı Baba
Güdek-zādeyi Allāh mu'ammer eylesün

- 2 Nakş-ı seng-i meşhedin kim görse dir târihini
Hak Emine Kadınuñ kabrin münevver eylesün (1214/1799)

TÂRIH

512

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 E'azz-ı eşdiqâmız 'Azmi-i hasret-keşüñ hayfâ
Vaṭanda mâderi göçmüş koyup üç dâne evlâdın
- 2 Bekâda haşr ide Hak şalâhat ile didüm târih
Fenâdan göçdü 'iffetle cinâna Şâlihâ Kadın (1225/1806)

TÂRIH

513

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 İrtihâl itdi Halîm hoş-liqânuñ hem-seri
Dâhi hüsnâsın müyesser eylesün Luṭf-ı İlah
- 2 Girdi mâh-ı rûzenüñ son Cum'asında merḳade
Ni' met-i 'ömr ile dil-seyr olmamışdur râh-ı vâh
- 3 Söyledi kerrübiyân merḳumenüñ târihini
Göçdü Hüsn-âver kadın cennâtı kıldı cilve-gâh (1225/1806)

TÂRIH

514

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Nâmdâş-ı duḳter-i faḫr-i Resul kıldı vefât
Cennet içre olsa hem-sâye nola Zehrâ ile
- 2 Vehbiyâne söyledüm târih-i sâl-i fevtini
Fâṭıma kadın bekâda haşr ola Zehrâ ile (1225/1806)

[314]

TÂRIH

515

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

- 1 Hâlâ müfettişü'l-Harameyn iken oḳlunuñ
Hasretle hâlin itdi diğ'er-gün kadın göçüp
- 2 Rûh-ı revâmı şâd ola târihin didüm
İrdi muḫîd-i rahmete Ceyhün Kadın göçüp (1224/1809)

TĀRİH

516

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

- 1 Eşrâf-ı Rûm iliden Hıyırinün ehl-i beyti
Tâ kim meşâm-ı cāna aldı şemîm-i 'adnı
- 2 Farṭ-ı muḥabbetinden virdi benimçün Allāh
Esdirdi bâğ-ı dehre bād-ı nesîm-i 'adnı
- 3 Şa' bānda kıldı rihlet inşād olundu târiḥ
İtsün Emine Molla menzil ḥarîm-i 'adnı (1223/1808)

TĀRİH

517

Fâ'ilâtün Mef'â'ilün Fe'ülün

- 1 Müjye semtine 'azm itmiş idi
Oldu pâbeste qalem liḳâ ile
- 2 Fevt-i merḥûmeye yazdum târiḥini
'Âyişe ḥaşr ola Şiddîka ile (1191/1777)

TĀRİH

518

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

- 1 Tıfl iken fevt oldı Neş'et-zāde kim ḳaldı şağ
Vâlidî merḥûmenün ihyâ iderdî nāmını
- 2 Bezm-i fâniden çekildikde didüm târiḥini
Sâki-i mevtün Muhammed Neş'e çekdi cāmını (1227/1812)

TĀRİH

519

Mef'â'ilün Mef'â'ilün Mef'â'ilün Mef'â'ilün

- 1 Vebādan gitdi Neş'et-zāde hengām-ı şabāvetde
Ḳavuşdursun cinānda vâlidî merḥûmuna Raḥmān
- 2 Ayak çekdikde devrün bezm-gāhından didüm târiḥ
Muḥammed Neş'eyi meclis-nişîn-i 'adn ide Yezdān⁶⁹

---

⁶⁹ 519:1227 (1812)

TĀRİH

520

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ulün

- 1 Meded kim pîr-i gerdün cür'et itdi
Gücü bir tıfl-ı endek-sāle yetdi
- 2 Oğunsun meclis-i hasretde tāriḥ
Muḥammed Neş'e merḥūm öldü gitdi⁷⁰

TĀRİH

521

Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilatün

- 1 Ser-nüvişti 'illet-i tã' un imiş
Bir ḥaṭ-āver kâtib itdi irtihāl
- 2 Naḳl idüp fevtin didüm tāriḥini
Eyledi ' İzzet cihāndan intikāl (1137/1724)

TĀRİH

522

Fā' ilātün Mefā' ilün Fe' ulün

- 1 Buldu Şehzāde Cāmi' inde vuḳū'
Bü'l-' aceb vaḳ' a kim gören didi vāy
- 2 İtdi kendin bir aḳ şaḳallı helāk
Ḳara sevdā getürmiş ol ḥōd-rāy
- 3 Yazdı vaḳtinūñ mü'ezzini tāriḥ
Atdı nefsin mināreden biri hāy (1229/1814)

[315]**TĀRİH-İ MÜFREDĀT****TĀRİH**

523

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Serîr-ārā-yı dād olduḳda tāriḥ eyledüm terḳîm
Hümāyün ola Ḥān ' abdulḥamîde ' adlile dîhîm⁷¹

⁷⁰ 520:1227 (1812)⁷¹ 523:1187 (1773)

TĀRİH

524

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Sürürî buldu târih-i cülusun şevk-yâb oldu
Hudâvend-i zamân Sulţân Selîm Cem-i cinân oldu⁷²

TĀRİH

525

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün
Târihini kıldı murâd erbâb-ı tab'-ı müstaķim
Revnaķda evrenk-i dâd oldu cenâb-ı Şeh Selîm⁷³

TĀRİH

526

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün
Baĥşîş-i târih virsün şâ' irâne Şeh Selîm
Dâd-ı fermâ pâdişâh oldu cihâna Şeh Selîm⁷⁴

TĀRİH

527

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün
Tab'ıma târihin ilhâm eyledi Rabb-i 'Alîm
Bârekallâh pâdişâh-ı 'âdil oldu Şeh Selîm⁷⁵

TĀRİH

528

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fe'îlatün
Bu maţla'-ı nür-ı târihle âfâķa ziyâ virdi
Muĥammed nâmdere-i şehzâde dünyâya şafâ virdi⁷⁶

TĀRİH

529

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Didüm târih-i mîlâdın ki taĥsîn itdi şâhenşâh
Gelüp Sulţân Süleymân kevne şâd oldu şeh-i Cem-câh⁷⁷

⁷² 524:1203 (1788)⁷³ 525:1203 (1788)⁷⁴ 526:1203 (1788)⁷⁵ 527:1203 (1788)⁷⁶ 528:1190 (1775)⁷⁷ 529:1193 (1778)

TĀRİḤ

530

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Söyledüm tārīḥ-i mīlādın ' Ali vefķu'l-merām
 Pād-şāhı itdi ḥaķ Sultān Muḥammedle be-kām⁷⁸

TĀRİḤ

531

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Eyledüm tārīḥ-i mīlādile şādān ' ālemi
 Dehri memnün kıldı Sultān Muştafānuñ maķdemi⁷⁹

TĀRİḤ

532

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Söyledi tārīḥ-i mīlādın Sürürī ibtidā
 Oldu dehre Rābi' ā Sultān gelüp revnaķ-ı fezā⁸⁰

TĀRİḤ

533

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün
 Nola bülbül-şifat buldumsa tārīḥinde ḥōş-ta' bīr
 Olundu Lāleli' de gül gibi ma' bed güzel tā' mīr⁸¹

TĀRİḤ

534

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Söyledüm tārīḥin āsān eyleyüp Rabb-i ' Alīm
 Sāl-i nev geldi ola devletle dā'im Şeh Selīm⁸²

[316]

TĀRİḤ

535

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün
 Didüm tārīḥ geldikde sene bi'l-yemn-i ve'l-iķbāl
 Sürür-efzā-yı Sultān Selīmü'l-ķalb ola nev-sāl⁸³

⁷⁸ 530:1196 (1781)⁷⁹ 531:1197 (1782)⁸⁰ 532:1189 (1775)⁸¹ 533:1207⁸² 534:1219⁸³ 535:1207

TĀRİḤ

536

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
 Sürürinüñ idük târiḥin ezber sâl-i nev geldi
 İlahî Şeh Selîm olsun mu'ammer sâl-i nev geldi⁸⁴

TĀRİḤ

537

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün
 Kayd eyledüm yine sâl-i târiḥini şehâ
 Sulṭân Selîme sa' d ide sâl-i nevi Hudâ⁸⁵

TĀRİḤ

538

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
 Sürüriyâ sene târiḥini buldu ṭab' -ı kavî
 Hudâ sa' id ide Sulṭân Selîme sâl-i nevi⁸⁶

TĀRİḤ

539

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ilün
 Beğendi bu târiḥi Sulṭân Selîm
 Mü'eyyid ola her sene Hân Selîm⁸⁷

TĀRİḤ

540

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilâtün
 Yazdılar târiḥ idüp vaşfın o şâh-ı kâmilün
 Sa' d ola sâl-i cedîdi Hân Selîm-i 'âdilün⁸⁸

TĀRİḤ

541

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün
 Târiḥ muḳaddem-i sene oldu du' a-yı şâh
 Sâli Selîm Hâna mübârek ide İlah⁸⁹

⁸⁴ 536:1200⁸⁵ 537:1197⁸⁶ 538:1211⁸⁷ 539:1223⁸⁸ 540:1214⁸⁹ 541:1214

TĀRİḤ

542

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün
 Yazdırdı rumî sehm idüp târiḥ o şâh-ı nâm-ver
 Taş dikdi biñ adım yere Sulṭân Selîm-i kām-ver⁹⁰

TĀRİḤ

543

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fe' ilâtün
 Dindi târiḥ ṭolunca aña hınṭa ile şe' ir *
 Cây-gâh-ı berekât oldu bu anbâr-ı kebir⁹¹

TĀRİḤ

544

Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün
 Didüm ben aña bu târiḥi cümleden evvel
 Selîm Ḥân için îcâd olundu nev şandal⁹²

TĀRİḤ

545

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün
 Binâ bulduḡda encâm eyledüm târiḥine âġâz
 Yapıldı Câmi' -i Sulṭân Selîm-i ma' delet-perdâz⁹³

TĀRİḤ

546

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fe' ilâtün
 Ben raḡam itdüm cemâ' at kıldı târiḥin ḥesâb
 Yapdı Ḥâlid Câmi' -i Sulṭân Selîm Cem-cenâb⁹⁴

TĀRİḤ

547

Mef' ulü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün
 Câmi' de geldi ḥâṭıra târiḥ-i müstaḡîm
 Bünyâd kıldı maḥfel-i pâkize Ḥân Selîm⁹⁵

⁹⁰ 542:1257 (Bu tarih Rumîdir.)

⁹¹ 543:1208

⁹² 544:1201

⁹³ 545:1219

⁹⁴ 546:1165

⁹⁵ 547:1215

[317]

TĀRİḤ

548

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün
 Cevherli târiḥe beni mu' tād kıldı Şeh Selīm
 Ceyş-i ma'lum kışlası bünyād kıldı Şeh Selīm⁹⁶

TĀRİḤ

549

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Hıfz ider târiḥimi cevher gibi Sulṭān Selīm
 İtdi Ḥaḳ cumhūru mehcūr aldı Mışrı Ḥān Selīm⁹⁷

TĀRİḤ

550

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün
 Söyledüm târiḥ-i dil-cū teşne-gān
 Āb-ı luṭf-ı Ḥān Selīm oldu revān (1225/1806)

TĀRİḤ

551

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Teşne-gāne oldu târiḥ-i maḥal-i iltifāt
 Çeşme-i Sulṭān Selīm aḳdı al iç āb-ı ḥayāt (1225/1806)

TĀRİḤ

552

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün
 Mişāl-i teşne ḥāmem sū-yı târiḥe revān oldu
 Ne dil-cū çeşme-sār-ı vālide Sulṭān revān oldu⁹⁸

TĀRİḤ

553

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün
 Miyān-ı şā' irānda söylenür târiḥ-i bi-ğāye
 Kemer-bend oydu Ḥaḳḳā şātır-ı cūy-ı muşaffāya⁹⁹

⁹⁶ 548:1195⁹⁷ 549:1176⁹⁸ 552:1211⁹⁹ 553:1211

TĀRİH

554

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Söyledüm tarihin itdi bana cündiler pesend
 Pây-ı bend urmuş kemiyyet âb-ı dil-cüya bu pend¹⁰⁰

TĀRİH

555

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Söyledüm tarih iderken cest-i cü' atşân-ı sebîl
 Âbın iç meşrebce yaptı cüd-ı şâh Sultân sebîl¹⁰¹

TĀRİH

556

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Söyledüm tarihin irdikde hitâma bu sebîl
 Pâk meşreb şâh-ı Sultân yaptı pek dil-cü sebîl¹⁰²

TĀRİH

557

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün
 Gürüh-ı teşne-gân-ı haţ itdi tarih-i celîlinden
 Gelüp mâ-i hayât iç şâh-ı Sultânun sebîlinden¹⁰³

TĀRİH

558

Fā' ilātün Mefâ' ilün Fe' ulün
 Şebt eyledi tarih-i çeşme-sârı
 Kıldı Hadîce Şultân âb-ı zülâli câri¹⁰⁴

TĀRİH

559

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Hâceden tarihini itdi ta' lim her şabî
 Yapdı şâh Sultân livechullâh mu' allâ mektebi¹⁰⁵

¹⁰⁰ 554:1201¹⁰¹ 555:1215¹⁰² 556:1227¹⁰³ 557:1215¹⁰⁴ 558:1221¹⁰⁵ 559:1215

[318]

TĀRİḤ

560

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

Söyledüm tārīḥ-i ra' nā rağbet-i şıbyān için

Şāh-ı Sulṭān yaptı zībā mektebi tıflān için¹⁰⁶**TĀRİḤ**

561

Mef' ūlū Fā' ilātün Mef' ūlū Fā' ilātün

Tārīḥle o şāha itdüm du' ā-yı pür sūd

Maḥmūd Ḥānuñ olsun sāl-i cedīdi me' ūd (1224/1809)

TĀRİḤ

562

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Sürürī söyledüm tārīḥini ol çetr-i zer-kāruñ

Yapıldı sāyebānı Ḥān Maḥmūd-ı cihāndāruñ (1224/1809)

TĀRİḤ

563

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Yapıldı enderūnda çeşme tārīḥin didüm ḥālā

İçek mā-i laṭīfi eyledi Maḥmūd Ḥān icrā (1224/1809)

TĀRİḤ

564

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

Yād ider tārīḥ-i mīlādın Sürürī her zamān

Sūr kıldı ' Āyişe Sulṭān kudūmunda cihān¹⁰⁷**TĀRİḤ**

565

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Sürürī söyledi tārīḥ-i mīlādın ' ale'l-ıtlāk

Kudūm-i ' Āyişe Sulṭānla sūr eyledi āfāk¹⁰⁸¹⁰⁶ 560:1209¹⁰⁷ 564:1224¹⁰⁸ 565:1224

TĀRİḤ

566

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Şebt ider tebşîr ile târiḥ-i mîlâdın qalem
 Müjdeler kim başdı kevnē Āyişe Sulţān qadem¹⁰⁹

TĀRİḤ

567

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün
 Sürürî söyledi târiḥ-i mîlâdın olup şādān
 Qadem başdı neşîmen-gāh-ı dehre Fāţîma Sulţān¹¹⁰

TĀRİḤ

568

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Qaşd-ı târiḥle şu mışra' ı kıldum inşā
 Maqşada irdi geçüp şadra Muḥammed Paşa¹¹¹

TĀRİḤ

569

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Söyleyüp Āleme târiḥini itdüm ifşā
 Şān bulup mühr ile kām aldı Muḥammed Paşa¹¹²

TĀRİḤ

570

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Yoq bu târiḥ-i şadāretde tekellüf ḥāşā
 Qadr ile şāḥib-i şadr oldu Muḥammed Paşa¹¹³

TĀRİḤ

571

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 İşte târiḥi ki nām aldı Muḥammed Paşa
 Buldu şān mühr ile kām aldı Muḥammed Paşa¹¹⁴

¹⁰⁹ 566:1224¹¹⁰ 567:1226¹¹¹ 568:1190¹¹² 569:1190¹¹³ 570:1192¹¹⁴ 571:1196

TĀRİH

572

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Şadra târiḥ-i ḳudümü budur ol zîşānuñ
 Mühr ile ḳadri bülend oldu Yeğen Paşanuñ¹¹⁵

[319]

TĀRİH

573

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Çeşme yapırdı der-i vâlâda sadr-ı kām-yâb
 Āb-ı zemzem iç gelüp bâb- Halîl Paşada yap¹¹⁶

TĀRİH

574

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Mesnedin teşrif idince söyledüm târiḥ-i tām
 Mühr alup şadra gelüp oldu ' Ali Paşa be-nām (1199/1784)

TĀRİH

575

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 İşte târiḥ-i şadâret ki pek a' lâdur bu
 Şadr-ı ' âliye münasib ' Ali Paşadur bu(1199/1784)

TĀRİH

576

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Hâtır-ı şâ' ire târiḥ-i dilârâ geldi
 Sa' d ola şadra müdür-i ' Ali Paşa geldi(1199/1784)

TĀRİH

577

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün
 Sürürî yazdı târiḥ-i vezîr-i ma' delet-kârı
 Hasan Paşaya şadr-ı cāhını sa' d eyleye Bârî (1203/1788)

¹¹⁵ 572:1196¹¹⁶ 573:1170

TĀRİH

578

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
 Gidüp târihini virdüm olunca ma' delet-bağşa
 Gelüp şadr-ı mu' allāya vezir oldu Hasan Paşa (1204/1789)

TĀRİH

579

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
 Naziri gelmemişdür şadra bu târihe dek hâşâ
 Alup nām-āver oldu 'adlile mührü Hasan Paşa (1204/1789/1204/1789)

TĀRİH

580

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün
 İtdi dünyaya bu târihde hükümün icrâ
 Dâ'imâ mühr ile aḥkām ide 'İzzet Paşa (1209/1794)

TĀRİH

581

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün
 Münker olmaz kimse şu târihde hâşâ bu sene
 Şadra aḥrâ geldi İsmâ'il Paşa bu sene (1220/1805)

TĀRİH

582

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün
 Söyledüm târiḥ şad olduğda 'ālem dād ile
 Şadra geldi Muştafâ Paşa-yı Ekrem dād ile (1222/1807)

TĀRİH

583

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
 Sürûri yazdı şâhib- mühr için târiḥ-i şevḳ-efzâ
 Mezid oldu safâsı şadra geçdi Muştafâ Paşa

TĀRİH

584

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Didi ordu ahâlîsi aña târiḥ-i bî-hemtâ

Müeyyed eylesün Haḫ şadra geldi Muştafâ Paşa (1222/1807)

[320]

TĀRİH

585

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Olunca mühre nâ'il eyledüm târiḥini inşâ

İlâhî ola dâ'im şadr-ı a'lâda Memiş Paşa (1223/1808)

TĀRİH

586

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

Ol vekîl-i muṭlaḫuñ kayd itdi târiḥin ḫalem

Bârekallâh şadra geldi âşaf-ı Aḫmed-i şeym (1226)

TĀRİH

587

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

İtdüm olduḫda ḫapûdân Nasbi târiḥin beyân

Seyl-i dâdın ḫıldı deryâya 'Ali Paşa revân (1224/1809)

TĀRİH

588

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilatün

Ḥamdullâh kim didüm târiḥ-i câhın dil-pezîr

Şükr ola elṭâf-ı Haḫḫa oldu Haḫḫı Beḫ vezîr (1210/1795)

TĀRİH

589

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Yazup târiḥini 'arz eyledüm şadr-ı felek-câha

Müzeyyen yapdı ḫaşr-ı âşaf-ı 'aleyhüm şâha (1212/1797)

TĀRİH

590

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Alup ḫat'î cevâb efrenc ider târiḥini iḫrâr

Amân düşmeni kesdi süyûf-ı zecr ile cezzâr (1213/1798)

TĀRİH

591

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

İtdi tārīhle ' atşānı Sürürī seyyāl

Çeşmesinden ' Ali Paşanuñ al iç aqdı zülāl (1223/1808)

TĀRİH

592

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

Söyledüm tārīh-i cāhın sa' d ide Rabb-i Mucīb

' İlm-i Es' ad-zāde virdi mesned-i eftāya zīb (1192/1778)

TĀRİH

593

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

Söyledüm tārīh-i tarhın itmeyüp sehv ü haṭā

Mesned-i müfti-i devrān mecma' -ı cūd u ' aṭā (1198/1783)

TĀRİH

594

Mef' ulü Fā' ilātün Mef' ulü Fā' ilātün

Tārīh-güyın eyler ' aṭā ile mu' azzez

' Ārif Efendi oldu eftā ile mu' azzez (1199/1784)

TĀRİH

595

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

Qordum ehl-i nazmıle tārīhını söyleşmeyi

Müfti-i ' alem yeñi yapıdı sebīl üçeşmeyi (1210/1795)

TĀRİH

596

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

Ka' be haḫḫıçün didüm tārīh-i dil-cüyın metīn

Qıldı mā-i zemzem-i cūdın revān müfti-i dīn (1215/1800)

TĀRİH

597

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün

Söyleyüp tārīh-i naşbın qıldum icrā-yı rūsüm

Qavl-i Silāh-zādeyi fetvā bilür ehl-i ' ulüm (1218/1803)

[321]

TĀRİḤ

598

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün
 Didüm tārīḥini maḳbūl-i erbāb-ı ulūm oldu
 Mekārimle Aṭāullāh Efendi şadr-ı Rūm oldu (1219/1804)

TĀRİḤ

599

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün
 Sürūri bendesi tārīḥ-i naşbın dil-i pend itdi
 Emīn Beğ cāh-ı Anaṭolınuñ şanın bülend itdi (1225/1806)

TĀRİḤ

600

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe'ilatün
 Rütbenüñ tārīn ilhām eyledi Allāh baña
 Sa'd ola Rüstem Efendi pāye-i Ka'be saña (1218/1803)

TĀRİḤ

601

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün
 Ḳudümünde ahālī başladı tārīḥin imlāya
 Muḥaşşıl-zāde şāyāndur ki molla oldu şeh-pāye (1225/1806)

TĀRİḤ

602

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe'ilatün
 Oldu tārīḥin görünce ḥāsuduñ vechi abūs
 Sa'y idüp Āşım Efendi aldı dānişle rü'ūs (1212/1797)

TĀRİḤ

603

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün
 Didüm tārīḥ-i tedris olunca nā'il-i maḳşad
 Olup çesbān rü'üsa enderūndan çıḳdı Mīr Aḥmed (1218/1803)

TĀRİH

604

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Yaz bu tārīhim ki ey Ṭalīb idersin intifā'
 Oğu Vehbī tuḥbesin kesb ile vezne iṭlā'¹¹⁷

TĀRİH

605

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Yazdı tārīhin Sürürī rağbet-i şıbyān için
 Oldu mekteb lāne-i zībende Ḥaḳ Kur'an için (1207/1792)

TĀRİH

606

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 İşte tārīhi bu dil-cū çeşme-sāruñ gūş idüñ
 Rūh-ı Meryem Ḳadın için āb-ı ḥayvān nūş idüñ (1208/1793)

TĀRİH

607

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Lāyık-ı tārīhdür ol bī-bedel ma' şüm-ı pāk
 Luṭf-ı Mevlā oldu ' İşmet Beğ güzel ma' şüm-ı pāk (1210/1795)

TĀRİH

608

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün
 Didüm tārīhini dehre ḳadem başduḳda bi'l-i' zāz
 Muḥammed Rif' atüñ oldu ḳudümü mehde zīb-endāz (1209/1794)

TĀRİH

609

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fe' ilātün
 Söyledüm tārīh kim ḥurşid-veş raḥşandedür
 Nūr-ı Şemseddin Muḥammedle cihān zībendedür (1219/1804)

---

¹¹⁷ Bu kıtanın tarihi bulunamadı.

[322]

TĀRİH

610

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fe'ilatün

Sünneti târihi mu'cemdür o tıfl-ı erşedün

Sa'd ide sūr-ı hitānın Hâk Muhammed Es' aduñ (1210/1795)

TĀRİH

611

Mef'ûlü Fā'ilatü Mef'îlü Fā'ilün

Şa' banda söyledüm aña târih-i pür noqt

'İzzet Efendi rüyuna geldi Recebde haç (1222/1807)

TĀRİH

612

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fe'ilatün

Söyledüm târih-i haç-ı nev 'Ali veche'l-'umüm

İkhisâr-ı hüsne kıldı 'asker-i sevdân hücüm (1202/1787)

TĀRİH

613

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fe'ilatün

Virdi bu târih-i lihye kalb-i 'uşşâka gamüm

Mülk-i hüsne çend-i haç kıldı iki yüzden hücüm (1205/1790)

Tam

KAYNAKÇA

- Aksu, Hüsamettin, “Hurûflik” mad., *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1998
- Akün, Ömer Faruk, “Sürûrî Maddesi” İslam Ansiklopedisi, C.11, MEB Yay. İstanbul 1970, s. 250-252
- Ayan, Elif, Sürûrî ve Hezliyyâtı, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eski Türk Edebiyatı Bili Dalı, Danışman: Osman Horata, Ankara 2002.
- Bâkî “Hayatı Sanatı Eserleri”, Haluk İpekten, Ankara-1998
- Banarlı, Nihad Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Miilli Eğitim Basımevi, İstanbul-1998.
- Batur, Atilla, Sürûrî Divanı Hayatı, Sanatı, Eserleri Divanının Tenkitli Metni, (Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD. 2002. 498 s.)
- Bilkan, Ali Fuad, Nâbî “Hayatı Sanatı Eserleri”, Akçağ, Ankara-1999
- Bozhüyük, Mehmet Emin, “Hurûf” mad., *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1998.
- Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, Ankara 2000.
- Cengiz, Halil Erdoğan, “Sürûrî Seyyid Osman”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.8, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998, s.79.
- Diriöz, Haydar Ali, “Sürûrî Seyyid Osman”, Türk Ansiklopedisi, C.30, MEB Yayınları, İstanbul 1981, s.155-156.
- Ebuzziya Tevfik, Sürûrî-i Müverrih, Ebuzziya Matbaası, İstanbul-1335.
- Erdoğan, Kenan, “Edebi Eserlerden Tarih Belgesi Olarak Yararlanma. Divanlardaki Tarih Manzumeleri”, Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları XII, 2002.
- Fuzûlî “Hayatı Sanatı Eserleri”, Haluk İpekten, Akçağ Yayınevi, Ankara-1996
- Gibb. E.J.Wilkinson, Osmanlı Şiir Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara 1999.
- İpekten, Haluk vd., Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.
- İstanbul Ktp. , Türkçe Yazma Divanlar Katalogu, Maarif Basımevi, İstanbul 1959
- Karaca, Mustafa, “Sürûrî ve Sürûrî Mecmuası” Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sadık Erdem, 1996.
- Köprülü, Fuad, Türk Edebiyatı Tarihi, Ötüken Yayınları, İstanbul 1986.
- Kudret, Cevdet, Örneklerle Edebiyat Bilgileri, İstanbul 1980.
- Kurnaz, Cemal, Divan Edebiyatı Yazıları, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.
- Levend, Agah Sırrı, Divan Edebiyatı, 4.Bs., İstanbul 1984.
- Macit, Muhsin, Nedim Divanı, Akçağ Yayınevi, Ankara-1997
- Mazıoğlu, Hasibe, Nedim’in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik, Akçağ, Ankara-1992
- Mengi, Mine, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara 1994.
- Muallim Naci, Osmanlı Şairleri, MEB Yayınları, İstanbul 1995
- Olgun, Tahir,

- Edebiyat Lügati, İstanbul 1984.
- Onay, Ahmet Talat, Eski Türk Edebiyatı'nda Mazmunlar ve İzahı, MEB. Yay, İstanbul 1996.
- Pakalın, Mehmet Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul 1983.
- Pala, İskender, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Akçağ Yayınları, Ankara 1995.
- Pala, İskender, Divan Edebiyatı, Ötüken Yayınları, İstanbul 1996.
- Pekolcay, Necla vd., İslami Türk Edebiyatı'nda Şekil ve Nev'ilere Giriş, Kitabevi, İstanbul 1994.
- Sami, Şemseddin, Kâmûsu'l-Âlâm, Mihran Matbaası, C.1, S.792-793, İstanbul 1306.
- Sertoğlu, Midhat, Osmanlı Tarih Lügati, Enderun Yayınları, İstanbul 1986.
- Süreyya, Mehmet, Sicill-İ Osmânî(Yay. Haz. Nuri Akbayar), Tarih Vakfı Yurt Yayınları 30,C.2,
- Sürûrî Divanı, Mısır-Bulak, 1255.
- Şimşek, M. Sait, "Cifr Hesabı" mad., *Şâmil İslâm Ansiklopedisi*, Şâmil Yayınevi, İstanbul 1990.
- Tahir'ül Mevlevi, Edebiyat Lügati, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, 8. Bs., İstanbul 1987.
- Tarlan, Ali Nihat, Edebiyat Meseleleri, İstanbul 1981.
- Tarlan, Ali Nihat, Necâtî Beğ Divanı, Akçağ Yayınevi,Ankara-1992
- Türk Dilinde Gelişme Ve Sadeleşme Safhaları ,Agâh Sırrı Levent ,Türk Tarih Kurumu, Basımevi, Ankara-1949
- Uludağ, Süleyman, "Bâtın İlmi", *T.D.V. İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1992, c: 5.
- Uzun, Mustafa, "Ebcad" mad., *T.D.V. İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1994, c: 10.
- Ünver, İsmail, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", Türkoloji Dergisi, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, C.XI, S.I, Ankara 1993.
- Yahyâ Bey Divanı, Mehmet Çavuşoğlu, Edebiyat Fakültesi Matbası,İstanbul-1977
- Yakıt, İsmail, *Türk-İslâm Kültüründe Ebcad Hesabı ve Tarih Düşürme*, Ötüken. İstanbul 2003.
- Yazçıçek, Ramazan, "Bilgi Değeri Açısından Cefr Ve Ebcad Harfler Ve Metaller Metafiziği", İktibas Dergisi, Sayı: 317-318, Mayıs/Haziran 2005
- Yurdağur, Metin, "Cefr" mad., *T.D.V. İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, c: 7.

DİZİN

-A-

Abāyī-zāde 417/2, 418/2, 419/2
 Abdi Paşa 335/1
 Abdülganī Efendi 106/1
 Abdulhamīd Han 451/3, 509/1, 478/1,
 165/1, 167/2
 Abdullāh (Raif Efendi oğlu) 98/2
 Abdullāh Ağa 454/1, 467/1
 Abdullah Beğ 146/2
 Abdullāh Berī 45/1
 Abdullāh Efendi 209/2, 210/2, 285/1
 Abdurrāhman 390/2
 Abdülazīz Efendi 388/1-2
 Acem 143/1, 144/1-2
 Acem Hanı 142/1
 Adem Efendi 236/1, 237/1-2
 Afife Hanım 497/2
 Ahmed 441
 Ahmed Ağa (Gaffar-zāde) 49/2
 Ahmed Ağa T. 5/2, 335/2, 338/1
 Ahmed Atābeğ 460/2
 Ahmed Beğ 24/3, T.2/2
 Ahmed Beğ Efendi 343/2
 Ahmed Dede 389/2
 Ahmed ' Atā 459/2, 93/2
 Ahmed Efendi 216/2, 263/2, 412/2, 90/1
 Ahmed Efendi-i Hattāt 466/1
 Ahmed Nazīf 452
 Ahmed-i Şeym 586
 Ahmet Reşit 466/2
 Ali Ağa 336/2
 Ali Beğ 342/2
 Ali Dede 388/2
 Ali Efendi 100/1
 Ali Nejad 412/1, 126/1
 Ali Paşa 181/2, 574, 575, 576, 587, 591,
 12/2
 Alī Paşā-yı Ekrem T. 11/2

Ali Rā'ik 356/3
 Ali Rızā 97/3
 Alicāh Beğ 146/1
 Ālīme Hanım 492/3
 Anadolu 599
 Anatolı 213/1, 214/1, 125/1, 311/1,
 327/1, 97/1
 Arab-zāde Zeki 291/1-2
 Ārif Beğ 107/2, 64/2, 65/2
 Arif Efendi (Dürri-zāde) 206/1, 207/2
 Arif Efendi 136/1, 268/1, 269/1, 320/3,
 485/1, 594
 Asım 157/2
 Āsım Efendi 602, 96/1
 Āsitān-ı Nakşibend 43/3
 Āşir Efendi 22/1
 Atā Beğ 99/1
 Atābeğ 26/2
 Atāullāh Efendi 192/1, 193/2, 598
 Āteşī zāde T. 8/2
 Ātīf Efendi 372/2
 Ātīf-zāde 256/2
 Ayişe 517/2
 Āyişe Kadın 503/2, 504/2
 Āyişe Sultān 480/2, 53/3, 564, 565, 566
 Ayni Efendi 60/1, 82/1
 Ayşe Hanım 482/2
 Azīze Hanım 498/2

-B-

Bābī-zāde 217/2
 Bağçasarāy 71/1
 Bağdat 181/1, 230/1, 296/1
 Baki 352/2
 Balcı-zāde 318/2
 Battāl Paşa 180/2
 Beğli Arif Beğ Efendi 345/2
 Beğlikçi 347/1
 Beğlikçi Efendi 21/1

Behcet Efendi 257/2
 Behiye Hanım 485/2
 Bekir Paşa 370/2
 Buhārā 403/1
 Buhārāyī 42/1

-C-

Cāmī Hüseyin Efendi 32/1
 Cavid Ahmed Beğ Efendi 341/1-2
 Celālī 36/1
 Celālī Efendi 35/3
 Cemile Kadın 505/2, 507/2
 Ceyhūn Kadın 515/2

-Ç-

Çakıcıbaşı Ağa 489/1
 Çavuşbaşı Turan Beğ 344/2
 Çeşmī-zāde 262/1

-D-

Debbāğ-zāde 243/1
 Dervīş Mustafa 405/2
 Dervīş Veliyyūd-dīn 404/2
 Dindārī Efendi (Şeyh) 47/3
 Dürri Efendi 360/1-2, 361/1-2
 Dürri-zāde 186/1-2, 192/2

-E-

Eb-i Eyyub 234/1, 235/1, 242/1
 Ebu Bekir 496
 Ebu Bekir Efendi 296/2
 Ebu Hanife 414
 Ebu Bekir Efendi 230/2, 35/1
 Ebū Bekr Ağa 326/2
 Edhem Efendi T.7/2
 Edip 357/1-2
 Ekmelī Dede 388/1
 Emīn Ağa 104/1
 Emin Beğ 599
 Emīn Beğ Efendi 215/2
 Emine Hanım (Emin Ağa kızı) 104/2
 Emine Kadın 511/2

Emine Molla 516/3
 Enverī 354/2
 Enverī 358/2, 359/2
 Esad Beğ 258/2
 Esadzāde 481/1, 482/1
 Es' ad (Arif Efendi oğlu) 268/2
 Es' ad 62/2
 Es' ad Efendi 188/2
 Es' ad Efendi zāde-i ' Allāme T. 13/1
 Es' ad ' Ömer Ağa T. 19/1
 Es' ad-zāde 592
 Eser Efe 311/1
 Esrār Dede 386
 Eşref Ali Efendi 267/2
 Eşref Zeyni 37/2
 Eşref-i dāniş pesend 148/2

-F-

Fā'iz 461/1
 Fātıma Hanım (İsmet Beğ kızı) 101/2
 Fātıma Hanım 488/1-2, 489/2
 Fātıma Kadın 514/2
 Fātıma Molla Hanım 499/3
 Fātımā Sultān 479/2, 567
 Fāzıl-ı Şāmi 222/1
 Fazīl Beğ 378/3
 Fıtnat Hanım 481/2
 Fikri Efendi 287/2
 Firdevsī Efendi 365/2, 366/2

-G-

Galata 391/1
 Galib Dede 383
 Gelibolu 192/2
 Geyve 426/2
 Giray 71/2, 72/2, 79/3
 Giray Han 381, 71/1, T.3/2
 Girāy Hān zāde 30/1, 72/1, 79/1
 Gümüş 409/1

-H-

Habībe Hanım 491/3
 Hācer 490/1
 Hācī Ağa (Mustafa) 46/1
 Hācī Ali Efendi 411/2
 Hacı Bektaş 328/1
 Hācī Halīl Ağa 85/1
 Hacı Hanīf Efendi 363/2
 Hācī Hatībe 427/1
 Hacı Hüseyin Ağa Oğlu 333/1
 Hacı Hüseyin Efendi 416/2
 Hācī Muhammed Ağa 456/1
 Hācī Musā Ağa zāde 334/1
 Hadīce Sultān 478/2
 Haffāf Kamil 432/1
 Hāfız İbrāhim 437/2
 Hafīd Tevfīk 23/1
 Hakīm Çelebi 38/2
 Hakīm-zāde ‘Ali Paşa 460/1, 486/1
 Hakkı Beğ 588
 Haleb 249/1, 255/1-2
 Halid Camii 545, 546
 Halīl Ağa 494/1, 495/1
 Halīl Beğ (Ata Beğ oğlu) 99/2
 Halīl Beğ 490/1, 28/1, 29/1, 38/1, 573
 Halīm 102/1, 513/1
 Hālim Baba 319/1
 Halim Girāy 30/3
 Halīme Beğ-zāde 493/3
 Hamdi Molla 243/2
 Hamdullāh Beğ 219/1-2
 Hamdullāh Çeşmī- zāde 147/1
 Hamdullah Efendi 220/3
 Hamid Beğ 113/2
 Hāmid-zāde 199/2
 Hān Abdulhamid 523
 Hān Mahmūd 479/1, 480/1
 Hān Mustafa 477/1
 Hanīfe Hanım 486/3
 Hanya 379/1
 Hanzāde 310/2
 Harameyn 515/1

Harīk-zāde 35/1
 Hasan (Ali Ağa oğlu) 91/2
 Hasan 441, 469/2
 Hasan Ağa 334/3
 Hasan Beğ 115/2
 Hasan Efendi 253/2
 Hasan Paşa 172/2, 51/1, 577, 578, 579
 Hasan-ı Mansūr 34/1
 Hasībe Hanım 496/3
 Haşim 308/2
 Hāşim Efendi 265/1-2, 266/1-2
 Hayatī zāde 125/1
 Haydar Ali 336/1
 Hayri 350/2
 Hayrullāh (Vehbi Efendi oğlu) 94/2
 Hayrullah 118/2
 Hazret-i ‘Āşir Efendi 69/1
 Hazret-i Rātīb Efendi 70/1
 Hazret-i Tāhir Efendi 148/1
 Hicābī-zāde Abdi 408/1
 Hidāyet Molla 496/1
 Himmət-zāde Seyyid Bahāeddīn 400
 Hoca Efendi 73/1
 Hoca Neş’et 74/ , 73/2
 Hocası ‘İzzet Efendi 146/1
 Horasānī 42/1
 Hulus Dede 387/2
 Hurşid Efendi 353/2
 Hüsām 238/2, 239/2
 Hüseyin Efendi 309/1-2
 Hüseyin Gazi 442, 443
 Hüsn Paşa 24/1

-İ-İ-

Itrī Beğ 145/2
 İzzet Muhammed 468/2
 İbrāhim 454/2
 İbrahim Ağa 150/1-2, 331/2
 İbrahim Efendi (Müderris) 282/2
 İbrāhim Efendi 190/2, 425/2, 431/2
 İbrāhim Paşa-zāde 232/1
 İsā Ağa 20/2

İshak Efendi (Tekyesi) 43/3
 İshak Efendi 32/2
 İsmâ' il Efendi 227/1, 231/1
 İsmâ' il Nevres 96/2
 İsmâ' il Paşa 581
 İsmâil Paşa (Seyyid) 174/2
 İsmet Beğ 101/1, 211/1-2, 607
 İsmet Beğ Efendi 107/1
 İsmet Beğ Efendi Zâde 54/1
 İstanbul 145/2, 146/2, 147/1
 192/2, 120/2, 121/1, 121/2, 13/3,
 217/1, 219/1, 220/2, 240/1, 249/1,
 275/1, 403/1, 422/1, 491/1
 İzmir 226/1, 49/2
 İzzet 521/2
 İzzet Beğ 347/2, 348/1-2, 349/2
 İzzet Beğ Efendi 437/1, 17/2
 İzzet Efendi 370/1, 439, 611
 İzzet Paşa 580

K-

Kabe 199/1, 201/1, 150/1-2, 245/2,
 246/1-2, 363/2, 600
 Kadîm Yahyâ 83/2
 Kadîn Efendi 476/2
 Kâmil Efendi 204/2, 204/2, 15/2
 Kapucıbaşı Mustafa 499/1
 Karahisârî 283/1
 Karamürsel 25/1
 Kastamonu 312/1, 313/1, 315/1
 Kâtib Ârif Efendi 81/1
 Kâtib Efendi 413/2
 Kebîrî-zâde(Eyyüb Mollası) 229/1
 Kenan 453
 Kethüda Beğ 343/1
 Kilisli Rûhi 435/1
 Konya 178/1
 Kostantiniye 218/1
 Kudsi Efendi 244/3, 245/2, 246/2,
 247/1-2, 248/2

Kudsi Efendi 270/2, 271/2, 272/2,
 273/2, 274/1, 275/2, 276/2, 277/2,
 278/1-2, 279/1-2, 286/1
 Kuşcubaşı 407/2
 Kutb Efendi 224/1
 Kuyucaklı 226/3
 Kuzât-ı Rûmili 301/1, 302/1, 307/1

-L-

Laleli 533
 Lutfullah 116/1, 117/1
 Lutfullâh Efendi 433/1
 Lutfullâh Mün' im 59/3
 Lutfullâh-ı Molla 317/2

-M-

Magosa 415, 416/1, 417/1
 Mahmûd Hân 561, 562, 563,
 Mâide Hanım 494/2, 495/3
 Matlubî-zâde Muhammed Tâhir 103/1
 Mehmed-i tile 56/1
 Mekke 200/1, 244/1, 246/1, 249/1, 82/2
 Mekki Beğ Efendi 463/1
 Mekkî Efendi 200/201/203
 Melek Paşa 173/2
 Memiş Paşa 585
 Meryem Kadın 606
 Mescid-i Üçbaş 50/3
 Mes'ûd Efendi 147/2
 Mes'ûd Molla 262/2
 Mevlevî Hâfız Dede 384/2
 Mevlevî Mahir 367/3
 Meylî Efendi 415/1
 Mezâr-ı dühter-i Hân-ı Bayezîd 53/1
 Mısır 549
 Mir Şadık Yusuf Aga 108/1, 108/3,
 109/1
 Mir Ahmed 114/1, 114/2, 344/1, 51/2
 603
 Mîr Ârif 28/2, 54/2
 Mîr Hâmid 56/2
 Mîr Nûrî 346/2

Mîr Yahyâ 75/1
 Molla Efendi 63/3
 Mostar 136/2
 Mr Şalîh 110/1, 110/2
 Muhammed (Aynî Efendi oğlu) 82/2
 Muhammed (Giray Han'ın Oğlu) 79/1
 Muhammed (Hâcî Halîl Ağa oğlu) 85/1
 Muhammed (Mîr Ahmed'in oğlu) 114/1
 Muhammed 455/2, 470, 528, 68/2
 Muhammed Âbid 463/3
 Muhammed Beğ 339/1, 342/1
 Muhammed Beğ Efendi 232/2, 233/2
 Muhammed Çelebi 449, 457
 Muhammed Ğ Ārif 95/1-2
 Muhammed Ğ İffetî 81/2
 Muhammed Emîn (Alî Efendi oğlu)
 100/2
 Muhammed Emîn 456/2
 Muhammed Es'ad 610
 Muhammed Nebîl Beğ 55/2
 Muhammed Neş'e 518, 519, 520, 73/2
 Muhammed Paşa (Şakîr) 92/3
 Muhammed Paşa 568, 569, 570, 571
 Muhammed Rızâ (86/2)
 Muhammed Rif'at (Raşîf Efendi oğlu)
 87/2, 88/2
 Muhammed Rif'at 608
 Muhammed Şâkîr 92/1-2
 Muhammet 467/2
 Muhassıl-zâde 601
 Mukayyed-zâde 430/2
 Mumcu-zâde 450/2
 Mustafa 84/1, 84/2
 Mustafa Ağa 332/2
 Mustafa Aşîr Efendi 208/2
 Mustafa Beğ 75/2
 Mustafa Ğ İffet 76/2
 Mustafa Kâmil 89/2
 Mustafa Nûrî 80/1
 Mustafa Paşa 175/2, 176/2, 177/2
 Mustafâ Paşa 582, 583, 584
 Mustafa441

Mûsâ 441
 Mûsâ Efendi 423/2, 427/2

-N-

Nâbi-i pîr 59/2
 Na'îm 355/2
 Na'îm Efendi (Hâdimî zâde) 151/1
 Nâilî Paşa 346/1
 Nâimâ 186/2
 Nakîb Efendi 412/1
 Nakşîbendi 395/1
 Nalband-zâde Fehîm 421/2
 Nasuhzâde Şeyh Fazlı 399
 Naşîd İbrahim Beğ 340/1-2
 Nazîf Ahmed Efendi 487/1
 Nebîl Beğ 55/1
 Necîbe Hanım 105/2
 Ne'alibend-zâde 63/2
 Nefîse Hanım 8/1
 Nefîse Kadın 502/2
 Nesibe Hanım 105/1
 Neş'et Efendi 382
 Neş'et-zâde 518, 519
 Nevres Kadın 509/2, 510
 Neyzen İsmâ'îl Efendi 393/1
 Nu'mân Beğ 27/2, 371/2
 Nu'mân Efendi 250/3, 251/2, 252/2
 Nuri Efendi 259/2
 Nusret Efendi 260/2
 Nûh Beğ 380/2
 Nûh Efendi 428
 Nûreddîd Efendi 229/3
 Nûrî Beğ 29/2
 Nûrî Efendi 34/2, 89/1

-O-

Osman Efendi 234/2, 235/2, 297/2,
 298/2, 370/3, 409/2, 95/1
 Osmân Efendi Zâde T.2/1

-Ö-

Ömer (Ahmet Efendi oğlu) 90/2
 Ömer Ağa 330/1, 458/1
 Ömer Beğ Efendi 213/2, 214/2
 Ömer Efendi 311/2
 Ömer Gera 233/1
 Ömer Medîd 224/1

-P-

Pertev Efendi 375, 376, 377
 Polat Ağa 337/1

-R-

Râbi' â Sultân 532
 Râif Efendi 98/1
 Râif İsmâil Paşa 179/2
 Râmiz Paşa 187/2
 Râsim Efendi 58/2
 Râşid Efendi 362/2, 87/1, 88/1
 Ratıp Efendi 364/2
 Reşid 155/1
 Rıfki Efendi 424
 Rodos 364/1-2
 Ruhi Dede 391/2
 Rukiye (Tahi kızı) 103/2
 Rukiye Kadın 508/3
 Rum 143/1, 144/2
 Rum eşrafı 297/1, 309/1
 Rumeli 136/1, 394/1, 516/1, 598, 295/1,
 299/1, 326/1
 Rus 187/1
 Rüstem Efendi 469/1, 600

-S-

Sâdık Beğ 25/2, 153/2, 154/2, 66/2
 Şadik Efendi 23/2, 225/1
 Sadım Paşa 233/1
 Sadr-ı Anadolu 133/1
 Sadr-ı Rûm 209/1, 210/1
 Sadri Efendi 31/2
 Sa' dî Efendi 312/2, 313/2, 314/2, 315/2
 Sa' id 434

Sa' id Efendi 67/1
 Safâ Paşa 175/1
 Safiye (Abdulgani kızı) 106/2
 Safiye (Süruri'nin kızı) 140/2
 Said (Kız) 303/1-2
 Saide Hanım 484/2
 Şalihâ Kadın 512/2
 Sâlih Efendi 228/2
 Salim 461/2-3
 Sâlim Baba 319/2, 464/1
 Selâmî Efendi 61/2
 Selânik 147/1, 43/1
 Selim II (Sultan) 167/1, 168/2, 169/2,
 524, 525, 526, 527, 534, 535, 536, 537,
 538, 539, 540, 541, 542, 544, 545, 546,
 547, 548, 549, 550, 551, 133/1, 133/2,
 472/2, 473/1
 Semi Haydâr 91/1
 Serdâr Ağa 19/2, 330/2
 Sermed Molla 221/1
 Seyyid Ahmed Ağa 505/1
 Seyyid ' Ali 96/1
 Seyyid ' Ali Ağa 327/3
 Seyyid ' Ali Beğ 93/1
 Seyyid ' Ali Efendi 497/1
 Seyyid ' Atâullâh Beğ 111/1, 112/1,
 112/2
 Seyyid Emîn 468/1
 Seyyid İbrâhim 149/1
 Seyyid İbrâhim Efendi T.6/2
 Seyyid İbrâhim Paşa-zâde 179/1
 Seyyid Muhammed Efendi 440/2
 Seyyid Mustafa 462
 Seyyid Mustafa Ağa 333/2
 Seyyid Rızâ Beğ 459/1
 Seyyid Süleymân 444/2
 Seyyid-i İbrâhim Edhem 465/2
 Sıdika Hanım (Halim kızı) 102/3
 Sıdkı Efendi 283/2, 284/2
 Sıdkı-i İbrâhim 284/1
 Silâh-zâde 597
 Siroz 297/2, 298/1

Sokrat 306/1
 Sultân Muhammed 530
 Sultân Mustafa 162/2, 163/2, 164/2,
 165/2, 166/1-2, 170/3
 Sultân Mustafân 531
 Sultân Süleymân 529
 Süleymân 441, 448/3
 Süleymân Dede 392/2
 Süleymân Paşa 178/2, 185/2, 9/2
 Sünbülzâde 116/2, 117/2, 33/1, 451/1,
 452/1, 471/1
 Sünbül-zâde Vehbi 293/1-2, 294/1-2
 Sünbülzâde Vehbi 316/1-2, 317/1

-Ş-

Şair Azmi Efendi 321/2, 322/1-2, 323,
 324, 325
 Şehbâz-ı Girây Hân 492/1
 Şehr-i İslambol 146/1
 Şehzâde Camii 522/1
 Şeker-zâde 221/2
 Şemseddin Efendi 212/2
 Şemseddin Muhammed 609
 Şemseddin Muhammed 77/1, 77/2,
 78/1, 78/2
 Şerbetçi Emin 447/2
 Şerîf 189/2
 Şerif Efendi (Es' ad zâde) 194/2, 195/1-
 2
 Şerîf Efendi 218/2
 Şerîf Efendi 67/1
 Şeyh Dülgerzâde 397
 Şeyh ' Abdullâh 499/2
 Şeyh İsa 396
 Şeyh Tuti 303/2
 Şeyh-i Vâni 395/2
 Şeyhülislam Es' ad-zâde 123/2, 124/1
 Şeyhülislâm suhandân-ı ' Arîf T.14/1
 Şeyhülislâmuñ Hulûsi 41/1
 Şeykimî Ahmed 420
 Şümni 308/1, 352/2

-T-

Tâceddîn 69/2
 Tâhir Efendi 256/1
 Tâhir Efendi-zâde 267/1
 Tahir Ömer-zâde 378/1
 Tahsîn Efendi 57/1
 Tayyar Paşa 184/1-2
 Tevfîk Efendi 196/2
 Tornova 240/1, 241/1
 Tûr-zâde 52/2
 Tûtî Şeyh 407/2

-Ü-

Ümm-i Gülsüm 500/1, 501/2
 Ürgüp 285/1-2
 Üsküdar 387/1

-V-

Vânî Efendi 410/2
 Vâsîf Efendi 368/2, 369
 Vefâ (Şeyh-i Merhûm) 39/1
 Vefâ Şeyhi 264/1-2
 Vehbî 33/2, 352/1, 604
 Vehbî Efendi 506/1, 94/1
 Vehbizâde Molla 118/1
 Vehbî-zâde Molla 59/1
 Velî 441
 Velî Baba 402/2
 Veliyyüddin Efendi zâde 16/2, 135/1

-Y-

Yahyâ Beğ 76/1
 Yahyâ Efendi 197/2
 Yahyâ-yı Kâmi 379/2
 Yakup 453
 Yeğen Paşa 127/1, 572
 Yesârî Efendi 304/1-2, 305/1
 Yöğrük-zâde 300/2
 Yusuf Efendi 242/2
 Yümnî Beğ 92/1
 Yûnus Efendi 436
 Yûsuf 453

Yūsuf Ağa 152/1-2-3, 18/2
Yūsuf Ağa 329/1, 64/1, 65/1, 66/1

-Z-

Zāl Paşa 180/1
Zehra 488/1, 489/2, 491/3, 514
Zeyneb Hanım 487/2
Zübeyde Hanım 483/2
Zühdi-i Hattat 306/2